

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Για την Θεματική Ενότητα

"Η ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ ΣΤΟΝ 20^Ο ΑΙΩΝΑ"

ΟΡΘ51

ΠΑΤΡΑ 2004

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Θ.Ε. «Η Ορθοδοξία στον 20ό Αιώνα» (ΟΡΘ 51)

Τα παρακάτω παράλληλα κείμενα συμπληρώνουν το εκπαιδευτικό υλικό που περιέχεται στους τόμους που προσφέρονται από το ΕΑΠ, και αποτελούν τμήμα της εξεταστέας ύλης.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ Α

1. Ακανθόπουλος Π. Ι., *Κώδικας Ιερών Κανόνων και Εκκλησιαστικών Νόμων*, εκδ. Αφοί Κυριακίδη (Β' εκδ.), Θεσσαλονίκη 1991, σ. 25, 31, 51, 53, 55, 59, 63, 65, 83, 87, 95, 97, 137, 139, 237, 239, 243, 245, 389,
2. Αλιβιζάτος Α. Σ., *Οι Ιεροί Κανόνες και οι Εκκλησιαστικοί Νόμοι*, εκδ. Βιβλιοθήκη Αποστολικής Διακονίας (Β' εκδ.), Αθήνα 1949, σ. 58-59, 143-144, 174-175.
3. Πρακτικά της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου (Κωνσταντινούπολη 1872), έκδ. Mansi, τόμος 45, στήλες 461-495.

ΜΕΡΟΣ Β

4. «Πατριαρχικός και Συνοδικός Τόμος της 8/18 Μαρτίου 1908», *Εκκλησιαστική Αλήθεια*, 28, 1908, σ. 180-184.
5. «Πρακτικά της Ι.Σ. της Εκκλησίας της Ελλάδας (26/5/1908), Εγκύκλιοι της Εκκλησίας της Ελλάδας (Α.Π. 405/1686/26-5-1908 και 438/1687/26-5-1908)», στο Στράγκα Θ.Α. Αρχιμανδρίτου, *Εκκλησίας Ελλάδος Ιστορία εκ Πηγών Αψευδών 1817-1967*, Α' τόμος, Β' έκδοσις, Αθήναι 1987, σ. 546-547, 552.
6. «Πρακτικά της Ι.Σ. της Εκκλησίας της Ελλάδας (4/8/1918), Πράξη Ίδρυσης της "Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αμερικής", Συνοδική Πράξη Πληρεξουσιότητας προς το Μητροπολίτη Αθηνών Μελέτιο Μεταξάκη», στο Στράγκα Θ.Α. Αρχιμανδρίτου, *Εκκλησίας Ελλάδος Ιστορία εκ Πηγών Αψευδών 1817-1967*, Β' τόμος, Αθήναι 1970, σ. 845-846.
7. «Πατριαρχική και Συνοδική Πράξις της 1/14 Μαρτίου 1922», *Εκκλησιαστική Αλήθεια*, Έτος ΜΒ' Αριθ.-11, 19-3-1922, σ. 129-130.
8. «Πατριαρχικός και Συνοδικός Τόμος ιδρύσεως της "Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αμερικής Βορείου και Νοτίου" (1922)», *Εκκλησιαστική Αλήθεια*, 42, 1922, σ. 218-220.
9. «Πατριαρχικός και Συνοδικός Τόμος ιδρύσεως της "Ιεράς Μητροπόλεως Θυατείρων και Εξαρχείας Ευρώπης Δυτικής και Κεντρώας" (1922)», στο Foundation for Hellenism in Great Britain, *Texts and Studies*, Vol. I, Thyateira House, London 1982, σ. 49-51.
10. «Γράμμα (Αρ. 1551/2639, 22 Ιουνίου/5 Ιουλίου 1927) του Πατριάρχη Αλεξάνδρειας Μελέτιου Β' Μεταξάκη προς την Αρχιερατική Σύνοδο της "Υπερόριας Ρωσικής Εκκλησίας"», στο Αρχιεπισκόπου Θυατείρων και Μεγάλης Βρετανίας Μεθοδίου, *Θεολογικάί και Ιστορικάί Μελέται, Συλλογή Δημοσιευμάτων*, τόμος πέμπτος, Αθήναι 1984, σ. 14-18.
11. «Πατριαρχικό και Συνοδικό Γράμμα (Α.Π. 346/17 Φεβρουαρίου 1931) περί της προσωρινής υπαγωγής των "ρωσικών ορθόδοξων παροικιών της Δυτικής Ευρώπης" στο Οικουμενικό Πατριαρχείο», *Ορθοδοξία*, 6, 1931, σ. 165-166.

ΜΕΡΟΣ Α

Πρόδρομου Ι. Ακανθόπουλου

Κώδικας Ιερών Κανόνων και Εκκλησιαστικών Νόμων

Β' Έκδοση

- Με ερμηνεία των Ιερών Κανόνων
- Αναθεωρημένη και συμπληρωμένη

Εκδοτικός Οίκος Αφών Κυριακίδη
Θεσσαλονίκη 1991

Κανών 13

Αν είναι ήδη αφορισμένος, να γίνει πιο έντονος ο αφορισμός εναντίον του, γιατί είπε ψέματα και εξαπάτησε την εκκλησία του Θεού.

Κανών 14

Να μην επιτρέπεται ο επίσκοπος να εγκαταλείψει τη δική του επαρχία και να εφορμήσει σε άλλη κι αν ακόμη αναγκάζεται από περισσοτέρους (να το κάνει αυτό), αν δεν υπάρχει κάποια εύλογη αιτία, η οποία να τον εξαναγκάζει να το κάνει αυτό με την ιδέα ότι μπορεί αυτός να συμβάλει με την ευσεβή διδασκαλία του ώστε να υπάρξει στους εκεί κάποιο μεγαλύτερο όφελος· και αυτό όμως να μην το κάνει με πρωτοβουλία δική του, αλλά με απόφαση πολλών επισκόπων και μετά από πολύ μεγάλη παράκληση.

Κανών 15

Αν κάποιος πρεσβύτερος ή διάκονος ή γενικά κάποιος από τον κατάλογο των κληρικών εγκαταλείψει τη δική του επαρχία και πάει σε άλλη, και έχοντας μετοικήσει ολότελα ζει σε άλλη επαρχία παρά τη γνώμη του επισκόπου στον οποίο ανήκει, αυτόν τον προστάζουμε να μην ασκεί πια κανένα λειτουργήμα της ιεροσύνης, προπάντων αν, ενώ αυτόν τον καλεί ο ίδιος ο επίσκοπος να επανέλθει, αυτός δεν υπακούει επιμένοντας στην παράβασή του· ως λαϊκός όμως να βρίσκεται εκεί σε «κοινωνία».

Κανών 16

Αν ο επίσκοπος στον οποίο καταφεύγουν (τέτοιοι κληρικοί) χωρίς να λογαριάσει καθόλου την αργία που έχει οριστεί εναντίον τους, τους δεχτεί ως κληρικούς, να αφορίζεται, γιατί με το παράδειγμά του εισάγει την αταξία.

Κανών 17

Αυτός που μετά το βάπτισμα παντρεύτηκε δύο φορές ή απέκτησε παλλακίδα δεν μπορεί να είναι επίσκοπος ή πρεσβύτερος ή διάκονος ή γενικά να συγκαταλέγεται στον ιερατικό κατάλογο.

Κανών 2

Επειδή πολλά συνέβησαν παρά τον εκκλησιαστικό κανόνα από βιασύνη των ανθρώπων που την επέβαλλε η ανάγκη ή άλλοι λόγοι, με αποτέλεσμα τους εθνικούς που πρόσφατα προσχώρησαν στην πίστη και που κατηχήθηκαν σε σύντομο χρονικό διάστημα, αμέσως να τους οδηγούν στο πνευματικό λουτρό και να τους προάγουν στο επισκοπικό αξίωμα ταυτόχρονα με το βάπτισμα ή στο αξίωμα του πρεσβυτέρου, αποφασίστηκε ότι είναι σωστό να μη γίνεται τίποτε τέτοιο στο εξής· άλλωστε είναι απαραίτητος και ο χρόνος για τον κατηχούμενο και, μετά το βάπτισμα, μεγαλύτερη δοκιμασία. Γιατί είναι σαφής η αποστολική γραπτή εντολή που λέει: «να μην είναι καινούριος στην πίστη για να μην το πάρει απάνω του και καταδικαστεί και αυτοπαγιδευτεί όπως ο διάβολος». Και αν, καθώς περνάει ο καιρός, βρεθεί κάποιο ψυχικό αμάρτημα σχετικά με το πρόσωπο και αποδειχτεί από δύο ή τρεις μάρτυρες, να παυτεί αυτός από τον κλήρο. Όποιος τα παραβαίνει αυτά, θα κινδυνέψει σχετικά με την ιδιότητά του ως κληρικού, γιατί δείχνει αλαζονεία προς τη μεγάλη σύνοδο.

Κανών 3

Η μεγάλη σύνοδος απαγόρευσε γενικά, ώστε να μην επιτρέπεται ούτε σε επίσκοπο ούτε σε πρεσβύτερο ούτε σε διάκονο ούτε γενικά σε κάποιον από τους κληρικούς να έχει μέσα στο σπίτι του ξένη γυναίκα και να συγκατοικεί μ' αυτήν, εκτός βέβαια αν είναι μητέρα του ή αδερφή του ή θεία του ή πρόσωπα μόνο που είναι υπεράνω υποψίας.

Κανών 4

Ο επίσκοπος προπάντων ταιριάζει να εκλέγεται απ' όλους τους επισκόπους της επαρχίας: αν αυτό είναι δύσκολο ή εξαιτίας κατεπίγουσας ανάγκης ή εξαιτίας μακρού δρόμου, τότε να συγκεντρώνονται οπωσδήποτε τρεις στον ίδιο τόπο και, αφού ληφθεί υπόψη και η ψήφος των απόντων και αφού οι απόντες πάρουν μέρος στην ψηφοφορία με επιστολές, τότε να γίνεται η χειροτονία. Και το κύρος των ενεργειών αυτών να δίνεται στο μητροπολίτη κάθε επαρχίας.

Κανών 8

Σχετικά μ' αυτούς που ονόμαζαν κάποτε τους εαυτούς τους Καθαρούς, και που προσέρχονται στην καθολική και αποστολική εκκλησία, αποφασίστηκε από την αγία και μεγάλη σύνοδο να χειροθετούνται αυτοί και να παραμένουν έτσι στον κλήρο. Προπάντων ταιριάζει να «ομολογήσουν» αυτοί εγγράφως το εξής, ότι δηλαδή θα συμφωνήσουν και θ' ακολουθήσουν τα δόγματα της καθολικής και αποστολικής εκκλησίας· δηλαδή και με τους διγάμους να συναναστρέφονται και με όσους έχουν παραστρατήσει σε περίοδο διωγμού, για τους οποίους και χρονικό διάστημα έχει ταχθεί και χρόνος έχει οριστεί, ώστε ν' ακολουθούν αυτοί σε όλα τα δόγματα της καθολικής εκκλησίας. Όπου λοιπόν όλοι αυτοί βρίσκονταν ως κληρικοί μόνοι χειροτονημένοι είτε σε χωριά είτε σε πόλεις, θα παραμένουν με την ίδια ιδιότητα. Αν όμως προσέρχονται κάποιοι ενώ υπάρχει επίσκοπος της καθολικής εκκλησίας ή πρεσβύτερος, είναι ολοφάνερο ότι ο επίσκοπος της εκκλησίας θα έχει το αξίωμα του επισκόπου· κι αυτός που ονομάζεται επίσκοπος στον κύκλο των λεγόμενων Καθάρων, θα έχει το αξίωμα του πρεσβυτέρου· εκτός αν αποφασίσει ο επίσκοπος να συμμετέχει και αυτός (ο Καθαρός) στο αξίωμα μόνο κατ' όνομα. Αν αυτό δεν του αρέσει θα επινοήσει θέση ή χωρεπισκόπου ή πρεσβυτέρου, για να φαίνεται γενικά ότι ανήκει στον κλήρο· για να μη βρίσκονται στην (ίδια) πόλη δύο επίσκοποι (μαζί).

Κανών 9

Αν κάποιοι έγιναν πρεσβύτεροι χωρίς να εξεταστούν ή, αφού εξετάστηκαν, ομολόγησαν τα σφάλματά τους και, παρά το ότι ομολόγησαν αυτοί, τους χειροτόνησαν άνθρωποι ενεργώντας κατά παράβαση του κανόνα, αυτούς ο κανών δεν τους δέχεται· γιατί η καθολική εκκλησία απαιτεί το αδιάβλητο.

Κανών 10

Αν κάποιοι απ' αυτούς που αρνήθηκαν το Χριστό χειροτονήθηκαν από άγνοια αυτών που τους χειροτόνησαν ή και παρ' όλο που το γνώριζαν αυτοί που τους χειροτόνησαν, αυτό δεν εμποδίζει τον εκκλησιαστικό κανόνα· γιατί, αφού γίνουν γνωστοί, καθαιρούνται.

διακόνισσες που συγκαταριθμήθηκαν στο σχήμα επειδή δεν έχουν ούτε κάποια χειροθεσία, και επομένως πρέπει να περιλαμβάνονται οπωσδήποτε ανάμεσα στους λαϊκούς.

Κανών 20

Επειδή κάποιοι γονατίζουν την Κυριακή και τις μέρες της Πεντηκοστής, αποφάσισε η αγία σύνοδος οι πιστοί να προσεύχονται στο Θεό όρθιοι, για να τηρούνται όλα σε κάθε επαρχία με όμοιο τρόπο.

ΚΑΝΟΝΕΣ
ΤΗΣ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ ΔΕΥΤΕΡΑΣ
ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

Κανών 1

Οι άγιοι Πατέρες που συνήλθαν στην Κωνσταντινούπολη αποφάσισαν να μην αθετήσουν την πίστη των τριακοσίων δέκα οκτώ Πατέρων που συνήλθαν στη Νίκαια της Βιθυνίας, αλλά να παραμένει εκείνη έγκυρη, και να αναθεματιστεί κάθε αίρεση· και ειδικότερα των Ευνομιανών ή Ευδοξιανών φυσικά και των Ημιαρείων ή Πνευματομάχων βέβαια και των Σαβελλιανών και των Μαρκελλιανών και των Φωτεινιανών και των Απολλιναριστών.

Κανών 2

Οι επίσκοποι που ξεπερνούν τα όρια της διοίκησής τους να μην πηγαίνουν σε εκκλησίες που δεν ανήκουν στα όρια της δικαιοδοσίας τους και να μη φέρνουν σύγχυση στις εκκλησίες· αλλά σύμφωνα με τους κανόνες ο επίσκοπος Αλεξανδρείας να διοικεί μόνο όσα συμβαίνουν στην Αίγυπτο· και οι επίσκοποι της ανατολής να διοικούν μόνο την Ανατολή· και να τηρούνται τα πρεσβεία για την εκκλησία των Αντιοχείων σύμφωνα με τους κανόνες της συνόδου της

να γίνει απαραίτητα επίτροπος ανηλίκων παιδιών ή αν ο επίσκοπος της πόλης επιτρέψει να φροντίζει εκκλησιαστικές υποθέσεις ή ορφανά ή απροστάτευτες χήρες και πρόσωπα που προπάντων χρειάζονται την εκκλησιαστική βοήθεια για το φόβο του Θεού. Κι αν κάποιος στο εξής παραβαίνοντας αυτά που ορίστηκαν ασχοληθεί με τέτοιες υποθέσεις, αυτός να υπόκειται σε εκκλησιαστικά «επιτίμια».

Κανών 4

Αυτοί που αληθινά και με ειλικρίνεια ακολουθούν το μοναστικό βίο, να θεωρούνται άξιοι της τιμής που τους αρμόζει. Επειδή όμως κάποιοι χρησιμοποιώντας την ιδιότητα του μοναχού περιοδεύουν χωρίς ειδική εντολή στις πόλεις και διαταράσσουν τις εκκλησίες και τις κοσμικές υποθέσεις, και ακόμη επιχειρούν να ιδρύουν προς όφελός τους μοναστήρια, αποφασίστηκε κανένας πουθενά να μη χτίζει ούτε να ιδρύει μοναστήρι ή ευκτήριο οίκο χωρίς τη γνώμη του επισκόπου της πόλης· και όσοι σε κάθε πόλη και χωριό είναι μοναχοί, να υποτάσσονται στον επίσκοπο και να ασπάζονται την ησυχία και να προσέχουν μόνο στη νηστεία και στην προσευχή μένοντας καρτερικά στους τόπους που τάχθηκαν ως μοναχοί· και να μην παρενοχλούν εκκλησιαστικές ή κοσμικές υποθέσεις ούτε να περιπλέκονται σ' αυτές εγκαταλείποντας τα μοναστήρια τους εκτός κι αν κάποτε τους επιτραπεί από τον επίσκοπο της πόλης εξαιτίας ανάγκης· και κανένας δούλος να μη γίνεται δεκτός στα μοναστήρια για να μονάσει χωρίς τη γνώμη του κυρίου του· και όποιος παραβαίνει αυτόν τον κανόνα μας, ορίσαμε να είναι «ακοινώνητος», για να μη βλασφημείται το όνομα του Θεού. Ο επίσκοπος λοιπόν της πόλης πρέπει να προνοεί για τα μοναστήρια.

Κανών 5

Σχετικά με τους επισκόπους ή κληρικούς που μεταβαίνουν από πόλη σε πόλη απαφασίστηκε να ισχύουν οι κανόνες που ορίστηκαν γι' αυτούς από τους άγιους Πατέρες.

Κανών 6

Κανένας να μη χειροτονείται άοριστα ούτε πρεσβύτερος ούτε διάκονος ούτε γενικά κάποιος από το εκκλησιαστικό τάγμα, παρά μόνο αν χειροτονείται ειδικά σε εκκλησία πόλης ή χωριού ή σε εκκλησία στο όνομα μάρτυρα ή σε μοναστήρι. Και όσοι χειροτονού-

ροτονίες των επισκόπων μέσα σε τρεις μήνες, εκτός κι αν κατάσταση ανάγκης κάνει ώστε να παραταθεί το χρονικό διάστημα της αναβολής. Κι αν δεν το κάνει αυτό, να υπόκειται αυτός σε εκκλησιαστικά «επιτίμια». Τα έσοδα ωστόσο της εκκλησίας που χηρεύει να φυλάγονται ακέραια από τον οικονόμο της ίδιας εκκλησίας.

Κανών 26

Επειδή, όπως ακούσαμε, σε κάποιες εκκλησίες οι επίσκοποι χειρίζονται την εκκλησιαστική περιουσία χωρίς οικονόμους, αποφασίστηκε κάθε εκκλησία που έχει επίσκοπο να έχει και οικονόμο από το δικό της κλήρο, που να διαχειρίζεται την εκκλησιαστική περιουσία σύμφωνα με τη γνώμη του επισκόπου του, ώστε να μην είναι η οικονομική διαχείριση της εκκλησίας χωρίς μάρτυρα και εξαιτίας αυτής της κατάστασης να σκορπίζεται η περιουσία της και να αποδίδεται μομφή στην ιεροσύνη· αν δεν το κάνει αυτό, να υπόκειται αυτός στους ιερούς κανόνες.

Κανών 27

Όσοι αρπάζουν γυναίκες λέγοντας ότι θα τις παντρευτούν ή γίνονται συνεργοί ή σύμβουλοι σ' αυτούς που αρπάζουν (γυναίκες) η αγία σύνοδος όρισε, αν είναι κληρικοί να εκπίπτουν από το βαθμό τους, κι αν είναι λαϊκοί να αναθεματίζονται.

Κανών 28

Ακολουθώντας παντού τους κανόνες των αγίων Πατέρων και γνωρίζοντας τον κανόνα που διαβάστηκε πρόσφατα των εκατό πενήντα θεοφιλέστατων επισκόπων που συνήλθαν στη μνήμη του ευσεβούς Μεγάλου Θεοδοσίου, ο οποίος έγινε βασιλιάς στη βασιλική πόλη της Κωνσταντινούπολης τη Νέα Ρώμη, τα ίδια και εμείς ορίζουμε και ψηφίζουμε σχετικά με τα πρεσβεία της αγιότατης εκκλησίας της ίδιας Κωνσταντινούπολης και Νέας Ρώμης· άλλωστε δικαιολογημένα οι Πατέρες έχουν δώσει τα πρεσβεία στο θρόνο της πρεσβύτερης Ρώμης, επειδή βασιλεύει εκείνη η πόλη. Έχοντας λοιπόν τον ίδιο σκοπό οι εκατό πενήντα θεοφιλέστατοι επίσκοποι απένειμαν τα ίσα πρεσβεία στον αγιότατο θρόνο της Νέας Ρώμης, κρίνοντας δικαιολογημένα, ώστε η πόλη που τιμήθηκε με βασιλεία και σύγκλητο, απολαμβάνοντας και τα ίσα πρεσβεία με τη πρεσβύτερη

τροπολίτης θα τα κρατήσει αυτά ακέραια, για να τα δώσει όλα πίσω στον επίσκοπο που θα χειροτονηθεί.

Κανών 36

Ανανεώνοντας όσα νομοθετήθηκαν από τους εκατόν πενήντα άγιους Πατέρες που συνήλθαν σ' αυτήν τη θεοφύλαχτη και βασιλική πόλη και από τους εξακοσίους τριάντα που συνήλθαν στη Χαλκηδόνα, ορίζουμε να απολαμβάνει ο θρόνος της Κωνσταντινούπολης τα ίσα πρεσβεία με το θρόνο της πρεσβύτερης Ρώμης και να μεγαλύνεται, όπως εκείνος, στα εκκλησιαστικά πράγματα και να είναι δεύτερος μετά από εκείνον, και ύστερα απ' αυτόν να αριθμείται ο θρόνος της μεγαλούπολης Αλεξάνδρειας, έπειτα ο θρόνος της Αντιόχειας και ύστερα απ' αυτόν ο θρόνος των Ιεροσολύμων.

Κανών 37

Επειδή σε διάφορες χρονικές περιόδους έχουν γίνει βαρβαρικές επιδρομές και εξαιτίας αυτού πάρα πολλές πόλεις υποδουλώθηκαν στους άνομους, ώστε από τότε να μη μπορέσει ο επίσκοπος της πόλης αυτής να καταλάβει το θρόνο του και να εγκατασταθεί σ' αυτόν με ιερατική θέση και έτσι να πράττει και να διενεργεί τις χειροτονίες και όλα τ' άλλα που ανήκουν στη δικαιοδοσία του επισκόπου σύμφωνα με την επικρατούσα συνήθεια, εμείς τηρώντας την τιμή και το σεβασμό στην ιεροσύνη και επειδή δε θέλουμε με κανέναν τρόπο να επενεργεί η επήρεια των εθνικών καταστροφικά για τα εκκλησιαστικά δικαιώματα, έχουμε αποφασίσει να τηρείται το αποκριμάλιστα για όσους χειροτονήθηκαν έτσι και δεν εγκαταστάθηκαν στους θρόνους τους εξαιτίας αυτού του λόγου, ώστε και χειροτονίες διαφόρων κληρικών να κάνουν σύμφωνα με όσα ορίζουν οι κανόνες και να έχουν την τιμή του επισκόπου και της καθέδρας, αλλά και κάθε διοίκηση πῶς προέρχεται απ' αυτούς να είναι σίγουρη και νόμιμη. Γιατί δε θα περιοριστεί ο κανόνας της οικονομίας, επειδή από την περίπτωση της ανάγκης προσδιόριστηκε η ακρίβειά του.

Κανών 38

Διατηρούμε και εμείς τον κανόνα εκείνον που θεσπίστηκε από τους Πατέρες μας και ορίζει τα εξής: αν κάποια πόλη ανακαινίστηκε ή θα ανακαινιστεί ξανά από τη βασιλική εξουσία, η τάξη των εκκλησιαστικών πραγμάτων να ακολουθεί τα πολιτικά και δημόσια πρότυπα.

Κανών 5

Αν κάποιος πρεσβύτερος ή διάκονος περιφρόνησε τον επίσκοπό του και αποχωρίστηκε από την εκκλησία και συνάθροισε τους πιστούς ιδιαίτερα και οικοδόμησε θυσιαστήριο και ενώ τον κάλεσε ο επίσκοπος, δεν πειθαρχεί και δε θέλει να δεχθεί τη γνώμη του ούτε να τον υπακούει, αν και τον καλεί και μια και δυο φορές, αυτός να καθαιρείται ολότελα και να μένει αθεράπευτος και να μην μπορεί να πάρει το αξίωμά του. Κι αν εξακολουθεί να προκαλεί ταραχές και να αναστατώνει την εκκλησία, να διορθώνεται αυτός ως καβγατζής από τους κοσμικούς άρχοντες.

Κανών 6

Αν κάποιος έγινε «ακοινώνητος» από τον επίσκοπό του, να μη γίνει αυτός δεκτός από άλλους πιο πριν, παρά μόνο αν τον δεχτεί ο ίδιος ο επίσκοπός του ή αν, αφού γίνει σύνοδος, απολογηθεί στις ερωτήσεις της και, αφού την πείσει να πάρει άλλη απόφαση γι' αυτόν, την αποδεχτεί. Και ο ίδιος κανόνας να ισχύει και για τους λαϊκούς και για τους πρεσβυτέρους και για τους διακόνους και για όλους, όσοι περιλαμβάνονται στον κατάλογο των κληρικών.

Κανών 7

Κανένας κληρικός από άλλη επαρχία να μη γίνεται δεκτός χωρίς «ειρηνικές» επιστολές.

Κανών 8

Ούτε οι πρεσβύτεροι των χωριών να δίνουν «κανονικές» επιστολές, παρά να στέλνουν επιστολές μόνο προς τους γειτονικούς επισκόπους. Οι ανεπίληπτοι χωρεπίσκοποι όμως να δίνουν «ειρηνικές» επιστολές.

Κανών 9

Οι επίσκοποι κάθε επαρχίας πρέπει να γνωρίζουν ότι ο επίσκοπος της μητρόπολης είναι προϊστάμενος και αναλαμβάνει τη φροντίδα όλης της επαρχίας. επειδή στη μητρόπολη συρρέουν από παντού όλοι όσοι έχουν υποθέσεις. Γι' αυτό αποφασίστηκε και στην τιμή να προηγείται αυτός και τίποτε παραπάνω να μην κάνουν οι υπόλοιποι επίσκοποι χωρίς αυτόν σύμφωνα με τον παλιό κανόνα που

Κανών 15

Αν κάποιος επίσκοπος που κατηγορήθηκε με κάποιες κατηγορίες δικαστεί απ' όλους τους επισκόπους της επαρχίας και όλοι ομόφωνα πάρουν μία απόφαση εναντίον του, αυτός να μη δικάζεται πια ενώπιον άλλων, αλλά να παραμένει αναλλοίωτη η ομόφωνη απόφαση των επισκόπων της επαρχίας.

Κανών 16

Αν κάποιος επίσκοπος που δεν έχει εκκλησία καταλάβει εκκλησία που δεν έχει επίσκοπο και αρπάξει τον επισκοπικό θρόνο χωρίς να έχει παρθεί απόφαση γι' αυτό από σύνοδο τέλεια, αυτός να αποβάλλεται, ακόμη κι αν τον επιλέγει όλος ο λαός, τον οποίο υπήγαγε υπό την επίβλεψή του παράνομα. Τέλεια είναι εκείνη η σύνοδος, στην οποία συμπαρίσταται και ο μητροπολίτης.

Κανών 17

Αν κάποιος επίσκοπος που έλαβε χειροτονία επισκόπου και ορίστηκε να είναι επικεφαλής του λαού δε δεχτεί τη διακονία και δεν υπακούει, ώστε να πάει στην εκκλησία που του ανατέθηκε, αυτός να είναι αφορισμένος, μέχρι που να αναγκαστεί να δεχτεί ή μέχρι που να ορίσει κάτι γι' αυτόν η τέλεια σύνοδος των επισκόπων της επαρχίας.

Κανών 18

Αν κάποιος επίσκοπος που χειροτονήθηκε σε μια επαρχία δεν πάει στην επαρχία όπου χειροτονήθηκε όχι εξαιτίας του ίδιου αλλά ή εξαιτίας της άρνησης του λαού ή εξαιτίας άλλου λόγου που δεν προέρχεται από τον ίδιο, αυτός να έχει την αρχιερατική τιμή του θρόνου και του λειτουργήματος, αρκεί να μην προκαλεί ταραχές στις υποθέσεις της εκκλησίας, όπου βρίσκεται και να δέχεται αυτός ό,τι θα ορίσει η τέλεια σύνοδος της επαρχίας κρίνοντας την υπόθεσή του.

Κανών 19

Να μη γίνεται εκλογή επισκόπου χωρίς σύνοδο και χωρίς να παρίσταται ο μητροπολίτης της επαρχίας· κι αφού αυτός θα είναι οπωσδήποτε παρών, καλύτερα είναι να παρίστανται μαζί μ' αυτόν ό-

πριν από κάποια χρόνια σ' αυτήν την εκκλησία ορίστηκε οποιεσδήποτε εκκλησίες μιας επισκοπής έγιναν καθολικές πριν από τους νόμους που δημοσιεύτηκαν σχετικά με τους Δονατιστές, να ανήκουν σ' εκείνους τους θρόνους των οποίων οι επίσκοποι παρακίνησαν και τις έκαναν μέλη της καθολικής ενότητας, όσες όμως ενώθηκαν μετά από τους νόμους, να ανήκουν σ' εκείνους που και τότε ήταν με τη μερίδα του Δονάτου. Και επειδή αργότερα ανέκυψαν και ανακύπτουν πολλές φιλονικίες για τις διοικήσεις, μεταξύ των επισκόπων που νομίζουν ότι τότε δεν έγινε σωστή διευθέτηση, αποφασίστηκε τώρα σ' αυτήν την αγία σύνοδο, οπουδήποτε υπήρχαν καθολική (εκκλησία) και (εκκλησίες) από τη μερίδα του Δονάτου παρ' όλον ότι ανήκαν σε περιφέρειες διάφορων θρόνων, οποτεδήποτε έγινε ή θα γίνει ένωση εκεί, είτε πριν από τους νόμους είτε μετά, (οι εκκλησίες των Δονατιστών) να ανήκουν σ' εκείνο το θρόνο, στον οποίο ανήκε η καθολική (εκκλησία) που υπήρξε εκεί από παλιά.

Κανών 118

Αν επέστρεψαν επίσκοποι από τη μερίδα των Δονατιστών στην καθολική ενότητα, να διαμοιράσουν εξίσου μεταξύ τους τις διοικήσεις που προκύπτουν εκεί όπου ήταν και τα δύο μέρη· δηλαδή άλλοι τόποι να ανήκουν στον έναν και άλλοι στον άλλο έτσι, ώστε αυτός που έχει τα πρεσβεία στην επισκοπή να διανέμει και ο νεότερος να επιλέγει· κι αν τυχόν υπάρξει ένας τόπος, να προσαρτηθεί σ' εκείνον, στον οποίο βρίσκεται πιο κοντά· αν όμως βρίσκεται κοντά και στους δύο θρόνους, να παραχωρηθεί σ' εκείνον, τον οποίο θα διαλέξει ο λαός. Κι αν τυχόν θελήσουν τον δικό τους επίσκοπο οι παλιόι καθολικοί και αυτοί που επέστρεψαν από τη μερίδα των Δονατιστών επίσης τον δικό τους, να προτιμηθεί η γνώμη της πλειοψηφίας από τη γνώμη της μειοψηφίας· κι αν οι γνώμες είναι ισόψηφες να αναγραφεί στη μερίδα του παλιότερου επισκόπου. Κι αν οι τόποι βρεθούν να είναι τόσο πολλοί εκεί που υπάρχουν και τα δύο μέρη, ώστε να μην είναι δυνατό να μοιραστούν εξίσου, αν είναι άνισος ο αριθμός των (ιδίων τόπων, πρώτα να μοιραστούν οι ισάριθμοι τόποι και για τον τόπο που απομένει να τηρηθεί αυτό που ειπώθηκε πιο πάνω, όταν συζητούσαμε για τον ένα τόπο.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

19

ΟΙ
ΙΕΡΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ

ΚΑΙ
ΟΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΙ ΝΟΜΟΙ

ΥΠΟ
ΑΜΙΛΚΑ Σ. ΑΛΙΒΙΖΑΤΟΥ
Καθηγητού του Κανονικού Δικαίου ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

Βιβλ. Πισ. 80257

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

1949

περί τῶν πρεσβείων τῆς ἀγιωτάτης ἐκκλησίας τῆς αὐτῆς Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ῥώμης· καὶ γὰρ τῷ θρόνῳ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, διὰ τὸ βασιλεύειν τὴν πόλιν ἐκείνην, οἱ Πατέρες εἰκότως ἀποδεδώκασι τὰ πρεσβεῖα. Καὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ κινούμενοι οἱ ἑκατὸν πενήκοντα θεοφιλέστατοι ἐπίσκοποι, τὰ ἴσα πρεσβεῖα ἀπένειμαν τῷ τῆς Νέας Ῥώμης ἀγιωτάτῳ θρόνῳ, εὐλόγως κρίναντες, τὴν βασιλεῖα καὶ συγκλητῶ τιμηθεῖσαν πόλιν, καὶ τῶν ἴσων ἀπολαύουσαν πρεσβείων τῇ πρεσβυτέρᾳ βασιλίδι Ῥώμῃ, καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ὡς ἐκείνην μεγαλύνεσθαι πράγμασι, δευτέραν μετ' ἐκείνην ὑπάρχουσαν. Καὶ ὥστε τοὺς τῆς Ποντικῆς, καὶ τῆς Ἀσιανῆς, καὶ τῆς Θρακικῆς διοικήσεως μητροπολίτας μόνους, ἔτι δὲ καὶ τοὺς ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς ἐπισκόπους τῶν προειρημένων διοικήσεων χειροτονεῖσθαι ὑπὸ τοῦ προειρημένου ἀγιωτάτου θρόνου τῆς κατὰ Κωνσταντινούπολιν ἀγιωτάτης ἐκκλησίας· δηλαδὴ ἐκάστου μητροπολίτου τῶν προειρημένων διοικήσεων μετὰ τῶν τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπων χειροτονοῦντος τοὺς τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπους, καθὼς τοῖς θεοῖς κανόσι διηγόρευται· χειροτονεῖσθαι δέ, καθὼς εἴρηται τοὺς μητροπολίτας τῶν προειρημένων διοικήσεων παρὰ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως ἀρχιεπισκόπου, ψηφισμάτων συμφώνων κατὰ τὸ ἔθος γινομένων, καὶ ἐπ' αὐτὸν ἀναφερομένων.

Ἀποστ. λδ', Β'. γ', ΣΤ'. λς'.

Κανὼν ΚΘ'.

Οἱ ἐπίσκοποι οὐχ ὑποβιβάζονται εἰς πρεσβυτέρους.

Ἐπίσκοπον εἰς πρεσβυτέρου βαθμὸν φέρειν, ἱεροουλία ἐστίν. Εἰ δὲ αἰτία τις δικαία ἐκείνους ἀπὸ τῆς πράξεως τῆς ἐπισκοπῆς ἀποκινεῖ, οὐδὲ πρεσβυτέρου τόπον κατέχειν ὀφείλουσιν. Εἰ δὲ ἐκτός τινος ἐγκλήματος ἀπεκινήθησαν τοῦ ἀξιώματος, πρὸς τὴν τῆς ἐπισκοπῆς ἀξίαν ἐπαναστρέψουσιν.

Ἀνατόλιος ὁ εὐλαβέστατος ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, εἶπεν· Ὅστοι οἱ λεγόμενοι ἀπὸ τῆς ἐπισκοπικῆς ἀξίας εἰς τὴν τοῦ πρεσβυτέρου τάξιν κατεληλυθέναι, εἰ μὲν ὑπὸ εὐλόγων τινῶν αἰτιῶν καταδικάζονται, εἰκότως οὐδὲ τῆς πρεσβυτέρου ἐντὸς ἀξιοῦ τυχάνουσιν εἶναι τιμῆς· εἰ δὲ δίχαι τινὸς αἰτίας εὐλόγου εἰς τὸν ἥττονα κατεβιβάσθησαν βαθμὸν, δίκαιοι τυχάνουσιν, εἰ γε ἀνεύθυνοι φανεῖεν, τὴν τῆς ἐπισκοπῆς ἐπαναλαβεῖν ἀξίαν τε καὶ ἱερωσύνην.

τοῖς πρώτον, καὶ ἡγεῖσθαι αὐτὸν ὡς κεφαλὴν, καὶ μηδὲν τι πράττειν ἄνευ τῆς ἐκείνου γνώμης· ἐκεῖνα δὲ μόνον πράττειν ἕκαστον, ὅσα τῆ αὐτοῦ παροικίᾳ ἐπιβάλλει, καὶ ταῖς ὑπ' αὐτὴν χώραις. Ἄλλὰ μηδὲ ἐκεῖνος ἄνευ τῆς πάντων γνώμης ποιεῖτω τι. Οὕτω γὰρ ὁμόνοια ἔσται, καὶ δοξασθήσεται ὁ Θεός, διὰ Κυρίου, ἐν ἁγίῳ Πνεύματι· ὁ Πατὴρ, καὶ ὁ Υἱός, καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα.

Α'. σ'. ζ', Β'. β', γ'. Γ'. η', Δ'. κη', ΣΤ'. λς', λθ', Ἄντιοχ. θ', Καρθαγ. μς'.

Κανὼν ΛΕ'.

Περὶ ὑπεροχίου χειροτονίας

Ἐπίσκοπον μὴ τολμᾶν ἔξω τῶν ἑαυτοῦ ὄρων χειροτονίας ποιῆσθαι, εἰς τὰς μὴ ὑποκειμένας αὐτῷ πόλεις, καὶ χώρας· εἰ δὲ ἐλεγχθῆι τοῦτο πεποιηκώς, παρὰ τὴν τῶν κατεχόντων τὰς πόλεις ἐκείνας, ἢ τὰς χώρας, γνώμην, καθαιρεῖσθω καὶ αὐτός, καὶ οὐς ἐχειροτόνησεν.

Ἀπόστ. ιδ', Β'. β', Γ'. η', ΣΤ'. κ', Ἄντιοχ. ιγ', κβ', Σαρδ. γ'. ια', ιβ'.

Κανὼν ΛΣΤ'.

Περὶ τοῦ εἰς ἐκκλησίαν διορισθέντος κληρικοῦ καὶ μὴ πειθαμένον.

Εἴ τις χειροτονηθεὶς ἐπίσκοπος, μὴ καταδέχοιτο τὴν λειτουργίαν, καὶ τὴν φροντίδα τοῦ λαοῦ, τὴν ἐγχειρισθεῖσαν αὐτῷ, τοῦτον ἀφωρισμένον τυγχάνειν, ἕως ἂν καταδέξηται ὡσαύτως καὶ πρεσβύτερος καὶ διάκονος. Εἰ δὲ ἀπελθὼν, μὴ δεχθῆι, οὐ παρὰ τὴν ἑαυτοῦ γνώμην, ἀλλὰ παρὰ τὴν τοῦ λαοῦ μοχθηρίαν, αὐτός μὲν ἔστω ἐπίσκοπος, ὁ δὲ κληρὸς τῆς πόλεως ἀφοριζέσθω, ὅτι τοιοῦτου λαοῦ ἀνυποτάκτου παιδευταὶ οὐκ ἐγένοντο.

ΣΤ'. λς', Ἀγκυρ. ιη', Ἄντιοχ. ις', ιη', Καρθαγ. λθ'.

Κανὼν ΔΖ'.

Περὶ συγκλήσεως Συνόδων.

Δεύτερον τοῦ ἔτους σύνοδος γινέσθω τῶν ἐπισκόπων, καὶ ἀνακρινέτωσαν ἀλλήλως τὰ δόγματα τῆς εὐσεβείας, καὶ τὰς ἐμπιπτούσας ἐκκλησιαστικὰς ἀντιλογίας διαλυέτωσαν·

έν τῇ μητροπόλει προεστῶτα ἐπίσκοπον, καί τὴν φροντίδα ἀναδέχεσθαι πάσης τῆς ἐπαρχίας, διὰ τὸ ἐν τῇ μητροπόλει πανταχόθεν συντρέχειν πάντας τοὺς τὰ πράγματα ἔχοντας. "Ὅθεν ἔδοξε καί τῇ τιμῇ προηγέσθαι αὐτόν, μηδέν τε πράττειν περιττόν τοὺς λοιποὺς ἐπισκόπους ἄνευ αὐτοῦ, κατὰ τὸν ἀρχαῖον κρατήσαντα ἐκ τῶν Πατέρων ἡμῶν κανόνα· ἢ ταῦτα μόνον, ὅσα τῇ ἐκάστου ἐπιβάλλει παροικία, καί ταῖς ὑπ' αὐτὴν χώραις." Ἐκαστον γὰρ ἐπίσκοπον ἐξουσίαν ἔχειν τῆς ἑαυτοῦ παροικίας, διοικεῖν τε κατὰ τὴν ἐκάστῳ ἐπιβάλλουσαν εὐλάβειαν, καί πρόνοιαν ποιεῖσθαι πάσης τῆς χώρας τῆς ὑπὸ τὴν ἑαυτοῦ πόλιν· ὡς καί χειροτονεῖν πρεσβυτέρους καί διακόνους, καί μετὰ κρίσεως ἕκαστα διαλαμβάνειν περαιτέρω δὲ μηδέν πράττειν ἐπιχειρεῖν, δίχα τοῦ τῆς μητροπόλεως ἐπισκόπου, μηδὲ αὐτόν ἄνευ τῆς τῶν λοιπῶν γνώμης.
Ἄποστολ. λδ'.

Κανὼν Γ'.

Οἱ χωρεπίσκοποι καθιστῶσιν ὑποδιακόνους κλπ. οὐχὶ δὲ πρεσβυτέρους ἢ διακόνους, δίχα γνώμης τοῦ ἐπισκόπου.

Τοὺς ἐν ταῖς κώμαις, ἢ ταῖς χώραις, ἢ τοὺς καλουμένους χωρεπισκόπους, εἰ καὶ χειροθεσίαν εἶεν ἐπισκόπου εὐληφότες, ἔδοξε τῇ ἀγίᾳ συνόδῳ εἰδέναι τὰ ἑαυτῶν μέτρα, καί διοικεῖν τὰς ὑποκειμένας αὐτοῖς ἐκκλησίας, καί τῇ τούτων ἀρκεῖσθαι φροντίδι καὶ κηδεμονίᾳ, καθιστᾶν δὲ ἀναγνώστας, καί ὑποδιακόνους, καί ἐφορκιστάς, καί τῇ τούτων ἀρκεῖσθαι προαγωγῇ· μήτε δὲ πρεσβύτερον, μήτε διάκονον χειροτονεῖν τολμᾶν δίχα τοῦ ἐν τῇ πόλει ἐπισκόπου, ἢ ὑπόκεινται αὐτός τε καὶ ἡ χώρα. Εἰ δὲ τολμήσειέ τις παραβῆναι τὰ ὀρισθέντα, καθαιρεῖσθαι αὐτόν καὶ ἡς μετέχει τιμῆς. Χωρεπίσκοπον δὲ γίνεσθαι ὑπὸ τοῦ τῆς πόλεως, ἢ ὑπόκειται, ἐπισκόπου.

Α'. η', Ἀγγυρ. ιγ'.

Κανὼν ΓΑ'.

Μὴ ἀπέρχεσθαι τοὺς κληρικκὺς πρὸς βασιλεῖα δίχα γνώμης τοῦ προέδρου.

Εἰ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ ὄλως τοῦ κανόνος, ἄνευ γνώμης καὶ γραμμάτων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐπισκόπων,

**Πρακτικά της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου (Κωνσταντινούπολη, 1872)
Έκδοση Mansi, τόμος 45, στήλες 461-495**

θηρησκειαν μας εσφαλαν, η εις την πολιτειαν; (Βλ Α σελ. 280 και την β' αναφοραν Τορνοβιτων σελ. 286 αυτόθι). Έκ των οβτω διατυπωθεισων προτάσεων και των εν τη συνεδριάσει εκείνη λεχθέντων καταφαινεται, οτι η του φυλετισμού ιδέα ηρξαστο αναφανείσθαι ήδη εναργώς.

Μετά την από της συνελεύσεως απομάκρυνσιν του αντιπροσώπου Τορνόβου επηκολούθησαν πολλά άτοπηματα και πράξεις Βουλγάρων Ιερωμένων αντικανονικαι και αντιχριστιανικαι εν τε τη πρωτευούση και εν ταίς επαρχίαις, και ενέρχεται πολλαί και παντοίαι παρά τη σεβαστή κυβερνήσει: και τῷ βουλγαρικῷ λαῷ, μόνον ελάττηριον έχουσαι την του φυλετισμοῦ ιδεαν. Ταῦτα περιαλγῶς ἐρώσα ἡ μεγάλη ἐκκλησία και την φορὰν του κακοῦ στήσαι θέλουσα, ἐξέδωκεν ἐπὶ της πατριαρχείας του παναγιωτάτου πατριάρχου κυρίου Ίωακείμ πατριαρχικὸν και συνοδικὸν σιγγίλλιον ἐν ιε' ἀρθροῖς, περιβληθὲν και αυτοκρατορικὸν κύρος, δι' οὗ οὐ δεόντως ικανοποιεῖ την τε ἀρχικὴν αἴτησιν της ἐκλογῆς των ἀρχιερέων των βουλγαρικῶν επαρχιῶν και πάσας αὐτῶν τὰς πνευματικὰς ἀνάγκας. Ἀλλὰ και ἡ πράξις αὕτη της ἐκκλησίας, ἡ πληρέστατα ἐξασφαλιζουσα τὰ ἀληθῆ πνευματικὰ συμφέροντα του βουλγαρικου λαοῦ, ἀπερρίφθη μετὰ του ἐπικυρουθτος αὐτὴν αυτοκρατορικοῦ φερμανίου ὑπὸ των ἀρχηγῶν του κινήματος, και οὕτως αἱ ἐλπίδες της ἐκκλησίας ἐματαιώθησαν πρὸς μεγίστην αὐτῆς θλίψιν.

Μετ' οὐ πολὺ δὲ ἀπεστάλησαν ὑπὸ της σεβαστῆς κυβερνήσεως ὡς ἐκ των βουλγάρων αντιπροσώπων αἱ ἐξῆς ὁκτώ προτάσεις·

α'. Τὸ βουλγαρικὸν ἔθνος, πιστὸν ὀπήκοον του ἐνδόξου ὀθωμανικοῦ θρόνου, ἐπειδὴ κατὰ τὸ θρησκευμὰ του ἀνήκει εἰς τὴν δικαιοδοσίαν του οἰκουμενικοῦ γραικικοῦ πατριαρχείου, παρακαλεῖ νὰ ἔχη τὸ δικαίωμα νὰ μετέχη της ἐκλογῆς του οἰκουμενικοῦ πατριάρχου ὀ αναλόγως του πληθυσμοῦ του.

β'. Τὰ μέλη της ἱεράς συνόδου, ἡτις μέχρι τουδε συνίστατο μόνον ὑπὸ γραικῶν ἀρχιερέων, μὴ ὑπάρχοντος οὐδενὸς βουλγάρου, ἀπὸ τουδε νὰ ὦσιν ἐξ ἡμισείας, δηλονότι ἐξ βουλγάρου και ἐξ γραικοῦ, οἵτινες ἀπαντες ὁμοῦ νὰ φρονιζῶσι και μεριμῶσιν ὑπὸ τὴν προεδρείαν του πατριάρχου περὶ της διεξαγωγῆς των θρησκευτικῶν ὑποθέσεων.

γ'. Οἱ βούλγαροι ἀρχιερεῖς, οἵτινες θὰ ὦσι μέλη της συνόδου, νὰ σχηματίζωσιν ἐκτὸς τούτου, ὁμοῦ με ἄλλα ἱερατικά λαϊκά μέλη ἐκλεγόμενα ἐκ των ἐντιμωτέρων Βουλγάρων, ἐν μικτῶν βουλγαρικῶν συμβούλιον· τοῦτο τὸ συμβούλιον νὰ θεωρῆ ἀπάσας τὰς μὴ θρησκευτικὰς ὑποθέσεις του βουλγαρικοῦ ἔθνους.

δ'. Εἰς τὸν ἰκανώτερον ἐκ των ἐν τῷ βουλγαρικῷ μικτῷ συμβούλιῳ εὐρισκομένων ἀρχιερέων και ἑνα λαϊκὸν βοηθὸν αὐτοῦ, ἐκλεγόμενον ἐκ των ἐντιμωτέρων Βουλγάρων, νὰ δοθῆ μία ἐθνικὴ σφραγίς, ὡστε Δ νὰ ἔχωσι τὸ δικαίωμα νὰ ἀναγγέλλωσι και ἐκλιπαρῶσι τὴν σεβαστὴν κυβερνήσιν διὰ πάσαν ὑπόθεσιν. Πρὸς τούτοις δὲ αἱ δύο οὗτοι νὰ διαμένωσιν ἀείποτε παρά τῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει βουλγαρικῇ ἐκκλησίᾳ.

ε'. Ὁ πατριάρχης νὰ μὴ ἔχη τὴν ἐξουσίαν νὰ παύῃ και ἀντικαθίστῃ τὸν πρῶτον μητροπολίτην και τὸν βοηθὸν αὐτοῦ λαϊκόν. Ἡ δὲ παύσις και ἀντικατάστασις αὐτῶν νὰ ἐκτελεσθῆ ὑπὸ της σεβαστῆς κυβερνήσεως, όταν οὗτοι ἀποδειχθῶσιν ἴνοχοι παρεκτροπῆς των καθήκοντων αὐτῶν ὑπὸ του εἰρημένου μικτοῦ βουλγαρικοῦ συμβουλίου.

ς'. Προκειμένου νὰ διορισθῆ εἰς τινὰ βουλγαρικὴν επαρχίαν ἀρχιερεὺς, τότε νὰ προτείνωνται ὑπὸ της χηρευσάσης επαρχίας δύο ἱερωμένα άτομα και ν' ἀποστέλλωνται τὰ ὀνόματα αὐτῶν εἰς τὴν βασιλεύουσαν, και ὅστις ἐξ αὐτῶν ἐκλεχθῆ ὑπὸ του ἐθνικοῦ βουλγαρικοῦ μικτοῦ συμβουλίου, οὗτος συστηθεῖς πρῶτον εἰς

CONSIL. GENERAL. TOMUS XIV.

τὸν πατριάρχην, ἐπειτα νὰ χειροτονηται ἀρχιερεὺς της Α χηρευσάσης επαρχίας κατὰ τοὺς θρησκευτικούς κανόνας.

ζ'. Εἰς δὲ τὰς επαρχίας, εἰς τὰς ὁποίας ὑπάρχουσιν ἀναμιξῆ γραικοὶ και βούλγαροι, ὁ ἀρχιερεὺς νὰ ἐκλέγεται ὑπὸ της επαρχίας ἐξ ἐκείνου του ἔθνους τὸ ὁποῖον εἶναι πολυπληθέστερον, δηλονότι: ἂν μὲν οἱ γραικοὶ ἦναι περισσότεροι, νὰ ᾖναι γραικός, ἂν δὲ οἱ βούλγαροι ἦναι περισσότεροι, νὰ ᾖναι βούλγαρος. Ὁ εἰς τοιαύτην ἀναμικτὴν επαρχίαν διοριζόμενος ἀρχιερεὺς ὀφείλει νὰ γνωρίζῃ καλῶς και τὰς δύο γλώσσας, τὴν τε γραικικὴν και βουλγαρικὴν. Ἀπὸ τουδε και εἰς τὸ ἐξῆς νὰ μὴ γίνηται οὐδὲν ἐμπόδιον εἰς τοὺς κατοίκους χωρίου ἢ πόλεως τινος βουλγαρικῆς νὰ μεταχειρίζονται τὴν βουλγαρικὴν γλῶσσαν εἰς τε τὰς ἐκκλησίας και τὰ σχολεία.

η'. Ἀφ' οὗ ἐγκριθῶσι τὰ ἐνω εἰρημένα ἀρθρα, ἐπειδὴ εἰς τοὺς ἀρχιερεῖς και εἰς τοὺς λοιποὺς κληρικούς δὲν συγχωρεῖται νὰ εἰσπράττωσι διὰ της βίας ἀπὸ των βασιλικῶν θησῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα μερὶ διαφόρους Β φόρους, πρέπει νὰ ὀρισθῆ κατ' ἐγκρίσιν της σεβαστῆς κυβερνήσεως μίαν ἐτήσιον ἐπιχορήγησιν ἀναλόγως μὲ τὸν βαθμὸν ἐκάστου.

Πρὸς μελέτην δὲ και συζήτησιν των ἀνωτέρω προτάσεων ὁ τότε οἰκουμενικὸς πατριάρχης κύριος Σωφρόνιος συνεκάλεσε γενικὴν συνέλευσιν των ἐν Κωνσταντινουπόλει λογάων, ἡτις μετὰ λύτης κατεῖδεν ἐν αὐταῖς ἐναργῶς τὸ δικαστικὸν του φυλετισμοῦ πνεῦμα. Καὶ οὐκ ἠρήσαστο μὲν οτι ἐλλείψει τινεῖς ἐν τῇ διοικήσει των κοινῶν πραγμάτων και καταχρήσεις ἀτόμων συνέβαινον ἐστιν ὅτε και ὅπου, ἀλλ' ὁμως ἀπεφῆναι ὅτι ἐπειδὴ ἐλήφθη πρόνοια περὶ της ἐπανορθώσεως των τοιούτων διὰ της ἐφαρμογῆς των ἡδὴ ἐν ἐνεργείᾳ κανονισμῶν, ἡ καθιέρωσις του φυλετικῶ ἀνταγωνισμοῦ πρὸς τῷ ἀντιχριστιανικῷ αὐτοῦ χαρακτήρι ἀπέβαινε και παντάπασιν ἀσκοπῶ. Πρὸς τούτοις παρετήρηε οτι τὸ ἐν ἐνεργείᾳ μικτῶν συμβουλίων, συγκροτούμενον ἐκ σταθερῶν ὀρθοδόξων κατοίκων της πρωτευούσης και ἐκλεγόμενον ὑπὸ των ἐν αὐτῇ ἐνοριῶν, ἀνευ διαστολῆς γένους και φυλῆς, ἐκτελεῖ τὰ διαγεγραμμένα αὐτῷ καθήκοντα ἀσχετῶς πρὸς πᾶσαν φυλετικὴν ἰδέαν, και ἔχει περιωρισμένην δικαιοδοσίαν· τούναντίον δὲ αἱ τρεῖς ἀνωτέρω μνημονευθεῖσαι προτάσεις (γ', δ' και ε') σκοποῦσι τὴν ἀστάσιν ἰδιαίτερου ἐθνικοῦ βουλγαρικοῦ συμβουλίου, ἔχοντος ἀποστολὴν ἐφ' ἀπάσης της κατὰ τὴν ὀθωμανικὴν ἐπικρατίαν βουλγαρικῆς φυλῆς. Καὶ εἰ μὲν τὸ τοιοῦτον βουλγαρικὸν συμβούλιον συνέκειτο ἐκ μόνων λαϊκῶν, οὐδὲν εἶχεν εἰπεῖν τὸ πατριαρχεῖον· ἐπειδὴ δὲ ἐμελλε συγκραίσθαι ἐξ ἀρχιερέων και λαϊκῶν και ὑπὸ τὴν προεδρείαν ἐνὸς ἀρχιεπισκόπου, τὸ πατριαρχεῖον οὐδόλως ἠδύνατο παραδεχθῆναι αἴτησιν τοιαύτην ἀντικειμένην εἰς τοὺς κανόνας της ἐκκλησίας, καθ' οὓς οὐδόλως ἐπιτρέπεται ἵνα ἐν μιᾷ και τῇ αὐτῇ ἐπισκοπῇ δύο ὀρθόδοξοι θρησκευτικοὶ ἀρχηγοὶ ἐξασκῶσιν ἐξουσίας ἐντελῶς ἀπ' ἀλλήλων ἀνεξαρτήτους. Κατὰ τὰς ἀρχὰς της ἐκκλησίας ἡμῶν ὁ τοπικὸς ἐπίσκοπος ἔχει ἐκκλησιαστικὴν ἐξουσίαν ἐπὶ πάντων των ἐν τῇ ἐπισκοπῇ αὐτοῦ εὐρισκομένων ὀρθοδόξων οἰουδήποτε γένους και ἔν ὡσιν, ἐτι και ἐπ' αὐτῶν ὁσοι παραπιδημῶσιν ἐκ τόπων ἀλλῆς ἐκκλησιαστικῆς δικαιοδοσίας. Πρὸς τούτοις παρετήρηε οτι και ἡ διανομὴ των συνοδικῶν ἐδρῶν μεταξὺ ἐξ Γραικῶν και ἐξ Βουλγάρων, και ἡ ὑποκειμένη τῷ μέτρῳ τούτῳ ἰδέα, ἵνα ἕκαστος ἀρχιερεὺς εἰσέρχηται ἐν τῇ ἱερᾷ συνόδῳ θάττον ἢ βράδιον ἀναλόγως του πληθυσμοῦ ἐκάστης επαρχίας, εἰσὶ πράγματα ἀντικανονικά και καινοφανῆ· οὐ μόνον ἐν τῇ ὀρθοδόξῃ ἐκκλησίᾳ, ἀλλὰ και ἐν πάσῃ τῇ χριστιανουσίῃ.

Διὰ τοιούτων περίπου ἀπαντήσεων ἀπεδοκίμαζεν ἡ τότε γενικὴ συνέλευσις τὸ ἐν ταῖς ὁκτώ ἐκείναις προτάσεσιν ἀναφανόμενον πνεῦμα του φυλετισμοῦ, τὸ τείνον εἰς καταστροφὴν του ἐπικρατοῦντος διοικη-

έθνων, ἃς ὁ ἀπόστολος ἀναφέρει, ὡς προείπομεν. Ἀ οὕτω συνεστήθησαν καὶ εἰσέτι ὑπάρχουσιν αἱ ἐκκλησίαι τοῦ ἔθνους τῶν Ῥωμαίων ἐν Ῥώμῃ, τῶν Γραικῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει, Ἑλλάδι, Κύπρῳ, καὶ ἀλλαχοῦ, τῶν Ῥώσων ἐν Κιέβῳ καὶ Πετρούπολει, τῶν Σέρβων, τῶν Βουλγάρων, τῶν Σκυθῶν, τῶν Γότθων κτλ., ὡς προείπομεν. Καὶ διὰ τὰς τοιαύτας ἐθνικὰς ἐκκλησίας αὐτὸς ὁ ἀποστολικὸς κανὼν λέγει· „Τὰ παρ' ἐκείστην ἐκκλησίαν συμβαίοντα, τὴν τοῦ ἔθνους σύνοδον, ὡς ἀριστα φανεῖται διοικεῖν τε καὶ πράττειν“ (ἐσφαλμένως κεῖται ὁ κανὼν). Ὅρα; Ἡ σύνοδος τοῦ ἔθνους νὰ διοικῆται ἐκείστην ἐθνικὴν ἐκκλησίαν, διατάττουσιν οἱ ἀποστολοὶ (σελ. 25-9).

Ἐκ τῆς ἀνωτέρω περιχοπῆς, καίπερ οὕτω προφανῶς διαστρεφούσης τὰ νοήματα τῶν ἁγίων γραφῶν, τοὺς ἱεροὺς κανόνας καὶ τὰ ἱστοροῦμενα πράγματα, καταφαίνεται ἡ σπουδὴ τοῦ ἐφεδράσαι τὴν τοῦ φυλετισμοῦ ἀρχὴν ἐπὶ τῆς γραφῆς καὶ τοῦ ἀνεκαθεν πολιτεύματος τῆς ἐκκλησίας.

Ἐπὶ τούτοις τὴν ἐθνοφυλετικὴν χαρακτῆρα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ταύτης ἀνταρσίας μαρτυροῦσι καὶ τὰ πρὸς τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην γράμματα τοῦ ὁπ' αὐτῶν ὀνομασθέντος ἐξάρχου, μὴ ὀκνήσαντος ὑπογράψαι· „ὁ Βιδύνης Ἀνθιμος καὶ ἐξάρχος τῶν Βουλγάρων.“ ἡ γινομένη διάκρισις τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου ὡς γραικικοῦ καὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους· ἡ προσφώνησις τοῦ ἐξάρχου πρὸς τὸν ἀνώτατον ἀρχοντα τῆς πολιτείας ὅτι „τὸ βουλγαρικὸν ἔθνος εἶχεν· ἐκπαλαί ἐθνικὴν ἐκκλησίαν, ἣτις ἠνώθη, οὐκ οἰδαμὲν πῶς, τῷ γραικικῷ πατριαρχεῖ“ καὶ ὅτι „ἡ ἐκδοσις τοῦ αὐτοκρατορικοῦ φερμανίου ἀποκατέστησε τὴν ἐκκλησίαν ἡμῶν“ κτλ., καὶ τελευταῖον αἱ ἀπ' ἀρχῆς καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἀνευδότης διενεργούμεναι εἰς διαφόρους ἐπαρχίας ἀποστολαὶ πρὸς ἐκκλησιαστικὴν ἀναστάττωσιν τῶν ἐκασταχοῦ ὀρθοδόξων Βουλγάρων.

Δείξαντες ἀποχρώντως ἐν τοῖς μέχρι τοῦδε εἰρημῆνοις τὴν ἀρχὴν τοῦ φυλετισμοῦ διέπουσιν τὰς πράξεις καὶ ἐνεργείας τῶν ἀποσκηρτισθέντων ἀπὸ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ τὴν παρασυραγωγὴν αὐτῶν ἐπ' αὐτῆς καὶ μόνῃς τῆς ἀρχῆς τεθεμελιωμένην, μεταβαίνομεν εἰς τὸ δεῦτερον μέρος, ὅπου δειξόμεν ὅτι ἡ ἀρχὴ αὕτη ἀγνωστος ὅπως ὑπάρχει τῇ καθολικῇ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ καὶ τὸ ἱερὸν αὐτῆς ἀνατρέπει πολίτευμα.

Β'.

α'. Ὁ φυλετισμὸς, ἥτοι ἡ λόγῳ διαφόρου φυλετικῆς καταγωγῆς καὶ γλώσσης διάκρισις καὶ διεκδίκησις ἡ ἐξάσκησις ἀποκλειστικῶν δικαιωμάτων παρ' ἀτόμων ἢ ὁμάδων ἀνθρώπων ὁμοχῶρων τε καὶ ὁμοταγῶν, ὅποιαν μὲν τινα δύναται ἔχειν ὑπόστασιν ἐν ταῖς πολυπερείαι καὶ μεσοφύλοις κοσμικαῖς πολιτείαις, ἀλλοτρίον ἐστὶ τῆς ἡμετέρας προθέσεως ἱεραῶν καὶ δι' αἰωνίως εἶναι· ἀλλ' ἐν τῇ χριστιανικῇ ἐκκλησίᾳ, κοινωνία οὕση πνευματικῇ, προσωρισμένη ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ καὶ θεμελιωτοῦ αὐτῆς ἵνα συμπεριλάβῃ πάντα τὰ ἔθνη εἰς μίαν ἐν Χριστῷ ἀδελφότητα, ὁ φυλετισμὸς ἐστὶ τι ξένον καὶ ὅπως ἀδιανόητον· καὶ ὅπως ὁ φυλετισμὸς, ἥτοι ἡ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ συγχρότησις ἰδίων φυλετικῶν ἐκκλησιῶν, ἵπντας μὲν τοὺς ὁμοφύλους ἀποδεχομένων, πάντας δὲ τοὺς ἑτεροφύλους ἀποκλειουσῶν καὶ ὑπὸ μόνον ὁμοφύλων ποιμένων διοικουμένων, ὡς εἴθεοι νῦν οἱ ὁπαδοὶ τοῦ φυλετισμοῦ, ἐστὶ τι ὅπως ἀνήκουστον καὶ πρωτοφανές.

Πᾶσαι αἱ ἀπ' ἀρχῆς κατὰ μέρος συστάσαι χριστιανικαὶ ἐκκλησίαι ἦσαν τοπικαί, τοὺς πιστοὺς ὠρισμένης πόλεως ἢ ὠρισμένης τοπικῆς περιφέρειας περιλαμβανούσαι ἀνευ φυλετικῆς διακρίσεως· διὸ καὶ ἀπὸ τῆς

πόλεως συνήθως ἢ τῆς χώρας, οὐχὶ δὲ ἀπὸ τῆς ἐθνικῆς καταγωγῆς τοῦ πληρώματος αὐτῶν προσωνομοῦνται.

Ἐν πρώτοις ἡ ἐκκλησία τῆς Ἱερουσαλήμ συνεκείτο, ὡς γνωστόν, ἐξ Ἰουδαίων καὶ προσπλήτων ἐκ διαφόρων ἐθνῶν· ὡσαύτως ἡ ἐκκλησία τῆς Ἀντιοχείας, τῆς Ἀλεξανδρείας, τῆς Ἐφέσου, τῆς Ῥώμης καὶ αἱ λοιπαί, ἐξ Ἰουδαίων καὶ ἐθνικῶν αἱ πλείους ἀπηρτίζοντο. Ἐκάστη δὲ τῶν ἐκκλησιῶν τούτων ἀπετέλει καθ' ἑαυτὴν ὅλον τι συμπαγὲς καὶ ἀδιάρητον· ἐκάστη ἀνεγύριζεν ὡς ἀποστόλους αὐτῆς τοὺς ἀποστόλους τοῦ Χριστοῦ, ἅπαντας Ἰουδαίους τῷ γένει ὑπάρχοντας· ἐκάστη εἶχεν ἐπίσκοπον τὸν ὑπ' αὐτῶν τῶν ἀποστόλων ἀνευ τινὸς φυλετικῆς διακρίσεως καθιστάμενον, ὡς μαρτυρεῖ ἡ ἱστορία τῆς ἰδρύσεως τῶν πρώτων τοῦ θεοῦ ἐκκλησιῶν.

Αἱ δὲ ὑπὸ τοῦ μακαρίου Παύλου ἀναφερόμεναι ἐκκλησίαι τῶν ἐθνῶν (Ῥωμ. ις', 4) πρόδηλον ὅτι συγκροτούμεναι ἐξ ἐθνικῶν, οὐχὶ τῆς αὐτῆς πάντως φυλῆς καὶ γλώσσης, ὠνομάσθησαν οὕτως, οὐχὶ πρὸς διάκρισιν τῶν καθ' ἕκαστον ἐθνῶν, ἀλλὰ κατ' ἀντιδιαστολήν πρὸς τοὺς ἐξ Ἰουδαίων πιστούς. Ὡσαύτως δὲ καὶ αἱ φράσεις ἐκκλησία Θεσσαλονικέων, Λαοδικέων, Σμυρναίων κτλ. οὐδαμῶς τὴν φυλὴν διακρίνουσι· διότι οὐδ' ἠκούσθη πώποτε φυλὴ σμυρναϊκῆ, φυλὴ λαοδικικῆ, φυλὴ θεσσαλονικικῆ κτλ., ἀλλὰ τοὺς πιστοὺς τοὺς κατοικοῦντας ἐν ταῖς πόλεσι Σμύρνη, Λαοδικεία, Θεσσαλονικὴ κτλ. ἀδιακρίτως τῆς ἐθνικῆς αὐτῶν καταγωγῆς.

Καταχρήσεις καὶ ἐντεῦθεν γογγυσμοὶ καὶ δυσπιστία ἱστορεῖται ὅτι συνέβησαν καὶ μετὰ τῶν διαφόρων μελῶν τῶν πρώτων ἐκκλησιῶν, καθὼς παραδείγματος χάριν ὁ γογγυσμὸς τῶν Ἑλληνιστῶν πρὸς τοὺς Ἑβραίους ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Ἱερουσαλήμ. Ἄλλ' ὁμοίως ὁ θεὸς ἀποστολοὶ πρὸς καθήσυχασιν τῶν πνευμάτων οὐ κατέταμον τὴν μίαν τῶν Ἱεροσολύμων ἐκκλησίαν εἰς δύο, εἰς Ἑβραϊκὴν, ὡς εἶπεν, καὶ ἑλληνιστικὴν, ἀλλὰ συγκάλεσαντες τοὺς πιστοὺς τῆς ἐκκλησίας·

„Ἐπισκέψασθε, εἶπον, ἀδελφοί, ἄνδρας ἐξ ὑμῶν μαρτυρουμένους ἐπιτά, πλήρεις πνεύματος ἁγίου καὶ σοφίας, ὅς καταστήσομεν ἐπὶ τῆς χρείας ταύτης.“ (Πράξ. ι', 3.)

Ὁ αὐτὸς τρόπος τῆς συστάσεως τῶν κατὰ τόπους ἐκκλησιῶν ἐπικρατεῖ καὶ μετὰ τοὺς ἀποστολικούς χρόνους ἐν ταῖς ἐπαρχιακαῖς δηλονότι ἢ ταῖς τῶν διοικήσεων ἐκκλησίαις, αἵτινες καθωρίσθησαν ὡς ἐκ τῆς τότε ἐπικρατούσης πολιτικῆς διαίρεσεως ἢ ἐξ ἄλλων ἱστορικῶν λόγων. Τὸ πλήρωμα τῶν πιστῶν ἐκάστης τῶν τοιούτων ἐκκλησιῶν συνεκείτο ἐκ χριστιανῶν πάσης φυλῆς καὶ γλώσσης.

Οὕτω δὲ καὶ αἱ μέχρι τοῦδε χάριτι θεῆα διατηρούμεναι ἐκκλησίαι τῶν πατριαρχικῶν θρόνων, Κωνσταντινουπόλεως, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων καὶ ἡ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Κύπρου, ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτῶν εἰσὶν ἐκκλησίαι τοπικαί, τοὔτῃστιν ἐντὸς γεωγραφικῶν ἐρίων περιλαμβανόμεναι, καὶ οὐχὶ ἐθνικαί· διὸ καὶ προσωνομοῦνται οὐχὶ ἀπὸ τῶν ἀποτελούντων αὐτὰς παντοδαπῶν ἐθνῶν, Ἑλλήνων φέρ' εἶπεν, Αἰγυπτίων, Σύρων, Ἀράβων, Βλάχων, Μολδαυῶν, Σέρβων, Βουλγάρων καὶ λοιπῶν, τῶν συνήθως ἀναμῆξ ἐν ταῖς κλίμασι τῶν ἐκκλησιῶν τούτων κατοικούντων, ἀλλ' ἐκ τῆς πρωτευούσης πόλεως.

Τοιαῦτα ἦσαν καὶ αἱ ἀρχιεπισκοπαὶ Ἀχρίδων καὶ Ἰπεκίου καὶ τὸ λεγόμενον πατριαρχεῖον Τορνόβου, περὶ ὧν ἐσχάτως τοσοῦτος ἐγένετο λόγος ὑπὸ τῶν φυλετιστῶν, τοὔτῃστιν ἦσαν ἐκκλησίαι ἐντὸς ἐρίων διαγεγραμμέναι, καὶ οὕτε λόγῳ φυλετισμοῦ συνέστησαν,

λέγοντα· „Εἰ τις ἐπίσκοπος χειροθεσίαν ἐπισκόπου Ἀλαβῶν καὶ ἐρισθεὶς προσεστάναι λαοῦ μὴ καταδέξαιτο τὴν λειτουργίαν, μὴδὲ πείθοιτο ἀπιέναι εἰς τὴν ἐχειροθεσίαν αὐτῷ ἐκκλησίαν, τοῦτον εἶναι ἀκωνώγητον“· ἀλλὰ καὶ μένων ἐνταῦθα συνειργάζετο πρῶτον μὲν κρύφα, εἶτα δὲ καὶ ἀναφανδὸν τοῖς ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἀποστάσι, μεθ' ὧν καὶ παρασυναγωγὴν συνεκρότησεν ἐν Ὁρτάκχοι, ἣτινι προστίθεται καὶ ὁ Βιδύνης Ἀνθίμος.

ζ'. Οἱ αὐτοὶ συνωμοσίας ποιούμενοι, ἀνίστάτου τὸν λαὸν παρὰ τὸν ἱε' τῆς δ' οἰκουμένης συνόδου διαγορεύοντα· „Τὸ τῆς συνωμοσίας ἢ φατριᾶς ἐκκλησίαι καὶ παρὰ τῶν ἐξω νόμων πάντῃ κεκώλυται, πολλῶν δὲ μᾶλλον ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐκκλησίᾳ τοῦτο γίνεσθαι ἀπαγορεύειν προσήκει. Εἰ τινες τοίνυν κληρικοὶ ἢ μονάζοντες ἐβρεθείεν ἢ συνομνύμενοι ἢ φατριάζοντες ἢ κατασκευὰς τυρέοντες ἐπισκόποις ἢ συγκληρικοῖς, ἐκπιπέτωσαν πάντῃ τοῦ οἰκείου βαθμοῦ.“ (Παρά Β βαλε καὶ λδ' κανόνα τῆς ε' οἰκουμένης συνόδου.)

η'. Ὁ Σοφίας Δωροθέος καὶ ὁ Νυσσάβας Παρθένιος, ταῖς παρανόμοις καὶ φυλετικαῖς ἐισηγήσει τῶν εἰρημένων πευθόμενοι, ἀνευ κανονικῆς ἀδείας εἰς ξένας ἐπαρχίας μετρίβανον, κάκει τὸ λαὸν ἀνίστάτου καὶ χειροτονίας ἐποιούντο, περιφρονούντες τοὺς κανόνας, τὸν ἱε' τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ· „Μηδένα ἐπίσκοπον τολμᾶν ἀφ' ἐτέρας ἐπαρχίας εἰς ἐτέραν μετατρίβειν καὶ χειροτονεῖν τινὰς εἰς προαγωγὴν λειτουργίας, μὴδὲ εἰ συνεπάγοιτο ἑαυτῷ ἐτέρου, εἰ μὴ παρακληθῆις ἀφίκοιτο διὰ γραμμάτων τοῦ τε μητροπολίτου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἐπισκόπων, ὧν εἰς τὴν χώραν παρερχοιτο. Εἰ δὲ μηδένος καλοῦντος, ἀπέλθοι ἀτάκτως ἐπὶ χειροθεσίᾳ τινῶν, καὶ καταστάσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων μὴ προσηκόντων αὐτῷ, ἀκυρα μὲν τὰ ὑπ' αὐτοῦ πεπραγμένα τυγχάνειν, καὶ αὐτὸν δὲ ὑπέχειν τῆς ἀταξίας αὐτοῦ καὶ τῆς παραλόγου ἐπιχειρήσεως τὴν προσήκουσαν δίκην, καθηρημένον ἐντεῦθεν ἦδη ὑπὸ τῆς ἀγίας συνόδου“ καὶ τὸν λε' ἀποστολικὸν (δὲν δὲ ἀνωτέρω).

θ'. Οἱ αὐτοὶ ὄβριον δι' ἐγκυκλίων πρὸς τὸν βουλγαρικὸν λαὸν οὐ μόνον τὸν ἑαυτῶν πατριάρχην, ὑπόδικον καθαιρέσεως καθιστάμενοι κατὰ τὸν νε' ἀποστολικὸν κανόνα· „Εἰ τις κληρικὸς ὄβριος τὸν ἐπίσκοπον, καθαιρέσθω· ἄρχοντα γὰρ τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς κακῶς“· ἀλλὰ καὶ ὄλην τὴν ἐκκλησίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, συκοφαντοῦντες αὐτὴν ὡς „δολερὰν, ἀπατηλὴν, φιλόδοξον, ἀνιφατικὴν, ἀγνοοῦσαν ἢ συγχρύπτουσαν ἢ περικόπτουσαν καὶ παρερμηνεύουσαν τοὺς ἱεροῦς κανόνας, καὶ ποιοῦσαν αὐτοὺς σεμνὸν καὶ ὄσον περικάλυμμα βουλευμάτων καὶ πράξεων ἀνοσίων, ἵνα ἀπατήσῃ τοὺς Βουλγάρους“ (Βλ. ἐγκύκλιον αὐτῶν κατὰ μάλλον τοῦ „αὐο').

ι'. Οἱ τρεῖς αὐτῶν, Φιλιππουπόλεως Πανάρετος, Σοφίας Δωροθέος καὶ Δοφτσοῦ Ἰαρίων, διὰ τῆς ἀπὸ κ' δεκεμβρίου „αὐοζή“, ὁ Βελισσοῦ Γεννάδιος διὰ τῆς ἀπὸ ιε' μαίου „αὐοζή“ ἐπιστολῆς, εἰς ἐπιχαλοῦνθῆσαν ἔπειτα καὶ ὁ Βιδύνης Ἀνθίμος καὶ ὁ Νυσσάβας Παρθένιος, ἐπεμψαν τὴν ἀπὸ τῆς εἰς τὸν οἰκείον πατριάρχην ὑποταγῆς παραίτησιν, τολμήσαντες ἀποστῆναι τῆς πρὸς τὸν οἰκείον πατριάρχην κοινωνίας καὶ σχίσμα ποιῆσαι, παρὰ τὸν ἀνωτέρω καταστρωθέντα ιε' κανόνα τῆς αβ' συνόδου. Διδάσκοντες δὲ τὸν λαὸν τοὺς οἰκείους ἐπισκόπους ἀποδιώκειν, παρεκίνοῦν τοὺς μὲν πρεσβυτέρους καὶ διακόνους πράττειν ἀνευ τῆς γνώμης τοῦ ἐπισκόπου παρὰ τὸν λδ' ἀποστολικὸν διαγορεύοντα· „Οἱ πρεσβύτεροι καὶ διάκονοι ἀνευ γνώμης τοῦ ἐπισκόπου μὴδὲν ἐπιτελείτωσαν· αὐτὸς γὰρ ἔστιν ὁ πεπιστευμένος τὸν λαὸν τοῦ κυρίου καὶ τὸν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν αὐτῶν λόγον ἀπατηθρόμενος.“

Τὸν δὲ λαὸν ἔνοχον καθιστάντες τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐπιτιμῶν τοῦ ἱε' κανόνος τῆς αβ' λέγοντος· „Ὁ

δὲ ἐν πρεσβυτέρου τάξει τεταγμένος καὶ τῶν μητροπολιτῶν ἀρχαίων τὴν κρίσιν, καὶ πρὸς κρίσεως αὐτὸς κατακρίνων, ὅσον τὸ ἐπ' αὐτῷ, τὸν οἰκείον πατέρα καὶ ἐπίσκοπον, οὗτος οὐδὲ τῆς τοῦ πρεσβυτέρου ἐστὶν ἀξίος τιμῆς ἢ ὀνομασίας. Οἱ δὲ τοῦτω συνεπόμενοι, εἰ μὲν τῶν ἱερωμένων εἰέν τινες, καὶ αὐτοὶ τῆς οἰκείας τιμῆς ἐκπιπέτωσαν· εἰ δὲ μοναχοὶ ἢ λαϊκοὶ, ἀφοριζέσθωσαν παντελῶς τῆς ἐκκλησίας, μέχρις ἂν τὴν πρὸς τοὺς σχισματικούς συνάξειαν διακτύσαντες πρὸς τὸν οἰκείον ἐπιστραφεῖν ἐπίσκοπον.“

ια'. Τῇ ε' Ἰανουαρίου τοῦ παρόντος ἔτους μετὰ πολυετῆ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἀνοχὴν καὶ μακροθυμίαν, οἱ δύο ἐξ αὐτῶν, ὁ Φιλιππουπόλεως Πανάρετος καὶ ὁ Δοφτσοῦ Ἰαρίων, συλλειτουργῶν λαβόντες καὶ τὸν ἦδη πρὸ πολλοῦ καθηρημένον Μακαριουπόλεως Ἰαρίων, ἐτόλμησαν παρὰ τὴν ἡγήτην ἀπαγορεύειν τοῦ οἰκουμένου πατριάρχου λειτουργίαν ἐπιτελέσαι, ἐν ἣ καὶ εἰς χειροτονίαν προέβησαν. Ἐφ' ὅς Β ἢ μεγάλη ἐκκλησία τοῖς μὲν δυσὶν ἐπέβαλε καθαιρέσειν, ὡς τολμήσασι τοῦ οἰκείου πατριάρχου ἀποστῆναι καὶ μὴ μνημονεύσασι τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, κατὰ τοὺς κανόνας ιδ' καὶ ιε' τῆς αβ', τοὺς ἀνωτέρω καταγραφέντας· ὡς συλλειτουργήσασι καθηρημένῳ κατὰ τὸν ια' ἀποστολικὸν, τὸν λέγοντα· „Εἰ τις καθηρημένῳ, κληρικὸς ὢν, κληρικῶ συνεύξηται, καθαιρέσθω καὶ αὐτός“ καὶ ὡς χειροτονήσασιν ἀνευ τῆς ἀδείας τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιερέως, κατὰ τὸν λε' ἀποστολικὸν καὶ ἱε' τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ, ὧν ἐπίσης ἐν τοῖς ἀνωτέρω ἐμνημονεύσαμεν.

Τῷ δὲ ποτὲ Μακαριουπόλεως Ἰαρίων ἀφορισμὸν ἐπέβαλε κατὰ τοὺς κανόνας, τὸν κη' ἀποστολικὸν λέγοντα· „Εἰ τις ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος, καθαιρέθεις δικαίως ἐπὶ ἐγκλήμασι φανεραῖς, τολμήσειεν ἀψασθαι τῆς ποτὲ ἐγχειροθεσίας αὐτῷ λειτουργίας, οὗτος παντάπασιν ἐκκοπίσθω τῆς κοινωνίας,“ C καὶ τὸν λζ' τῆς ἐν Κερθαγίνῃ ὀρίζοντα· „Ἦρσε σὺν πάσῃ τῇ συνόδῳ, ἵνα ὁ διὰ βραδυμίαν αὐτοῦ ἀπὸ κοινωνίας γενόμενος, εἴτε ἐπίσκοπος, εἴτε οἰσοῦντος κληρικὸς, ἐὰν ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀκοινωνησίας αὐτοῦ πρὸς τοῦ ἀκουσθῆναι εἰς κοινωνίαν τολμήσῃ, αὐτὸς καθ' ἑαυτοῦ τῆς καταδίκης τὴν ψῆφον ἐξενηγοῦναι δοκεῖ.“

Τοῖς δὲ ἐτέροις τέσσαρασι, Βιδύνης Ἀνθίμῳ, Σοφίας Δωροθέῳ, Νυσσάβας Παρθένῳ καὶ Βελισσοῦ Γεννάδιῳ, ἐν ταῖς ἐπαρχίαις αὐτῶν πνηκαστὰ εὐρισκαμένους καὶ τοῦ τελευταίου παρανομήματος μὴ μετασχοῦσιν, ἢ μεγάλη ἐκκλησία ἐκ μητρικῆς προνοίας γράμματα διαπέμψασα εἰδίδου προθεσμίας, ὅπως μεταμεληθέντες ἐπανακάμψωσιν εἰς τὴν ἑδὸν τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πειθαρχίας.

ιβ'. Ἐν τούτοις, ἐν ᾧ ἐκ τῶν ἐν Ὁρτάκχοι οἱ μὲν ἦσαν καθηρημένοι, οἱ δὲ ἀφορισμένοι, οἱ δὲ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τέσσαρες ὑπόδικοι, οἱ πρῶτοι ἐξελέξαντο ἔξαρχον ἐκκλησιαστικῶς ἀνυποστάτου φυλετικῆς ἐπαρχίας τὸν Βιδύνης Ἀνθίμον ὑπόδικον ὄντα, δε καὶ παρεγένετο εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀνευ τῆς κανονικῆς ἀδείας τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως παρὰ τὸν ἱε' κανόνα τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ. Καίτοι δὲ ἡ ἐκκλησία τρεῖς αὐτὸν εἰς ἀπολογίαν ἐκάλεσεν, αὐτὸς μὴ δὲ ἀπαντήσας, τοὺς δὲ προκαθηρημένους πειθόμενος καὶ παναθέσμως ἑαυτὸν ἔξαρχον τῶν Βουλγάρων ἀνακηρύξας, προέβη εἰς ἀθαιρέτων ἄσιν τῆς καθαιρέσεως καὶ τοῦ ἀφορισμοῦ τοῦ Φιλιππουπόλεως Πανάρετου, τοῦ Δοφτσοῦ Ἰαρίωνος καὶ τοῦ Μακαριουπόλεως Ἰαρίωνος παρὰ πάντα κανόνα· διότι ὁ μὲν λβ' ἀποστολικὸς λέγει· „Εἰ τις πρεσβύτερος ἢ διάκονος ὑπὸ ἐπισκόπου γένηται ἐν ἀφορισμῷ, τοῦτον μὴ ἐξείναι παρ' ἐτέρου δεχθῆναι, ἀλλ' ἢ παρὰ τοῦ

ΜΕΡΟΣ Β

ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΑ ΚΑΙ ΣΥΝΟΔΙΚΑ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ
ΤΗ ΔΙΑΣΠΟΡΑ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ
ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

Α'.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΣ ΚΑΙ ΣΥΝΟΔΙΚΟΣ ΤΟΜΟΣ

ΙΩΑΚΕΙΜ

ἐλέω Θεοῦ

Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ρώμης
καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

ἀριθμ. 2388.

Ἐξ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἁγίου Πνεύματος καταυγασθέντες οἱ τῆς Ἐκκλησίας θεοφόροι πατέρες καὶ θεορορήμονες διδάσκαλοι, πίστει μὲν τῇ ἑαυτῶν καὶ τῇ διδασκαλίᾳ ὡσπερ ἀστέρες πολύφωτοι τὸ νοητὸν ἐλάμπρυναν τῆς Ἐκκλησίας στερέωμα, θεσμοῖς δὲ καὶ κανόσι πανσόφως καὶ τὴν συνέχουσαν τάξιν ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ὑπετυπώσαντο, πάντα πρὸς τὸ πρέπον καὶ τὸ συμφέρον, ἐπὶ τῷ τεθειμένῳ θεμελίῳ τῶν Ἀποστόλων, ὄντος ἀκρογωνιαίου αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, διαταξάμενοι. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ὅσα περὶ τὴν τάξιν καὶ τὴν διοίκειν ἡμῖν ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς οἱ μακάριοι πατέρες ἐθεσπίσαντο καὶ ἐνομοθέτησαν, καὶ ταῦτα οὐχ ἥσσον ἐνστερνιζόμεθα καὶ εὐλαβούμεθα καὶ εἰς τὸν αἰῶνα ἀκράδαντα καὶ ἀσάλευτα παραμένειν βουλόμεθα, πανταχοῦ τοῖς πατρικοῖς ὄροις ἐπόμενοι καὶ τούτοις ὡς στάθμη καὶ γνώμονι ἀσφαλεῖ χρώμενοι καὶ καθοδηρούμενοι. Ἐν οἷς ἔστι καὶ τὰ εἰς τὴν πνευματικὴν προστασίαν τῶν κατὰ τόπους παροικιῶν ἀφοροῦντα. Κάν τούτοις γὰρ οὐκ εἰκῆ καὶ ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν πατέρων ὑποτυπωθεῖσαν τάξιν καὶ ἀρμονίαν προοδαινόμεν καὶ πρὸς αὐτὴν τὰ ἐπερχόμενα συμβιβάζομεν, τὸν κρίκον τῆς ἀρμονίας καὶ τῆς ἐνόητος εὐκαίρως μὲν καὶ εὐλόγως, εἴ που δεήσειεν, ἐπεκτείνοντες ἢ πρὸς τὰς ἀνάγκας οὐθιμίζοντες, ἀλλ' οὐ μὲντοι οὐθιμίζοντες ἢ συγχέοντες. Οὐ γὰρ προσθήκαις ἀντιδαινούσαις νεωτεριστικῶς τὰ παραδεδομένα καὶ σεμνὰ θέσμια καταλύομεν, ἀλλὰ διατάξοις συμφώνοις ἐναρμονίως τὰς ἐπιγιγνόμενας ἀνάγκας πρὸς τὴν κανονικὴν

γῶν, διασκεψάμενοι συνοδικῶς καὶ τὸν τρόπον ἐκζητήσαντες ὅπως ἢ τε κανονικὴ τάξις ἀλώθη-
τος περὶ τὴν πνευματικὴν ἐξάρτησιν τῶν εἰρη-
μένων Ἐκκλησιῶν τηρηθῆι, καὶ αὐταὶ δὲ ὡς
οἷόν τε τελεσφόρου καὶ σωστικῆς προνοίας καὶ
προστασίας διαρκῶς τυγχάνοιεν, ἐγνώμεν καὶ
ὠρίσαμεν τῇ χάριτι καὶ εὐδοκίᾳ τοῦ Παναγίου
καὶ τελεταρχικοῦ Πνεύματος τὰ ἀκόλουθα. Ὡς-
περὶ δηλοῦν εἰς τὴν τοῦ βιοτικῆς πολιτεύματος
καιρικὴν χρειαίαν τοῦ θεοφρονητοῦ βασιλείου
τῆς Ἑλλάδος ἀφορῶσα ἡ καθ' ἡμᾶς Μεγάλῃ τοῦ
Χριστοῦ Ἐκκλησία, ἀπλέτῳ πόθῳ καὶ διαπύ-
ρῳ ἀγάπῃ τὸ αὐτοκέφαλον κανονικῶς ἐδωρήσα-
το πρότερον τῇ τοῦ βασιλείου τούτου ἀγιωτάτῃ
Ἐκκλησίᾳ καὶ ὑπὸ ἰδίαν κατέστησεν ἐκκλησια-
στικὴν ἀρχὴν, τὴν ἱεράν Σύνοδον τῆς Ἐκκλη-
σίας τῆς Ἑλλάδος, οὕτω καὶ νῦν διὰ τοὺς προε-
κτεθέντας λόγους, προνοοῦσα περὶ τῆς καλῆς
διοικήσεως, ἐκχωρεῖ τῇ αὐτῇ Ἐκκλησίᾳ, ὡς θυ-
γατρὶ πεφιλημένη καὶ τὸ ἐμπιστευόμενον αὐτῇ
τάλαντον θεοφιλῶς πολλαπλασιάσαι δυναμένη
ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ χριστιανύμου λαοῦ, καὶ τὸ κανο-
νικὸν κυριαρχικὸν τῆς πνευματικῆς προστασίας
καὶ ἐποπτείας δικαίωμα ἐπὶ πασῶν τῶν ἐν τῇ
διασπορᾷ, ἐν τε Εὐρώπῃ καὶ Ἀμερικῇ καὶ ταῖς
λοιπαῖς χώραις, ὀρθοδόξων ἑλληνικῶν Ἐκκλη-
σιῶν, πλὴν μόνις τῆς ὀρθοδόξου ἑλληνικῆς Ἐκ-
κλησίας Βενετίας, διὰ τοὺς ἰδιαιτέρους αὐτῆς
ἱστορικοὺς δεσμοὺς μενούσης, ὡς καὶ πρότερον,
ὑπὸ τὴν κανονικὴν ἐξάρτησιν τοῦ καθ' ἡμᾶς ἀ-
γιωτάτου πατριαρχικοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου,
ὑπὸ τὴν πολιτικὴν δὲ προστασίαν τῆς αὐτοῦ
Μεγαλειότητος τοῦ βασιλέως τῶν ἑλλήνων, ἐκ-
χωρεῖ δὲ αὐτὸ ὑπὸ τοὺς ἐξῆς ἐκκλησιαστικοὺς
ὅρους. Α) Πρὸς πνευματικὴν ἐποπτείαν καὶ δια-
κυβέρνησιν τῶν Ἐκκλησιῶν τούτων διορίζεται
ὑπὸ τῆς ἱεράς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς
Ἑλλάδος ἀρχιερεὺς καθῆκον ἔχων τὴν τακτι-
κὴν κατὰ καιροὺς ἐπίσκεψιν μιᾶς ἐκάστης τῶν
Ἐκκλησιῶν τούτων. Β) Ὁ πρὸς τὴν πνευματι-
κὴν ταύτην ἐποπτείαν καὶ ἐπίσκεψιν τῶν εἰρη-
μένων Ἐκκλησιῶν διοριζόμενος ὑπὸ τῆς ἱεράς
Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀρχιε-
ρεὺς, ὅστις δύναται εἶναι καὶ λαμβάνεσθαι καὶ ἐκ
τῶν ἀρχιερέων τοῦ καθ' ἡμᾶς ἀγιωτάτου πα-
τριαρχικοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, ἀπολυόμενος
ὑπ' αὐτοῦ, ὀφείλει παραγίνεσθαι ἐκάστοτε εἰς
Κωνσταντινούπολιν καὶ λαμβάνειν τὴν ἐπευλο-

γίαν τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, πρὸς δὲ καὶ
τὸ διὰ τὰς Ἐκκλησίας ταύτας ἅγιον Μύρον. Γ)
Ἐν πάσαις ταῖς ἱεραῖς Ἐκκλησίαις ταύταις κατὰ
τὴν θείαν λειτουργίαν ὀφείλει μνημονεύεσθαι
ἐκφώνως τὸ ὄνομα τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρ-
χου ἐν τοῖς διπτύχοις κατὰ τὴν ἐξῆς τάξιν. Εἰ
μὲν λειτουργεῖ ἀρχιερεὺς, μνημονεύει οὗτος εἰς
τὸ «ἐν πρώτοις μνήσθητι» τῆς ἱεράς Συνόδου
τῆς Ἑλλάδος, οἱ δὲ συλλειτουργοῦντες ἱερεῖς
μνημονεύουσι τοῦ λειτουργούντος ἀρχιερέως, καὶ
ὁ διάκονος ἐξωθεν ἀπαγγέλλει τὸ ὄνομα τοῦ οἰ-
κουμενικοῦ πατριάρχου, ἐκφώνων «(τοῦ δεῖνος)
τοῦ παναγιωτάτου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρ-
χου πολλὰ τὰ ἔτη». Εἰ δὲ οὐκ ἔστι λειτουργὸς
ἀρχιερεὺς, τὸ μὲν μνημόσυνον τῆς ἱεράς Συνό-
δου τῆς Ἑλλάδος γίνεται ὑπὸ τοῦ λειτουργούν-
τος ἱερέως, ὁ δὲ πατριαρχικὸς πολυχρονισμὸς
ἐκφώνεται ἐξωθεν ὑπὸ τοῦ διακόνου. Εἰ δὲ καὶ
διάκονος οὐκ ἔστι, τὸ τε μνημόσυνον καὶ τὸν
πατριαρχικὸν πολυχρονισμὸν ἐκφώνει ἀπὸ τοῦ
ἱεροῦ βήματος ὁ λειτουργῶν ἱερεὺς κατὰ τὴν
ἀνωτέρω τάξιν. Δ) Ἐκάστης παροικίας ἐλευ-
θέρας οὐσης ἐκλέγειν καὶ προσλαμβάνειν, ὡς-
περὶ πρότερον, ὁθενδήποτε τοὺς ἱερεῖς αὐτῆς ἢ
ζητεῖν αὐτοὺς παρὰ τοῦ σεβασμ. μητροπολίτου
Ἀθηνῶν, ὁ κανονικὸς διορισμὸς πάντων τῶν
ἱερέων τούτων ὀφείλει γίνεσθαι ὑπὸ τῆς ἱεράς
Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Διὸ καὶ
οἱ ὁθενδήποτε καὶ ἐξ οἰουδήποτε ἐκκλησιαστικοῦ
κλίματος προσκαλούμενοι ὑπὸ τῶν παροικιῶν ἱε-
ρεῖς ὀφείλουσι, λαμβάνοντες ἀπολυτήριον ἀπὸ τῆς
οἰκείας ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς, ἐφοδιώζεσθαι παρὰ
τῆς ἱεράς Συνόδου τοῦ βασιλείου ὁ δὲ τοῦ ἐγγρά-
φου τοῦ διορισμοῦ αὐτῶν. Ε) Πᾶσαι αἱ ἐν τῇ
διασπορᾷ Ἐκκλησίαι, εἰς ἐνδειξιν τῆς πρὸς τὴν
καθ' ἡμᾶς Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν συ-
ναφείας καὶ ἐνότητος καὶ τῆς υἱικῆς αὐτῶν
στοργῆς, ὀφείλουσι καταβάλλειν κατ' ἔτος ὑπὲρ
τῶν ἀναγκῶν αὐτῆς ποσὸν τι, ὀριζόμενον ὑφ'
ἐκάστης κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτῆς προαίρεσιν. Ταῦ-
τα οὕτω συνοδικῶς ἐν ἀγίῳ Πνεύματι ἀποφθ-
νάμενοι καὶ ὀρίσαντες περὶ τῶν εἰρημένων ἐν
τῇ διασπορᾷ ὀρθοδόξων ἑλληνικῶν Ἐκκλησιῶν,
εἰς μόνιμον ἀσφάλειαν αὐτῶν καὶ ἀπαρῆκτον
τήρησιν κατοχυρούμεθα αὐτὰ διὰ τοῦ παρόντος
ἡμετέρου πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ Τόμου, οὗ
ἀντίγραφον κατεστρώθη καὶ ἐν τῷ ἱερῷ κώδικι
τῆς καθ' ἡμᾶς Μεγάλῃς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλη-

μάτων καὶ πρὸς τὰς εἰρημένας παροικίας, καθὼς καὶ πρὸς τοὺς ἀγιωτάτους πατριάρχας, ἀνάλογος δὲ γενήσεται δημοσίευσίς καὶ ἐν τῷ περιοδικῷ τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίας «Ἐκκλῆσ. Ἀληθεία» πρὸς κοινὴν γνῶσιν, κατασπαζόμεθα καὶ αὐθις ἐν φιλήματι ἀγίῳ τὴν περιπόδητον ἡμῖν σεβασμίαν ὑμῶν Πανιερότητα καὶ μετ' ἐγκαρδίων ἀδελφικῶν συγχαρητηρίων ἐπὶ τῇ αἰσίᾳ, τῇ τοῦ παναγάθου Θεοῦ χάριτι, διευθετήσῃ ταύτη, ἐνθέουρων δὲ εὐχῶν ὑπὲρ τῶν εἰρημένων ὁμογενῶν παροικῶν καὶ ὑπὲρ τῆς ἐν τῷ θεοφρουρητῷ βασιλείῳ ἁγίας ἀδελφῆς Ἐκκλησίας καὶ ὑπὲρ παντὸς τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος, διατελοῦμεν,

αἴν', μαρτίου ιε'.

Τῆς Ὑμετέρας λῆαν ἡμῖν περιποθήτου Πανιερότιτος ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ ὅλως προθύμος

† Ὁ Κωνσταντινοῦ πόλεως ΙΩΑΚΕΙΜ

† Ὁ Κυζίκου Ἀθανάσιος ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφός.—† Ὁ Νικομηθείας Φιλόθεος ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφός.—† Ὁ Πελαγονείας Ἰωακείμ ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφός.—† Ὁ Ἰκονίου Ἀθανάσιος ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφός. † Ὁ Χίου Κωνσταντῖνος ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφός. † Ὁ Μαρωνείας Νικόλαος ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφός.—† Ὁ Σρωμνίτιδος Γρηγόριος ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφός.—† Ὁ Γρεβενῶν Ἀγαθάγγελος ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφός.—† Ὁ Λουϊνουπόλεως Λουκάς ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφός.—† Ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης Κωνσταντῖνος ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφός.—† Ὁ Λέυου καὶ Καλύμνου Γερμανὸς ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφός.

ΘΕΟΚΛΗΤΟΥ Α. ΣΤΡΑΓΚΑ
ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΟΥ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΙΣΤΟΡΙΑ
ΕΚ ΠΗΓΩΝ ΑΨΕΥΔΩΝ
1817 - 1967

«Ὀλβιος, ὅστις τῆς ἱστορίας ἔσχε μάθησιν»

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ

Α' ΤΟΜΟΣ

Β' ΕΚΔΟΣΙΣ

ΑΘΗΝΑΙ 1987

οδος, ὅτι ἡ Α. Θειοτάτη Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Κύρ Ἰωακείμ μετὰ τῆς περὶ Αὐτὸν Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, διὰ Πατριαρχικοῦ καὶ Συνοδικοῦ Τόμου, ἐπὶ χρησταῖς ταῖς ἐλπίσιν ἐξεχώρησε τὸ κανονικὸν κυριαρχικὸν τῆς πνευματικῆς προστασίας καὶ ἐποπτείας δικαίωμα ἐπὶ πασῶν τῶν ἐν τῇ διασπορᾷ, ἐν τε τῇ Εὐρώπῃ καὶ Ἀμερικῇ καὶ ταῖς λοιπαῖς χώραις, Ὁρθοδόξων Ἑλληνικῶν Ἐκκλησιῶν, τῇ καθ' ἡμᾶς Ἀγιοτάτη Ἐκκλησίᾳ.

Ἡ Σύνοδος ἀσμένως καὶ εὐγνωμόνως ἀπεδέξατο τὸν σεπτὸν τοῦτον Πατριαρχικὸν καὶ Συνοδικὸν Τόμον, προφρόνως δὲ καὶ γηθοσύνως ἐνεστερνίσθη τοὺς ἐν αὐτῷ ὄρους τῆς γενομένης εἰς τὸ διηνέκεις ἐκχωρήσεως τοῦ δικαιώματος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, ἀκράδαντον καὶ ἀδιάσειστον τρέφουσα τὴν πεποίθησιν, ὅτι ὑμεῖς πάντες οἱ εὐσεβεῖς ὀρθόδοξοι χριστιανοί, οἱ ἀποτελοῦντες τὰς ἐν τῇ διασπορᾷ Ὁρθοδόξους Ἑλληνικὰς Παροικίας, διὰ τῆς πρὸς ἀλλήλους εἰλικρινοῦς ἀγάπης καὶ ὁμονοίας, διὰ τῆς ἀκλονήτου ἐμμονῆς καὶ ἀφοσιώσεως ὑμῶν εἰς τὴν πίστιν τῶν πατέρων ἡμῶν καὶ τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τὰς διατάξεις τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας, ὑποβροηθήσητε τὸ ὅπερ ἀνέλαβεν ἡ Σύνοδος δυσχερέστατον καθῆκον τῆς πνευματικῆς προστασίας καὶ ἐποπτείας πασῶν τῶν ἐν τῇ διασπορᾷ Ὁρθοδόξων ὁμογενῶν Κοινοτήτων.

Διαβιβάζουσα δὲ ὑμῖν ἡ Σύνοδος ᾧδε περικλείστως ἀντίτυπον τοῦ σεπτοῦ τούτου Πατριαρχικοῦ καὶ Συνοδικοῦ Τόμου, προτρέπεται καὶ ἐντέλλεται ὑμῖν, ἵνα τὸ λοιπὸν, περὶ πάσης ἐκάστοτε Ἐκκλησιαστικῆς ὑποθέσεως, πρὸς αὐτὴν ἀναφέρησθε καὶ παρ' αὐτῆς τὸν κανονικὸν διορισμὸν τῶν ἐφημερίων τῶν καθ' ὑμᾶς παροικιῶν ἐξαιτῆσθε.

Ἐπὶ τούτοις ἐπικαλουμένη ἡ Σύνοδος ἐπὶ πάντας ὑμᾶς τὴν ἐξ ὕψους ἀντίληψιν πρὸς ἐνίσχυσιν ὑμῶν ἐπὶ παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ, ἐπιδαφιλεύεται ὑμῖν τὰς μητρικὰς Αὐτῆς εὐχὰς καὶ εὐλογίας.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 26 Μαΐου 1908

† Ὁ Ἀθηνῶν Θεόκλητος, Πρόεδρος

† Ὁ Κεφαλληνίας Δαμασκηνὸς

† Ὁ Ἡλείας Δαμασκηνὸς

† Ὁ Μεσσηνίας Μελέτιος

† Ὁ Μαντινείας καὶ Κυνουρίας Γερμανὸς

Ὁ Γραμματεὺς Ἀρχιμ. Πολύκαρπος Θωμᾶς .

ΘΕΟΚΛΗΤΟΥ Α. ΣΤΡΑΓΚΑ
ΑΡΧΙΜΑΝΑΡΙΤΟΥ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΕΚ ΠΗΓΩΝ ΑΨΕΥΔΩΝ

1817 - 1967

«Ἄγῃρ φιλόσοφος καὶ γραμμάτων
οὐκ ἄπειρος ἱστορικῶν».

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΣ

Β'

ΤΟΜΟΣ

ΑΘΗΝΑ

1970

αβ) ΙΔΡΥΣΙΣ Ι. ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

Κατά τὴν Ε' / 4.8.18 Συνεδρίαν τῆς 'Ι. Συνόδου ὁ 'Αθηνῶν Μελέτιος εἰσηγήθη περὶ τῆς ἰδρύσεως ἐν 'Αμερικῇ 'Ι. 'Αρχιεπισκοπῆς τὴν ἐξῆς πράξιν:

«Τῶν ὀρθοδόξων παροικιῶν τῶν ἔξω τῶν κανονικῶν ὀρίων ἐκάστης τῶν 'Αγίων τοῦ Θεοῦ 'Εκκλησιῶν εὐρισκομένων, τὴν ποιμαντορικὴν διακυβέρνησιν τῷ 'Αγιωτάτῳ 'Αποστολικῷ καὶ Πατριαρχικῷ Οἰκουμενικῷ Θρόνῳ, αἱ κανονικαὶ διατάξεις καὶ ἡ διὰ τῶν αἰῶνων πράξις τῆς 'Εκκλησίας ἀναγράφουσιν. 'Επειδὴ μέντοι αἱ ἀνά τὴν Εὐρώπην καὶ 'Αμερικὴν καὶ ἄλλας χώρας ἐξ ἀποίκων σχηματισθεῖσαι ἑλληνικαὶ παροικίαι ἔδοξαν λυσιτελέστερον δύνασθαι συνδεθῆναι διοικητικῶς μετὰ τῆς ἐν 'Ελλάδι 'Αγιωτάτης Αὐτοκεφάλου 'Εκκλησίας, ἀναγκαῖον ἐκρίθη τὰς εὐθύνας τῆς ποιμαντορικῆς τούτων προστασίας μεταβιβασθῆναι εἰς τὴν 'Ι. τῆς 'Εκκλησίας ταύτας Σύνοδον. 'Εφ' ᾧ καὶ ἐκδέδοται ὁ ἀπὸ 18 Μαρτίου 1908 Πατριαρχικὸς καὶ Συνοδικὸς Τόμος, δι' οὗ ὁ δικαιοῦχος 'Αποστολικὸς καὶ Πατριαρχικὸς Οἰκουμενικὸς Θρόνος Κωνσταντινουπόλεως ἐξεχώρησε τῇ ἐν 'Ελλάδι 'Αγιωτάτῃ 'Εκκλησίᾳ «Τὸ κανονικὸν καὶ κυριαρχικὸν τῆς πνευματικῆς προστασίας δικαίωμα ἐπὶ πασῶν τῶν ἐν τῇ διασπορᾷ ἐν τε Εὐρώπῃ καὶ 'Αμερικῇ καὶ ταῖς λοιπαῖς χώραις 'Ορθοδόξων 'Ελληνικῶν 'Εκκλησιῶν, πλὴν μόνης τῆς 'Ορθοδόξου 'Ελληνικῆς 'Εκκλησίας Βενετίας», ὡς ἐπὶ λέξει ἐν τῷ Τόμῳ διατετύπεται, προβλέψεως ἅμα ἐν αὐτῷ γενομένης καὶ περὶ 'Αρχιερατικῆς τῶν 'Εκκλησιῶν τούτων ἐπισκέψεως.

α ὅφαι

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ

ΕΤΟΣ ΜΒ'
ΑΡΙΘ. - 11

ΑΔΗΘΕΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ ΚΑΤΑ ΣΑΒΒΑΤΟΝ

Πρόεδρος τῆς διευθυνοῦσας Ἐπιτροπῆς
† ὁ Μητροπολίτης Γόδου ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ

Ἐν Κων)πόλει τῆ 19 Μαρτίου 1922.

ΠΡΑΞΙΣ

Ἀρθεως καὶ ἀκυρώσεως τοῦ προεκδομένου Πατ)χικοῦ καὶ Συνοδικοῦ ὑπὸ ἡμερομ-
8 Μαρτίου 1908 Τόμου περὶ τῶν ἐν τῇ διασπορᾷ Ἐκκλησιῶν.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

ΕΛΕΩ ΘΕΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ, ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ,
ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ

Τῶν περὶ τὴν ἐγκόσμιον ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν καὶ πειθαρχικὴν τάξιν θεσμοθετημάτων κατὰ τὸ χρε-
ῶν καὶ πρὸς ὠφέλειαν γιγνομένων κίαι γίνεσθαι ἀεὶ ὀφειλόντων, εὐδῆλον ὅτι καὶ μεταβαλεῖν τι ἂν γένοι-
το αὐτῶν καὶ ὄλως ποτέ ἄραι, ἐπὶ ἢ χρεία καὶ ἡ ὠφέλεια τοῦτο ἐμφαίνωσι καὶ ὑπαγορεύωσιν.

Ἐπειδὴ τοίνυν καὶ ἡ καθ' ἡμᾶς Μεγάλη τοῦ Χρι-
στοῦ Ἐκκλησία ἔφθασε μὲν πρότερον ἐκ λόγων προ-
νοίας διὰ τὰς καιρικὰς περιστάσεις καὶ ἐπ' ἐλπίδι
μειζονος ὠφελείας πνευματικῆς ἐκχωρήσασα δὲ συ-
νοδικῆς ἀποφάσεως καὶ πράξεως κατὰ τὸ ἔτος αἴθ.
τὴν διαχείρισιν τοῦ κανονικοῦ αὐτῆς δικαιώματος τῆς
ὑπάτης πνευματικῆς ἐξουσίας καὶ προστασίας ἐπὶ
τῶν ἐν τῇ διασπορᾷ καὶ ἔξω τῶν καθωρισμένων ὁ-
ρίων τῶν Ἀγιωτάτων Ὁρθοδόξων Αὐτοκεφάλων
Ἐκκλησιῶν Ὁρθοδόξων Ἑλληνικῶν Παροικιῶν τῇ
Ἀγιωτάτῃ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, ὡς
ἀδελφῆ πεφιλημένη, εὐχερέστερον, ὡς γε ὑπελαμβά-
νετο, δυνάμει φροντίζειν προσφόρως καὶ σωστικῶς
περὶ τῆς πνευματικῆς διακυβερνήσεως τῶν εἰρημένων

παροικιῶν, ἀλλ' ἐκ τῆς πράξεως καὶ τῆς πείρας φα-
νερὸν ἤδη ἐγένετο ὅτι ὁ τῆς καιρικῆς ἐκείνης οἰκono-
μίας σκοπὸς οὐκ εὐώδεται, οὐδ' ἐπιτέτευκται,
τούναντίον δὲ ἀνωμαλία τις ἤδη ἐξ αὐτῆς ἀνεφύη,
βλάβην μὲν ταῖς Κοινότησι, σύτχυσιν δὲ καὶ εἰς τὴν
ἄλλην κανονικὴν τάξιν τῆς Ἐκκλησίας δυναμένη ἐ-
πενεγκεῖν, διὰ ταῦτα ἡ Μετριότης ἡμῶν μετὰ τῶν
περὶ ἡμᾶς Ἱερωτάτων Μητροπολιτῶν καὶ ὑπερτίμων,
τῶν ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῖν ἀδελφῶν καὶ
συλλειτουργῶν, θέμα μελέτης νέας καὶ ἐξετάσεως
συνοδικῆς ποιησάμενοι ὀφειλετικῶς τὸ Ζήτημα τῆς
ἐξαρτήσεως καὶ διοικήσεως τῶν ἐν τῇ διασπορᾷ Ὁρ-
θοδόξων Παροικιῶν, ὡς Ἐκκλησιῶν κατὰ τοὺς κα-
νόνας καὶ τὴν τάξιν τῆς Ἀγίας Ὁρθοδόξου Ἐκκλη-
σίας ὑπὸ τὴν ὑπάτην δικαιοδοσίαν καὶ εὐθύνην ὑ-
παγομένων τοῦ καθ' ἡμᾶς Ἀγιωτάτου Ἀποστολικοῦ
καὶ Πατριαρχικοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, διὰ λόγους
δὲ καιρικῆς ἀνάγκης καὶ οἰκονομίας ὑπ' αὐτοῦ τῶν
ἐν τῇ διασπορᾷ Ἑλλήνων ἐξ αὐτῶν τῇ διοικήσει τῆς Ἱερᾶς
Συνόδου τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος ὡς ἐντολοδό-

ΜΕΜΕΝΟ 9

ΤΟΜΟΣ

ἀνστάσεως Ἀρχιεπισκοπῆς ἐν Ἀμερικῇ
Βορείῳ καὶ Νοτίῳ.

Καθορισμός των
ορίων της
Διαπορείας ↓

Τῶν ὀρθόδοξων παροικιῶν τῶν ἔξω τῶν κα-
νονικῶν ὁρίων ἐκάστης τῶν ἐπὶ μέρους Ἀγίων
τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν εὐρισκομένων τὴν ποιμαν-
τικὴν διακυβέρνησιν τῷ Ἀγιωτάτῳ Ἀποστολικῷ
Πατριαρχικῷ Οἰκουμενικῷ Θρόνῳ αἱ κανονικαὶ
διατάξεις καὶ ἡ διὰ τῶν αἰῶνων πράξις τῆς
Ἐκκλησίας ἀναγράφουσιν.

Ἐπειδὴ δὲ αἱ ἀνά τὴν Ἀμερικὴν Βόρειόν τε
καὶ Νότιον ὀρθόδοξοι παροικίαι, ἀσύντακτοι
τέως καὶ ἀσυγκράτητοι, ἐστὶ δ' ὅπου καὶ ἐν
ἀποκλίσει ἀπὸ τῆς παραδεδομένης ὑπὸ τῶν Πα-
τέρων κανονικῆς τάξεως διατελοῦσαι, ἐκρίθησαν
δεόμεναι ἐκκλησιαστικῆς νομοθετικῆς προνοίας,
πρὸς τὸ «πάντα εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν
γίγνεσθαι», κατὰ τὴν τοῦ μακαρίου Παύλου ἐν-
τολὴν, ἡ Μετριότης ἡμῶν μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς
Ἱερωτάτων Μητροπολιτῶν καὶ ὑπερτίμων, τῶν
ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ
συλλειτουργῶν, συνοδικῶς περὶ τῆς ἀνάγκης
ταύτης διασκεψάμενοι, ἐγνωμεν τὰς ὀρθοδόξους
ταύτας παροικίας εἰς μίαν Ἐκκλησιαστικὴν
Ἐπαρχίαν συναγαγεῖν, τίτλον μὲν Ἀρχιεπισκο-
πῆς φέρουσαν, εἰς ἐπισκοπικὰς δὲ δικαιοδοσίας
ὑποτεμνομένην, ἐν ἐξαρτήσῃ δὲ κανονικῇ ἀπὸ

τοῦ Ἀγιωτάτου Ἀποστολικοῦ καὶ Πατριαρχικοῦ
Οἰκουμενικοῦ Θρόνου ὡς μία τῶν αὐτοῦ Μη-
τροπόλεων διατελοῦσαν.

Διὰ τοῦτο καὶ ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι συνοδικῶς
ἀποφαινόμενοι ὀρίζομεν ὅπως ἀπὸ τοῦ νῦν πᾶσαι
αἱ ἐν Ἀμερικῇ Βορείῳ καὶ Νοτίῳ εὐρισκόμεναι
ὀρθόδοξοι παροικίαι καὶ οἰαιδήτινες ὀρθόδοξοι
ἐκκλησιαστικαὶ συσσωματώσεις αἱ τε νῦν ὑφί-
στάμεναι καὶ ἐν τῷ ἐφεξῆς χρόνῳ ἰδρυθησόμε-
ναι γνωρίζονται ὡς μέλη σώματος ἑνὸς, ὅπερ
ἐστὶ ἡ «Ὀρθόδοξος Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀμερικῆς
Βορείου καὶ Νοτίου».

Ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ δὲ αὕτη, μία οὖσα τῶν
Μητροπόλεων τοῦ Ἀγιωτάτου Ἀποστολικοῦ καὶ
Πατριαρχικοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου Κωνσταν-
τινουπόλεως, τὴν δεκάτην πέμπτην θέσιν ἐν τῷ
Συνταγματικῷ κατέχουσα, θεμελιούται μὲν ἐπὶ
τῶν δογμάτων καὶ τῶν ἱερῶν Ἀποστολικῶν καὶ
Συνοδικῶν Κανόνων τῆς Μιᾶς Ἀγίας Ὀρθοδόξου
Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, δια-
κρατεῖ δὲ στενὸν τὸν μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ
Θρόνου, ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ αὐτοῦ Μητροπόλεις,
σύνδεσμον, ἡρμοσμένη πρὸς αὐτὸν ὡς μέλος
ζῶν πρὸς κεφαλὴν σώματος ζῶντος.

↑
Ὁρθόδοξη ἐκκλησία

5 Διὰ τὴν ἀνάγκην δὲ πληρεστέρας ποιμο-
τορικῆς ὑπὲρ τοῦ περιουσίου λαοῦ προνοίας καὶ
ἐπ' ἀρκεστέρας ἐπιτοπίου ἐκκλησιαστικῆς διοι-
κῆσεως ἢ ὅλη Ἐκκλησιαστικὴ Ἐπαρχία, ταῦτον
εἶπεῖν ἢ τῆς ὅλης Ἀρχιεπισκοπῆς, περιφέρεια,
ὑποτέμνεται εἰς ἐπισκοπικὰς δικαιοδοσίας ἐ-
χούσας τὸν ἴδιον αὐτῆς ἐκάστην ἐπίσκοπον,
τοιαύτας δὲ συνιστῶμεν ἐν τῷ παρόντι τέσ-
σaras, ἤτοι τὴν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου αὐτοῦ
ὡς ἐνὸς τῶν ἐπισκόπων θεωρουμένου, περικλι-
ουσαν ἀπαρατήτως τὰς πόλεις Φιλαδέλφειαν
τῆς Πανσυλβανίας καὶ Οὐλσιγκτῶνα τὴν ἔδραν
τῆς Κυβερνήσεως τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν,
μετὰ ταύτην δὲ τὰς ἐπισκοπὰς Σικάγου, Βο-
στῶνης καὶ Καλλιφορνίας.

6 Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος μετὰ τῶν Ἐπισκόπων
συγκροτοῦσι Σύνοδον Ἐπαρχίας συνερχομέ-
νην ἀπαρατήτως δις τοῦ ἔτους πρὸ τοῦ Πάσχα
καὶ κατὰ τὸ φθινόπωρον, κατὰ τὴν διάταξιν τῶν
σχετικῶν κανόνων, ὅπου ἂν ὀρίσῃ ὁ Ἀρχιεπί-
σκοπος. Ἐχει δὲ ἡ Σύνοδος αὐτῆς πᾶσας τὰς
ἐξουσίας καὶ τὰς εὐθύνas, ὅσας οἱ Ἱεροὶ Κανό-
νες τῆς Συνόδου τῆς Ἐπαρχίας ἀναγράφουσι, δο-
σίλογος οὕσα ἐνώπιον τῆς περὶ τὸν Πατριάρ-
χην Συνόδου τῶν Μητροπολιτῶν τοῦ Οἰκουμ-
νικοῦ Θρόνου. Ἐκ τῶν δικαιωμάτων καὶ καθη-
κόντων αὐτῆς ἐστὶ τὸ ψηφίζειν τὸν τε Ἀρχιεπί-
σκοπον καὶ τοὺς Ἐπισκόπους ἐν περιπτώσει
χρησίας τῶν θρόνων, μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν
εὐθὴλον ὅτι τῶν πρώτων κανονικῶν ποιμένων ἐξ
ἀποφάσεως τῆς περὶ ἡμᾶς Ἁγίας Συνόδου, ὑ-
ποβάλλουσι δὲ τὴν ψήφον πρὸς ἐγκρισιν τῷ
Πατριάρχῃ, ὃς καὶ χειροτονεῖ μὲν τὸν Ἀρχιε-
πίσκοπον, ἐκδίδωσι δὲ ἄδειαν πρὸς χειροτονίαν
τῶν Ἐπισκόπων. Προβάλλονται δὲ τῇ ψήφῳ
τῆς Συνόδου οἱ διὰ τὸν χηρεύοντα θρόνον ψη-
φιστέοι ὑπὸ τῆς μονίμου ἐκ κληρικῶν καὶ λαϊκῶν
ἀποτελουμένης Συνελεύσεως τῆς χηρευούσης
Ἐπισκοπῆς, λαμβανόμενοι ἐκ καταλόγου τῶν
ἐκ ἀρχιερωσύνης ἐκλεξέμενων προεγεκριμένου
ὑπὸ τῆς περὶ τὸν Πατριάρχην Ἁγίας Συνόδου.
Ἐὶ δὲ καὶ μετὰ τὴν πρώην ἐξ ἀποφάσεως τῆς
περὶ ἡμᾶς Ἁγίας Συνόδου πληρωσιν τῶν Ἐ-
πισκοπικῶν θρόνων συμβαίνει ὀλιγωτέρους εἶ-

ναι ζῶν τριῶν τοὺς ἐπισκόπους, αἱ κανονικαὶ
ψηφοὶ ἐπὶ ἐκλογῇ Ἐπισκόπου γενήσονται ἐν
τῇ περὶ τὸν Πατριάρχην Συνόδῳ, συμπήφων
γιγνομένων καὶ τῶν ἐν Ἀμερικῇ Ἐπισκόπων.

7 Ἐκαστος τῶν Ἐπισκόπων ποιμαίνων τὴν ἐ-
αυτοῦ παροικίαν ἔξει τὰς ἐξουσίας καὶ τὰς εὐ-
θύνas, ἃς οἱ θεῖοι καὶ ἱεροὶ Κανόνες καὶ ἡ μα-
κραίων τῆς Ἐκκλησίας πρᾶξις τῷ ἐπισκοπικῷ
ἀξιώματι ἀναγράφουσι μετὰ καὶ τῆς ἐν τῷ Ἱερῷ
Συνθρόνῳ ἐγκαθιδρύσεως. Εἰδικώτερον δὲ μνη-
μονευτέον τῶν δικαιωμάτων καὶ καθηκόντων
ἐκάστου Ἐπισκόπου τοῦ ἀγιάζειν καὶ τῇ λατρείᾳ
καθιεροῦν τοὺς ναοὺς καὶ εὐκτηρίους οἴκους,
τοῦ ἀποκαθιστᾶναι ἐν αὐτοῖς τοὺς λειτουργοῦν-
τας καὶ ψάλλοντας ἱερεῖς, διακόνους καὶ λοι-
ποὺς κληρικούς, τοῦ ἐπιμέλεισθαι τῆς ἐν εὐσχη-
μοσύνῃ καὶ κατὰ τάξιν καὶ πρὸς τὸ κοινὸν συμ-
φέρον διοικήσεως πάντων τῶν ἐν αὐτοῖς, τοῦ
ἐκδιδόναι τὰς ἀδείας πρὸς τέλεσιν τοῦ μυστη-
ρίου τοῦ γάμου καὶ τὰ διαζευκτήρια γράμματα
τῶν ἐκ τούτων ἀρμοδίως ὡς διαλυτῶν κηρυ-
χθέντων, τοῦ διανέμειν τοῖς ἱερεῦσι τὸ Μύρον
τοῦ Ἁγίου Χρίσματος λαμβανόμενον διὰ τοῦ
Ἀρχιεπισκόπου παρὰ τοῦ Οἰκουμηνικοῦ Πα-
τριάρχου.

8 Ἐστὼ δὲ παρ' ἐκάστῳ Ἐπισκόπῳ Δικαστή-
ριον Πνευματικὸν ἐκ δύο γε βαθμύχων ἱερέων
καὶ τοῦ Ἐπισκόπου αὐτοῦ ἢ τοῦ νομίμου ἀνα-
πληρωτοῦ αὐτοῦ συγκροτούμενον ἐπὶ πρωτοδι-
κῶ ἐκδικάσει πάντων τῶν κανονικῶν παραπτω-
μάτων τοῦ κλήρου καὶ τῶν τοῦ λαοῦ, ἐν οἷς καὶ
τὰ συντρέχοντα εἰς λύσιν τῶν γαμικῶν δεσμῶν
κατὰ τοὺς ἐν τῷ Οἰκουμηνικῷ Πατριαρχεῖῳ ἰ-
σχύοντας λόγους διαζυγίου. Τῶν πρωτοδικῶν δὲ
τούτων Δικαστηρίων αἱ ἀποφάσεις ἐκκαλεῖσθαι
σαν ὡς εἰς Ἐφετεῖον Πνευματικὸν πρὸς τὴν περὶ
Ἀρχιεπίσκοπον Σύνοδον τῆς Ἐπαρχίας καὶ ἀπὸ
τὸν ταύτην πρὸς τὴν περὶ τὸν Πατριάρχην Σύνοδον
τῶν Μητροπολιτῶν ὡς πρὸς Ἀκυρωτικόν.

9 Ὁφείλουσι δὲ μνημονεῖν ἐν τοῖς μυστηρί-
οις καὶ ταῖς τελεταῖς οἱ μὲν ἱερεῖς καὶ διάκονοι
τοῦ Ἐπισκόπου αὐτῶν, οἱ δὲ Ἐπίσκοποι τοῦ
Ἀρχιεπισκόπου, ὁ δὲ Ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Πα-
τριάρχου, δι' οὗ ἡ κοινωνία μετὰ πάσης Ἐπι-

FOUNDATION FOR HELLENISM
IN GREAT BRITAIN

TEXTS AND STUDIES

VOL. I

THYATEIRA HOUSE

LONDON 1982

Οἱ δὲ ἐν τῇ Μητροπόλει ταύτῃ εὐλογημένοι χριστιανοί, ἱερωμένοι τε καὶ λαϊκοί, ὀφείλουσι τὸν ἐκάστοτε ἀρχιερέα αὐτῶν ἀγαπᾶν καὶ σέβειν καὶ ὡς ἡγουμένῳ καὶ κανονικῷ αὐτῶν πνευματικῷ Πατρὶ καὶ Ποιμένι πειθεσθαι καὶ ὑπεῖκειν, κατὰ τὴν Ἀποστόλου προσταγὴν, ὡς λόγον μέλλοντι δοῦναι ὑπὲρ τῶν ψυχῶν αὐτῶν ἐνώπιον τοῦ ἀδεκάστου Κριτοῦ ἐν ἡμέρᾳ τῆς τῶν ἔργων ἀνταποδώσεως.

Ταῦτα οὕτω δόξαντα καὶ κριθέντα ἐκυράθησαν συνοδικῶς.

Εἰς μόνιμον δὲ καὶ διηνεκῆ ἔνδειξιν καὶ παράστασιν ἐγένετο καὶ ὁ παρὼν ἡμέτερος Πατριαρχικὸς καὶ Συνοδικὸς Τόμος, καταστροφθεὶς καὶ ὑπογραφεὶς ἐν τῷδε τῷ Κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀγίας Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἴσον δὲ καὶ ἀπαράλλακτον ἀπολέλυται πρὸς κατάθεσιν καὶ ἐν τῇ ἔδρᾳ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ 1922, κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον.

Ἐπινημήσεως Ε΄.

Ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Μελέτιος ἀποφαίνεται.

Ὁ Καισαρείας Νικόλαος

Ὁ Νικαίας Βασίλειος

Ὁ Χαλκηδόνος Γρηγόριος

Ὁ Νεοκαισαρείας καὶ Κοτυώρων Πολύκαρπος

Ὁ Ἀγκύρας Γερβάσιος

Ὁ Χάλδιας καὶ Κερασούντος Λαυρέντιος

Ὁ Βάρνης Νικόδημος

Ὁ Ἡλιουπόλεως Σμάραγδος

Ὁ Σαράντα Ἐκκλησιῶν Ἀγαθάγγελος

Ὁ Μετρῶν καὶ Ἀθύρων Ἰωακείμ ἔχων καὶ τὴν ψήφον τοῦ Μ/του Ρόδου.

Πατριαρχικὸς Κώδιξ Συνοδικῶν Τόμων καὶ Σιγλλίων
Ἀριθμ. 978 σσ. 198-201.

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΘΥΑΤΕΙΡΩΝ
ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗΣ ΒΡΕΤΑΝΝΙΑΣ ΜΕΘΟΔΙΟΥ

ΘΕΟΛΟΓΙΚΑΙ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ

ΣΥΛΛΟΓΗ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ

ΤΟΜΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ

ΑΘΗΝΑΙ, 1984

τῆς γῆς ἔξω τῶν ὁρίων τῆς Ρωσίας Ρώσους ὀρθοδόξους, κρινομένη κατὰ τοὺς Ἀποστολικούς καὶ Συνοδικούς Κανόνας καὶ

β) Ποία ἡ κανονικὴ ἀξία τῶν περὶ τοῦ Μητροπολίτου Εὐλογίου ὑφ' ἡμῶν ληφθεῖσῶν ἀποφάσεων, διοικητικῶν καὶ δικαστικῶν.

Τραγικαὶ ἀληθῶς ὑπῆρξαν αἱ περιστάσεις καὶ δυσμενεῖς λίαν αἱ συνθήκαι, ὑφ' ἧς Θεοῦ παραχωρήσει, εὐρέθη ἡ ἐν Ρωσίᾳ Ἀγία τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία ἀπὸ τοῦ 1919, ὧν ἕνεκα πολλοὶ ποιμένες αὐτῆς, χωρισθέντες τῶν ποιμνίων αὐτῶν καὶ διωκόμενοι, εὐρέθησαν ἔξω τῶν ὁρίων ὄχι τῶν ἐπαρχιῶν αὐτῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας. Μετά τινος δὲ κατὰ τόπους σταθμεύσεις, ἐν οἷς ἔσχον δείγματα ἀδελφικῆς συμπαθείας παρὰ τῶν ἐν Χριστῷ ἀδελφῶν αὐτῶν καὶ συμποιμένων, συνεκεντρώθησαν εἶτα εἰς Κάρλοβιτς τῆς Γιουγκοσλαβίας, ἐπὶ ἐδάφους τῆς κανονικῆς δικαιοδοσίας τοῦ Μακαρ. Πατριάρχου τῆς Σερβίας. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐνεφανίσθητε ὑπὸ τύπον Ἀρχιερατικοῦ Συνεδρίου, βαθμηδὸν ὁμως ἐξειλίχθητε εἰς «Ἀρχιερατικὴν Σύνοδον τῆς ὑπερορίου Ρωσικῆς Ἐκκλησίας».

Ἀλλά, ἀδελφοὶ ἀγαπητοί, δύναται νὰ νοηθῆ ὀρθόδοξος «Ἐκκλησία ὑπερόριος», διὰ νὰ ἔχη καὶ Σύνοδον διοικοῦσαν αὐτήν; Ποῦ τῶν Κανόνων ἀνέγνωτε ὄρον «ὑπερόριος Ἐκκλησία», ὑφ' ἣν ἐννοίαν μεταχειρίζεσθε αὐτόν; Διότι ἡμεῖς γε ἐκ τῶν Κανόνων καὶ τῆς μακραίωνος πράξεως τῆς Ἐκκλησίας γνωρίζομεν μόνον «ὄρια Ἐκκλησιῶν» καὶ παραγγέλματα Πατέρων θεοφόρων «μὴ μεταίρειν ὄρια αἰώνια, ἃ οἱ πατέρες ἡμῶν ἔθεντο» καὶ ἀπειλὰς Κανόνων Ἱερῶν κατὰ τῶν τολμώντων «ἔξω τῶν ἐαυτῶν ὁρίων χειροτονίας ποιῆσθαι» (Ἀποστολ. 35).

Καὶ εὐρηται μὲν ὄντως ἐν τοῖς Κανόσιν ὁ ὄρος «ὑπερόριος Ἐκκλησία», ἀλλὰ μόνον ὡς καταδίκη τοῦ νεωτερισμοῦ ἡμῶν. Οὕτως ἐν τῷ 2ῳ Κανόνι τῆς Β' Οἰκουμενικῆς ἀναγινώσκομεν:

«Τοὺς ὑπὲρ διοίκησιν Ἐπισκόπους ταῖς ὑπερορίοις Ἐκκλησιαίς μὴ ἐπιέναι μηδὲ συγγέειν τὰς Ἐκκλησίας... Ἀκλήτους δὲ Ἐπισκόπους ὑπὲρ διοίκησιν μὴ ἐπιβαίνειν ἐπὶ χειροτονία ἢ τισιν ἄλλαις οἰκονομίαις ἐκκλησιαστικαῖς. Φυλαττομένου δὲ τοῦ προγεγραμμένου περὶ τῶν διοικήσεων Κανόνος, εὐδηλον ὡς τὰ καθ' ἑκάστην Ἐπαρχίαν ἢ τῆς Ἐπαρχίας Σύνοδος διοικήσει, κατὰ τὰ ἐν Νικαίᾳ ὠρισμένα». Κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον ἡμεῖς, Ἀρχιερεῖς ὄντες τῆς ἐν Ρωσίᾳ Ἐκκλησίας, κωλύεσθε ἐπεμβῆναι εἰς δικαιοδοσίας ἐπισκοπικάς, κειμένας ἔξω τῶν ὁρίων τῆς ὑμετέρας Ἐκκλησίας ὡς Σύνοδος Κανονική.

Οὐδαμοῦ ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Ἱστορίᾳ ἀναφέρονται Ἐπίσκοποι σχολάζοντες —τοιαύτη δὲ ἀκριβῶς εἶναι κατὰ τοὺς Κανόνας ἢ θέσις ὄλων ἡμῶν, τῶν ἐν Κάρλοβιτς ἠθροισμένων Ρώσων Ἀρχιερέων— συγκροτηθέντες

ὀρθόδοξον σύστημα διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας, οὗτινος σαλευομένου, τὸ πᾶν ἀποβήσεται σύγχυσις καὶ ἀκαταστασία καὶ «κίνησις κεφαλῆς ἐν τοῖς λαοῖς». Διότι ἀνεχόμενοι «ὑπερόριον Ῥωσικὴν Ἐκκλησίαν» ὀφείλομεν ἀναγνωρίσαι ὡς τοιαύτην καὶ Ἑλληνικὴν καὶ Σερβικὴν καὶ Ρουμανικὴν καὶ Ἀλβανικὴν καὶ Συριακὴν καὶ Πολωνικὴν καὶ Οὐκρανικὴν καὶ Παλαιστίνειαν καὶ Αἰγυπτιακὴν καὶ καθόλου τόσας ὑπερορίους Ἐκκλησίας, ὅσας καὶ ἐνορίους, ὅπερ οὐδεὶς ἐστίν, ὅστις οὐκ ἀντιλαμβάνεται ὡς ὄλεθρον τῆς Ὁρθοδοξίας.

Τούτων πάντων ἕνεκα ἐπὶ τῶν ὑμετέρων καὶ τοῦ Εὐλόγιου γραμμάτων διασκεψάμενοι μετὰ τῆς περὶ ἡμᾶς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τὸ συμφέρον τῆς καθόλου Ἐκκλησίας ὑπεράνω παντός προσώπου ἢ μερίδος τιθέμενοι, ἀπεφάνθημεν καὶ ἀνακοινοῦμεν ὑμῖν τε καὶ τῷ Εὐλόγιῳ τάδε:

Α-ον. Ἡ ὑπὸ τὸν Μητροπολίτην Κιέβου Ἀντώνιον ἀπαρτισθεῖσα ἐν Κάρλοβιτς καὶ αὐτοκαλουμένη «Ἀρχιερατικὴ Σύνοδος τῆς ἐν τῷ ἐξωτερικῷ Ῥωσικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας» εἶναι ἀντικανονικὴ, ὡς ἀντικρυσ ἀντικειμένη εἰς τοὺς Ἀποστολικούς καὶ Συνοδικούς Κανόνας καὶ τὴν πρᾶξιν τῆς Ἐκκλησίας.

Β-ον. Ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης Σερβίας δικαιούται ν' ἀναγνωρίσῃ τοῖς Ῥώσοις Μητροπολίταις καὶ Ἐπισκόποις τὸ δικαίωμα τοῦ διδάσκειν καὶ ἱεουργεῖν ἐντὸς τοῦ σερβικοῦ ἐδάφους καὶ μόνον.

Γ-ον. Οὐδεμίαν ἐξουσίαν ἔχουσι νὰ χειροτονῶσι καὶ ἐγκαθιστῶσιν Ἀρχιερεῖς ἐπὶ τῶν Βαρβαρικῶν χωρῶν καὶ ἐν γένει ἐκτὸς τῆς Ῥωσίας εἰς ἐπαρχίας, κανονικῶς ὑπαγομένας εἰς τὸ Οἴκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ὡς ἐν Εὐρώπῃ, ἔνθα ὑπάρχει ἤδη κανονικὴ ἀρχιερατικὴ ἀρχή, μονίμως ἐγκατεστημένη.

Δ-ον. Οὐδὲν δικαίωμα ἔχει νὰ καλῆ τὸν Μητροπολίτην Εὐλόγιον εἰς ἀπολογία καὶ νὰ δικάσῃ ἢ καταδικάσῃ αὐτόν, ὑπαγόμενον εἰς τὴν Σύνοδον τῆς περιφερείας, εἰς ἣν ἡ χώρα ἐκκλησιαστικῶς ὑπάγεται.

Ε-ον. Ὁ Μητροπολίτης Εὐλόγιος ὄλως ἀντικανονικῶς ἐγκατεστάθη ἐν Παρισίοις, ἔνθα ἄλλος ὀρθόδοξος Ἀρχιερεὺς ὑπῆρχε νομίμως ἐγκατεστημένος.

ΣΤ-ον. Ὁ Μητροπολίτης Εὐλόγιος δὲν δικαιούται νὰ ποιμαίνη τοὺς Ῥώσους τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, διότι, κατὰ τὰ ἀπ' αἰῶνων κρατοῦντα θέσμια, αἱ μεταγενεστέρως χειραφετούμεναι Ἐκκλησίαι περιορίζονται εἰς τὰ ὑπὸ τῆς ἀρμοδίως χειραφετούσης Ἐκκλησίας καθοριζόμενα ὅρια.

Ζ-ον. Ὁ Πατριάρχης Τύχων ἀναθέτων εἰς τὸν Μητροπολίτην Εὐλόγιον τὴν ποιμαντορίαν τῶν Ῥώσων τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, ἦλθεν εἰς ἀντίφασιν

† Φώτιος, ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως,
Νέας Ρώμης, καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Ἀριθμ. πρωτ. 346.

† Ἱερώτατε Μητροπολίτα κύριε Εὐλόγιε, ὁ διευθύνων τὰς ἐν τῇ Δυτικῇ Εὐρώπῃ Ρωσικὰς Ὁρθόδοξους Παροικίας, ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγρηπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν Μετριότητος, χάρις εἴη τῇ ὑμετέρῃ Ἱερότητι καὶ εἰρήνῃ παρὰ Θεοῦ.

Λαβόντες ὑπ' ἧσιν καὶ μετὰ προσοχῆς ἐξετάσαντες ὅσα ἢ ὑμετέρα Ἱερότης μετὰ τῶν σὺν αὐτῇ Ἱερωτάτων Ἀρχιερέων ὑπέβαλε πρὸς τὴν καθ' ἡμᾶς Μεγάλῃν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ κανονικοῦ δικαίωματος αὐτῆς καὶ ὡς Μητέρα τῆς Μητρὸς ἡμῶν Ρωσικῆς Ἐκκλησίας, ἐπίσης δὲ καὶ ὅσα ἐγνωμάτευσεν ἡ Γενικὴ Ἐπαρχιακὴ Συνέλευσις καὶ τὸ Ἐπαρχιακὸν Συμβούλιον, περὶ τῆς ὀνομάλου καὶ ἐπικινδύνου θέσεως, εἰς ἣν κινδυνεύουσιν ἕνα περιστάσιν αἱ ἐν τῇ Δυτικῇ Εὐρώπῃ Ρωσικαὶ Ὁρθόδοξοι Παροικίαι, προκειμένου περὶ τῆς Θεραπείας τῶν πνευματικῶν καὶ τῶν ἐν γένει ἐκκλησιαστικῶν αὐτῶν ἀναγκῶν καὶ περὶ τῆς ἀσφαλείας καὶ τῆς καλῆς διακυβερνήσεως τῶν κτημάτων καὶ τῶν περιουσιῶν αὐτῶν, ἐγνωμεν, συνοδικῇ κρίσει, καὶ ἀπεφασίσασαμεν ὅπως κατὰ τὸ καθῆκον καὶ δικαίωμα τῆς μερίμνης τοῦ Ἁγιωτάτου Πατριαρχικοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου ἐπέμβωμεν ἐνεργῶς ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ ἡμῶν καὶ λάβωμεν τὰς εἰς τοιαύτην δυσχερῆ καὶ ἐπικίνδυνον θέσιν περιελθούσας Παροικίας ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἀνωτάτην δικαιοδοσίαν τοῦ Ἁγιωτάτου Πατριαρχικοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, χάριν τῆς στηρίξεως καὶ τῆς ἀσφαλείας αὐτῶν.

Ἐπὶ τούτῳ ὠρίσαμεν συνοδικῶς ὅπως αἱ ἐν Εὐρώπῃ Ρωσικαὶ Ὁρθόδοξοι Παροικίαι πᾶσαι, τηροῦσαι ἀμετάβλητον καὶ ἀπαρμείωτον τὴν ἄχρι τοῦδε ἀθρηπαρξίαν αὐτῶν, ὡς εἰδικῆς Ρωσικῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησιαστικῆς Ὁργανώσεως, καὶ ἐλευθέρως διέπρουναι τὰ κατ' αὐτάς, θεωρηθῶσιν ἐφεξῆς ὡς ἀποτελοῦσαι προσωρινῶς ἰδιαιτέραν ἐνίσταν Ἐξουσίαν τοῦ Ἁγιωτάτου Πατριαρχικοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Εὐρώπης, ἀπ' αὐτοῦ ἀμέσως ἐξαρτωμένην καὶ προστατευομένην καὶ ἐκκλησιαστικῶς ἥπου δεῖ χειραγωγομένην. Ἐπίσης ἐνεκρίναμεν καὶ ὠρίσαμεν ὅπως ἡ οὕτως ἰδρυομένη προσωρινὴ Πατριαρχικὴ ἡμῶν Ρωσικὴ Ὁρθόδοξος ἐν Εὐρώπῃ Ἐξουσία αὕτη διατελῆ καὶ ἐρεξῆς ἐμπεπιστευμένη οὕσα τῇ κεντρικῇ ἀνωτέρῃ ποιμαντορικῇ μερίμνῃ καὶ διοικήσει τῆς ὑμετέρας Ἱερότητος, ἐκτελούσης τὰ καθήκοντα αὐτῆς ὑπὸ τὸν τίτλον Πατριαρχικοῦ ἡμῶν Ἐξάρχου,

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΝ ΓΡΑΜΜΑ

Πρός τόν Ἀρχιεπίσκοπον Γεώργιον

Ἄοιθμ. Πρωτ. 73.

Ἱερώτατε Ἀρχιεπίσκοπε κ. Γεώργιε, Διευθύνων τὰς ὑπὸ τὸν καθ' ἡμᾶς Ἀγιώτατον Οἰκουμενικὸν Θρόνον Ὀρθοδόξου Ρωσικῆς ἐν τῇ Δυτικῇ Εὐρώπῃ Παροικίας, ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητὴ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν Μετριότητος, χάρις εἴη τῇ ὑμετέρᾳ Ἱερότητι καὶ εἰρήνῃ παρὰ Θεοῦ.

Ἐχομίσάμεθα καὶ τό ἀπό θ' τοῦ παρελθόντος μηνὸς Δεκεμβρίου γράμμα τῆς ὑμετέρας ἀγαπητῆς Ἱερότητος, συνυπογεγραμμένον καὶ ὑπὸ τοῦ παρ' αὐτῇ Βοηθοῦ Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου κ. Μεθοδίου, δι' οὗ αὕτη καὶ αὐθις ἐπανελάμβανε τὴν ἀπὸ τοῦ πρὸς αὐτὴν Πατριαρχικοῦ ἡμῶν Γράμματος τῆς κβ' Νοεμβρίου φηξε', ἀοιθμ. 671, οὐχ ἅπαξ ἤδη διατυπωθεῖσαν ἐπιθυμίαν καὶ παράκλησιν αὐτῆς τε καὶ τοῦ ὑπὸ τὴν ἀρχιερατικὴν αὐτῆς προστασίαν καὶ διεύθυνσιν πληρώματος τῶν τὴν τέως καθ' ἡμᾶς Πατριαρχικὴν Ἐξαρχίαν συγκροτουσῶν Ὀρθοδόξων Ρωσικῶν ἐν τῇ Δυτικῇ Εὐρώπῃ Παροικιῶν περὶ συνεχίσεως καὶ ἐφεξῆς, ὑπὸ νέον κανονικὸν σχῆμα, τῆς ἀπὸ τοῦ καθ' ἡμᾶς Ἀγιωτάτου Ἀποστολικοῦ καὶ Πατριαρχικοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου κανονικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς τούτων ἐξαρτήσεως.

Τοῦ γράμματος τούτου τῆς ὑμετέρας Ἱερότητος μετὰ τοῦ συνημιμένου αὐτῷ ἐνυπογράφου σχετικοῦ Σημειώματος μετὰ προσοχῆς ἀναγκασθέντων ἐν συνεδρίᾳ τῆς περὶ ἡμᾶς Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, ἐν συνεχείᾳ δὲ θεωρηθέντων τῶν τε τό πρῶτον κατὰ Φεβρουάριον τοῦ φηλα' τὴν ὑπαγωγὴν τῶν εἰρημένων Παροικιῶν ὑπὸ τὸν καθ' ἡμᾶς Ἀγιώτατον Οἰκουμενικὸν Θρόνον ἐπιβαλόντων σοβαρῶν λόγων, ἤγουν τῆς ἐπιτακτικῆς τότε ἐμφανισθείσης ἀνάγκης ἀπαλλαγῆς τούτων ἀπὸ τῆς ἐν ἧ αὐταὶ διετέλουν ἄκρως ἀνωμάλου καὶ ἐπικινδύνου θέσεως, θεραπείας τῶν πνευματικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν ἀναγκῶν αὐτῶν καὶ διασφάλισεως καὶ καλῆς διακυβερνήσεως τῶν περιουσιῶν αὐτῶν, καὶ τῆς ἐκτοτε, ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην ἐποπτεῖαν καὶ καθοδήγησιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου, εὐλογία Θεοῦ, ἐπιτευχθείσης προαγωγῆς καὶ ἐπανθήσεως αὐτῶν ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ καὶ τῇ κατὰ Χριστὸν ζωῇ, ἅμα δὲ καὶ τῶν κατὰ Νοέμβριον μῆνα τοῦ φηξε' τὴν προσωρινὴν κατάργησιν τῆς Ἐξαρχίας ὑπαγορευσασῶν σκέψεων καὶ προσδοκιῶν καὶ σκοπιμοτήτων, πρὸς διασφάλισιν τῆς ἀπαραιτήτου ὁμοφροσύνης διὰ τὴν πανορθόδοξον συνεργασίαν καὶ τὴν σύγκλησιν τῆς προπαρασκευαζομένης Ἀγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου, ἐν σταθμίσει καὶ πρὸς τὴν ἐνεστῶσαν τῶν Παροικιῶν κατὰστασιν, ἐγνώμεν καὶ ἀπεφασίσσαμεν, Συνοδικῶς διασκεψάμενοι, ἵνα μὴ αἱ Παροικίαι αὐταὶ τελῶσι πάντῃ ἐστερημένα ἀνωτάτης ἐκκλησιαστικῆς ἐπιστάσεως καὶ συνδέσμου πρὸς τὸ διοικητικὸν τῆς Ἐκκλησίας σύστημα, μέχρι τῆς διευθετήσεως τοῦ ζητήματος τῆς Ὀρθοδόξου Διασπορᾶς, κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς κανονικῆς

Τά ὡς ἄνω Συνοδικῶς δόξαντα καί ἀποφασισθέντα ἀσμένως γνωρίζοντες διὰ τοῦ παρόντος τῇ ὑμετέρᾳ ἀγαπητῇ Ἱερότητι, πρὸς ἐφαρμογὴν καί ἀνάλογον ἐνέργειαν, εὐχόμεθα ὅπως τὸ προσφιλές ἡμῖν ὀρθόδοξον πλήρωμα τῶν Παροικιῶν ὑπ' αὐτῆς θεοφιλῶς πρὸς τὰς σωτηρίους νομάς τῆς εὐαγγελικῆς χάριτος καθοδηγούμενον "τὴν ἀβησιν τοῦ σώματος ποιῆται εἰς οἰκοδομὴν ἑαυτοῦ ἐν ἀγάπῃ" (Ἐφεσ. δ'16), καί τὰ κράτιστα πᾶσιν αἰτούμεθα παρὰ θεοῦ οὐ ἡ χάρις καί τὸ ἀπείρῳν ἔλεος εἶη μετὰ τῆς ὑμετέρας Ἱερότητος.

+ Ὁ Κωνσταντινουπόλεως

Ἀθηναγώρας

φλοα'' Ιανουαρίου κβ'.

ΜΕΡΟΣ Γ

ΕΓΚΡΙΘΕΝ ΚΕΙΜΕΝΟΝ
ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΔΙΑΣΠΟΡΑ

Πρόλογος

Ἡ Διορθόδοξος Προπαρασκευαστικὴ Ἐπιτροπὴ συνήλθεν ἐν τῷ ἐν Σαμπεζύ Ὀρθοδόξῳ Κέντρῳ τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἀπὸ 10ης ἕως 17ης Νοεμβρίου 1990 ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Γέροντος Χαλκηδόνου κ. Βαρθολομαίου καὶ τῆ συμμετοχῇ ἐκπροσώπων ὄλων τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν μετὰ τῶν συμβούλων αὐτῶν, ἐπὶ τῷ τέλει ὅπως ἀναζητήσῃ τὴν ἐνιαίαν ὀρθόδοξον θέσιν ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς "Ὀρθοδόξου Διασπορᾶς".

Ἡ Ἐπιτροπὴ, κατόπιν τῆς Ἐναρκτηρίου Ὁμιλίας τοῦ Σεβ. Προέδρου καὶ τῆς ἐπὶ τῇ βάσει τῶν συμβολῶν τῶν ἀγιωτάτων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν

Η ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΔΙΑΣΠΟΡΑ
Ἐγκριθέν κείμενον

1. Αἱ περιοχαί, εἰς τὰς ὁποίας θά δημιουργηθοῦν εἰς ἓν πρῶτον στάδιον Ἐπισκοπικαί συνελεύσεις, ὀρίζονται ὡς ἑξῆς:

- i. Βόρειος καί Κεντρική Ἀμερική
- ii. Νότιος Ἀμερική
- iii. Αὐστραλία
- iv. Μεγάλη Βρεταννία
- v. Γαλλία
- vi. Βέλγιον καί Ὀλλανδία
- vii. Αὐστρία καί Ἰταλία
- viii. Γερμανία

Οἱ ἐπίσκοποι τῆς Διασποράς, οἱ ὅποιοι κατοικοῦν εἰς τὴν Διασποράν καί ἔχουν ἐνορίας εἰς περισσοτέρας περιοχάς θά εἶναι μέλη τῶν Ἐπισκοπικῶν συνελεύσεων τῶν περιοχῶν αὐτῶν καί θά συνεχίσουν νά ἀσκοῦν τὴν δικαιοδοσίαν αὐτῶν ἐπὶ τῶν ἤδη ὑφισταμένων ἐνοριῶν, τῶν μὴ περιλαμβανομένων εἰς τὰς ὡς ἄνω περιοχάς.

2. Τό σχέδιον κανονισμοῦ, τό ὁποῖον θά ἐτοιμασθῇ ὑπὸ τῆς Γραμματείας ἐπὶ τῆς προπαρασκευῆς τῆς Ἀγίας καί Μεγάλης Συνόδου κατὰ τὴν ἐγκριθεῖσαν ὑπὸ τῆς ὀλομελείας διαδικασία, θά συνταχθῇ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἐγκριθέντος κειμένου ὑπὸ τῆς Γ' Διορθοδόξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς (παράγραφος 2γ), δι' ἀναφορὰς εἰς τὰ ἤδη ὑφιστάμενα πρότυπα Ἐπισκοπικῶν συνελεύσεων, καί ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς ὀρθοδόξου κανονικῆς παραδόσεως, θά ἀποφασίσῃ δέ ἐπ' αὐτοῦ ἡ μέλλουσα νά συνέλθῃ Δ' Προσυνοδική Πανορθόδοξος Διάσκεψις.

3. Εἰς τὰς συνελεύσεις ταύτας, αἱ ὁποῖαι θά συγκροτηθοῦν μετ' ἀπόφασιν τῆς Δ' Προσυνοδικῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως, θέλει ἀνατεθῇ ἡ εὐθύνη, ὅπως ὀλοκληρώσουν ἐν ταῖς λεπτομερείαις σχέδιον κανονισμοῦ λειτουργίας αὐτῶν καί ἐφαρμόσουν αὐτόν πρό τὴν συγκλήσεως τῆς Ἀγίας καί Μεγάλης Συνόδου. Κατὰ τὸ στάδιον τοῦτο τῆς ἐφαρμογῆς αἱ προτάσεις εἰς τὰς Ἐπισκοπικὰς συνελεύσεις θά ἦτο προτιμότερον νά ἐκφράζον, εἰ δυνατόν, τὴν ὁμοφωνίαν τῶν μελῶν, ἐλλείπει ὅμως ὁμοφωνίας αἱ προτάσεις ἐγκρίνονται κατὰ πλειονοψηφίαν.

4. Οἱ πρόεδροι τῶν Ἐπισκοπικῶν συνελεύσεων συγκαλοῦν καί προεδρεύουν πασῶν τῶν συνάξεων τῶν ἐπισκόπων τῆς περιοχῆς αὐτῶν (λειτουργικῶν, ποιμαντικῶν, διοικητικῶν κ.λπ.). Εἰς ζητήματα γενικωτέρου ἐνδιαφέροντος, ἀπαιτοῦντα, κατ' ἀπόφασιν τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνελεύσεως, πανορθόδοξον ἀντιμετώπισιν ὁ πρόεδρος αὐτῆς ἔχει τὴν ἀναφορὰν αὐτοῦ εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην διὰ τὰ περαιτέρω κατὰ τὰ πανορθόδοξως ἰσχύοντα.

5. Αἱ Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι δεσμεύονται, ὅπως μὴ προβαίνουν εἰς ἐνεργείας δυναμένας νά παραβλάψουν τὴν ὡς ἄνω διαγραφομένην πορείαν πρὸς κανονικὴν ἐπίλυσιν τοῦ θέματος τῆς Διασποράς, περιλαμβανομένης καί τῆς δημιουργίας νέων, ἐκτός τῶν ἤδη ὑπαρχουσῶν, ἐπισκοπῶν ἐν τῇ Διασπορᾷ. Ἄντ' αὐτοῦ, αἱ ἐν λόγῳ

β. Τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον, κατά τὰ πανορθόδοξως καθιερωμένα, ἀνακοινοῖ διὰ Πατριαρχικοῦ Γράμματος πάντα τὰ σχετικά πρὸς τὸ συγκεκριμένον αἴτημα καὶ ἀναζητεῖ τὴν ἔκφρασιν τῆς πανορθόδοξου συναινέσεως. Ἡ πανορθόδοξος συναίνεσις ἐκφράζεται διὰ τῆς ὁμοφωνίας τῶν συνόδων τῶν αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν.

γ. Ἐφράζων τὴν συγκατάθεσιν τῆς Ἐκκλησίας-μητρός καὶ τὴν πανορθόδοξον συναίνεσιν ὁ Οἰκουμενικὸς πατριάρχης ἀνακηρύσσει ἐπισήμως τὸ αὐτοκέφαλον τῆς αἰτησαμένης Ἐκκλησίας διὰ τῆς ἐκδόσεως Πατριαρχικοῦ Τόμου. Ὁ Τόμος οὗτος ὑπογράφεται ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου. Εἶναι ἐπιθυμητὸν νὰ προσυπογράφεται καὶ ὑπὸ τῶν Προκαθημένων τῶν αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, ὅπως ἴσως ὅμως ὑπὸ τοῦ Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας-μητρός.

4. Ἡ ἀνακηρυχθεῖσα Αὐτοκέφαλος τοπικὴ Ἐκκλησία ἐντάσσεται ὡς ἰσοτίμος εἰς τὴν κοινωνίαν τῶν αὐτοκεφάλων Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν καὶ ἀπολαύει πάντων τῶν πανορθόδοξως καθιερωμένων κανονικῶν προνομίων (Δίπτυχα, Μνημόσυνον, Διορθόδοξοι σχέσεις κ.λπ).

Σημείωσις:

Τό περιεχόμενον τῆς παραγράφου 3γ παρελέμφθη πρὸς πληρεστέραν ἐπεξεργασίαν εἰς τὴν ἐπομένην Διορθόδοξον Προπαρασκευαστικὴν Ἐπιτροπὴν, ἥτις καὶ θὰ ἀναζητήσῃ τὴν ἐπ'αὐτῆς ἐνιαίαν θέσιν τῶν κατὰ τόπους Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν, ὀλοκληροῦσα οὕτως τὸ ἔργον αὐτῆς ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου.

* * * * *

Τό Ἀνακοινωθέν, τὸ ὁποῖο ἐξέδωσε ἡ Διορθόδοξος Προπαρασκευαστικὴ Ἐπιτροπὴ ἔχει ὡς ἐξῆς:

Συνήλθεν εἰς τὸ ἐν Σαμπεζύ Γενεύης Ὁρθόδοξον Κέντρον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἀπὸ 7ης μέχρι καὶ 13ης Νοεμβρίου 1993, ἡ Διορθόδοξος Προπαρασκευαστικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας. Αἱ ἐργασίαι αὐτῆς ἤρχισαν διὰ πανορθόδοξου θείας λειτουργίας καὶ διεξήχθησαν τῇ συμμετοχῇ Ἀντιπροσωπειῶν τῶν κατὰ τόπους Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν.

Προῆδρευσε τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἐπιτροπῆς ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γέρων Ἐφέσου κ. Χρυσόστομος, ἐκπρόσωπος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, Γραμματεὺς δ'αὐτῆς ἦτο ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἑλβετίας κ. Δαμασκηνός, Γραμματεὺς ἐπὶ τῆς Προπαρασκευῆς τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου.

Ἡ Διορθόδοξος Ἐπιτροπὴ εἶχεν ὡς ἔργον αὐτῆς ἀφ'ένός μὲν τὴν ὀλοκλήρωσιν τῆς ἐνιαίας θέσεως τῶν κατὰ τόπους Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς Ὁρθόδοξου Διασποράς, ἀφ'έτερου δέ τὴν ἀναζητήσιν τῆς ἐνιαίας θέσεως αὐτῶν ἐπὶ τῶν θεμάτων τοῦ Αὐτοκεφάλου καὶ τοῦ τρόπου ἀνακηρύξεως αὐτοῦ. Ἡ Ἐπιτροπὴ, κατόπιν τῆς ἐναρκτηρίου ὁμιλίας τοῦ Σεβ. Προέδρου καὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Σεβ. Γραμματέως συμπληρωματικῆς εἰσηγητικῆς παρουσιάσεως τοῦ θέματος τῆς Ὁρθόδοξου Διασποράς ὡς πρὸς τὰ παρακείμενα ἐκκρεμῆ σημεῖα, ὡς ἐπίσης καὶ τῆς ἐκτενοῦς εἰσηγητικῆς παρουσιάσεως καὶ ἀξιολογήσεως τοῦ ὅλου θέματος τοῦ Αὐτοκεφάλου καὶ τοῦ τρόπου ἀνακηρύξεως αὐτοῦ, συνεζήτησε διὰ μακρῶν τὰ δύο ταῦτα θέματα. Τό θέμα τοῦ Αὐτονόμου καὶ τοῦ

ΜΕΡΟΣ Δ

ἐγκύκλιος συνοδική πρὸς τὰς ἀπανταχοῦ Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ

(1920)

«Ἐκ καθαρῆς καρδίας ἀλλήλους
ἀγαπήσατε ἐκτενωῶς» (Α' Πέτρ. 1, 22).

Ἡ καθ' ἡμῶν Ἐκκλησία φρονοῦσα ὅτι ἡ τῶν διαφορῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν προσέγγις πρὸς ἀλλήλας καὶ κοινωνία οὐκ ἀποκλείεται ὑπὸ τῶν ὑφιστάμενων μεταξὺ αὐτῶν δογματικῶν διαφορῶν καὶ ὅτι τοιαύτη τις προσέγγις τὰ μάλιστα ἐστὶν εὐκαταία καὶ ἀναγκαία καὶ πολυλειτουργικὸς χρήσιμος εἰς τὸ καλῶς ἐνοουμένον συμφέρον ἐκάστης τῶν ἐπιμέρους Ἐκκλησιῶν καὶ τοῦ ὅλου χριστιανικοῦ σώματος καὶ εἰς πρασκαυὴν καὶ διευκόλυνσιν τῆς πλήρους ποτέ, σὺν Θεῷ, καὶ εὐλογημένης ἐνώσεως, ἔκρινε τὸν παρόντα καιρὸν τὰ μάλιστα πρόσφορον πρὸς ἀνακίνησιν καὶ ἀπὸ κοινοῦ μελέτην τοῦ σπουδαίου τούτου ζητήματος. Εἰ γὰρ καὶ ἐν τούτῳ ἐνδέχεται ἵνα προκύβωσι καὶ παρεμβληθῶσιν αἱ ἀπὸ τῶν παλαιῶν προλήψεων καὶ ἐξέσεων ἢ καὶ ἐξ ἀξιώσεων δυσχέρεια, αἱ τοσάκις τέως τὸ ἔργον τῆς ἐνώσεως μεταίωσασι, ὅμως κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν, περὶ ἀπλῆς τῆς κατ' ἀρχὰς προκειμένου συναρείας καὶ προσεγγίσεως αἱ δυσχέρεια αὗται ἔσσονται πάντως ἥττον σπουδαῖαι, ἀγαθῆς δὲ ὑπαρχούσης θελήσεως καὶ διαθέσεως οὔτε δύνανται, οὔτε ὀρείλους κώλυμα ἀποτελέσαι ἀκαταγώνιστον καὶ ἀνυπέρβλητον.

Ὅθεν τὸ πρᾶγμα ἡμεῖς γε καὶ κατορθωτὸν καὶ εἴπερ ποτε εὐκαιρον ἐπὶ τῇ συντελεσθείσῃ νῦν ἐπ' αἰσίοις συμπήξει τῆς κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν ὑπολαμβάνοντες, προαχόμεθα θαρροῦντως ἐκθεῖναι ἐνταῦθα ἐν ὀλίγοις τὰς σκέψεις καὶ τὴν γνώμην ἡμῶν περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν τὴν προσέγγισιν ταύτην καὶ συνάρειν ἐνοουμέν καὶ δυνατὴν ὑπολαμβάνομεν, μετὰ πόθου ἐκζητοῦντες καὶ ἀπεκδεχόμενοι τὴν κρίσιν καὶ τὴν γνώμην καὶ τῶν λοιπῶν τῶν τε κατὰ τὴν Ἀνατολὴν ἀδελφῶν καὶ τῶν ἐν τῇ Δύσει καὶ ἀπανταχοῦ σεβασμίῳ Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν.

Νομίζομεν τοίνυν ἡμεῖς, ὅτι δύο τάδε τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἐπίτευξιν τῆς τοιαύτης ἐφετῆς καὶ ὠφελίμου προσεγγίσεως συντελέσαι καὶ ταύτην κατεργάσασθαι καὶ ἐκδηλοῦν δύνανται.

Καὶ πρῶτον ἀναγκαίαν καὶ ἀπαραίτητον ὑπολαμβάνομεν τὴν ἄρσιν καὶ ἀπομάκρυνσιν πάσης ἀμοιβαίας δυσπιστίας καὶ δυσφορίας μεταξὺ τῶν διαφορῶν Ἐκκλησιῶν, προκαλουμένης ἐκ τῆς παρά τισιν ἐξ αὐτῶν παρατηρουμένης τάσεως εἰς τὸ σαγηνεῦσαι καὶ προσηλυτίσαι ἄλλων ὁμολογιῶν ὁπαθούς. Οὐδεὶς γὰρ ἀγνοεῖ τί καὶ σήμερον συμβαίνει δυστυχῶς πολλαχοῦ, ἐπὶ διασπάσει τῆς ἐσωτερικῆς εἰρήνης τῶν Ἐκκλησιῶν, ἰδίᾳ τῶν ἐν Ἀνατολῇ, νέων οὕτω θλίψεων καὶ δοκιμασιῶν παρ' αὐτῶν τῶν ὁμοθρήσκων ἐπιφερομένων αὐταῖς, καὶ οἷαν μεγάλην, ἀντὶ τοῦ μηδαμνοῦ ἀποτελέσματος προκαλεῖ ἀπέχθειαν καὶ ὀξύτητα ἀντι-

7 πο 61/201

κτῶν γάμων, ια') διὰ τῆς πρόβρονος τέλος ἀμοιβαίας ὑποστηρίζεως τῶν Ἐκκλησιῶν ἐν τοῖς ἔργοις τῆς θρησκευτικῆς ἐπιρρώσεως, τῆς φιλικανθρωπίας καὶ τοῖς παραπλησίαις.

Ἔσται δὲ ἡ ἀνύποπτος καὶ ζωηροτέρα αὕτη τῶν Ἐκκλησιῶν πρὸς ἀλλήλας συνάφεια καὶ ἄλλως ὑπὲρ τοῦ ὅλου τῆς Ἐκκλησίας σώματος χρήσιμος καὶ ὠφέλιμος, ὅτι παντοῖοι κίνδυνοι οὐχὶ ἤδη ταύτη ἢ ἐκείνη τῶν ἐπὶ μέρους Ἐκκλησιῶν, ἀλλὰ τῇ ὁλότῃ αὐτῶν ἐπαπελοῦσιν, ὡς αὐταῖς ταῖς βάσει τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ αὐτῇ τῇ συστάσει τῆς κατὰ Χριστὸν ζωῆς καὶ κοινωνίας ἀντιφερόμενοι. Ὁ γὰρ ἄρτι λήξας φοβερός περὶ πόλεμος, ὡς ἐτεκμηρίωσε πλεῖστα τὰ ἐν τῷ βίῳ τῶν χριστιανικῶν λαῶν νοστήσῃ καὶ ἀπεκάλυψε μεγάλην πολλακίς ἔλλειψιν σεβασμοῦ καὶ πρὸς αὐτὰ ἔτι τὰ στοιχεῖα τοῦ δικαίου καὶ τῆς φιλικανθρωπίας, οὕτως ἐδείνωσε μὲν τὰς ὑπαρχούσας, ἠνέωξε δὲ καὶ ἄλλας νέας πληγὰς πρακτικωτέρας, ὡς εἶπεῖν, φύσεως, καθ' ὧν πολλῇ εἰκότως ἀπαιτεῖται προσοχὴ καὶ μέριμνα ἀπὸ μέρους πιστῶν τῶν Ἐκκλησιῶν. Ὁ δὲ ὁσημέραι εὐρυτέρας διαστάσεις λαμβάνων ἀλκοολισμός, ἡ ὑπὸ τὴν σημάειν τῆς ἐξωραΐσεως τοῦ βίου καὶ τῆς ἀπολεύσεως τῆς ζωῆς θριαμβεύουσα περιττὴ πολυτέλεια, ἡ ὑπὸ τὸ κάλυμμα τῆς ἐλευθερίας καὶ χειρραπείσεως τῆς σαρκὸς μόλις συγκαλυπτομένη φιληδονία καὶ ἡδοναίθεια, ἡ ὑπὸ τὸ εὐσχημον ὄνομα τῆς ἀναπτύξεως τῆς φιλοκαλίας καὶ τῆς καλλιεργείας τῶν ὤρειων τεχνῶν ἀκολασταίνουσα ἀσχημοσύνη ἐν τῇ φιλολογίᾳ, τῇ ζωγραφικῇ, τῷ θεάτρῳ ἢ καὶ τῇ μουσικῇ, ἡ θεοποίησης τοῦ πλούτου καὶ ἡ περιφρόνησις τῶν ὑψηλοτέρων ἰδεωδῶν, ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα, ἐπιφόβους καὶ ταῦτα δημιουργοῦντα κινδύνους τῇ συστάσει τῶν χριστιανικῶν κοινωνιῶν, εὐκαιρα ἀποτελοῦσι ζητήματα δεκτικὰ καὶ χρήζοντα τῆς ἀπὸ κοινοῦ μελέτης καὶ συνεργασίας τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν.

Οὐδὲ ὀφείλουσι τέλος αἱ τῷ ἁγίῳ ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ κομῶσαι Ἐκκλησίαι Αὐτοῦ ἀνημονεῖν καὶ ἀμελεῖν ἐπὶ πλέον τῆς περὶ ἀγάπης μεγάλης καὶ καινῆς ἐντολῆς Αὐτοῦ καὶ ὑστερῆσαι σήμερον θλιβερώς τῶν πολιτικῶν ἀρχῶν, αἵτινες τὸ πνεῦμα ἀκριβῶς τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῆς διδασκαλίας ἐραρμόζουσαι τοῦ Χριστοῦ, συνέπηξαν ἤδη ἐπ' αἰσίοις τὴν Κοινωνίαν λεγομένην τῶν Ἐθνῶν πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ δικαίου καὶ καλλιέργειαν τῆς ἀγάπης καὶ συμπνοίας μεταξὺ τῶν ἐθνῶν.

Διὰ ταῦτα πάντα, ἡμεῖς τε ποθοῦντες καὶ τὰς ἄλλας Ἐκκλησίας συμμεριζομένης νομίζοντες τὴν σχέψιν καὶ γνώμην ἡμῶν, κατὰ τὰ ἀνωτέρω, περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς συμπήξεως τοιαύτης τινὸς τοῦλάχιστον τὸ κατ' ἀρχὰς συναφείας καὶ κοινωνίας μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν, παρακαλοῦμεν ὅπως προφρόνως δεγλωθῇ ἡμῖν ἀπαντητικῶς ὑφ' ἐκάστης ἢ

ΚΙΝ ΔΙΝΘ

ἐγκύκλιος πατριαρχική (21 Ιανουαρίου 1952/αρ.88)

Μακαριώτατε καὶ Ἀγιώτατε Πάππ καὶ Πατριάρχα Ἀλεξανδρείας καὶ πάσης γῆς Αἰγύπτου, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ λίαν ἀγαπητέ καὶ περιπόθητε ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργγὲ τῆς ἡμῶν Μετρούπολιτος Κύριε Χριστοφόρε, τὴν Ἑμετέραν Σεβασμίαν Μακαριότητα ἀδελφικῶς ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμενοι, ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν.

Κατόπιν τῆς μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ τελευταίου πολέμου γενομένης συγχωνεύσεως τῶν πρότερον κεχωρισμένως καὶ ὅλως αὐτοτελῶς ὑφισταμένων καὶ ἐργασθειῶν μεγάλων Χριστιανικῶν Ὁργανώσεων «Περὶ Ζωῆς καὶ Ἐργασίας» καὶ «Περὶ Πίστεως καὶ Διοικήσεως» εἰς μίαν κοινήν Ὁργάνωσιν, τὸ σημερινὸν Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν, εἶχε προκύψει ζήτημα συμμετοχῆς ἢ οὐ καὶ τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀγιωτάτης Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τὰς ἐργασίας καὶ τὰ Συνέδρια τοῦ Συμβουλίου τούτου, ἐφ' οὗ καὶ ἐζητήθη ἡ γνώμη τῶν σεβασμίων Προκαθημένων τῶν ἀδελφῶν Ὁρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν διὰ τῶν ἀπὸ δ' Φεβρουαρίου 1947, ἀριθ. Πρωτ. 45, Ἐγκυκλίων Γραμμάτων.

Τὰς εἰς τὰ Γράμματα ταῦτα ἀπαντήσεις τῶν ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τὰς ἀπὸ μέρους τούτων ἀκολούθως γενομένας σχετικὰς δηλώσεις ἀρ' ἐνός, καὶ ἀρ' ἐτέρου τὰς ὑπὸ τῶν Ἀντιπροσώπων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, τῶν μετασχουσῶν εἰς τὸ ἐν Ἀμστελλοδάμῳ, ἐν ἔτει 1948, συγκαληθὲν Πρῶτον Συνέδριον τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, ἐπὶ τῶν ἐργασιῶν καὶ τῆς ὅλης πορείας τοῦ Συνεδρίου ταῖς οἰκείαις Ἐκκλησίαις καὶ ἡμῖν ὑποβληθείσας ἐκθέσεις ἀντικείμενον ἰδιαιτέρως, ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς ὅλης μέχρι τοῦδε δράσεως τῆς Παγγρηστικῆς Κινήσεως καὶ τῶν ὑπ' αὐτῆς ἐπιδιωκομένων σκοπῶν, μελέτης τῆς περὶ ἡμᾶς Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου ἐν καιρῷ καταστήσαντες, πρὸς καθορισμὸν τῆς καὶ ἐφεξῆς ἐναντι τοῦ Συμβουλίου τηρηθησομένης καθόλου στάσεως καὶ τοῦ τρόπου ἅμα καθ' ὃν δεόν ἵνα γίγνηται τοῦ λοιποῦ ἢ εἰς τὰς ἐργασίας καὶ τὰ συνέδρια τοῦ Συμβουλίου συμμετοχῆ, προαχόμεθα νῦν διὰ τῆς παρούσης ἐπὶ τῇ ἐπιχειρήσει κατ' Αὐγουστον μῆνα τοῦ ἀρξαμένου ἔτους συγκαλήσει ἐν Lund τῆς Σουηδίας, τοῦ Δευτέρου κατὰ σειράν Συνεδρίου τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, γνωρίσαι καὶ τῇ Ἑμετέρᾳ σεβασμίᾳ καὶ λίαν ἡμῖν ἀγαπητῇ Μακαριότητι τὰς ἐπὶ τοῦ κερλαιώδους σημασίας ζητήματος τούτου ἀπόψεις τοῦ καθ' ἡμᾶς Ἀγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, πρὸς ἀνάγκην δ' ἅμα Αὐτῆν, ὅπως εὐαρεστομένη ἀνακοινώσεται ἡμῖν ἐγκαίρως τὴν ἐπ' αὐτῶν γνώμην Αὐτῆς καὶ τῆς κατ' Αὐτῆν Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας.

Εἰς ἐποχὴν, ἐν ἣ ὁ Ἄσολ καὶ τὰ Ἔθνη ἐργάζονται ἐντατικῶς διὰ τὴν προσέγγισιν αὐτῶν πρὸς ἀπὸ κοινοῦ ἀντιμετώπισιν τῶν ἀπασχο-

σεων μεταξύ ἀντιπροσώπων βαθύτατα δισταμένων Ἐκκλησιῶν, δη-
λουμένου τούτου ρητῶς καὶ κατηγορηματικῶς τῇ Κεντρικῇ τοῦ Συμ-
βουλίου Ἐπιτροπῇ. Ἐπειδὴ ὁμοῦ ἀφ' ἑτέρου ἀνάγκη ἐστίν, ὅπως ἡ
καθ' ἡμᾶς Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία πληροφορήσῃ τοὺς ἑτεροδόξους τὸ
περιεχόμενον τῆς πίστεως καὶ τῆς διδασκαλίας αὐτῆς, τοῦτο δέον, ἵνα
γένηται δι' ἐπὶ τούτῳ συγγραμμάτων, καθόσον τὰ παρ' ἡμῖν δοκίμια
Δογματικῆς καὶ Συμβολικῆς, στοχαζόμενα ἄλλου σκοποῦ, οὐ δύναν-
ται, ἵνα ἐξυπηρετήσωσιν αὐτῇ ἐν τῇ εἰδικῇ αὐτῆς ταύτῃ ἀνάγκῃ.

β') Ἐπειδὴ ἡ συμμετοχὴ τῆς καθ' ἡμᾶς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας
εἰς τὰς ἐργασίας τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν ἀποτε-
λεῖ γεγονός ἰδιαιτέρας σημασίας ἐν τῇ ζωῇ αὐτῆς δέον ὅπως αὕτη ἐκ-
προσωπητῆται δι' Ἀντιπροσώπων πασῶν τῶν κατὰ τόπους Ὁρθόδοξων
Λύτοκαφάων Ἐκκλησιῶν, τοῦθ' ὅπερ καὶ θὰ προσέδιδεν ἰδιάζον κύρος
καὶ γόητρον εἰς τὴν συμμετοχὴν αὐτῆς ταύτην. Σχετικῶς προβάλλει ἡ
ἀνάγκη, ὅπως αἱ ἐπὶ μέρους ἀδελφαὶ Ἐκκλησίαι συνεργάζωνται πρὸς
ἀνάλογον ἀπὸ κοινοῦ μελέτην καὶ προπαρασκευὴν τῶν θεμάτων τῶν
ἐκάστοτε συγκαλουμένων Συνεδρίων τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν
Ἐκκλησιῶν, καὶ τοῦτο, ἵνα μὴ ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία ἐμφανίζηται εἰς
παγγρηστικὰς συνελεύσεις ἐν μειονεκτικῇ θέσει, ἀλλὰ μετὰ δυνά-
μεως καὶ κύρους, ὡς προσήκει εἰς τὴν ἰδιάζουσαν θέσιν καὶ τὴν ἱστορι-
κὴν αὐτῆς ἐν τῷ διαχριστιανικῷ κόσμῳ ἀποστολήν. Πρὸς τοῦτο ἀνάγκη,
ὅπως συστηθῶσι καὶ ὑπάρχουσι παρὰ ταῖς Ὁρθόδοξοις Ἐκκλησίαις
μόνιμοι Συνοδικαὶ Ἐπιτροπαὶ ἐπὶ τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως, πρὸς με-
λέτην, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῶν καθηγητῶν τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν,
τῶν διαφόρων προβλημάτων καὶ καθορισμὸν ἐκ τῶν προτέρων τῆς ἐπ'
αὐτῶν ἀπόψεως καὶ τῆς τηρητέας στάσεως τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας.

γ') Δέον ἵνα οἱ Ὁρθόδοξοὶ Κληρικοὶ Ἀντιπρόσωποι ὧσιν ὅσω τὸ
δυνατὸν ἐφελκτικοὶ ἐν ταῖς λατρευτικαῖς μετὰ τῶν ἑτεροδόξων συνάξε-
σιν, ὡς ἀντικειμέναις πρὸς τοὺς ἱεροὺς κανόνας καὶ ἀμβλυνοῦσαι τὴν
ὁμολογιακὴν εὐθιξίαν τῶν Ὁρθόδοξων, ἐπιδιώκοντες ἵνα τελῶσιν, εἰ
δυνατὸν, καθαρῶς ὀρθοδόξους ἀκολουθίας καὶ τελετάς, πρὸς ἐμφάνισιν
οὕτω τῆς αἴγλης καὶ τοῦ μεγαλείου τῆς Ὁρθόδοξου Λατρείας πρὸ τῶν
ὀμμάτων τῶν ἑτεροδόξων.

Ἐπιδηλοῦντες καὶ αὖθις, ὅτι μέλλομεν ἀναμένειν τὴν ὀριστικὴν καὶ
τῆς ἡμετέρας γερασμίας Μακαριότητος καὶ τῆς κατ' Αὐτὴν Ἀγιωτά-
της Ἐκκλησίας ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω γνώμην, πρὸς ἔγκαιρον τῇ Κεντρικῇ
τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν Ἐπιτροπῇ ἐπὶ τῆς γε-
νομένης εἰς τὸ ἐν Lund συγκαλούμενον Συνέδριον προσκλήσεως ἀπάντη-
σιν, περιπτυσσόμεθα Αὐτὴν καὶ αὖθις ἐν φιλήματι ἀγίῳ καὶ διατελοῦ-
μεν μετ' ἀγάπης ἀδελφικῆς.

1952. Ἰανουαρίου λα'.

Τῆς ἡμετέρας σεβασμίας Μακαριότητος
ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφός
Ὁ Κωνσταντινουπόλεως Ἀθηναγόρας

διάγγελμα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐπὶ τῇ εἰκοσιπενταετηρίδι

τοῦ Π.Σ.Ε. (1973)

1. Α) Ὁ Κύριος, «ὁ ἐλθὼν εἰς τὸ σῶσαι ἡμᾶς», κατεργάζεται ἐπὶ τῆς γῆς τὸ ἀπολυτρωτικὸν Αὐτοῦ ἔργον «πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως». Συμπορεύεται μετὰ τοῦ Λοῦ Αὐτοῦ ἐν παντί, καὶ διὰ τῆς χάριτος τοῦ Παρακλήτου οἰκοδομεῖ καὶ προάγει τὴν Ἐκκλησίαν, δεικνύς αὐτῇ νέας ἐκάστοτε προοπτικὰς καὶ τρόπους ζωῆς καὶ δράσεως, εἰς ἐπιτέλειαν ἐν πᾶσι τοῦ θελήματος Αὐτοῦ καὶ ἐπέκτασιν τῆς βασιλείας Αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς.

2. Ὁ κ' αἰὼν παρέσχεν εἰς τὰς Χριστιανικὰς Ἐκκλησίας τὴν δυνατότητα ὅπως ἴδωσι τὴν πραγματικότητα ταύτην καὶ λάβωσι πείραν αὐτῆς. Ἡ ἀπὸ μακροῦ βιουμένη Οἰκουμενικὴ Κίνησις καὶ τὸ ἀπὸ εἰκοσιπενταετίας ἐν τοῖς κόλποις αὐτῆς, ὡς συγκεκριτημένη ἔκφρασις καὶ ὀργανωμένη μορφή αὐτῆς, ὑφιστάμενον Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν ἀποτελοῦσι μίαν τῶν ὁδῶν, τὴν ὁποίαν ἐξέλεξεν ὁ Κύριος ἵνα καταστήσῃ περισσότερον ἀκουστήν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὴν «καινὴν ἐντολήν» τῆς ἀγάπης καὶ περισσότερον σεβαστὸν εἰς τὰς Ἐκκλησίας Αὐτοῦ τὸ παράγγελμα πρὸς καταλλαγὴν, εἰρήνην καὶ ὁμόνοιαν.

3. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, μετὰ χαρᾶς μετέχον εἰς τὸν ἑορτασμὸν τῆς εἰκοστῆς πέμπτης ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν ἐπετείου, ἀποδίδωσιν εἰς τὸ γεγονὸς τοῦτο ὅλως ἰδιαιτέραν σημασίαν.

Ἡ διανυθεῖσα περίοδος ἐνὸς τετάρτου αἰῶνος ἀποτελεῖ ἀπτήν μαρτυρίαν βιωθείσης πολυτίμου διὰ τὰς Ἐκκλησίας ἐμπειρίας ἐν τε τῇ κοπιῶδει συμφορᾷ αὐτῶν πρὸς τὴν συνύπαρξιν, τὴν ἀμοιβαίαν κατανόησιν, τὴν συνεργασίαν καὶ τὴν συνδεδεασμένην προσπάθειαν πρὸς ἐπανένωσιν καὶ ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ αὐτῶν ὅπως χωρήσωσι πρὸς τὰ ἐμπρὸς ἐν διαλόγῳ καὶ ἐν ἀντιδόσει ἀγάπης καὶ συναλληλείας, ἵνα μὴ ἐγκοπὴν τινα δῶσι τῷ Εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ (Α' Κορ. 9, 12), καὶ ἵνα «γινῶ ὁ κόσμος τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεὸν καὶ ὃν ἀπέστειλεν Ἰησοῦν Χριστὸν» (Ἰω. 17, 3) ὡς Θεὸν καὶ Σωτῆρα.

4. Ἡ Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐν τῇ εὐσήμεν ταύτῃ ἡμέρᾳ, προσάγουσα αἶνον καὶ δοξολογίαν πρὸς τὸν Θεὸν δι' ὅσα ἐπετεύχθησαν μέχρι τῆς σήμερον ἐν τῷ οἰκουμενικῷ χώρῳ, εὐχεται ὅπως τὸ ὑπὸ τῶν Ἐκκλησιῶν-Μελῶν τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν ἐν ἀμοιβαιότητι ἀναληφθὲν ἔργον τῆς ποτε συναντήσεως καὶ ἐνώσεως τῶν πάντων χωρῆ καὶ προάγῃται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον «ἐν τῇ μιᾷ ἐλπίδι τῆς κλήσεως, ἐν τῇ μιᾷ πίστει, τῷ ἐνὶ βαπτίσματι, τῇ μιᾷ τραπέζῃ, τῷ ἐνὶ Κυρίῳ...», ἥτοι ἐν τῇ μιᾷ καὶ αἰωνίῳ Βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ, ὅς ἐστιν «ὁ ἐπὶ πάντων, καὶ διὰ πάντων, καὶ ἐν πᾶσιν ἡμῖν» (Ἐφ. 4, 4-6) αἰώνιος Πατήρ.

5. Ἐν εὐγνώμονι δὲ μνήμῃ στρέφουσα τὴν σκέψιν αὐτῆς πρὸς τοὺς

γου ὄρισμένων παραδοσιακῶν θεολογικῶν ἀρχῶν, οἷτι ἡ θεολογία τῆς Ἱερᾶς Παρὰδόσεως, τῶν πατέρων, τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, τῆς Χριστολογίας τῆς Ἁγίας Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, τῆς Πνευματολογίας, τῆς φύσεως καὶ τῶν γνωρισμάτων τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ Βαπτίσματος, τῆς Εὐχαριστίας, τῆς Ἱερωσύνης καὶ αἱ λοιπαί, ἀμα δὲ καὶ αἱ γενόμεναι σημαντικαὶ ἀποσαφηνίσεις περὶ τινὰ λίαν εὐκρίτητα διὰ τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν θέματα τῆς οἰκουμενικῆς πραγματικότητος, κατὰ τὰς γνωστὰς συζητήσεις τῶν πρώτων δεκαετιῶν περὶ τὴν «Inna Sancta» καὶ περὶ τὴν περίφημον Δήλωσιν «Περὶ Ἐκκλησίας, Ἐκκλησιῶν καὶ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν», μέχρι καὶ τῆς ἀνασχέσεως τόσον τῆς θεωρίας περὶ ἐπιχειρουμένης προωθήσεως τοῦ Συμβουλίου εἰς «Οἰκουμενικὴν Σύνοδον», ὅσον καὶ τῶν περὶ «Intercommunion» τάσεων τῶν τελευταίων τούτων ἐτῶν, εἶναι δείγματα τῆς θετικῆς παρουσίας τῆς Ὁρθοδοξίας ἐν τῷ Συμβουλίῳ, οὗτοι μὲν μέλη σήμερον, πρωτοβούλῳ ἐνεργείᾳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἀποτελοῦσι πᾶσαι αἱ κατὰ τόπους Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι.

8. Ὁμολογεῖται ὁμῶς ἀφ' ἑτέρου, ὡσαύτως ὑπὸ πάντων, ὅτι ἡ διαρρέυσσα εἰκοσιπενταετία ὑπῆρξε πλουσία καὶ εἰς ἀντίστοιχον διὰ τὴν Ὁρθόδοξίαν πλουτισμὸν τόσον ἐν τῷ χώρῳ τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῶν ἐν τῇ Θεολογικῇ ἐπιστήμῃ ἐμπειριῶν, ὅσον καὶ ἐν τῷ πεδίῳ τῶν ἀπτῶν καὶ γενναιοδώρων ἐκδηλώσεων χριστιανικῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἀλληλοβοηθείας, αἵτινες ὠκοδόμησαν τὸν Χριστὸν ἐν ταῖς καρδίαις ἐκατομμυρίων ἐμπεριστάτων χριστιανῶν καὶ πολλῶν κατατρεπνημένων συνανθρώπων ἡμῶν. Πάντα δὲ ταῦτα ὁμοῦ συνετέλεσαν καὶ συντελοῦσιν εἰς τὴν διαπλάτυνσιν τῶν καρδιῶν πρὸς μίαν φιλόχριστον περιχώρησιν τῶν ὁμολογουσῶν τὸν αὐτὸν Κύριον Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ Ὁμολογιῶν.

9. Γ) Τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν ἔχει ὑπὲρ ἑαυτοῦ εἰκοσιπενταετῆς γόνιμον, ἀναμφιβόλως, παρελθόν. Ὡς θεσμὸς ὁμῶς, ἀναντιρρήτως περικλείων ἐν ἑαυτῷ καὶ πάσας τὰς προϋποθέσεις καὶ τὸν δυναμισμόν τῆς αὐτοεξελέξεως, διέρχεται καὶ στιγμᾶς κρίσεως καὶ αὐτοελέγχου, τὰς ὁποίας τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ σύνολος ἡ Ὁρθόδοξία, παρὰ τὴν ἣν ἔχουσι πολλὴν πρὸς αὐτὸ ἐμπιστοσύνην, μετὰ τῆς δεύσεως παρακολουθοῦσι προσοχῆς ἐν τῇ παρουσίᾳ στιγμῇ τοῦ Οἰκουμενικοῦ χρόνου.

10. Τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν τείνει, ὡς γνωστόν, ἵνα ἐπεκταθῇ πρὸς νέους χώρους. Κληθὲν ἀρχῆθεν ὅπως ὑπηρετήσῃ τὰς Ἐκκλησίας ἐν τῇ ἀπὸ μέρους τούτων προσφορᾷ μαρτυρίας καὶ διακονίας πρὸς τὸν ἄνθρωπον, τὴν κοινωνίαν καὶ τὸν κόσμον, πρὸς σωτηρίαν αὐ-

λιον εἰς τὸν ἀντίποδα τῆς θέσεως ταύτης. Θεωροῦσιν αὐτὸ ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον ἰδεολογικὸν προσκλήριον διὰ θεολογικὰς συζητήσεις καὶ διὰ δεδοκιμασμένα ἤδη παλαιὰ σχήματα δογματικῶν ἀναμετρήσεων, αἵτινες διακωνίζουσι τὰς διαφορὰς καὶ εὐρύνουσι τὴν διαίρεσιν τῶν Ἐκκλησιῶν.

14. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, πιστὸς τηρητῆς τῆς ἀρχῆθεν ἰσχυροῦς ἐν τῇ Ὁρθοδοξίᾳ βάσεως καὶ θέσεως περὶ σεβασμοῦ τῆς παρὰδεδομένης πίστεως καὶ διδασκαλίας, φρονεῖ ὅτι τὸ ἀδιέξοδον τῆς πολώσεως καὶ ἡ λύσις τῆς κρίσεως ταύτης ἐντὸς τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ὑπερπηθῶσι μόνον ἐὰν καὶ ἐφ' ὅσον θὰ ἐπετυγχάνετο ἐξισορρόπησις μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἀχραίων ἐκδοχῶν ὡς πρὸς τοὺς στόχους, τὰς ἐπιδιώξεις, καὶ τελικῶς ὡς πρὸς αὐτὴν ταύτην τὴν φύσιν καὶ τοὺς λόγους ὑπάρξεως τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν.

15. Ἴδου ἐπὶ τὸ ἀναλυτικώτερον αἱ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀπόψεις αὐτοῦ:

α) Τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν εἶναι καὶ δεόν νὰ μείνῃ «Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν», κατὰ τὴν ρητὴν, ἄλλως τε, ἀπαίτησιν τοῦ Α' Ἀρθροῦ-Βάσις τοῦ Καταστατικοῦ αὐτοῦ. Ὡς τοιοῦτο δὲ δεόν ἵνα ἐξυπηρετῇ τὰς Ἐκκλησίας ἐν τῇ εὐρυτέρᾳ προσπαθείᾳ αὐτῶν πρὸς ἑνωσιν καὶ συνεργασίαν ἐντὸς μιᾶς ἀνθρωπότητος πολλαχῶς μὲν διηρημένης, πλὴν περικλειούσης τὰ σπέρματα τῆς ὄντολογικῆς ἐνότητος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ὅπερ, ὡσπερ δι' ἐνὸς ἀνθρώπου, τοῦ πρώτου Ἀδάμ, συνάπτεται πρὸς τὸν Δημιουργόν, οὕτω καὶ δι' ἐνὸς Ἀνθρώπου, τοῦ Δευτέρου Ἀδάμ, τηρεῖται ἐν ἐνότητι μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός.

16. β) Τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν, ὡς θεσμὸς ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῶν Ἐκκλησιῶν τεταγμένος, ὀφείλει ἵνα ἀποβαίῃ ἐκαστοτε τὸ ἐπὶ τούτῳ ὄργανον τῶν Ἐκκλησιῶν ἐν τῇ ἀπὸ κοινοῦ ἀναζητήσει τῆς διασαλευθείσης καὶ φυγαδευθείσης ἐνότητος τῶν Ἐκκλησιῶν, τόσον ἐν τῇ ἐκφράσει τῶν κοινῶν σημείων τῆς ἐμπειστευμένης εἰς αὐτὰς χάριτος, ἀληθείας καὶ πίστεως, ὅσον καὶ ἐν τῇ διερευνήσει καὶ ἀποκαταστάσει τῶν ὑφισταμένων διαφορῶν.

17. γ) Τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν ὡς γνωστὸν εὐρίσκειται ἐνώπιον μιᾶς σαφῶς διαγραφομένης προκλήσεως, ὅπως ἀφ' ἐνὸς μὲν περιληφθῶσι μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν-Μελῶν αὐτοῦ καὶ ὠρισμέναι ἄλλαι Ἐκκλησίαι, ἰδίᾳ δὲ ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ, αἱ μετὰ τῆς ὁποίας διαπραγματεύσεις συνεχίζονται ἐντατικῶς ἀπὸ καιροῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐνταχθῶσιν εἰς τοὺς κόλπους αὐτοῦ ὠρισμέναι Κινήσεις, ἡ Ἐταιρεία, ἡ Ὁμάδες ἐξωεκκλησιαστικά, σαφῶς ἐστερημέναι παντὸς

21. ζ) Τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν δεόν ἵνα μελετήσῃ ἐπισταμένως τὰς δεδικαιολογημένας ἢ καὶ ἀδικαιολογήτους ἐπιαντιδράσεις τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου πρὸς ὅ,τι ὑπὸ τῶν Ἐκκλησιῶν προσφέρεται εἰς αὐτόν, καὶ ὅπως σταθμίση τὰ σημεῖα ἐφ' ὧν προκλοῦνται αἱ ἀπὸ μέρους αὐτοῦ ἀπωθήσεις πρὸς τὰς Ἐκκλησίας καὶ τὴν Θεολογίαν αὐτῶν, ἵνα ἐξέσῃ τοὺς καταλληλοτέρους τρόπους ἐκφράσεως τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας, ἵνα ὁ λόγος αὐτοῦ μὴ ᾖ λόγος ἀσήμαντος ἐκκοσμηκυθείσης Κινήσεως, ὡς καὶ τόσοι ἄλλοι, μηδὲ φωνὴ ὑπὸ τῆς ἀγόνου γραφειοκρατίας ἐμπνεομένη, ἀλλὰ λόγος πλούσιος εἰς προφητικὸν τόνον, λόγος Χριστοῦ.

22. η) Τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν, ὡς ὄργανον Ἐκκλησιῶν ὄχι μόνον ἐν θεολογίᾳ διαλεγομένων, ἀλλὰ καὶ ἐν ἀγάπῃ καὶ συναλληλίᾳ συναπτομένων πρὸς ἀλλήλας, καὶ οὕτω διὰ τῆς ἀλληλοβοηθείας καὶ τῆς ἀλληλοστηρίξεως παρεχουσῶν μαρτυρίαν καὶ διακονίαν εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὸν κόσμον, ὀφείλει ἵνα συνεχίσῃ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὰς προσπάθειάς αὐτοῦ πρὸς μείζονα καὶ θετικωτέραν πάντοτε συνάντησιν τοῦ παντοιοτρόπως δυσπραγοῦντος ἀνθρώπου, ὡστε καὶ δι' ὀρωμένων καὶ δι' ἀοράτων, διὰ λόγων καὶ διὰ πράξεων, δι' ἀποράσεων καὶ δι' ἐνεργειῶν, παρ' οἷς δεῖ καὶ ὅταν δεῖ, καταγγέλληται ὁ Χριστός, καὶ μόνον ὁ Χριστός, μὴ προσωθῶνται δὲ ἀλλότριοι πρὸς τοὺς σκοποὺς τοῦ Συμβουλίου ἐπιδιώξεις, αἵτινες θὰ ἀπεμάκρυνον τοῦτο ἐκ τῶν ἀρχικῶν, καθαρῶς ἐκκλησιαστικῶν καὶ θρησκευτικῶν, στόχων αὐτοῦ.

23. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, διατυποῦν τὰς ὡς ἄνω ἀπόψεις καὶ εὐχὰς αὐτοῦ περὶ τοῦ μέλλοντος τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν, πέποιθεν ὅτι ὄχι μόνον ἀκολουθεῖ τὴν ὁδὸν τῆς εὐθύτητος καὶ συνεπειᾶς εἰς τὰς σχέσεις αὐτοῦ πρὸς αὐτό, ὡς ἄλλως τε πάντοτε πράττει, ἀλλὰ καὶ συνεργεῖ εἰς τὸ ἔργον τοῦ Συμβουλίου ἐν ἀγάπῃ καὶ ταπεινότητι, συνεργεῖ εἰς αὐτὸ τοῦτο τὸ ἔργον καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν Ἐκκλησιῶν ὅπως καλλίτερον ἐξυπηρετήσωσι τὴν κοινὴν ὑπόθεσιν τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως.

24. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον εὐχεται μακρὰν καὶ εὐλογημένην καὶ τὴν ἐφ' ἐξῆς πορείαν καὶ δρᾶσιν τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν, ἀληθῆ καὶ γνησίαν τὴν πρὸς τὸν ἀγωνιῶντα ἄνθρωπον μαρτυρίαν καὶ διακονίαν αὐτοῦ, θερμὴν καὶ εἰλικρινῆ τὴν πρὸς τὰς Ἐκκλησίας προσφορὰν αὐτοῦ, εὐλογημένας ἀπὸ Θεοῦ τὰς ὑπὲρ τῆς ἐνότητος πανταχόθεν καταβαλλομένας προσπάθειάς, ἐγγὺς δὲ τὴν ἡμέραν, ἐν ᾗ ὁ Κύριος θὰ πραγματοποιήσῃ τὸν πόθον τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τῶν ποιμνίων αὐτῶν ὅπως γένηται «μία ποιμνὴ, εἰς ποιμῆν» (Ἰω. 10, 14) ἐν τῇ Μιᾷ καὶ Ἀδιαιρέτῳ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Κυρίου, «ἥτις ἐστὶ τὸ σῶμα Αὐτοῦ, τὸ πλήρωμα τοῦ τὰ πάντα ἐν πᾶσι πληρουμένου» (Ἐφεσ. 1, 23).

Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, τῇ 16ῃ Αὐγούστου 1973

Ἐκ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς τῆς Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου

μήνυμα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐπὶ τῇ τεσσαρακονταετηρίδι
τοῦ Π.Σ.Ε. (1988)

Δόξαν καὶ αἶνον ἀναπέμπομεν τῷ ἐν Τριάδι Θεῷ, τῷ καταξιώσαντι ἡμᾶς ὅπως αἰσίως ἐορτάσωμεν κατὰ τὸ πρέπον σωτήριο ἐτος τῆν τεσσαρακονταετηρίαν ἐπέτειον ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν. Ὁ Ἀποστολικὸς καὶ Πατριαρχικὸς Οἰκουμενικὸς Θρόνος τῆς Κωνσταντινουπόλεως χεῖρει ἰδιαιτέρως καὶ ἀγάλλεται ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ ταύτῃ, θεωρῶν τὴν πρὸ τεσσαρακονταετίας ἐν Ἀμστελλοδάμῳ σύστασιν τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν, τὴν θεσμικὴν ταύτην ἔκφρασιν τῆς συγχρόνου Οἰκουμενικῆς Κινήσεως, ὡς ὑλοποίησιν τῶν ἐκ τοῦ ὀραματισμῶν καὶ πραγματοποιήσιν τῆς, διὰ τῆς Συνοδικῆς Ἐγκυκλίου τοῦ 1920, διατυπωθείσης προτάσεως αὐτοῦ περὶ συστάσεως μιᾶς «Κοινωνίας Ἐκκλησιῶν», ἀποσκοπούσης εἰς τὴν συνάφειαν, τὴν συνεργασίαν καὶ τὴν, δι' ἔργων ἀλληλεγγύης, προσέγγισιν τῶν ἀνὰ τὸν κόσμον Ἐκκλησιῶν καὶ Ὁμολογιῶν, μὲ ἀπώτερον σκοπὸν τὴν ἐνόητα αὐτῶν ὑπὸ ἓνα Ποιμένα, τὸν Χριστόν.

Ὁ καθ' ἡμᾶς Οἰκουμενικὸς Θρόνος, ἀνέκλιθεν πρωτοστατήσας εἰς ὁτιδήποτε ἀφεώρα εἰς τὴν χριστιανικὴν ἐνότητά, κατ' ἐκπαλιψίαν ὑπεγράμμισεν ὅτι αἱ ἀνὰ τὸν κόσμον Ἐκκλησίαι τοῦ Χριστοῦ καλοῦνται ἵνα ὀδεύσωσι τὴν ὁδὸν τῆς ἐνότητος, ὁδὸν τὴν ὁποῖαν τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν προοδοποιεῖ, διευκολῶνον τὴν ἀλληλογνωριμίαν καὶ τὴν προσέγγισιν, ὑποβοηθεῦν τὴν διεξαγωγὴν τοῦ πολυμεροῦς μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν διαλόγου καὶ ἀποβαῖνον οὕτω τὸ ὄργανον συμπεριείας τῶν Ἐκκλησιῶν εἰς τὸν γῶρον τῶν θεολογικῶν διεργασιῶν, τῆς διακονίας καὶ τῆς χριστιανικῆς ἐν τῷ κόσμῳ μαρτυρίας.

Καθ' ἃ ἐδήλωσεν ἡ Γ' Προσυνοδικὴ Πανορθόδοξος Διάσκεψις, «ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, ἐν τῇ βιβλικῇ πεποιθήσει καὶ ἐκκλησιαστικῇ αὐτοσυνειδησίᾳ ὅτι ἀποτελεῖ τὸν φορέα καὶ δίδει τὴν μαρτυρίαν τῆς πίστεως καὶ παραδόσεως τῆς Μιᾶς, Ἀγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, ἀκραδάντως πιστεύει ὅτι κατέχει κεντρικὴν θέσιν εἰς

τοῦ κόσμου, δικαιοῦσαι ταυτοχρόνως τὰ ὅσα ἐλέγομεν ἐν τῇ προαναφερθείσῃ ἡμετέρᾳ Ἐγκυκλίῳ, ὅτι, καίτοι μὴ οὕσης ἐξησφαλισμένης, τό γε νῦν, τῆς ἐνότητος τῶν Ἐκκλησιῶν ἐπὶ καθαρῶς ἐκκλησιολογικοῦ καὶ θεολογικοῦ ἐπιπέδου, ἢ ἀπὸ κοινοῦ δικακονία τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου εἰς καίρια καὶ ζωτικὰ τῆς ζωῆς αὐτοῦ θέματα καθίσταται δυνατή.

Ἀπεικονίζοντες τὸ μέλλον τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν, μετ' ἰδιαιτέρας προσοχῆς καὶ πολλῶν προσδοκιῶν ἀποβλέπομεν εἰς τὸ ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς «Πίστις καὶ Τάξις» ἀνκληθῆν ἐργετήματα τῆς ἐρμηνείας τῆς Ἀποστολικῆς Πίστεως, ὡς αὕτη ἐκφράζεται ἐν τῷ Συμβόλῳ Νικαίας/Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ προσπάθεια αὕτη, ἀποτελοῦσα τὴν οὐσιαστικὴν συνέχειαν τῆς περὶ τὸ Βάπτισμα, τὴν Εὐχαριστίαν καὶ τὸ Λειτουργικὸν μακροπροθέσμου μελέτης τοῦ Συμβουλίου, ἀποκτῆ ἰδιαιτέραν σημασίαν διὰ τὸ μέλλον τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως καὶ αὐτοῦ τοῦ Συμβουλίου, δεθέντος ὅτι, ὡς ἐδήλουν οἱ Ὁρθόδοξοι ἀντιπρόσωποι ἤδη κατὰ τὸ Α' Παγκόσμιον Συνέδριον «Πίστις καὶ Τάξις» ἐν Λωζάννῃ (1927), «πᾶσα ἔνωσις πρέπει νὰ στηρίζεται ἐπὶ τῆς κοινῆς πίστεως καὶ ὁμολογίας τῆς ἀρχαίας ἀδιαίρετου Ἐκκλησίας τῶν Ἐπιτῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ τῶν ἄνω πρῶτων αἰώνων», τοῦτο δὲ ἐστ' ὅσον αὕτη ἢ ὑπόστασις ἁπασῶν τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ Ὁμολογιῶν πηγάζει ἐκ τῆς Ἀποστολικῆς Παράδοσεως καὶ τῆς κοινῆς αὐτῶν ἱστορίας. Ἡ ὡς ἄνω μελέτη, ἐξηγοῦσα ἀφ' ἑνὸς τὰ βασικὰ στοιχεῖα τῆς μιᾶς διὰ μέσου τῶν αἰώνων διηκούσης πίστεως τῆς Ἐκκλησίας, καλεῖται ἀφ' ἑτέρου νὰ δώσῃ καὶ μίαν ἀπάντησιν εἰς τὸ ἐρώτημα πῶς ἢ εἰς τὴν ἀδιείρητον Ἐκκλησίαν ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων παραδοθεῖσα πίστις δύναται νὰ ἐρμηνευθῇ σήμερον ἐν ὄψει τῶν προβλημάτων καὶ τῶν ἀγχῶν τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου.

Ὡς ἐν τῷ παρελθόντι, οὕτω καὶ κατὰ τὴν μελλοντικὴν αὐτοῦ σταδιοδρομίαν τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν θὰ κληθῆ ὅπως ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς πολυποικίλας ἀνάγκας τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου καὶ δώσῃ ἀπαντήσεις εἰς προβλήματα, ἅτινα ἀντιμετωπίζει σήμερον ἢ ἀνθρωπότης ὡς πρὸς τὸ προσφυγικὸν θέμα, τὸ θέμα τῆς καταπολεμήσεως τῶν φυλετικῶν διακρίσεων, τῆς ἐπικρατήσεως εἰς τὸν κόσμον τῆς εἰρήνης καὶ τῆς δικαιοσύνης, τῆς καταπολεμήσεως τῆς ἐνδείας καὶ στερήσεως εἰς πολλὰ σημεῖα τῆς ὑφῆλιου καὶ τῆς προστασίας τοῦ περιβάλλοντος, οὕτινος καλὸς οἰκονόμος ἐτάχθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὁ ἄνθρωπος. Τὰ συναρτῆ ὁμως προγράμματα τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν δεόν ὅπως ἀποτελέσωσι οὐχὶ αὐτοσκοπὸν καὶ μεμονωμένας ἐνεργείας, ἀλλὰ μέρος μιᾶς συνεποῦς καὶ καλῶς ἐνηρμονισμένης πολυσυνθέτου

μήνυμα τῆς 1' γενικῆς συνελεύσεως τῆς Διασκέψεως Ευρωπαϊκῶν

Εκκλησιῶν (1992)

... Εἴμεθα βέβαιοι ὅτι ἐν νέον κεφάλαιον τῆς ἱστορίας τῆς οἰκουμενικῆς κινήσεως ἔρχεται ὡς ἐκ τῶν πολλῶν μεταβολῶν, αἵτινες ἔλαβον χώραν ἐν Εὐρώπῃ. Ποῦ ὁδηγεῖται αὐταί; Ἡ Εὐρώπη εὐρίσκεται σήμερον εἰς ἐν σταυροδρόμιον. Πῶς θὰ δώσουν αἱ Ἐκκλησίαι μαρτυρίαν ἐνόητος; Τοιαύτη εἶναι ἡ πρόκλησις, πρὸ τῆς ὁποίας ἐτέθησαν αἱ Ἐκκλησίαι καὶ οἱ χριστιανοὶ τῆς Εὐρώπης. Μιμνησκόμεθα τοῦ γεγονότος ὅτι ἱστορικῶς οἱ χριστιανοὶ εἶναι ὑπεύθυνοι διὰ τὴν τε ἑνωσιν καὶ διαίρεσιν τῆς Εὐρώπης. Φοβούμεθα ὅτι αὕτη κινδυνεύει νὰ διαιεσθῇ ἐκ νέου ὑπὸ ἀντιτιθεμένων δομῶν ἰσχύος, θεμελιουμένων οὐ μόνον ἐπὶ πολιτικῶν ἰδεολογιῶν, ἀλλ' ἐπίσης ἐπὶ τῆς οικονομικῆς δυνάμεως καὶ ἐπὶ ἐθνικῶν, πολιτιστικῶν ἢ θρησκευτικῶν παραδόσεων. Πρὸ τῆς τοιαύτης προοπτικῆς αἱ Ἐκκλησίαι φέρουν τὴν ἰδίαν εὐθύνην: ὀφείλομεν νὰ παρεμποδίσωμεν τὴν τοιαύτην ἐξέλιξιν. Ἐφ' ὅσον ἡ Εὐρώπη εὐρίσκεται εἰς ἐν σταυροδρόμιον, ὀφείλομεν νὰ ἐπαγρυπνήσωμεν, ἵνα ἡ ἡπειρος αὐτή, ἥτις πρώτη ἐδέχθη τὴν βαθεῖαν ἐπίδρασιν τοῦ Εὐαγγελίου, καταστῇ εὐλογία, οὐχὶ δὲ κατάρχαι διὰ τὸν λοιπὸν κόσμον. Ὄφείλομεν νὰ ἀναρωτηθῶμεν ἐκ νέου: πῶς δυνάμεθα νὰ ἐλευθερωθῶμεν τοῦ εὐρωκεντρισμοῦ ἡμῶν; Ἡ διαίρεσις τῆς καθ' ἡμᾶς ἡπείρου εἶναι ἀντιανάγκαις ἐπιβαθυτέρων διαίρεσεων παγκοσμίου ἐμβελείας. Τὸ περιβάλλον πάσχει τὰ πάνδενα ὡς ἐκ τῶν ἡμετέρων τρόπων παραγωγῆς καὶ μεθόδων καταναλώσεως. Τί σημαίνουν σήμερον ὅλα αὐτὰ δι' ἡμᾶς καὶ τὴν στρατεύσιν ἡμῶν ὑπὲρ τῆς δικαιοσύνης, τῆς εἰρήνης καὶ τῆς διασώσεως τῆς κτίσεως;

... Ὡς ἐκ τούτου παρακαλοῦμεν: ἐμμείνατε προσευχόμενοι. Παραμείνατε εἰς τὸ πλεονὸν τῶν προσφύγων, τῶν ἀνεστῶν καὶ καταπιεσμένων. Ὑποστηρίξατε τὰ δικαιώματα τῶν παιδῶν. Ἀντισταθεῖτε εἰς τὸ μῖσος κατὰ τῶν ξένων, τὴν ἀναζωπύρωσιν τοῦ φυλετισμοῦ, κυρίως δὲ τὴν ἀρύπνισιν τοῦ ἀντισημιτισμοῦ. Μὴ ἐπιτρέπητε ὅπως ὁμάς τις ἀνθρώπων καταστῇ ἀποδιοπομπαῖος τράγος ἐπὶ οἰασδήποτε κοινωνικῆς ἢ πολιτικῆς δυσχερείας.

... Μεγίστη μέριμνα ἡμῶν παραμένει ἡ προσπάθεια παρουσιάσεως τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ πρὸς ἑκατομμύρια ἀνθρώπων εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην κατὰ τρόπον ἀξιοπίστον καὶ πειστικόν. Ἀλλ' αἱ δυνατότητες δύνανται νὰ μεταβληθοῦν εἰς πειρασμούς. Μέχρι πρὸ τίνος ἡ ἐξωτερικὴ πίεσις ἐξησφάλιζε τὴν ἐνδοχριστιανικὴν συνοχὴν, ἥδη ὁμως καθίσταται δυνατὸς ὁ ἀνταγωνισμὸς μετὰ τῶν Ἐκκλησιῶν, ἰδίᾳ εἰς τὸ πεδίον τοῦ εὐαγγελισμοῦ καὶ τῆς ἱεραποστολῆς. Δεσμευόμεθα ὅπως ἐπὶ τῶν ὡς ἄνω θεμάτων ἐργασθῶμεν ὑπερβαίνοντες τὴν ἀμοιβαίαν ἀγνοήσιν, κυρίως δὲ μήποτε δρῶντες οἱ μὲν ἐναντίον τῶν δέ. Ὁ σεβασμὸς μετὰ τῶν Ἐκκλησιῶν διαφόρων παραδόσεων ἀποκλείει τὸν προσηλυτισμὸν. Δὲν δυνάμεθα νὰ μεταδώσωμεν πειστικῶς τὸ μήνυμα τῆς κα-

οδηγίες του Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών για τον διάλογο με τους
λαούς ζωσών πίστεων και ιδεολογιών (1979)- απόσπασμα

...Αυτή αυτή η χριστιανική ήμῶν πίστις εἰς τὸν τριαδικὸν Θεὸν -
Δημιουργὸν τῆς ἀνθρωπότητος, Σωτῆρα ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ, ἀποκαλύ-
πτου καὶ ἀνακαινίζου Πνεῦμα - καλεῖ ἡμᾶς εἰς ἐπαφὰς μετὰ τῶν ποι-
κίλων ἡμῶν γειτόνων. Αἱ τοιαῦται σχέσεις ἐμπεριέχουν τὸν διάλογον,
ἥτοι τὴν μαρτυρίαν περὶ τῶν βαθυτέρων ἡμῶν πεποιθήσεων καὶ τὴν ἐξοι-
κείωσιν μετὰ αὐτὰς τοῦ γείτονος. Αὐτὴ αὐτὴ ἡ χριστιανικὴ ἡμῶν πίστις
ἐλευθεροῖ ἡμᾶς ἵνα ἀκούσωμεν τὰ τῆς πίστεως τοῦ ἄλλου, ἵνα διακιν-
δυνεύσωμεν, ἵνα δεῖξωμεν ἐμπιστοσύνην καὶ τρωθῶμεν. Ἐν τῷ διαλό-
γῳ ἐξισορροποῦνται ἡ διατήρησις τῶν ἰδίων πεποιθήσεων καὶ ἡ ἀκρόα-
σις αὐτῶν τοῦ ἐτέρου μέρους. Ἐν ἐνὶ κόσμῳ, ἐνθα οἱ χριστιανοὶ ἔχουν
ποικίλους γείτονας, ὁ διάλογος δὲν ἀρκεῖται εἰς ἀπλὴν δραστηριοποίη-
σιν μέσῳ συναντήσεων καὶ συνεδρίων, ἀλλὰ καθίσταται τρόπος βιώσεως
τῆς χριστιανικῆς πίστεως ἐν δεσμευτικῇ συναρτήσει μετὰ τῶν γειτόνων
ἐκείνων, μεθ' ὧν οἱ χριστιανοὶ μοιράζονται χωρία καὶ πόλεις, ἔθνη καὶ
αὐτὴν τὴν ὑφήλιον. Ὁ διάλογος εἶναι τρόπος ζωῆς ἐν συναρτήσει μετὰ
τῶν γειτόνων, οὐδαμῶς δὲ ἀντικαθιστᾷ τὴν χριστιανικὴν ὑποχρέωσιν

πατριαρχικό μήνυμα προς την γ' ακαδημαϊκή συνάντηση ιουδαϊσμού και
ορθοδοξίας (1993)

"Ιερώτατε Μητροπολίτα Έλβετίας, υπέρτιμε καί Έξαρχε Ευρώπης, έν Άγίω Πνεύματι άγαπητέ άδελφέ καί συλλειτουργέ τής ήμών Μετριότητος κύριε Δαμασκηνέ, χάρις εΐη τή ύμετέρα Ιερότητι καί εΐρήνη παρά Θεού.

Προφρόνως άνταποκρινόμενοι είς τήν διά του άπό ι' Μαρτίου έ.έ. γράμματος τής ύμετέρας άγαπητής Ιερότητος ύποβληθείσαν ήμίν παράκλησιν όπως άπευθύνωμεν τόν άπό τής Μητρός Άγίας του Χριστου Μεγάλης Έκκλησίας καί άφ' ήμών λόγον πρός πάντας τούς μετέχοντας έν τή Γ' Ακαδημαϊκή Συνάντησει μεταξύ Όρθοδοξίας καί Ιουδαϊσμου μελετητάς, τούς πολλαχόθεν καί μακρόθεν συνελθόντας, πρός έμβάθυνσιν είς τό θέμα μεταξύ Όρθοδόξων Χριστιανών καί Έβραίων σχέσεων, χαιρετίζομεν πάντας ύμάς πατρικώς άπό του Ιερού Κέντρου τής Όρθοδοξίας διά του κατ'έξοχήν βιβλικού χαιρετισμου "Εΐρήνη ήμίν".

Ο κοινός ούτος παρά Χριστιανούς καί Έβραίους χαιρετισμός ύπενθυμίζει ήμίν τήν πληθύν τών κοινών αύτοις σημείων καί χαρακτηριστικών, πρό παντός δέ τό γεγονός ότι παρ'άμφοτέροις αί ζώσαι παραδόσεις πίστεως έχουν τάς ρίζας αύτών είς τό αύτό βιβλικόν έδαφος.

Η κοινή αύτη πνευματική προέλευσις Χριστιανών καί Ιουδαίων φαίνεται σήμερα, περισσότερο παρά άλλοτε, παρέχουσα πρόσφορον έδαφος πρός άπόσεισιν τών συνεπειών τής μέχρι τουδε έπικρατησής πρός άλλήλους έχθρότητος καί έγκαθίδρυσιν νέας μεταξύ αύτών σχέσεως, γνησίας καί αύθεντικής, πηγαζούσης εκ τής πρός άμοιβαίαν κατανόησιν διαθέσεως καί τής καλλιτέρας άλληλογνωριμίας.

Αί χάρις είς τήν εύκολωτέραν σήμερα επικοινωνίαν καί άμοιβαίαν προσέγγισιν τών λαών εύνοϊκαί καί πρός καρποφορίαν του έργου τούτου συνήκαι, καθίστανται έτι εύνοϊκώτεροι έν τώ ιδιαιτέρω τούτω χώρω τής Όρθοδόξου Ανατολής, πιστεύσαντι πάντοτε καί διακηρύξαντι τό άναντικατάστατον του άνθρωπίνου προσώπου καί τήν ισότητα πάντων τών ύπό του Θεού πλασθέντων ανθρώπων, μή εύνοήσαντι δέ ως εκ τούτου, τήν διαμόρφωσιν φυλετικών δοξασιών καί θεωριών, αλλά καί πρακτικώς μή γνωρίσαντι τά άρνητικά εκείνα ιστορικά φαινόμενα, τά παρατηρηθέντα άλλαχού, ήτοι τής φυλετικής διακρίσεως, τής κοινωνικής περιθωριοποιήσεως καί άπομονώσεως, του προσηλυτισμου, του διωγμου καί τής γενοκτονίας τών είς διάφορον πολιτισμόν άνηκόντων καί διαφόρως τόν Θεόν λατρευόντων.

Αντιθέτως μάλιστα, αί βεβαιωμένοι κατά τούς παρελθόντας αΐώνας, αλλά καί προσφάτως είσέτι, συγκινητικάί έκδηλώσεις άλληλεγγύης καί συμπαραστάσεως πρός τούς έν τώ γεωγραφικώ τούτω χώρω ποικιλοτρόπως καταδιωγμένους γόνους του έβραϊκου γένους έμπεδώνουν έτι μάλλον τήν έλπίδα καρποφορίας τολούτου θεαρέστου έργου, έν τώ πλαισίω τής νέας έπικοινωνιακής άλληλοπροσεγγίσεως τών ύπό τόν αύτόν ούρανόν καί έν τώ αύτῳ κόσμῳ ζώντων όρθοδόξων χριστιανών καί έβραίων.

Προσεγγίζοντες, λοιπόν, άλλήλους έν τολούτω θετικῳ κλίματι, άμοίρω άρνητικῳ κληρονομικῳ στοιχείω, δύνανται Όρθόδοξοι καί Ιουδαίοι έν άδελφική άντιδόσει τών πλουσιών αύτών έμπειριών εκ του χώρου επί παραδείγματι τών βιβλικῳν μελετών, τής περί παραδόσεως διδασκαλίας, τής περί προσώπου θεολογίας, τής πνευματικότητος κ.τ.λ., νά καθορίσουν περαιτέρω τά όρια καί τό μέτρον τής δυνατής μεταξύ αύτών συνεργασίας είς κόσμον, έν ω ή είς Θεόν πίστις έπαπειλείται όλονέν καί περισσότερο.

συμπεράσματα της δ' ακαδημαϊκής συναντήσεως ιουδαιισμού και
ορθοδοξίας (1999)

“Από τις εισηγήσεις και τις συζητήσεις προέκυψε τό γενικό συμπέρασμα ὅπ ὁ Ἰουδαιϊσμός καί ὁ Χριστιανισμός ἔχουν στή διδασκαλία τους ὄλα τά ἀναγκαῖα στοιχεῖα γιά τήν ἀμοιβαία κατανόηση καί γιά τήν εἰλικρινῆ συνεργασία στόν σύγχρονο κόσμο, στόν ὁποῖο ἡ ἀποτελεσματική προστασία τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας ἀποτελεῖ τήν ἀσφαλιστική δικλείδα ὄχι μόνο γιά τήν πρόληψη τῶν θρησκευτικῶν συγκρούσεων, ἀλλά καί γιά τήν ἐποικοδομητική συμβολή τῶν δύο θρησκειῶν στόν σύγχρονο οἰκουμενικό διάλογο γιά τήν εἰρήνη, τήν κοινωνική δικαιοσύνη καί τά ἀνθρώπινα δικαιώματα. Οἱ θρησκείες μας ἔχουν πράγματι τό ἐξαιρετικό προνόμιο τῆς ἄμεσης καί ἐμπειρικῆς σχέσεως μέ τούς πιστούς τους καί μποροῦν νά προσφέρουν τόν ἀξίόπιστο δυναμισμό τῆς πίστεως γιά τήν υπεράσπιση τῶν θεμελιωδῶν ἀρχῶν τῆς Οἰκουμενικῆς Διακρύψεως τοῦ Ο.Η.Ε. (1948) καί τῶν ἄλλων διεθνῶν Διακρύψεων γιά τά ἀνθρώπινα δικαιώματα, οἱ ὁποῖες προσφέρουν ἓνα ἀναγκαῖο καί ἀσφαλές θεωρητικό πλαίσιο γιά τήν ἐποικοδομητική ἀνάπτυξη τῶν διαθρησκειακῶν σχέσεων.

Εἶναι προφανές καί αὐτό εἶναι συνείδηση ὄλων μας ὅπ ὁ ἀκαδημαϊκός Διάλογος Ἰουδαιϊσμοῦ καί Ἰουδαιϊσμοῦ ἀποσκοπεῖ ὄχι βεβαίως μόνο στήν ἄρση ἢ στή συγκάλυψη τῶν ὑφισταμένων διαφορῶν μεταξύ τῶν δύο θρησκειῶν, ἀλλά καί στήν εὐρύτερη συνειδητοποίηση τοῦ γεγονότος, ὅπ οἱ διαφορές αὐτές ἀποτελοῦν νόμιμες διαχρονικές ἐκφράσεις τοῦ φαινομένου τῆς θρησκείας καί δέν συνεπάγονται ἢ δέν πρέπει νά συνεπάγονται νοσηρές ἐκρήξεις θρησκευτικῆς μισαλλοδοξίας καί θρησκευτικῶν συγκρούσεων. Ὁ Ἰουδαιϊσμός, ὅπως καί ὁ Χριστιανισμός, ἔχουν τήν ἰδιαίτερη θέση τους στήν ἱστορία τῶν θρησκειῶν, ἡ ὁποία ἐνισχύει τήν ἐνδιάθετη ροπή τους γιά ἓνα ἐποικοδομητικό διάλογο, ἀφοῦ πολλά στοιχεῖα τῆς διδασκαλίας τους ἔχουν κοινή ἀναφορά στόν Θεό καί ἰρέφονται ἀπό τίς ἴδιες ἱερές πηγές τῆς πίστεως. Τά ἰδιαίτερα στοιχεῖα τῆς διδασκαλίας τους, τά ὁποῖα τροφοδότησαν στό παρελθόν τάσεις θρησκευτικῆς μισαλλοδοξίας, μποροῦν νά ἀξιοποιηθοῦν σέ μία διαφορετική προοπτική γιά τήν εἰρηνική συνεργασία τῶν πιστῶν τῶν δύο θρησκειῶν, ὅπως συνάγεται καί ἀπό τίς μέχρι τώρα θετικές προτάσεις τοῦ διαθρησκειακοῦ μας διαλόγου...

συμπεράσματα της ε΄ ακαδημαϊκής συναντήσεως ισλάμ και ορθοδοξίας

(1993)

"1. Ἡ μετριοπάθεια εἶναι τὸ ὑποκείμενο πνεῦμα τῶν μηνυμάτων τῶν ἱερῶν Γραφῶν καὶ τῶν δύο θρησκειῶν, οἱ ὁποῖες ἀναγνωρίζουν τὴν ἐνότητα τοῦ Δημιουργοῦ καὶ τὴν ἐνότητα τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ὡς ἐπίσης καὶ τὴν ἀξία καὶ ὑπευθυνότητα αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

2. Ὄταν ἡ μετριοπάθεια βιώνεται καὶ ἀσκεῖται ἀπὸ πρόσωπα καὶ ὁμάδες, τότε ἐπικρατεῖ ἡ ἐλευθερία, ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ εἰρήνη. Ἡ ἀπουσία τῆς μετριοπαθείας ὁδηγεῖ στὴ σύγχυση τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, τὴ βία, τὴν τυραννία καὶ, τέλος, τὴν κατάργηση τῆς κοινωνικῆς τάξεως.

3. Οἱ Νέοι, ὡς θησαυρὸς τοῦ παρόντος καὶ ἐλπίδα τοῦ μέλλοντος ἔχουν ἰδιαίτερη εὐθύνη γιὰ τὴ δημιουργία μιᾶς ἁρμονικῆς κοινωνίας, ἡ ὁποία θὰ στηρίζεται στὶς ἀξίες πού κηρύσσει ὁ Χριστιανισμὸς καὶ τὸ Ἰσλάμ. Μὲ τὴν Παιδεία οἱ Νέοι ὀφείλουν νὰ προσεγγίσουν τὴν πλούσια πνευματικὴ καὶ πολιτιστικὴ κληρονομία τῆς οἰκείας θρησκείας καὶ νὰ κατανοήσουν θετικῶς τὴν ἄλλη θρησκεία, ὥστε νὰ μὴν ἐπαναληφθοῦν οἱ προλήψεις καὶ τὰ λάθη τοῦ παρελθόντος καὶ ἀπὸ τὶς δύο πλευρές. Οἱ Κυβερνήσεις, οἱ ἡγέτες τῶν κοινοτήτων καὶ τὰ ἐκπαιδευτικὰ Ἰδρύματα ἔχουν εἰδικὴ εὐθύνη πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτὴ, ὥστε νὰ ἐνσωματώσουν τὰ ἰδεώδη αὐτὰ στὴν πολιτικὴ καὶ τὰ προγράμματά τους.

4. Οἱ σύεδροι συνεφώνησαν κατὰ τὶς συζητήσεις περὶ τῶν προκλήσεων στὶς χῶρες τους ὅτι ὁ ἀληθινὸς πολιτισμὸς δέν μπορεῖ νὰ ἀκμάζη χωρὶς τὶς πνευματικὲς καὶ ἠθικὲς ἀξίες, οἱ ὁποῖες ἐνυπάρχουν στὴ διδασκαλία καὶ τῶν δύο θρησκειῶν.

5. Οἱ συμμετέχοντες, ἂν καὶ ἡ Συνδιάσκεψη συνεκλήθη καὶ συνῆλθε σὲ ἀτμόσφαιρα ἀδελφοσύνης, εὐρύτητος σκέψεως καὶ εἰλικρινείας, διεκήρυξαν τὴ θλίψη τους γιὰ τὸ γεγονός, ὅτι συγκρούσεις καὶ ἐντάσεις ὑπάρχουν σὲ ὠρισμένες χῶρες τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης, ἰδιαίτερος δὲ στὴ Βοσνία-Ερζεγοβίνη. Οἱ σύεδροι κατεδίκασαν ὁμοφώνως, στὰ πλαίσια τῶν θρησκευτικῶν τους πεποιθήσεων, τὴν ἐκμετάλλευση τῶν θρησκευτικῶν αἰσθημάτων γιὰ πολιτικούς σκοπούς, τὶς βιαιότητες καὶ τὰ ἐγκλήματα πού διεπράχθησαν, ὅπως τὴν καταστροφὴ τῆς ἰδιοκτησίας καὶ τῶν θρησκευτικῶν τόπων, τὴ θανάτωση καὶ τὴν ἐκτόπιση ἀθῶνων πολιτῶν, τοὺς βιασμούς καὶ τοὺς ἀκρωτηριασμούς. Γιὰ τὸ λόγο αὐτό, οἱ συμμετέχοντες ἀπευθύνουν ἐκκλήση πρὸς ὅλα τὰ ἐμπλεκόμενα μέρη νὰ ἀναλάβουν κάθε δυνατὴ πρωτοβουλία γιὰ τὸν ἄμεσο τερματισμὸ ὅλων τῶν πράξεων πολέμου καὶ βίας καὶ νὰ ἀναλάβουν ὅλες τὶς ἀναγκαῖες ἐνέργειες καὶ τὰ μέτρα γιὰ τὴν ἐπίλυση τῶν προβλημάτων μὲ διαπραγματεύσεις καὶ εἰρηνικὰ μέσα"

πατριαρχικός χαιρετισμός προς την η' ακαδημαϊκή συνάντηση ισλάμ και
ορθοδοξίας (1997)

“Αγαπητοί σύνεδροι,

Διά 8ην ἤδη φοράν ἀξιώνει ὑμᾶς ὁ Μεγαλοδύναμος Θεός ὅπως συναντηθῆτε κατά τὴν παροῦσαν ἀκαδημαϊκὴν συνάντησιν, εἰς τὴν ἔδραν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Παιριάρχείου τὴν φοράν ταύτην, διὰ νά συζητήσητε περὶ τοῦ καλυτέρου τρόπου τῆς συνυπάρξεως ἡμῶν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. Ἡ ὑπαρξὶς ἐκατέρου ἐξ ἡμῶν εἶναι γεγονός καὶ ἡ συνύπαρξις ἡμῶν θεία ἐντολή. Ὁ καλύτερος τρόπος συνυπάρξεως εἶναι τὸ ἔργον διὰ τὸ ὁποῖον εἴμεθα ἡμεῖς ὑπεύθυνοι.

Ὡς εἶναι φυσικόν, ἡ συνάντησις ἡμῶν δέν ἔχει σκοπὸν νά πείσωμεν ὁ εἰς τὸν ἄλλον περὶ τῆς ἀληθείας τῆς πίστεως ἡμῶν. Σκοπὸν ἔχει νά πείσωμεν ἀλλήλους περὶ τῆς δυνατότητος τῆς ταυτοχρόνου παρουσίας ἡμῶν ἐν τῷ κόσμῳ καὶ νά εὐρώμεν πρακτικούς τρόπους βελτιστοποιήσεως τῆς ἀλληλοκατανοήσεως, τῆς ἀνοχῆς καὶ τῆς συνεργασίας ἡμῶν. Διότι, ἀτυχῶς, παρά τὰς σαφεῖς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, τὰς περιλαμβανομένας εἰς τὰ ἱερά βιβλία ἀμφοτέρων τῶν θρησκειῶν, δέν ἐξέλιπον εἰς οὐδεμίαν πλευράν ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι, θεωροῦντες ἑαυτοὺς σοφωτέρους τῶν ἱερῶν κειμένων, ὑποστηρίζουν καὶ διαδίδουν, ὡς ἐκ Θεοῦ, ἀπόψεις ἀντιθέτους πρὸς αὐτὰ καὶ συμφώνως πρὸς ἀνθρωπίνας βλέψεις καὶ ἐπιδιώξεις.

Ὁ ἀδιαφορῶν διὰ τὸν Θεόν καὶ τὴν εἰς αὐτὸν πίστιν κόσμος ἤδη ὑπερέβη ἡμᾶς τοὺς θρησκευόντας ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ καὶ καθιέρωσεν εἰς τὰς δυτικὰς

κοινοῦ. Τοῦτο εἶναι κοπιῶδες καί ἐνίοτε ἀπαρέσκον, διότι πολλάκις οἱ περίξ ἡμῶν πιέζουν ἡμᾶς παντοιοτρόπως ὅπως δεχθῶμεν ὡς γνήσιον πνεῦμα τῆς πίστεως ἡμῶν, ἐκεῖνο τό ὁποῖον οὗτοι πρесеβύουν ὡς τοιοῦτον.

Πιστεύομεν ὅτι αἱ κορυφαῖαι προσωπικότητες ἐκάστης πίστεως δέν πρέπει νά εἶναι ἐκφρασταί τῆς περί τοῦ περιεχομένου ταύτης κοινῆς γνώμης, ἀλλά ποδηγείται καί διαμορφωταί αὐτῆς. Ὅχι βεβαίως ὑπό τήν ἔννοιαν τῆς ἀνατροπῆς, ἀλλά ὑπό τήν ἔννοιαν τῆς ἐμβαθύνσεως καί τῆς προσφορᾶς εἰς τήν κοινήν γνώμην τῶν ψηγμάτων τοῦ πνευματικοῦ χρυσοῦ, τά ὁποῖα θά ἀνασύρουν ἐκ τῆς βαθείας εἰσχωρήσεως εἰς τό πνεῦμα τῶν Γραφῶν ἐκάστης πίστεως. Ἐνδέχεται βεβαίως ὅπως ὠρισμένοι τῶν πιστῶν κατηγορήσουν τοὺς ἐμβαθύνοντας εἰς τά κείμενα ὡς νεωτερίζοντας. Ἄλλ' εἰς τήν σοφίαν τῶν σοφῶν μελετητῶν ἔγεται νά αἰτιολογήσουν ἐπαρκῶς τᾶς ἀπόψεις αὐτῶν, ὥστε νά ἀποφύγουν, κατά τό ἐφικτόν, τόν τοιοῦτον κίνδυνον, ἐάν βεβαίως ἀληθῶς ἐπιθυμοῦν τοῦτο. Γεγονός ὅμως εἶναι ὅτι τά ἀνώτερα διδάγματα τῆς πίστεως, αἱ ἀνώτεροι ἐντολαί τοῦ Θεοῦ, ἀπευθύνονται εἰς τοὺς πλέον προηγμένους πνευματικῶς καί συνεπῶς, ἐν ὄψει τοῦ ἀναποφεύκτου κοινωνικοῦ διαφορισμοῦ, θά συναντῶμεν ταυτοχρόνως εἰς τᾶς κοινωνίας ἡμῶν τᾶς πλέον ἀπλᾶς καί τᾶς πλέον ὑψηλᾶς ἀντιλήψεις περί τοῦ θείου θελήματος.

Ὁφείλομεν, λοιπόν, ὅπως προσκαλῶμεν τοὺς λαούς εἰς πνευματικήν ἄνοδον καί βελτίωσιν, τοῦτο δέ εἶναι συνάρτησις τῶν ἡμετέρων καθαρῶς ἐπιλογῶν.

Ἐπιτραπήτω ἡμῖν ὅπως μεταφέρωμεν ἐνταῦθα δύο κείμενα. Τό ἓν γραφέν ὑπό ἀνθρώπου τῆς Μουσουλμανικῆς πίστεως καί τό ἕτερον ὑπό πιστοῦ τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας. Θά διαπιστώσῃτε ὅτι διέπονται ὑπό τοῦ αὐτοῦ πνεύματος, τόσον, ὥστε δέν θά ἦτο εὐχερές νά ἐντοπίσωμεν τήν προέλευσιν, ἐάν δέν ἐγνωρίζομεν τόν συντάκτην.

Γράφει ὁ εἷς: “Κάποιος πῆγε στήν πόρτα τοῦ Ἀγαπημένου καί κτύπησε. Μία φωνή ἀκούσθηκε ἀπό μέσα. “Ποιός εἶναι;” Αὐτός ἀπάντησε “Εγώ εἶμαι”. Ἡ φωνή εἶπε “Δέν ὑπάρχει χώρος γιά σένα καί γιά μένα”, καί ἡ πόρτα παρέμεινε κλειστή γι’ αὐτόν. Μετά ἀπό ἓνα χρόνο μονώσεως καί στερήσεως, ἐπέστρεψε καί ξανακτύπησε. Μία φωνή ἀπό μέσα ρώτησε “Ποιός εἶναι;” Ὁ ἄνθρωπος ἀπάντησε “Εἶμαι ἐσύ!” Τότε ἡ πόρτα ἄνοιξε γι’ αὐτόν”.

Καί γράφει ὁ ἄλλος: “Ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ὀφείλομε νά τοὺς βλέπωμε σάν ἓνα... Καί νά ἔχωμε γιά τόν καθένα τέτοια ἀγάπη, ὥστε νά εἴμεθα ἔτοιμοι νά θυσιάσωμε γιά κάρη του καί τή ζωή μας”.

Ἰδού, λοιπόν, ὅτι τά λεπτά πνεύματα συνηντήθησαν εἰς τό ὅτι ἡ συνταύτισις ἡμῶν πρός τόν συνάνθρωπον ἀνοίγει εἰς ἡμᾶς τήν θύραν τῆς εἰσόδου εἰς τήν καρδίαν αὐτοῦ καί ὅτι ἡ συνταύτισις αὕτη πρέπει νά ἐξικνῆται μέχρις αὐτοθυσίας. Ἀσφαλῶς δέ ταῦτα πάντα συμφώνως πρός τό θέλημα τοῦ μόνου Θεοῦ.

Ἐκ ποίας πίστεως προέρχεται ἐκάτερος εἶναι δυσχερές ὅμως νά προσδιορισθῇ. Καί ὅμως ὁ εἷς εἶναι μουσουλμάνος (Ρουμί) καί ὁ ἕτερος ὀρθόδοξος χριστιανός (“Ἅγιος Συμεών ὁ Νέος Θεολόγος”).

Ἦδη σήμερον, σχεδόν δύο χιλιάδες ἔτη ἀπό τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ, περί τοῦ ὁποίου τό Κοράνιον λέγει ὅτι τῷ ἐδόθη ἡ δύναμις τῶν θαυμάτων καί τό Ἅγιον Πνεῦμα (Κοράνιο 2, 81) καί πλέον τῶν χιλίων τετρακοσίων ἀπό τῆς γεννήσεως τοῦ ἰδρυτοῦ τοῦ Μουσουλμανικῆς Θρησκείας, εἶναι πλέον καιρός ὅπως ἐμβαθύνωμεν περισσότερο εἰς τά αἰσθήματα ἡμῶν, ὥστε νά διαπιστώσωμεν κατά πόσον αἱ μεταξύ ἡμῶν συγκρούσεις καί διαφοραὶ ὀφείλονται εἰς αὐτά καί ὄχι εἰς ἐπιταγὰς τοῦ φιλευσπλάγχνου Θεοῦ. Καί ἂν δέν δυνάμεθα νά ἀγαπήσωμεν ἀλλήλους μέχρις αὐτοθυσίας ὑπέρ τοῦ ἄλλου, τοῦλάχιστον ἄς ἀνεχθῶμεν ἀλλήλους. Καί ἂν δέν δυνάμεθα νά ἀνεχθῶμεν πλήρως ἀλλήλους, τοῦλάχιστον ἄς μὴ ἀποδίδωμεν εἰς ἐντολήν τοῦ Θεοῦ τὴν ἀδυναμίαν ἡμῶν ταύτην. Καί ἄς εὕρωμεν τοὺς ἐφικτοὺς ὑπὸ τὰς σημερινὰς συνθήκας τρόπους συνεργασίας καί συνυπάρξεως.

Ἡ περιοχή τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου καί αἱ περίξ αὐτῆς περιοχαί-
κῶροι εἰς τοὺς ὁποίους ἡ συνύπαρξις καί συνεργασία μεταξύ τῶν ὀπαδῶν τῶν δύο
τούτων θρησκειῶν εἶναι γεγονός μακράν ἔχον ἱστορίαν. Ἀλλά εἶναι ἐν ταύτῳ καί
κῶροι εἰς τοὺς ὁποίους διεδραματίσθησαν σκληρόταται συγκρούσεις καί
ἀντιπαράθεσις.

Τό βιβλίον τῆς ἱστορίας εἶναι ἐνώπιον ἡμῶν ἀνοικτόν. Καί αἱ λευκαὶ εἰσέτι
σελίδες αὐτοῦ περιμένουν τὴν ἀφ' ἡμῶν συμπλήρωσιν. Ἐξ ἡμῶν ἐξαρτᾶται ἐάν θά
γράψωμεν ταύτας δι' αἵματος ἢ διὰ μελάνης· διὰ τῆς γραφίδος ἢ διὰ τοῦ ξίφους·
διὰ τῆς φιλανθρωπίας ἢ τῆς ἀπανθρωπίας· σὺν Θεῷ ἢ παρά τὰς ἐντολάς αὐτοῦ.

Καί ἡ συνάντησις ἡμῶν αὕτη εἰς τοῦτο ἀκριβῶς ἀποβλέπει: εἰς τό νά
προετοιμάσῃ τό ἔδαφος, ὥστε ἡ γραφίς καί ὄχι τό ξίφος θά γράψῃ τὴν ἱστορίαν
ὥστε ἡ ἀγάπη καί ὄχι τό μῖσος νά κυριαρχῇ εἰς τὰς καρδίας· ὥστε ἡ τοῦ Κορανίου
ἐντολή περί ἀνοχῆς καί ἡ τοῦ Εὐαγγελίου ἐντολή περί ἀγάπης νά γίνουσι
πραγματικότητες· οἱ ἄνθρωποι τοῦ Θεοῦ “βασιλείαδες κεκρυμμένοι σέ ἓνα ταπεινὸ
μανδύα” τοῦτο ζητοῦν παρ' ἡμῶν. Ἄς τοὺς ἀκούσωμεν.

Ἐλπίζωμεν ὅτι θά τοὺς ἀκούσωμεν. Εἶναι ἡ μόνη λογικὴ στάσις· ἡ μόνη
ἐλπίς.

Ἀγαπητοὶ σύνεδροι,

Κατὰ τὴν περυσινήν ἐν Ἀμμάν τῆς Ἰορδανίας ἀκαδημαϊκὴν συνάντησιν
Χριστιανῶν καί Μουσουλμάνων ἀπεφασίσθη ὅπως τό θέμα τῆς παρουσίας ὀγδόης
συναντήσεως εἶναι: “Προοπτικαὶ τῆς συνεργασίας μεταξύ Χριστιανῶν καί
Μουσουλμάνων εἰς τὴν παραμονὴν τοῦ νέου αἰῶνος” ὑπὸ τρεῖς ἐνότιας:

- α) Ἀρχαὶ καί ἱστορικαὶ προοπτικαὶ συνεργασίας.
- β) Προοπτικαὶ συνεργασίας εἰς τοπικόν καί περιφερειακόν ἐπίπεδον.
- γ) Προοπτικαὶ συνεργασίας εἰς διεθνές ἐπίπεδον.

Κατὰ τὰς προλαβούσας ἀναλόγους συναντήσεις, λαβούσας χώραν ἐν
Σαμπεζύ Γενεύης, Ἀμμάν Ἰορδανίας, Ἀθήναις καί ἐν τῇ πόλει ταύτῃ,
συνεζητήθησαν τὰ θέματα:

- α) Αὐθεντία καί Θρησκεία εἰς τὴν παράδοσιν τῶν δύο θρησκειῶν καί τὴν

θρησκείας, ὀφείλομεν νά μή ἐνδίδωμεν εἰς τόν πειρασμόν ἵνα χαρακτηρίζωμεν διενέξεις ἐπί ἄλλων ἐρειδομένας λόγων ὡς θρησκευτικές. Ἄτυχῶς δέ οἱ πόλεμοι καί οἱ φανατισμοί δέν περιορίζονται μόνον μεταξύ τῶν ὁπαδῶν διαφόρων θρησκειῶν, ἀλλά παρατηροῦνται καί μεταξύ μελῶν τῆς αὐτῆς θρησκείας καί δέν χρειάζεται νά ἀναφέρωμεν παραδείγματα ἐκ τῆς ἱστορίας, διότι τό γεγονός τοῦτο τό ζῶμεν καθημερινῶς. Καί βλέπομεν ἀτυχῶς ὅτι πρὸς δικαιολόγησιν τῶν συγκρούσεων τούτων καί πρὸς ἔξαψιν τῶν πνευμάτων κατασκευάζονται ἐνδοθρησκειακαί διαφοραί καί οὕτως ἐπέρχεται πολυδιάσπασις θρησκευτική καί κατακερματισμός, ὁ ὁποῖος δέν δύναται, βεβαίως, νά προέρχεται ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἐκ τῶν παθῶν ἡμῶν.

Συνοψίζοντες, λοιπόν, τά ἐκτεθέντα, ἐπισημαίνομεν ὅτι βασική ἀρχή τῆς μεταξύ ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν καί τῶν Μουσουλμάνων συνεργασίας εἶναι ἡ ὀρθή ὑπαγωγή τῶν διαφορῶν ἐμποδίων αὐτῆς εἰς τόν τομέα τῆς πολιτικῆς, εἰς τόν ὁποῖον καί ἀνήκουν. Οἱ πλεῖστοι τῶν λόγων, οἱ ὁποῖοι προτείνονται ὡς ἐμπόδια τῆς συνεργασίας δέν εἶναι θρησκευτικοί, ἔστω καί ἂν ἐμφανίζονται ὑπό ἔνδυμα θρησκευτικόν.

Δευτέρα δέ βασική ἀρχή, ἐκ τῆς πρώτης ἀπορρέουσα, εἶναι ὅτι καλούμεθα νά μελετήσωμεν εἰς βάθος ἕκαστος τήν διδασκαλίαν τῆς θρησκείας αὐτοῦ καί νά διαχωρίσωμεν τάς παρειαφρουσούσας ἐν ἑκάστη πολιτικῆς σκοπιμότητις ἀπό τῆς γνησίας καί καθαρᾶς θρησκευτικῆς διδαχῆς. Ἐν τῇ ἐννοίᾳ ταύτῃ θά ἀνακαλύψωμεν, ἐάν εὐκρινῶς ἐμβαθύνωμεν, πολλές παρερμηνείας τῶν θρησκευτικῶν διδασκαλιῶν. Ἄτυχῶς ὅμως θά εὔρωμεν ψυχολογικάς δυσκολίας νά ἀπορρίψωμεν ἀπόψεις ἐδραιωμένας ἐπί αἰῶνας, ἀλλ' ἡ ἀνατέλλουσα τρίτη ἀπό Χριστοῦ χιλιετία τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας ἐπιβάλλει εἰς ἡμᾶς ὅπως τολμήσωμεν. Ὁ διανυόμενος 15ος αἰὼν ἀπό τῆς γεννήσεως τοῦ ἱδρυτοῦ τῆς Μουσουλμανικῆς θρησκείας ὑποχρεοῖ ὅπως ἐπανεξετάσωμεν τό σημεῖον εἰς τό ὁποῖον εὕρισκόμεθα. Κεῖται τοῦτο ἐντός τοῦ καθαρῶς θρησκευτικοῦ πνεύματος ἑκάστης πίστεως, ἢ ἐντός τῶν μεταβλητῶν ἀναλόγως τῶν συνθηκῶν πολιτικῶν προοπτικῶν. Μήπως αἱ σημεριναί παγκόσμιαι συνθήκαι εἶναι τοιαῦται, ὥστε ἡ εἰρηνική συνύπαρξις καί συνεργασία νά ἐνδείκνυται ὡς ἡ καλυτέρα μέθοδος ἀκόμη καί διά τήν προώθησιν τῶν συνδεδεμένων μετά τῆς θρησκευτικῆς πίστεως πολιτικῶν βλέψεων; Μήπως ἡ εἰρήνη εἶναι, ἐν τελευταία ἀναλύσει, συμφερωτέρα τοῦ πολέμου διά πάντας καί ὑπό πᾶσαν ἐποψιν; Ἡ ἡμετέρα ἀπάντησις εἶναι ἀναμφισβητήτως ναί. Ἡ χάρις τοῦ θεοῦ εἴη μετά πάντων ὑμῶν".

πατριαρχική εγκύκλιος του 1902

Τοῖς μακαριωτάτοις καὶ ἀγιωτάτοις πατριάρχαις Ἀλεξανδρείας καὶ Ἱεροσολύμων καὶ ταῖς ἀγιωτάταις ἐν Χριστῷ ἀδελφαῖς αὐτοκεφάλοις Ἐκκλησίαις ταῖς ἐν Κύπρῳ, Ρωσσίᾳ, Ἑλλάδι, Ρουμανίᾳ, Σερβίᾳ καὶ Μαυροβουνίῳ.

Ἐν οἷς ἀντεπέστειλαν ἡμῖν εἰρηνικοῖς γράμμασιν οἱ ἀγιώτατοι πρόεδροι τῶν σεπτῶν αὐτοκεφάλων ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἀποκριτικῶς πρὸς τὰ ἡμέτερα ἀγγελτήρια τῆς εὐδοκίᾳ Θεοῦ ἐκλογῆς ἡμῶν καὶ ἀναρρήσεως ἐπὶ τὸν ἀγιώτατον ἀποστολικὸν καὶ πατριαρχικὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον, γηθόσουνοι κατείδομεν τὸν παλαίτατον καὶ ἀδιάρρηκτον πνευματικὸν σύνδεσμον μετὰ πάσης σπουδῆς καὶ μετὰ ζέσεως ἀκμαίας ἐκδηλούμενον, ρήματά τε εὐαγγελικῆς ἀγάπης πάνυ προθύμως ἐκφερόμενα καὶ εὐχὰς διαπύρους πρὸς Θεὸν ἀναπεμπομένας ὑπὲρ τῆς πρεσβυγενοῦς ταύτης ἀγίας καὶ Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας τῆς ἐν πίστει καὶ ἐλπίδι καὶ ἀγάπῃ προθυμοτάτης αὐτῶν ἀδελφῆς.

Ἡ ὡς ἐν ἱερῷ χορῷ ἐναρμόνιος αὕτη παράστασις τῶν συνευχομένων ἐν Χριστῷ ἀδελφῶν, τὴν ψυχὴν ἡμῶν κατανύξασα, μειζόνως ἡμᾶς διεθέρμανεν ἐπὶ συνεχεστέρᾳ ἀνυσίμῳ κοινωνίᾳ καὶ χρηστοτέρας διήγειρεν ἐν ἡμῖν ἐλπίδος γονιμωτέρας καλλιεργείας τῶν πρὸς ἀλλήλας σχέσεων τῶν ὁμοδόξων Ἐκκλησιῶν πρὸς ἀγλαοτέραν καὶ δαψιλεστέραν θρησκευτικὴν καρποφορίαν. Ὡς κρατίστων γὰρ προθέσεων καὶ ἐνθέου ζήλου μεστὰς ἀποδεξάμεθα καὶ ἀσπασίως ἐνεκολπωσάμεθα τὰς ἀχραιφνεῖς

Μετὰ τὴν ἐπιγενομένην τοίνυν ἐπισταμένην μελέτην καὶ δοκιμασίαν, συναινοῦσαν ἔχοντες τὴν ὁμόφωνον συνοδικὴν διαγνώμην τῶν περιήμας ἐν ἀγίῳ Πνεύματι λίαν ἡμῖν ἀγαπητῶν καὶ περισπουδάστων ἀδελφῶν ἀγίων ἀρχιερέων, ἀλλὰ μὴν καὶ τῶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ κρατοῦντι ἔθει στοιχοῦντες, καθ' ὃ οἱ τῶν Ἐκκλησιῶν θεοφιλῶς προστατοῦντες ἐπίσκοποι τὰς ἑαυτῶν ἀπορίας καὶ τὰς τούτων λύσεις διὰ γραμμάτων ἀλλήλοις ἀνεκοινοῦντο, ἐπιμελῶς καὶ φιλαδέλφως προσέχοντες ἐπιζητεῖν τὴν ἐν λόγοις καὶ ἔργοις ὁμοφροσύνην, προαγόμεθα εἰς ὑποτύπωσιν τῶν συνοδικῶς ἐγκριθέντων ἐρωτημάτων οὐ καινὰ τινα ἀνακινοῦντες ζητήματα, ἀλλὰ τὰ ἀφ' ἱκανοῦ χρόνου ὑφιστάμενα εἰς κοινὴν προβαλλόμενοι μελέτην, πρὸς ἀμοιβαίαν διαφώτισιν τῶν κατὰ τόπους ἀγίων τοῦ Θεοῦ ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, αἵπερ ὁμοίων πάντως ἐμφορούμεναι παγκοίνου ὠφελείας προθέσεων, ἡδέως, πεποιθήσαμεν, ἀποδέξονται καὶ ἐπίκαιρον κρινούσιν ἐπευρῦναι τὸν κύκλον τῆς πνευματικῆς ἐπικοινωνίας εἰς ἐπισκόπησιν, οὐ μόνον ὑπὸ τῆς πορείας τῶν πραγμάτων ἐνδεικνυμένην, ἀλλὰ καὶ ἐπιβαλλομένην ὑπὸ τῆς κλήσεως, ἧς ἐκλήθημεν ἐν Χριστῷ πάντες, ὅσοι, εὐδοκίᾳ, καὶ χάριτι Θεοῦ, τεταγμένοι ἐσμέν εἰς προστασίαν τῶν Ἀγίων Αὐτοῦ Ἐκκλησιῶν ἐπὶ τῷ προσέχειν ἑαυτοῖς καὶ ἐκ καθήκοντος μεριμνᾶν περὶ τῆς σωτηρίας πάντων. Χρεῶν γὰρ ὄντως τοῖς ἄνωθεν εἰς πνευματικὴν τῶν πιστῶν διακυβέρνησιν τεταγμένοις, καὶ τῷ Χριστωνύμῳ πληρώματι μέγα ὄφελος τὸ ἐπιμελέσθαι, ὅπως ἂν τὸ τιμιώτατον τῆς ἀγάπης κεφάλαιον πλείονας δυνηθεῖη καρποὺς φέρειν κατὰ τὸ ἅγιον θέλημα. Διὸ ἐκ τῶν πρωτίστως ἐξερευνητέον ἐλογισάμεθα τί ποτε ἄρα δοκεῖ τοῖς γερασμίοις προέδροις τῶν ἀγιωτάτων αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν ὅ,τι ὠφέλιμον ἦν γενέσθαι, οὐκ ἐγένετο δέ, τί δ' ἀπὸ τοῦ νῦν τὸ προσῆκον καὶ δυνατὸν γενέσθαι, πρὸς τὴν τῶν ὀρθοδόξων λαῶν ἐν τῇ ἐνότητι τῆς πίστεως, καὶ ἐν τῇ πρὸς ἀλλήλους ἀγάπῃ καὶ ὁμοφροσύνῃ, συνάντησιν, καὶ τί τὸ μετὰ ταῦτα ποιητέον πρὸς τὴν ἐπὶ μᾶλλον στερέωσιν τῆς ἀγίας καὶ ὀρθοδόξου ἡμῶν πίστεως καὶ πρὸς κρείττονα ἄμυναν τῶν ἀγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν κατὰ τοῦ ἐπιφερομένου ἐναντίου πνεύματος τοῦ αἰῶνος τούτου.

Θεοφιλές ἔτι καὶ εὐαγγελικόν ἐστὶν ἐπιζητῆσαι τὰ δοκοῦντα ταῖς ἀγιωτάταις αὐτοκεφαλαῖς Ἐκκλησίαις περὶ ἐν τῷ παρόντι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι σχέσεων ἡμῶν μετὰ τῶν δύο μεγάλων τοῦ χριστιανισμοῦ ἀναδενδράδων, τῆς δυτικῆς δηλονοῦν καὶ τῆς τῶν διαμαρτυρομένων Ἐκκλησίας. Καὶ γνωστὸν μὲν ὅτι διηνεκοῦς εὐχῆς καὶ δεήσεως ὑποκείμενον διατελεῖ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίᾳ καὶ παντὸς γνησίου χριστιανοῦ τῇ εὐαγγελικῇ τῆς ἐνότητος διδασκαλίᾳ στοιχοῦντος πόθος εὐσεβῆς καὶ ἐγκάρδιος ἢ ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει μεθ' ἡμῶν ἔνωσις αὐτῶν καὶ πάντων

Θ' περίπου αἰῶνος δεδομένα, καὶ τὰς τῶν ἑπτὰ ἀγίων καὶ πανσέπτων οἰκουμενικῶν Συνόδων διατάξεις, ἑαυτοὺς ὡς ὄντας ἤδη ἐν τῇ καθόλου ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ διακηρύττουσι καὶ τὴν μετ' αὐτῆς ἔνωσιν καὶ κοινωνίαν ὡς περὶ τυπικῆς διακανόνισεως ὑπολειπόμενον ἔργον ἐπιζητοῦσι. Καὶ ἐπαινετὸς μὲν πάντως τῶν φιλοθέων τούτων χριστιανῶν ὁ θερμουργὸς τῆς χριστιανικῆς ἀληθείας καὶ τῆς εὐαγγελικῆς ἀγάπης ζῆλος, οὗ περ ἔμπεφορημένοι φαίνονται ὄντες ἐν τῷ καλῷ αὐτῶν ἀγῶνι, γνωσταὶ δὲ τῷ χριστιανικῷ κόσμῳ αἱ τῶν συνεδρίων αὐτῶν διαγνώμαι καὶ πράξεις, καὶ ἡ ἐν κατηχητικοῖς καὶ συμβολικοῖς βιβλίοις δογματικὴ καὶ τελετουργικὴ διδασκαλία.

Ἐπειδὴ δὲ περὶ τῆς ὑπ' αὐτῶν ἐκφερομένης ὁμολογίας τῆς πίστεως οὐπω σαφῆς τις καὶ κοινὴ πρυτανεύει ἐν ἡμῖν γνώμη, ἀλλὰ διαφόρως τὰ περὶ ταύτης κρίνονται ὑπὸ τῶν εἴτε ἐγγύθεν τὰ κατ' αὐτοὺς γνόντων, εἴτε ἄποθεν ἐκμελετησάντων, ἡμετέρων ἐκκλησιαστικῶν ἀνδρῶν, ὧν τινες μὲν περὶ τῆς ὁμολογίας ταύτης ὡς ἐν σημείοις δογματικοῖς τῆς τελείας Ὀρθοδοξίας οὐσιωδῶς ἔτι ἀπεχούσης ἀποφαίνονται, τινὲς δὲ τούναντίον ταύτην κρίνουσιν ὡς μὴ περιέχουσαν διαφορὰς οὐσιώδεις τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν κοινωνίαν κωλυούσης, ἀλλ' ὡς μονοῦ συμπληρωμένην τὴν ὑπ' αὐτῶν ἀποχὴν τῆς ὅλης ὑγιαινούσης ὀρθοδόξου διδασκαλίας καὶ περὶ παραδόσεως, καλὸν ἡγήσαμεθα, ἵνα καὶ περὶ τούτου τοῦ σπουδαίου μελετήματος ἐπικαλεσώμεθα τὴν εὐσεβῆ καὶ φιλάδελφον γνώμην τῶν ἀγιωτάτων ὁμοδόξων ἐκκλησιῶν, εἶγε εὐκαιρὸν αὐταῖς δοκεῖ καὶ κατὰ τίνα τρόπον βουλευσασθαί τι ἀγαθὸν καὶ εὐπρόσδεκτον ἐπὶ τῷ διευκολῦναι τὴν πραγμάτωσιν τοῦ πρὸς τὴν μεθ' ἡμῶν τελείαν ἔνωσιν πόθου τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος χριστιανῶν, ὡς εὐοίωνον ἀπαρχὴν τῆς ἐλπιζομένης καὶ ποθητῆς παγκοσμίου χριστιανικῆς ἐνότητος.

Οὐχ ἥττονος προσοχῆς ἄξια λογιζόμεθα καὶ τὰ περὶ κοινῷ ἡμερολογίου ἀφ' ἱκανοῦ ἤδη χρόνου λεγόμενά τε καὶ γραφόμενα, ἐν οἷς ἰδίᾳ τὰ προτεινόμενα συστήματα μεταρρυθμίσεως τοῦ ἀπ' αἰώνων κρατούσαντος ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ Ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου, ἢ ἀποδοχῆς τοῦ Γρηγοριανοῦ, ἐκείνου μὲν ὡς ἐλλιπεστέρου ἐπιστημονικῶς, τούτου δ' ὡς ἀκριβεστέρου, νομιζομένων καὶ περὶ τῆς κατ' ἀναγκαίαν ἀκολουθίαν μεταστάσεως τοῦ καθ' ἡμᾶς ἐκκλησιαστικοῦ πασχαλίου. Καὶ ἐν ταῖς τοῦ θέματος τούτου μελέταις διχαζομένης βλέπομεν τὰς παρὰ τοῖς εἰδικῶς ἐγκύψασιν ἡμετέροις ὀρθοδόξοις κρατούσας γνώμας. Τινὲς μὲν γὰρ τούτων τὸ ἐν ἡμῖν ἔκπαλαι παραδεδεγμένον ὡς μόνον ἀρμόζον τῇ Ἐκκλησίᾳ κρίνουσι διὰ τὸ εἶναι πατροπαράδοτον καὶ ἐκκλησιαστικῶς ἀνέκαθεν κεκυρωμένον, ἥκιστα δ' ἀναγκαίαν τὴν τούτου μεταρρύθμισιν,

ἐπιδαφιλεύῃ δὲ τῇ ἡμετέρᾳ λίαν ἡμῖν περιποθήτω καὶ περισπουδάστῃ
Μακαριότητι καὶ Σεβασμιότητι βίον πανόλβιον, ὑγιεινὸν καὶ μακραίωνα.

1902, Ἰουνίου ιβ'.

Ὁ Κωνσταντινουπόλεως Ἰωακείμ

Ὁ Ἐφέσου Ἰωακείμ.—Ὁ Προύσης Ναθαναήλ.—Ὁ Νεοκαισα-
ρείας Ἀλέξανδρος.—Ὁ Ἰκονίου Ἀθανάσιος.—Ὁ Σμύρνης Βασίλειος.—
Ὁ Χίου Κωνσταντῖνος.—Ὁ Βάρνης Πολύκαρπος.—Ὁ Ξάνθης Ἰωα-
κείμ.—Ὁ Βοδενῶν Νικόδημος.—Ὁ Λιτίτσης Νικηφόρος.—Ὁ Ἡλιου-
πόλεως Ταράσιος.—Ὁ Καλλιουπόλεως Ἰερώνυμος.

κείμενο της γ' προσυνοδικής διασκέψεως σχετικό με την αναπροσαρμογή των περί νηστείας διατάξεων (1986)

1. Ἡ νηστεία εἶναι θεία ἐντολή (Γεν. 2,16-17). Κατά τόν Μ. Βασίλειον, "συνηλικιωτίς ἐστι τῆς ἀνθρωπότητος· νηστεία γάρ ἐν τῷ παραδείσῳ ἐνομόθετήθη" (Περί νηστείας, λόγος 1,3). Εἶναι μέγα πνευματικόν ἀγώνισμα καί ἡ κατ' ἐξοχήν ἔκφρασις τοῦ ἀσκητικοῦ ιδεώδους τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, ἀπαρεγκλίτως στοιχοῦσα εἰς τὰ ἀποστολικά θεσπίσματα καί τοὺς συνοδικούς κανόνας καί εἰς τὴν καθ' ὄλου πατερικὴν παράδοσιν, διεκήρυξε πάντοτε τὴν ὑψίστην ἀξίαν τῆς νηστείας διὰ τὸν πνευματικόν βίον τοῦ ἀνθρώπου καί τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ. Εἰς τὸν λατρευτικόν κύκλον τοῦ ἐνιαυτοῦ τοῦ Κυρίου προβάλλεται ἡ ὅλη περί τῆς νηστείας πατερικὴ παράδοσις καί διδασκαλία διὰ τὴν συνεχῆ καί ἀδιάπτωτον ἐγρήγορσιν τοῦ ἀνθρώπου καί τὴν ἐπίδοσιν αὐτοῦ εἰς τοὺς πνευματικούς ἀγῶνας. Διό καί ὑμνεῖται ὡς χάρις πολυφωτός, ὡς ὄπλον ἀκαταμάχητον, ὡς πνευματικῶν ἀγῶνων ἀρχή, ὡς καλλίστη τρίβος ἀρετῶν, ὡς τροφή ψυχῆς, ὡς πηγὴ φιλοσοφίας ἀπάσης, ὡς ἀφθάρτου διαγωγῆς καί ἰσαγγέλου πολιτείας τό μίμημα, ὡς μήτηρ τῶν ἀγαθῶν ἀπάντων καί τῶν ἀρετῶν, καί ὡς εἰκὼν τῆς μελλούσης ζωῆς.

2. Ἡ νηστεία ὡς ἀρχαιότατος θεσμός ἀπαντᾷ ἤδη εἰς τὴν Παλαιάν Διαθήκην (Δευτ. 9,18. Ἠσ. 58,4-10. Ἰωήλ 2,15. Ἰωνᾶς 3,5-7), βεβαιούται δέ ὑπὸ τῆς Καινῆς. Αὐτός ὁ Κύριος ἐνήστευσεν ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς δημοσίας δράσεως αὐτοῦ (Λουκ. 4,1-2) καί ἔδωκεν ὁδηγίαν ὡς πρὸς τὸν τρόπον ἀσκήσεως τῆς νηστείας (Ματθ. 6,16-18). Εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην γενικώτερον συνιστάται ἡ νηστεία ὡς μέσον ἐγκρατείας, μετανοίας καί πνευματικῆς ἀνατάσεως (Μάρκ. 1,6. Πράξ. 13,2. 14,23. Ρωμ. 14,21). Ἡ Ἐκκλησία ἀπὸ τῆς ἀποστολικῆς ἐποχῆς διεκήρυξε τὴν ὑψίστην σημασίαν τῆς νηστείας καί ὥρισε τὴν Τετάρτην καί Παρασκευὴν ὡς ἡμέρας νηστείας (Διδαχὴ 8,1), ὡς ἐπίσης καί τὴν πρὸ τοῦ Πάσχα νηστείαν (Ἐιρηναῖος Λουγδούνου, ἐν Εὐσεβίου, Ἐκκλ. Ἱστορία 5,24). Ἡ κρατήσασα ποικιλία ὡς πρὸς τὴν ἔκτασιν καί τό περιεχόμενον τῶν νηστειῶν τούτων (Διονυσίου Ἀλεξανδρείας, Ἐπιστολὴ πρὸς Βασιλεῖδην, PG 10,1278) ἀναδεικνύει τὸν πνευματικόν χαρακτήρα τῆς νηστείας, εἰς τὴν ὁποῖαν καλοῦνται ἅπαντες οἱ πιστοὶ νά ἀνταποκριθῶν, ἕκαστος κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ δύναμιν καί δυνατότητα, χωρὶς ὅμως νά παρέχεται καί ἐλευθερία καταφρονήσεως τοῦ ἱεροῦ τούτου θεσμοῦ: "ὄρα μὴ τις σέ πλανήσῃ ἀπὸ ταύτης τῆς ὁδοῦ τῆς διδαχῆς... Εἰ μὲν γάρ δύνασαι βαστάσαι ὅλον τὸν ζυγὸν τοῦ Κυρίου, τέλειος ἔσει· εἰ δέ οὐ δύνασαι, ὃ δύνη, τοῦτο ποίει. Περὶ δέ τῆς βρώσεως, ὃ δύνασαι, βάστασον" (Διδαχὴ, 6,1-3).

3. Ἡ ἀληθὴς νηστεία, ὡς πνευματικόν ἀγώνισμα, συνδέεται πρὸς τὴν ἀδιάλειπτον προσευχὴν καί τὴν εὐλικρινῆ μετάνοιαν. "Μετάνοια χωρὶς νηστείας ἀργή" (Μ. Βασιλείου, Περὶ νηστείας 1,3), ὡς ἐπίσης καί νηστεία ἄνευ ἔργων εὐποιίας εἶναι νεκρά, ἰδίᾳ δέ κατὰ τὴν σύγχρονον ἐποχὴν, καθ' ἣν ἡ ἄνισος καί ἄδικος κατανομή τῶν ἀγαθῶν στερεῖ καί αὐτοῦ τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου ὀλοκλήρους λαούς. "Νηστεύοντες ἀδελφοί σωματικῶς, νηστεύσωμεν καί πνευματικῶς· λύσωμεν πάντα σύνδεσμον ἀδικίας· διαρρήξωμεν στραγγαλιάς βιαίων συναλλαγμάτων· πᾶσαν συγγραφὴν ἄδικον διασπᾶσωμεν· δώσωμεν πεινῶσιν ἄρτον, καί πτωχοῦς ἀστέγους εἰσαγάγωμεν εἰς οἴκους" (Στιχηρὸν Ἰδιόμελον Τετάρτης Α' Ἑβδομάδος νηστειῶν. Πρβλ. Ἠσαίου 58,6-7). Ἡ νηστεία δέν ἐξαντλεῖται εἰς ἀπλὴν καί τυπικὴν ἀποχὴν ἕκ τινων μόνον καθωρισμένων τροφῶν. "Οὐ μέντοι ἐξαρκεῖ καθ' ἑαυτὴν ἡ ἀποχὴ βρωμάτων πρὸς τὴν ἐπαινετὴν νηστείαν, ἀλλὰ νηστεύσωμεν νηστείαν δεκτὴν, εὐάρεστον τῷ Θεῷ. Ἀληθὴς νηστεία ἡ τοῦ κακοῦ ἀλλοτριώσις, ἐγκράτεια γλώσσης, θυμοῦ ἀποχὴ, ἐπιθυμιῶν χωρισμός, καταλαλιᾶς, ψεύδους, ἐπιιορκίας. Ἡ τούτων ἔνδεια νηστεία ἀληθής. Ἐν τούτοις μὲν ἡ νηστεία καλόν" (Μ. Βασιλείου, Περὶ νηστείας 2,7). Ἡ κατὰ τὴν νηστείαν ἀποχὴ ἕκ τινων καθωρισμένων τροφῶν καί ἡ κατ' αὐτὴν ὀλιγαρκία, οὐ μόνον κατὰ τό εἶδος, ἀλλὰ καί κατὰ τὴν ποσότητα τῶν μεταλαμβανομένων τροφῶν, ἀποτελοῦν τό αἰσθητὸν στοιχεῖον τοῦ πνευματικοῦ

8. Είναι γεγονός ότι σήμερα πολλοί πιστοί δέν τηρούν άπάσας τας περί νηστείας διατάξεις, είτε έξ όλιγωρίας είτε λόγω τών ύπαρχουσών συνθηκών ζωής, οίαιδήποτε κάν ώσιν αυτά. Άπασαι όμως αί περιπτώσεις αύται τής χαλαρώσεως τών περί νηστείας ιερών διατάξεων, είτε είναι γενικώτεροι, είτε άτομικοί δέον όπως τυγχάνουν φιλοστόργου μητρικής μερίμνης έκ μέρους τής Έκκλησίας, ήτις ούδέποτε "θέλει τόν θάνατον του άμαρτωλού ως τό έπιστρέφαι και ζην αυτόν". Όθεν διά τούς έχοντας δυσκολίαν είς τήν τήρησιν τών ίσχυουσών περί νηστείας διατάξεων είτε έκ λόγων άτομικών (άσθένεια, στράτευσις, συνθήκαι έργασίας, διαβίωσις έν τή Διασπορά κ.λπ.) είτε γενικωτέρων (είδικάί συνθήκαι έπικρατούσαι είς τινας χώρας από πλευράς κλίματος, άδυναμία εύρέσεως νηστιμών τροφών και κοινωνικών δομών) έπαφίεται είς τήν πνευματικήν διάκρισιν τών κατά τόπους Όρθοδόξων Έκκλησιών νά καθορίσουν τό μέτρον τής φιλανθρώπου οίκονομίας και έπιεικειάς, άπαλύνουσαι, κατά τας είδικάς ταύτας περιπτώσεις, τό τυχόν "στύφον" τών ιερών νηστειών. Πάντα δέ ταύτα έντός τών πλαισίων τών ως άνω λεχθέντων και επί τῷ σκοπῷ νά μή άτονήση ποσώς ο ιερός θεσμός τής νηστείας. Η φιλόανθρωπος αύτη συγκατάβασις πρέπει νά άσκηθῆ υπό τής Έκκλησίας μετά πάσης φειδοῦς, όπωςσδήποτε δέ επί τό έπιεικέστερον διά τας περιπτώσεις εκείνας, δι' ας δέν ύπάρχει όμοιόμορφος πάντοτε και είς άπάσας τας περιπτώσεις παράδοσις και πρᾶξις έν τή Έκκλησία. "...Καλόν τό νηστεύειν πᾶσαν ήμέραν, άλλ'ό μή έσθίων τόν έσθίοντα μή κρινέτω. Έν τοίς τοιούτοις ού νομοθετεῖν, ού βιάζεσθαι, ούκ άναγκαστικῶς άγειν τό έγγχειρισθέν προσήκει ποιόμνιον, πειθοί δέ μάλλον και ήλιότητι και λόγω άλατι ήρτυμένῳ..." (Ίωάννου Δαμασκηνού, Περί τών άγίων νηστειών, 7).

9. Όσαύτως πρέπει τό σύνολον τών πιστών τής Έκκλησίας νά νηστεύη πρό τής Θείας Μεταλήψεως, νά έθισθῆ δέ νά νηστεύη είς ένδειξιν μετανόιας, είς έκπλήρωσιν πνευματικής ύποσχέσεως, πρός έπίτευξιν ιεροῦ τινος σκοποῦ, είς καιρούς πειρασμοῦ, έν συνδυασμῷ πρός αίτήματα αύτου παρά του Θεοῦ, είς θεομηνίας, πρό του βαπτίσματος (διά τούς προσερχομένους είς τό βάπτισμα ένηλικούς), πρό τής χειροτονίας, είς περιπτώσεις έπιτιμίων, κατά τας ιεράς αποδημίας και είς άλλας παρομοίας περιστάσεις.

ανακοινωθέν της γ' προσυνοδικής διασκέψεως αναφερόμενο

στην συμβολή της ορθοδοξίας στην επικράτηση

της ειρήνης, δικαιοσύνης, ελευθερίας και αγάπης (1986)

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, ἔχουσα συνείδησιν τῶν φλεγόντων προβλημάτων, τὰ ὁποῖα ἀπασχολοῦν σήμερον ὀλοκλήρον τὴν ἀνθρωπότητα ἀνέγραψεν ἀρχῆθεν εἰς τὴν Ἡμερησίαν Διάταξιν τῆς Ἀγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τό θέμα: "Συμβολή τῶν κατὰ τόπους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν εἰς ἐπικράτησιν τῶν χριστιανικῶν ἰδεωδῶν τῆς εἰρήνης, τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀδελφοσύνης καὶ τῆς ἀγάπης μεταξύ τῶν λαῶν, καὶ ἄρσιν τῶν φυλετικῶν διακρίσεων". Εἶναι, βεβαίως, αὐτονόητον ὅτι ὁ προβληματισμός αὐτός τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας δέν ἔχει ἀποκλειστικόν χαρακτήρα: ἀπασχολεῖ ὅλους τοὺς χριστιανούς, ὅλας τὰς θρησκείας καί, ὑπὸ διαφόρους μὸρφάς καὶ ἀποχρώσεις, ἑναρμονίζεται πρὸς τὸν προβληματισμόν ὀλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος.

Ποῖα ὅμως θά εἶναι ἡ κοινὴ βάση, ἐπὶ τῆς ὁποίας οἱ Ὁρθόδοξοι, ζῶντες ὑπὸ διαφόρους συνθήκας, θά πραγματοποιήσουν τὰ χριστιανικά ἰδεώδη τῆς εἰρήνης, τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀδελφοσύνης καὶ τῆς ἀγάπης μεταξύ τῶν λαῶν; Ποῖα εἶναι, εἰδικώτερον, ἡ θέσις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐπὶ τῶν ἰδεωδῶν αὐτῶν καὶ ποῖας προτάσεις δύναται αὕτη νά κάμῃ, εἰς ποῖας συγκεκριμένας ἐνεργείας νά προβῇ, διὰ νά συμβάλῃ τὸ κατ'αὐτὴν εἰς τὴν πραγματοποιήσιν τῶν ἰδεωδῶν τούτων; Ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου ἡ Γ' Προσυνοδικὴ Πανορθόδοξος Διάσκεψις κατόπιν ἐπισταμένης κατὰ στάδια μελέτης τοῦ θέματος, ἐκφράζουσα τὴν ἱκανοποίησιν αὐτῆς διὰ τὰ ἐπιτελεσθέντα καὶ ἐν πλήρει συνειδήσει τῶν κατὰ τὸ ἀνθρώπινον παραλείψεων, αἱ ὁποῖαι ἐσημειώθησαν ἢ σημειοῦνται εἰς τὸν χῶρον αὐτόν, ὑποβάλλει εἰς τὴν Ἀγίαν καὶ Μεγάλην Σύνοδον τὰ κάτωθι:

A. Ἡ ἀξία τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου,
θεμέλιον διὰ τὴν εἰρήνην.

1. Ἐχει ἰδιαιτέραν σημασίαν νά τονισθῇ, ἐν πρώτοις, ὅτι ἡ βιβλικὴ ἔννοια τῆς εἰρήνης δέν συμπίπτει πρὸς μίαν οὐδετέραν, ἀρνητικὴν ἀντίληψιν, ἢ ὁποῖα θά τὴν ἐταύτιζεν ἀπλῶς πρὸς ἀπουσίαν πολέμου. Ἡ ἔννοια τῆς εἰρήνης ταυτίζεται πρὸς τὴν ἀποκατάστασιν τῶν πραγμάτων εἰς τὴν ἀρχικὴν, προπρωτικὴν τῶν ἀκεραιότητά, ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἔζη καὶ ἀνέπνεεν ὑπὸ τὴν ζωογόνον πνοὴν τῆς κατ'εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν Θεοῦ δημιουργίας του, δηλαδὴ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν σχέσεων καὶ τὴν εἰρήνην μεταξύ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων.

2. Πράγματι δέ, καθ' ὅλην τὴν περίοδον τοῦ ἱστορικοῦ βίου τῆς ἡ Ὁρθοδοξία ὑπηρετήσε μέ συνέπειαν, συνέχειαν καὶ ζῆλον τὸ μεγαλεῖον αὐτοῦ τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου μέ ὅλην τὴν ἀπολυτότητα καὶ καθολικότητα μέ τὰς ὁποίας συνεδέθη τοῦτο εἰς τὰ πλαίσια τῆς χριστιανικῆς ἀνθρωπολογίας. Ὁ ἄνθρωπος, ὡς κορυφῶσις καὶ συγκεφαλαίωσις τῆς θείας δημιουργίας καὶ ὡς κατ'εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν πλασθεὶς τοῦ Δημιουργοῦ του, ὑπῆρξε διὰ τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν τὸ καθ' ὅλου περιεχόμενον τῆς ἀποστολῆς τῆς εἰς τὸν κόσμον καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς σωτηρίας. Ἡ ἀποκατάστασις τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸ ἀρχέγονον μεγαλεῖον καὶ κάλλος τοῦ "κατ'εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν" ἐταυτίσθη ἀπολύτως μέ τὴν ἀποστολήν τῆς. Καὶ αὐταὶ ἀκόμη αἱ καθαρῶς θεολογικαὶ ἔριδες, αἱ καταλήξασαι εἰς τὴν δογματικὴν διατύπωσιν τῆς Τριαδολογικῆς, τῆς Χριστολογικῆς καὶ τῆς Ἐκκλησιολογικῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἀπεσκόπων, ἐν τελευταίᾳ ἀναλύσει, εἰς τὴν διαφύλαξιν τῆς ἀθθεντικότητος καὶ τῆς πληρότητος τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας διὰ τὸν ἄνθρωπον καὶ τὴν σωτηρίαν του.

3. Ἡ ἱερότης καὶ θειότης τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου ὑπῆρξεν ἡ πηγὴ

ικανόν νά προοδεύη συνεχῶς κατά ἀνοδικήν πορείαν πρὸς τὴν πνευματικὴν τελειότητα, ἀλλὰ τὸ ὁποῖον, συγχρόνως, ἐμπερικλείει τὸν κίνδυνον τῆς παρακοῆς, τῆς ἔναντι τοῦ Θεοῦ αὐτονομήσεως καί, δι' αὐτῆς, τῆς πτώσεως. Ἐξ οὗ καί ὁ τρομακτικὸς ρόλος, τὸν ὁποῖον διαδραματίζει εἰς τὰ θέματα εἰρήνης καὶ ἐλευθερίας τὸ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ καὶ ἐν τῷ κόσμῳ κακόν. Συνέπεια τοῦ κακοῦ τούτου εἶναι αἱ ἐπικρατοῦσαι σήμερον ἐν τῇ ζωῇ ἀτέλειαι καὶ ἐλλείψεις: ἡ ἔκκοσμίκευσις, ἡ βία, ἡ ἔκκλισις τῶν ἠθῶν, τὰ παρατηρούμενα ἀρνητικὰ φαινόμενα εἰς μερίδα τῆς συγχρόνου νεότητος, ὁ φυλετισμὸς, οἱ ἐξοπλισμοί, οἱ πόλεμοι καὶ τὰ τούτων ἀπότοκα κοινωνικά κακά, ἡ κατάθλιψις τῶν μαζῶν, ἡ κοινωνικὴ ἀνισότης, ὁ περιορισμὸς τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων εἰς τὸν χῶρον τῆς ἐλευθερίας τῶν συνειδήσεων καὶ τῆς θρησκευτικῆς εἰδικώτερον ἐλευθερίας, ἥτις εἰς τινὰς γνωστὰς περιπτώσεις, καταπιέζεται μέχρι τοῦ σημείου παντελοῦς ἀφανισμοῦ πάσης θρησκευτικῆς ἐκδηλώσεως, ἡ οἰκονομικὴ ἀθλιότης, ἡ ἀνισὸς κατανομή ἢ καὶ ἡ παντελῆς στέρσις τῶν καταναλωτικῶν ἀγαθῶν, ὁ φυσικὸς μαρασμὸς, ἡ πεῖνα τῶν ὑποσιτιζομένων ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων, αἱ βίαιαι μετακινήσεις, τὸ προσφυγικὸν χάος καὶ αἱ μεταναστεύσεις πληθυσμῶν, ἡ καταστροφὴ τοῦ περιβάλλοντος, τὰ προβλήματα τῶν ἐν ἐξελίξει κοινωνιῶν ἐν μέσῳ μιᾶς ἀνίσως ἐκβιομηχανοποιημένης καὶ τεχνοκρατουμένης ἀνθρωπότητος, αἱ προσδοκίαι τῆς μελλοντολογίας - πάντα ταῦτα ὑφαίνουν τὸ ἀπέραντον ἄγχος τῆς ἀγωνιῶδους συγχρόνου ἀνθρωπότητος. Μιᾶς ἀνθρωπότητος ὅμως, ἡ ὁποία, ἀκριβῶς ἐν τῷ μέσῳ τῶν διαιρέσεων τῆς, ἀποκτᾷ ἐντονώτερον τὴν συνείδησιν, ὅτι περικλείει τὰ σπέρματα τῆς ὄντολογικῆς ἐνότητος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, τὸ ὁποῖον, ὅπως διὰ τοῦ πρώτου Ἀδάμ συνάπτεται πρὸς τὸν Δημιουργόν, οὕτω καὶ διὰ τοῦ δευτέρου Ἀδάμ, τηρεῖται ἐν ἐνότητι μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς.

2. Ἐναντι τῆς καταστάσεως αὐτῆς, ἡ ὁποία ὠδήγησεν εἰς τὴν ἀποδυνάμωσιν τῆς θεωρήσεως τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου, καθήκον τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἶναι ὅπως, ἀποφεύγουσα τοὺς προβληματισμούς τοῦ ὀρθολογισμοῦ, προβάλλῃ σήμερον, μέσα ἀπὸ τὸ κήρυγμα, τὴν θεολογίαν, τὴν λατρείαν καὶ τὸ ποιμαντικὸν ἔργον τῆς, τὸ πρόσωπον τοῦ χριστιανοῦ ἀνθρώπου ὡς προσώπου-ὑποκειμένου. Εἰς τὸ καθήκον τοῦτο ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία καλεῖται νά ἀνταποκριθῇ ἐπιτυχῶς, διότι ὁ πυρὴν τῆς ἀνθρωπολογίας τῆς εὐρίσκεται εἰς τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τὴν ὁποίαν τὸν ἐπρόικισεν ὁ Δημιουργὸς του· καὶ ἡ ὁποία διασώζεται κατὰ τὸ μέτρον, κατὰ τὸ ὁποῖον ἐκλέγει οὗτος νά εἶναι ἐλεύθερος ὄχι ἀνεξαρτήτως τοῦ Δημιουργοῦ του ἀλλ' ἐλευθέρως ὑποτασσόμενος εἰς Αὐτόν καὶ εἰς τὸ σχέδιον τὸ ὁποῖον Οὗτος συνέλαβε δι' αὐτόν.

Γ. Ἀποστολὴ τῆς Ὁρθοδοξίας εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον.

1. Ἡ Ὁρθοδοξία δύναται καὶ ὀφείλει νά συμβάλῃ θετικῶς εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ὀργανικῆς σχέσεως τοῦ συγχρόνου διεθνoῦς διαλόγου πρὸς τὰ κατ' ἐξοχὴν χριστιανικά ἰδεώδη τῆς εἰρήνης, τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀδελφoσύνης, τῆς ἀγάπης καὶ τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης μεταξύ τῶν λαῶν, διακηρύττουσα τὴν περὶ ἀνθρώπου καὶ κόσμου χριστιανικὴν πίστιν, ὡς ἔπραξε τοῦτο εἰς τὴν καθ' ὅλου ἱστορικὴν πορείαν αὐτῆς, διὰ νά ἐπιτύχῃ τὴν ἀναμόρφωσιν τῆς πνευματικῆς καὶ πολιτιστικῆς ταυτότητος τοῦ κόσμου. Ἡ περὶ θείας προελεύσεως καὶ ἐνότητος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καὶ τοῦ κόσμου χριστιανικὴ πίστις, ἐν ἀρρήκτῳ πάντοτε σχέσει πρὸς τὴν ἱερότητα, τὴν αὐτοτέλειαν καὶ τὴν ὑψίστην ἀξίαν τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου, εὐρίσκεται ὑπολανθανόντως εἰς τὴν βάσιν τοῦ συγχρόνου διεθνoῦς διαλόγου διὰ τὴν εἰρήνην, τὴν κοινωνικὴν δικαιοσύνην καὶ τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα. Ἡ ἰδέα τῆς καθολικότητος τῶν ἰδεῶν τούτων, ἥτις ἀποτελεῖ τὴν βάσιν τοῦ συγχρόνου διαλόγου, θά ἦτο σχεδόν ἀδιανόητος ἀνευ τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας διὰ τὴν ὄντολογικὴν ἐνότητα τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

2. Ἡ ἀναγωγὴ τῆς ἐνότητος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους εἰς τὸ ἀρχέτυπον ζεῦγος τῆς θείας δημιουργίας καθίσταται ἡ συγκεκριμένη πηγὴ τῶν ἀγαθῶν τῆς

αυτόνομητον διά τόν Χριστιανόν, ὥστε "οὐδέν οὕτως ἴδιόν ἐστι Χριστιανοῦ ὡς τό εἰρηνοποιεῖν" (Ἐπιστ. 114. PG 32,528). Ἡ εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἡ μυστική δύναμις, ἡ ὁποία πηγάζει ἀπό τήν καταλλαγὴν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τόν οὐράνιον Πατέρα του: "κατά πρόνοιαν Ἰησοῦ τοῦ τά πάντα ἐν πᾶσιν ἐνεργούντος, καί ποιούντος εἰρήνην ἄρρητον καί ἐξ αἰῶνος προωρισμένην καί ἀποκαταλλάσσοντος ἡμᾶς ἐαυτῷ καί ἐν ἐαυτῷ τῷ Πατρὶ" (Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου, περί θ. ὀνομ. 11,2,4. PG 3,953).

4. Ὅφειλομεν συγχρόνως νά ὑπογραμμίσωμεν ὅτι τό πνευματικόν δῶρον τῆς εἰρήνης ἐξαρτᾶται καί ἀπό τήν ἀνθρωπίνην συνεργίαν. Τό Ἅγιον Πνεῦμα χορηγεῖ πνευματικά δῶρα ὅταν ὑπάρχη ἀνάβασις τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας πρὸς τόν Θεόν, ὅταν ἐν μετανοίᾳ ἐπιζητῆ κανεῖς τήν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ. Τό θεῖον δῶρον τῆς εἰρήνης ἐμφανίζεται ἐκεῖ ἔνθα οἱ Χριστιανοί καταβάλλουν προσπαθείας εἰς τό ἔργον τῆς πίστεως, τῆς ἀγάπης καί τῆς ἐλπίδος ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν (Α' Θεσ. 1,3).

5. Ὅμιλοῦντες περί τῆς εἰρήνης τοῦ Χριστοῦ, ὡς τῆς ἀληθοῦς εἰρήνης, ἐννοοῦμεν τήν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐπιτυχανομένην εἰρήνην. Ἡ ἁμαρτία εἶναι πνευματική ἀσθένεια, τῆς ὁποίας τά ἐξωτερικά συμπτώματα εἶναι αἱ ταραχαί, αἱ ἔριδες, οἱ πόλεμοι μέ τὰς τραγικάς των συνεπειάς. Ἡ Ἐκκλησία ἐπιδιώκει νά ἐξαλείψῃ ὄχι μόνον τά ἐξωτερικά συμπτώματα αὐτῆς τῆς ἀσθενείας, ἀλλά καί τήν αἰτίαν αὐτῶν, τήν ἁμαρτίαν.

6. Συγχρόνως ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία θεωρεῖ καθῆκον αὐτῆς νά ἐπικροτῆ πᾶν ὅ,τι ἐξυπηρετεῖ πράγματι τήν εἰρήνην (Ρωμ. 14,19) καί ἀνοίγει τήν ὁδόν πρὸς τήν δικαιοσύνην, τήν ἀδελφούνην, τήν ἀληθῆ ἐλευθερίαν καί τήν ἀμοιβαίαν ἀγάπην μεταξύ ὄλων τῶν τέκνων τοῦ ἐνός οὐρανοῦ Πατρός ὡς καί μεταξύ ὄλων τῶν λαῶν, τῶν ἀποτελούντων τήν ἐνιαίαν ἀνθρωπίνην οἰκογένειαν. Συμπάσχει δέ μεθ' ὄλων τῶν Χριστιανῶν, οἱ ὁποῖοι, εἰς διάφορα μέρη τοῦ κόσμου, στεροῦνται τοῦ ἀγαθοῦ τῆς εἰρήνης καί ὑφίστανται διωγμούς, λόγῳ τῆς χριστιανικῆς των πίστεως.

Β. Ἡ εἰρήνη ὡς ἀποτροπή τοῦ πολέμου.

1. Ἡ Ὁρθοδοξία καταδικάζει γενικῶς τόν πόλεμον, τόν ὁποῖον θεωρεῖ ὡς ἀπόρροίαν τοῦ ἐν τῷ κόσμῳ κακοῦ καί τῆς ἁμαρτίας, ἐπιτρέψασα κατά συγκατάβασιν πολέμους πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς καταπατηθείσης δικαιοσύνης καί ἐλευθερίας.

2. Δέν ἔχει διά τοῦτο κανένα δισταγμόν νά διακηρύξῃ ὅτι εἶναι ἐναντίον πάσης μορφῆς ἐξοπλισμῶν, συμβατικῶν, πυρηνικῶν καί διαστημικῶν, ὁθενδήποτε προερχομένων, διότι ὁ πυρηνικός ἴδιος πόλεμος ἔχει ὡς ἐπακόλουθον τήν καταστροφὴν τῆς δημιουργίας, τήν ἐξαφάνισιν τῆς ζωῆς ἀπό προσώπου τῆς γῆς. Αὐτό δέ ὀφείλει νά τό πράξῃ πολύ περισσότερο σήμερον, ὅτε γνωρίζομεν καλλίτερον τήν καταστρεπτικὴν δύναμιν τῶν πυρηνικῶν ὄπλων. Αἱ συνέπειαι ἐνδεχομένου πυρηνικοῦ πολέμου θά εἶναι τρομακτικά, ὄχι μόνον διότι θά ἐπέλθῃ ὁ θάνατος εἰς ἀπρόβλεπτον ἀριθμόν ἀνθρώπων, ἀλλά καί διότι δι' ὅσους θά ἐπιζήσουν ὁ βίος θά καταστῇ ἀβίωτος. Θά ἐμφανισθοῦν ἀνίατοι ἀσθένειαι καί θά προκληθοῦν γενετικά ἀλλαγαί, αἱ ὁποῖαι θά ἐπηρεάζουν καταστρεπτικῶς καί τὰς ἐπομένας γενεάς, ἐάν βεβαίως ἐναπομείνῃ κάτι ἐπὶ τῆς γῆς. Συμφώνως πρὸς γνώμας εἰδικῶν ἐπιστημόνων ἄλλη φοβερὰ συνέπεια ἐνός πυρηνικοῦ πολέμου θά εἶναι ὁ ὀνομαζόμενος "πυρηνικός χειμῶν". Θά προκληθῇ ἀλλαγὴ τοῦ κλίματος εἰς τόν πλανήτην μας καί θά ἐκλείψῃ ἡ ζωή. Ἐξ αὐτῶν συνάγεται ὅτι ὁ πυρηνικός πόλεμος εἶναι ἀνεπίτρεπτος ἀπό πάσης ἐπόψεως, φυσικῆς καί ἠθικῆς. Εἶναι ἔγκλημα κατὰ τῆς ἀνθρωπότητος καί θανάσιμον ἁμάρτημα ἐναντι τοῦ Θεοῦ, τό ἔργον τοῦ ὁποῖου καταστρέφει. Καθῆκον λοιπόν τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, τῶν ἄλλων Χριστιανῶν καί ὅλης τῆς ἀνθρωπότητος εἶναι νά προλάβουν αὐτόν τόν κίνδυνον. Ἐκ

4. Ἡ Ὁρθοδοξία χωρὶς συμβιβασμούς καταδικάζει τὸ ἀπάνθρωπον σύστημα τῶν φυλετικῶν διακρίσεων καὶ τὴν ἱερόσυλον διακήρυξιν περὶ δῆθεν συμφωνίας αὐτοῦ πρὸς τὰ χριστιανικά ἰδεώδη. Εἰς τὸ ἐρώτημα "καὶ τίς ἐστι μου ὁ πλησίον;" ὁ Χριστὸς ἀπήντησε μὲ τὴν παραβολὴν τοῦ καλοῦ Σαμαρείτου. Καὶ οὕτω μᾶς ἐδίδασκε τὴν κατάλυσιν κάθε μεσοτοίχου ἔχθρας καὶ προκαταλήψεως. Ἡ Ὁρθοδοξία ὁμολογεῖ ὅτι κάθε ἄνθρωπος, ἀνεξαρτήτως χρώματος, θρησκείας, φυλῆς, ἐθνικότητος, γλώσσης, εἶναι φορεὺς τῆς εἰκόνας Θεοῦ, ἀδελφός ἢ ἀδελφή μας, ἰσότημὸν μέλος τῆς ἀνθρωπίνης οἰκογενείας.

Ζ. Ἀδελφοσύνη καὶ ἀλληλεγγύη μεταξύ τῶν λαῶν.

1. Ἡ τελευταία αὕτη διαπίστωσις μᾶς ὁδηγεῖ ἀβιάστως εἰς τὴν βαθυτέραν σύλληψιν τῆς ἰδιοτύπου συμβολῆς τῆς Ὁρθοδοξίας εἰς τὴν μεταξύ τῶν λαῶν ἀλληλεγγύην καὶ καλλιέργειαν τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀδελφοσύνης. Πράγματι, αἱ Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησῖαι ἔχουν τὴν δυνατότητα νὰ συμβάλουν διὰ τῆς καλλιέργειας τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πληρώματος καὶ γενικώτερον τοῦ λαοῦ καθὼς καὶ διὰ τῆς ὅλης πνευματικῆς τῶν δραστηριότητος εἰς μίαν μεταβολὴν πρὸς τὸ ἥλιότερον τοῦ γενικοῦ κλίματος καὶ φρονήματος. Ἐνταῦθα πρόκειται περὶ ποικίλων πνευματικῶν δυνατοτήτων διαφερουσῶν ἐκεῖνων τῶν διεθνῶν ὀργανισμῶν καὶ τῶν κρατῶν. Αἱ δυνατότητες αὗται ἐκπηγάζουν ἐκ τῆς φύσεως τῆς Ἐκκλησίας, ἀποβλέπουν εἰς οὐσιαστικώτερα καὶ μονιμώτερα ἀποτελέσματα εἰς τὰ ζητήματα εἰρήνης καὶ ἀδελφοσύνης, καὶ πρέπει νὰ ἀναπτυχθοῦν εἰς τὸ μέγιστον δυνατόν. Ἐδῶ διανοίγεται εὐρὺ στάδιον διὰ τὰς Ὁρθόδοξους Ἐκκλησῖας, δεδομένου ὅτι αὗται ὡς οὐσιαστικὸν στοιχεῖον τῆς ἐκκλησιολογικῆς καὶ κοινωνικῆς διδασκαλίας τῶν προβάλλουν εἰς τὸν διεσπασμένον κόσμον τὸ ἰδεῶδες τῆς λατρευτικῆς, τῆς εὐχαριστιακῆς κοινωνίας.

2. Οὕτω κατανοεῖται καὶ ἡ τεραστία εὐθύνη τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν καταπολέμησιν τῆς πείνης καὶ τῆς ἀπολύτου ἐνδείας, ἡ ὁποία μαστίζει σήμερον κατὰ ἀπαράδεκτον τρόπον μεγάλας μάζας ἀνθρώπων ἢ καὶ ὀλοκλήρων λαῶν, κυρίως εἰς τὸν Τρίτον Κόσμον. Ἐν τοιοῦτον φοβερὸν φαινόμενον εἰς τὴν ἐποχὴν μας, κατὰ τὴν ὁποίαν αἱ οἰκονομικῶς προηγμένα χῶραι ζοῦν ὑπὸ καθεστῶς ἀφθονίας καὶ σπατάλης ἢ καὶ ἀναλίσκονται εἰς ἐξοπλισμούς, ὑποδηλοῦν σοβαρὰν κρίσιν ταυτότητος τοῦ συγχρόνου κόσμου, τοῦτο δὲ διὰ δύο κυρίως λόγους:

- α) διότι ἡ πείνα ὄχι μόνον ἀπειλεῖ τὸ θεῖον δῶρον τῆς ζωῆς ὀλοκλήρων λαῶν τοῦ ἀναπτυσσομένου κόσμου, ἀλλὰ καὶ συντρίβει ὀλοκληρωτικά τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν ἱερότητα τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου, καὶ
- β) διότι αἱ οἰκονομικῶς ἀνεπτυγμένα χῶραι, μὲ τὴν ἄδικον ἢ καὶ, συχνά, ἐγκληματικὴν κατανομήν καὶ διαχειρίσιν τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν, προσβάλλουν ὄχι μόνον τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ κάθε ἀνθρώπινον πρόσωπον, ἀλλὰ καὶ τὸν ἴδιον τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος σαφῶς ταυτίζει ἑαυτὸν πρὸς τὸν πεινῶντα καὶ ἐνδεῆ ἄνθρωπον, λέγων "ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε" (Ματθ. 25,40).

3. Ἡ οἰαδήποτε, ἐπομένως, ἀδράνεια καὶ ἀδιαφορία τοῦ κάθε χριστιανοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας γενικώτερον ἐμπρὸς εἰς τὸ τρομακτικὸν σύγχρονον φαινόμενον τῆς πείνης ὀλοκλήρων λαῶν, θά ἐταυτίζετο μὲ προδοσίαν τοῦ Χριστοῦ καὶ μὲ ἀπουσίαν ἐνεργοῦ πίστεως. Διότι, ἂν ἡ μέριμνα διὰ τὴν ἰδικὴν μας τροφήν εἶναι συχνά θέμα ὑλικόν, ἡ μέριμνα διὰ τὴν τροφήν τοῦ συνανθρώπου μας εἶναι θέμα καὶ πνευματικόν (Ἰακ. 2,14-18). Ἀποτελεῖ, ἐπομένως, ὑψίστον καθήκον ὅλων τῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν νὰ κηρυχθοῦν ἀλληλεγγυοὶ πρὸς τοὺς ἐνδεεῖς ἀδελφούς τῶν καὶ νὰ ὀργανώσουν ἀμέσως καὶ ἀποτελεσματικῶς τὴν βοήθειάν των. Ἐπ' αὐτοῦ αἱ κατὰ τόπους Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησῖαι ἔχουν ἤδη ἀποκτήσει πείραν ἐκ τῶν ἀναληφθεισῶν μέχρι τοῦδε σχετικῶν ἐνεργειῶν καὶ πρωτοβουλιῶν των. Δι' αὐτῶν

τούς ανθρώπους και όλους τους λαούς. Ἐπειδὴ βιοῦμεν τὴν θείαν δωρεάν τῆς ἐλευθερίας μέ τὸ ἀπολυτρωτικὸν ἔργον τοῦ Χριστοῦ, δυνάμεθα νὰ προβάλωμεν πληρέστερα τὴν καθολικὴν ἀξίαν τῆς διὰ κάθε ἄνθρωπον καὶ κάθε λαόν. Ἐπειδὴ, τρεφόμενοι μέ τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Κυρίου ἐν τῇ Θεῖα Εὐχαριστίᾳ βιοῦμεν τὴν ἀνάγκην τοῦ μερισμοῦ τῶν δωρεῶν τοῦ Θεοῦ μετά τῶν ἀδελφῶν μας, κατανοοῦμεν πληρέστερον τὴν πείναν καὶ τὴν στέρησιν καὶ ἀγωνιζόμεθα διὰ τὴν ὑπερνίκησιν αὐτῶν. Ἐπειδὴ προσδοκῶμεν καινὴν γῆν καὶ καινοὺς οὐρανοὺς, ὅπου θά ἐπικρατῇ ἡ ἀπόλυτος δικαιοσύνη, ἀγωνιζόμεθα ἐδῶ καὶ τώρα (*hic et nunc*) διὰ τὴν ἀναγέννησιν καὶ τὴν ἀνακαίνισιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς κοινωνίας.

3. Ἡ μαρτυρία μας δέ αὕτη καὶ ἡ δι' αὐτῆς ἄρδευσις τοῦ αὐχμηροῦ ἐδάφους τῆς ἐποχῆς μας, ἡ ὁποία, περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλην ἔχει ἀνάγκην τοῦ Θεοῦ, θά ἀποτελέσῃ ἴσως τὸν καλλίτερον τρόπον συμβολῆς τῶν Ἐκκλησιῶν μας εἰς τὴν εἰρήνην καὶ τὰ ἰδεώδη, τὰ ὁποία τὴν συνοδεύουν καὶ τὴν πραγματοποιοῦν. Αἱ Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι ἀπευθύνονται ἐν ἀγάπῃ πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν, ὥστε ὅλοι νὰ συνεργήσουν εἰς τὴν ἐπικράτησιν τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εἰρήνης μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν λαῶν.

ΜΕΡΟΣ Ε

ΒΛΑΣΙΟΥ ΙΩ. ΦΕΙΔΑ
Καθηγητού του Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΤΟ «ΑΥΤΟΚΕΦΑΛΟΝ»
ΚΑΙ ΤΟ «ΑΥΤΟΝΟΜΟΝ»
ΕΝ Τῇ ΟΡΘΟΔΟΞῶ ΕΚΚΛΗΣΙΑῖ

| Νέα Σιών , τ. 71 (1979), σ. 7-30 |

ΕΝ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΟΙΣ 1979

τὸν ἐπιδιώκοντα τὴν κατάλυσιν τῆς διοικητικῆς αὐτῆς ἀνεξαρτησίας τῶν μητροπόλεων β' κανόνα τῆς Β' ἐν Κων/πόλει Οἰκουμενικῆς συνόδου (381), διό καὶ χαρακτηριστικῶς τονίζει: «Σημείωσα οὖν ἀπὸ τοῦ παρόντος κανόνος ὅτι τὸ παλαιὸν πάντες οἱ τῶν ἐπαρχιῶν μητροπολῖται αὐτοκέφαλοι ἦσαν καὶ ὑπὸ τῶν οἰκείων συνόδων ἐχειροτονοῦντο» (Ράλλη-Ποτλῆ, Σύνταγμα, Β' 171). Ἡ προσπάθεια τῆς Β' Οἰκουμενικῆς συνόδου νὰ ὑπαγάγῃ διὰ τῶν β' καὶ στ' κανόνων τὰς μητροπόλεις εἰς μείζονα διοικητικὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐνότητα κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὴν πολιτικὴν διοίκησιν δὲν ἐπέτυχε (Β. Φειδᾶ, Ὁ Θεσμός τῆς Πενταρχίας τῶν Πατριαρχῶν, I. Προϋποθέσεις διαμορφώσεως τοῦ Θεσμοῦ, σ. 135 ἐξ.), διό καὶ ἀνεζητήθησαν ἄλλαι κανονικαὶ λύσεις, αἱ ὁποῖαι ὠδήγησαν εἰς τὴν ὑπὸ τῆς Δ' ἐν Χαλκηδόνι Οἰκουμενικῆς συνόδου (451) καθιέρωσιν τοῦ πατριαρχικοῦ συστήματος ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως (διὰ τῆς ὑπαγωγῆς πάντων τῶν μητροπολιτῶν ὑπὸ τοὺς πέντε πατριάρχους (Β. Φειδᾶ, Ὁ Θεσμός τῆς Πενταρχίας τῶν Πατριαρχῶν, I. Προϋποθέσεις... τοῦ Θεσμοῦ, σελ. 168-319). Μέχρι τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς συνόδου οἱ μητροπολῖται διεφύλαξαν θεσμικῶς ἀκαιοτόμητον τὴν διὰ τῶν ἀποφάσεων τῆς Α' Οἰκουμενικῆς συνόδου κτηθεῖσαν διοικητικὴν αὐτοκεφαλίαν αὐτῶν. Αὕτη ἐπηρεῖτο αὐστηρότερον εἰς τὴν ἀσκήσιν κυρίως τοῦ δικαίου τῶν χειροτονιῶν καὶ κρίσεως ἐπισκόπων, παρὰ τὰς διαμορφωθείσας σαφεῖς τάσεις ἀσκήσεως ὑπερμητροπολιτικῆς ἀσθενείας ὑπὸ τῶν κερτημένων κανονικῶν καταχωρημένα πρᾶξεα πηλῆς ἐπισημοτάτων θρόνων Ρώμης, Κων/πόλεως, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων (κανόνες στ' καὶ ζ' τῆς Α' ἐν Νικαίᾳ, β' καὶ γ' τῆς Β' ἐν Κων/πόλει Οἰκουμενικῶν συνόδων). Αἱ τάσεις αὐταί, ἀποσκοποῦσαι εἰς τὴν ὑπὸ τῶν «ἐπισημοτάτων» θρόνων ἀπόκτησιν ὑπερμητροπολιτικῆς ἐξουσίας εἰς τὸ δίκαιον τῶν χειροτονιῶν καὶ κρίσεως ἐπισκόπων (Β. Φειδᾶ, ἐνθ' ἄνωτ.), συνετέλεσαν εἰς τὴν ὑπὸ τῆς Γ' ἐν Ἐφέσῳ Οἰκουμενικῆς συνόδου (431) κανονικὴν καταχύρωσιν τῆς διοικητικῆς αὐτοκεφαλίας τῆς ἐκκλησίας τῆς Κύπρου.

3) Χαρακτήρ τοῦ διοικητικοῦ Θεσμοῦ τῆς κανονικῆς «αὐτοκεφαλίας»

Ἡ διὰ τοῦ η' κανόνος τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς συνόδου κανονικὴ κατοχύρωσις τοῦ αὐτοκεφάλου τῆς ἐκκλησίας τῆς Κύπρου ἀποτελεῖ χαρακτηριστικὴν περιπτώσιν ὅχι μόνον τῆς κανονικῆς διαδικασίας, ἀλλὰ καὶ τοῦ κανονικοῦ περιεχομένου τῆς διοικητικῆς αὐτοκεφαλίας ἐκκλησίας τινὸς γενικώτερον. Ἀφορμὴν διὰ τὴν θέσπισιν τοῦ κανόνος αὐτοῦ ἔδωκεν ἡ ὑπὸ τῶν ἀρχιεπισκόπων Ἀντιοχείας διεκδίκησις τοῦ δικαιώματος νὰ χειροτονοῦν τοὺς μητροπολίτας πασῶν τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἀνατολικῆς Διοικήσεως (Β. Φειδᾶ, ἐνθ' ἄνωτ., I, 205-219). Ἡ Κύπρος ἦτο ἐπαρχία τῆς Ἀνατολικῆς λεγομένης Διοικήσεως, διό καὶ ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἀντιοχείας ἐχρησιμοποίησε καὶ τὴν πολιτικὴν ἐμπειροὴν διὰ τὴν ἐπέσειν τοῦ στόχου τῆς διευρύνσεως τῆς διοικητικῆς τοῦ δικαιοδοσίας. Τοῦτο κατήγγειλαν οἱ ἐπίσκοποι Κύπρου δι' «ὑπομνήματος» πρὸς τὴν Γ' Οἰκουμενικὴν σύνοδον (Ε. SCHWARTZ, ACTA CONCILIORUM

καὶ οἱ ἑκατὸν τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου ὀρίζει: «ἐπίσκοπον μὴ χειροτονεῖσθαι ὄχια συνόδου καὶ παρουσίας τοῦ ἐν τῇ μητροπόλει τῆς ἐπαρχίας· τούτου δὲ παρόντος ἐξάπαντος, βέλτιον μὲν συνεῖναι αὐτῶν πάντας τοὺς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ συλλειτουργοὺς, οὓς καὶ προσήκει δι' ἐπιστολῆς τὸν ἐν τῇ μητροπόλει συγκαλεῖν» (Ράλλη-Ποτλῆ, Σύνταγμα, Γ' 160), διό καὶ οἱ στ' κανόν τῆς αὐτῆς συνόδου ὀρίζει «τέλειαν δὲ ἐκείνην εἶναι σύνοδον, ἣ συμπάρεστι καὶ ὁ τῆς μητροπόλεως» (Ράλλη-Ποτλῆ, Σύνταγμα, Γ' 154).

Ἡ ὑπὸ τὸν μητροπολιτὴν ἐπαρχιακὴν σύνοδος εἶναι «τέλεια», ἤτοι πλήρης συνοδικὴ ἀφεντὶ διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν πάντων τῶν ζητημάτων εἰς τὸ δίκαιον χειροτονιῶν καὶ κρίσεως ἐπισκόπων, διό καὶ ὁμόφωνος ἀπόφασις τῆς ἐπαρχιακῆς συνόδου ὄχι μόνον εἰς τὴν χειροτονίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν κρίσιν ἐπισκόπου εἶναι ὀριστικὴ καὶ ἀνεκκλήτος.

Ὁ [ε'] κανὼν τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου ἀναθέτει «τῶ κοινῶ τῶν ἐπισκόπων» τῆς ἐπαρχίας τὸ δικαίωμα ἀναθεωρήσεως τῆς κρίσεως καταδικασθέντων κληρικῶν ἐν περιπτώσει διαπιστώσεως προϋποθέσεων, αἱ ὁποῖαι θεμελιούσιν τὴν δυνατότητα «φιλανθρωποτέραν ὑπὲρ αὐτῶν ἐκθέσθαι ψῆφον» (Ράλλη-Ποτλῆ, Σύνταγμα, Β' 124-125). Ἐν τῇ ἐννοίᾳ ταύτῃ ὁ [ε'] κανὼν τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπων ἀπόφασιν» καὶ ἀπαγορεύει εἰς τὸν καταδικασθέντα «παρ' ἑτέροις δικάζεσθαι» (Ράλλη-Ποτλῆ, Σύνταγμα Γ' 153). Βεβαίως αἱ ἐν Ἀνατολῇ αὐθαιρέσιαι τῶν ἀρειανοφρόνων κατὰ τὴν ἐκλογὴν καὶ τὴν κρίσιν ἐπισκόπων κατέστησαν ἀναγκαῖον τὸν ἔλεγχον τῆς σκοπιμότητος τῶν ἀποφάσεων τῶν ἐπαρχιακῶν συνόδων τῆς Ἀνατολῆς, ἵνα μὴ διώκωνται οἱ ὀρθόδοξοι ἐπίσκοποι, διό καὶ διὰ τῶν κανόνων ἰδ' τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ καὶ γ', δ' καὶ ε' τῆς ἐν Σαρδικῇ συνόδου εἰσῆχθησαν ἔκτακτου καίριου χαρακτῆρος διαδικασίαι (Β. Φειδᾶ, Ὁ Θεσμός τῆς Πενταρχίας τῶν Πατριαρχῶν, I. Προϋποθέσεις διαμορφώσεως τοῦ Θεσμοῦ, σ. 96-129).

Ἐν τούτοις, αἱ ἔκτακτοι αὐταὶ διαδικασίαι οὐδὲν ἔμειλσαν τὴν αὐτοτέλειαν καὶ τὴν αὐτάρκειαν τῆς ἐπαρχιακῆς συνόδου κατὰ τὴν χειροτονίαν καὶ τὴν κρίσιν τῶν ἐπισκόπων τῆς ἐπαρχίας.

Οὕτως ἡ διοικητικὴ ταυτότης τοῦ μητροπολιτικοῦ συστήματος προσδιορίζεται ἀπὸ τὸ δικαίωμα τῆς ἐπαρχιακῆς συνόδου νὰ ἐκλέγῃ, χειροτονῇ καὶ κρίνῃ τὸν μητροπολιτὴν καὶ τοὺς λοιποὺς ἐπίσκοπους. Κατ' ἀκολουθίαν ἡ διὰ τοῦ μητροπολιτικοῦ συστήματος, ὡς τοῦτο καθιερώθη ὑπὸ τῆς Α' Οἰκουμενικῆς συνόδου, συγκροτηθεῖσα διοικητικὴ ἐκκλησιαστικὴ μονὰς ἐκέκτητο πάντα τὰ στοιχεῖα τῆς διοικητικῆς αὐτοκεφαλίας, διότι ἡ ἐπαρχιακὴ σύνοδος δι' ἐαυτῆς ἠδύνατο νὰ ἐκλέγῃ καὶ χειροτονῇ τὴν διοικητικὴν κεφαλὴν τῶν τοπικῶν ἐκκλησιῶν τῆς ἐπαρχίας.

(Ἡ πρώτη λοιπὸν κανονικὴ μορφή διοικητικῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτοκεφαλίας, συνδεομένη ἀρρήκτως πρὸς τὸ δίκαιον τῶν χειροτονιῶν καὶ κρίσεως ἐπισκόπων, ὑπῆρξεν ἡ μητροπολιτικὴ διοργάνωσις τῶν ἐκκλησιῶν ἐκείνης ἐπαρχίας, ὡς καθιερώθη διὰ τῶν κανόνων δ' [ε.] στ' καὶ ζ' τῆς Α' Οἰκουμενικῆς συνόδου. Τοῦτο ἐπισημαίνει ὀρθῶς ὁ Βαλασαμῶν, σχολιάζων

Βαλασμώνος, «τὸ παλαιὸν πάντες αἱ τῶν ἐπαρχιῶν μητροπολίται αὐτοκέφαλοι ἦσαν» (Ράλλη-Ποτλῆ, Σύνταγμα, Β' 171), ἡ Γ' Οἰκουμενικὴ σύνοδος, ἐφαρμόζουσα τὴν γενικὴν κανονικὴν ἀρχὴν τῆς διοικητικῆς αὐτοκεφαλίας τῶν μητροπόλεων, κατωχύρωσε (ρητῶς μὲν) διὰ τοῦ ἡ' κανόνος αὐτῆς τὸ αὐτοκέφαλον τῆς ἐκκλησίας Κύπρου, γενικώτερον δὲ τὸ αὐτοκέφαλον πασῶν τῶν μητροπόλεων. Ἐν τῇ ἐννοίᾳ ταύτῃ ὁ ἡ' κανὼν ὠρίσε περαιτέρω «σώζεσθαι ἐκάστη ἐπαρχία καθαρὰ καὶ ἀβίαστα τὰ αὐτῇ προσόντα δίκαια ἐξ ἀρχῆς καὶ ἄνωθεν κατὰ τὸ πάλαι κρατήσαν ἔθος, ἃδειαν ἔχοντος ἐκάστου μητροπολίτου τὰ ἴσα τῶν πεπραγμένων πρὸς τὸ οἰκεῖον ἀσφαλὲς ἐκλαβεῖν. Εἰ δὲ τις μαχώμενον τύπον τοῖς νῦν ὠρισμένοις προκομίσει, ἄκυρον ταῦτον εἴησι».

Ἡ τοιαύτη κατοχύρωσις τῆς διοικητικῆς αὐτοκεφαλίας τῶν μητροπόλεων ἦσο μὲν γενικὴ, ὡς θεμελιουμένη ἐπὶ τῶν κανόνων δ' καὶ ε' τῆς Α' Οἰκουμενικῆς συνόδου, ἀλλ' ἔδει ὀπωσδήποτε νὰ διαθέτῃ παράδοσιν αὐτοκεφαλίας εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν πρᾶξιν «ἔνωθεν κατὰ τὸ πάλαι κρατήσαν ἔθος», ἥτοι νὰ μὴ ἐξη γίνῃ προγενέστερον δεκτὴ ἔξωθεν παρέμβασις εἰς τὸ δίκαιον τῶν χειροτονιῶν καὶ κρίσεως ἐπισκόπων τῆς ἐπαρχίας. Τυχὸν τοιαύτη προγενετέρα ἄσταστος καὶ καθολικὴ ἐκκλησιαστικὴ πρᾶξις εἰσάγει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἐθιμικὸν δίκαιον, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀνορθῆ καὶ ὑπ' αὐτῆς εἰσέτι τῆς Οἰκουμενικῆς συνόδου, ἐφ' ὅσον δὲν ἡμφεσβητήθῃ κατὰ τὴν ἄσκησιν αὐτοῦ.

4) Κανονικαὶ ἀρχαὶ κρατήσασαι κατὰ τὴν καθιέρωσιν τῆς ὑπερμητροπολιτικῆς αὐτοκεφαλίας τῶν πατριαρχικῶν θρόνων.

Διὰ τῆς ἀποφάσεως τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς συνόδου ἐνισχύετο βεβαίως ἡ διοικητικὴ αὐτοκεφαλία τῶν μητροπόλεων, παρακαμπομένων τῶν καταλυουσῶν τὴν διοικητικὴν αὐτοκεφαλίαν αὐτῶν κανονικῶν ἀποφάσεων (καν. β' καὶ στ') τῆς Β' Οἰκουμενικῆς συνόδου καὶ τῆς ἀποπέρας εἰσαγωγῆς τοῦ ἐξορκικοῦ λεγομένου συστήματος εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν. Ἡ τοιαύτη παράκαμψις ὠφέλιτος ἄφ' ἑνὸς μέρους τὸ γεγονός δι' ὃ ἐῴκει εἰσέτι ἀναγνωρισθῆ ἐπίσημως τὸ οἰκουμενικὸν κύρος τῆς ἐν Κων/πόλει συνόδου (381), ἄφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὴν δυσχέρειαν ἐνιαίας ἐφαρμογῆς τῶν διοικητικῶν ἀποφάσεων αὐτῆς, ἔνεκα τῆς χαρακτηριστικῆς ἀσφαλείας περὶ τὴν σύγκλησιν, τὴν προεδρίαν, τὴν διαδικασίαν καὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀποφάσεων τῆς Μείζονος συνόδου τῶν ἐπαρχιῶν ἐκάστης Διοικήσεως (Β. Φειδᾶ, Ὁ Θεσμός τῆς Πενταρχίας τῶν Πατριαρχῶν, I, 148-157). Οὗτω μέγιστος ἀναγωνιστῆς τῆς αὐτοκεφαλίας τῶν μητροπόλεων ἦτο κατ' οὐσίαν ὁ μητροπολιτῆς τῆς πρωτεύουσῆς τῆς Διοικήσεως (Ἐφεσός, Καισάρεια, Ἡράκλεια, Θεσσαλονικὴ κ.α.) ἰδίᾳ ὁ γεωγραφικῶς πλησιέστερος θρόνος ἐκ τῶν τιμηθέντων δι' ἐξαιρετικῶν κανονικῶν προσειῶν τῆς θρόνων Ρώμης, Κων/πόλεως, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων, διὰ καὶ ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ Δ' αἰῶνος οἱ μέγιστοι ἐκκλησιαστικοὶ κύρους θρόνοι αὐτοὶ ἐπεδίωξαν διεύρυνσιν τῆς

διοικητικῆς δικαιοδοσίας διὰ τῆς προοδευτικῆς ἀναπτύξεως τῆς ὑπερμητροπολιτικῆς αὐθεντίας αὐτῶν εἰς τὸ δίκαιον τῶν χειροτονιῶν καὶ κρίσεως ἐπισκόπων.

Τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ Ε' αἰῶνος καλύπτεται ἀπὸ πλήθος μαρτυριῶν, ἀναφερομένων εἰς τοιαύτας διαμορφωτικὰς ἐθιμικὸν δίκαιον διοικητικὰς διεκδικήσεις τῶν θρόνων Ρώμης, Κων/πόλεως, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων (Β. Φειδᾶ, Ὁ Θεσμός τῆς Πενταρχίας τῶν Πατριαρχῶν, I, 175-319). Αἱ μαρτυρίαι αὐταὶ ἔχουν ἰδιόζουσαν βαρύτητα διὰ τὸ θέμα τοῦ αὐτοκεφάλου, διότι ἄφ' ἑνὸς μὲν ὠδηγήσαν εἰς τὴν κατάλυσιν τῆς μητροπολιτικῆς αὐτοκεφαλίας, ἄφ' ἑτέρου δὲ ἔθεμελίωσαν τὴν καθιέρωσιν τοῦ πατριαρχικοῦ διοικητικοῦ συστήματος, καθ' ὅσον ἀνεγνώρισαν μὲ τὰς διοικητικὰς ἀποφάσεις τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς συνόδου τακτικὴν αὐτοκέφαλον ὑπερμητροπολιτικὴν δικαιοδοσίαν εἰς τοὺς θρόνους Ρώμης, Κων/πόλεως, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων (Θεσμός Πενταρχίας).

Ὑπὸ τὴν διοικητικὴν δικαιοδοσίαν τῶν συνοδικῶς τιμηθέντων διὰ κανονικῶν προσειῶν τῆς θρόνων ὑπῆχθησαν πᾶσαι σχεδὸν αἱ μητροπολεις τῆς Ἐκκλησίας, διότι, πέρα τῆς ἀσφαλείας περὶ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης εἰς τὴν Δύσιν, διεκανονίσθησαν τὰ ὅρια τῆς διοικητικῆς δικαιοδοσίας τῶν ἀνατολικῶν θρόνων.

Οὕτως ὁ θρόνος τῆς Κων/πόλεως ἀποδείξας ἐν τῇ συνόδῳ τὴν κατ' ἔθος ἄστασιστον διαμορφώσαν προγενεστέραν ἐκκλησιαστικὴν πρᾶξιν περὶ τὸ δίκαιον τῶν χειροτονιῶν καὶ κρίσεως ἐπισκόπων εἰς τὰς Διοικήσεις Ἀσίας, Πόντου καὶ Θράκης, ἔλαβε τακτικὴν κανονικὴν δικαιοδοσίαν ὅχι μόνον ἐπὶ τῶν ἐπαρχιῶν τῶν ὡς ἄνω Διοικήσεων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἐκκλησιῶν τῶν «ἐν τοῖς βαρβάρικοις», αἱ ὁποῖαι δὲν ἀνήκον εἰς τὴν τακτικὴν διοικητικὴν δικαιοδοσίαν ἄλλου πατριαρχικοῦ θρόνου. Ὁ κη' κανὼν τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς συνόδου καθορίζει ρητῶς τὸ περιεχόμενον τῆς διοικητικῆς δικαιοδοσίας τοῦ θρόνου τῆς Κων/πόλεως: «Καὶ ὥστε τοὺς τῆς Ποντικῆς καὶ τῆς Ἀσιανῆς καὶ τῆς Θρακικῆς διοικήσεως μητροπολίτας μόνους, ἔτι δὲ καὶ τοὺς ἐν τοῖς βαρβάρικοις ἐπισκόπους, τῶν προειρημένων διοικήσεων χειροτονεῖσθαι ὑπὸ τοῦ προειρημένου ἀγιωτάτου θρόνου τῆς κατὰ Κων/πόλιν ἀγιωτάτης ἐκκλησίας δηλαδὴ ἐκάστου μητροπολίτου τῶν προειρημένων διοικήσεων μετὰ τῶν τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπων χειροτονούντος τοὺς τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπους, καθὼς τοὺς θείους κανόνα διηγόρευται: χειροτονεῖσθαι δέ, καθὼς εἴρηται, τοὺς μητροπολίτας τῶν προειρημένων διοικήσεων παρὰ τοῦ Κων/πόλεως ἀρχιεπισκόπου, ψηφισμάτων συμφώνων κατὰ τὸ ἔθος γινόμενων καὶ ἐπ' αὐτὸν ἀναφορμένων» (Ράλλη-Ποτλῆ, Σύνταγμα, Β' 281). Τὸ περιεχόμενον τῆς διὰ τοῦ κανόνος αὐτοῦ ἐκχωρηθείσης εἰς τὸν θρόνον τῆς Κων/πόλεως διοικητικῆς δικαιοδοσίας περὶ τὸ δίκαιον τῶν χειροτονιῶν ἀναλύουν σαφῶς αἱ κανονολόγοι Ζωναρᾶς καὶ Βαλασμών ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τοῦ κανόνος (Ράλλη-Ποτλῆ, Σύνταγμα, Β' 282-286).

Ὑπὸ τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς συνόδου διεκανονίσθη καὶ τὸ ζήτημα τοῦ δικαίου χειροτονιῶν καὶ κρίσεως ἐπισκόπων εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Διοίκησιν,

διοικήσεων τούτων μετά του θρόνου τής Κων/πόλεως ἐκυρώθησαν υπό τής Δ' Οικουμενικής συνόδου διά κανονικῶν ἀποφάσεων.

8) Τό κανονικόν ὅμως ὄργανον ἀνακηρύξεως ἐκκλησιαστικῆς τινός ὡς αὐτοκεφάλου, ἄνευ ἐκχωρήσεως καί τῆς πατριαρχικῆς ἀξίας, δέν προϋποθέτει μόνον προγενεστέραν πανορθόδοξον σύμπραξιν, διότι ἐν προκειμένῳ βαρύνονται κατ' ἀρχήν λόγον ἔχει καί ὁ θρόνος, ἐκ τοῦ ὁποίου ἀποσπᾶται ἡ ἐπίδιωκουσα τήν αὐτοκεφαλίαν διοικητική ἐκκλ. περιφέρεια, καί εἴτα ἐκφράζεται ἡ ἐπί τοῦ ζητήματος ἀποφασιστική διά τὸ κύρος αὐτῆς πανορθόδοξος κανονική θέσις. Ἐν τῇ ἐνωσίᾳ ταύτῃ ἐξητάσθη υπό τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς συνόδου (431) εἰς βάθος ἡ διά τῆς ἐκκλησιαστικῆς πράξεως ἐνδεχομένως διαμορφωθείσα ἐθιμική διοικητική δικαιοδοσία τοῦ θρόνου τῆς Ἀντιοχείας ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας Κύπρου. Οὕτως ἡ ἐν Ἐφέσῳ Γ' Οἰκουμενική σύνοδος καταχώρησε κανονικῶς τὸ αὐτοκέφαλον τῆς Ἐκκλησίας Κύπρου μόνον μετά τὴν ἀπόδειξιν τῆς μη' ὑπάρξεως κατ' ἔθος ἔστω ἀσκουμένης προγενεστέρως τακτικῆς ἢ ἐκτάκτου διοικητικῆς δικαιοδοσίας τοῦ θρόνου τῆς Ἀντιοχείας εἰς Κύπρον. Ἡ ἐκκλησιαστική εὐχαισθησία διά τὴν ἀνατροπὴν τῆς κανονικῆς ἢ τῆς κατ' ἔθος ἀσκουμένης ἐπὶ τινος ἐκκλησιαστικῆς ἀσασιάτου διοικητικῆς δικαιοδοσίας θρόνου τινός εἶναι ἐκδηλός εἰς τὰς διοικητικοὺς χαρακτῆρας ἀποφάσεις πασῶν τῶν Οἰκουμενικῶν συνόδων. Οὕτως εἰς τὴν Α' ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικὴν σύνοδον (325) καταχωρήθη διά τοῦ στ' κανόνος, κατὰ παρέκκλισιν ἐκ τῶν βασικῶν διοικητικῶν ἀρχῶν τοῦ μητροπολιτικοῦ συστήματος, ἡ κατ' ἔθος ἀσκουμένη διοικητική δικαιοδοσία τοῦ Ἀλεξανδρείας ἐφ' ὅλων τῶν τοπικῶν ἐκκλησιῶν Αἰγύπτου, Λιβύης καί Πενταπόλεως, τοῦ Ρώμης ἐπὶ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Κεντρικῆς Ἰταλίας (PROVINCIAE SUBURBICARIAE) καί τοῦ Ἀντιοχείας ἐπὶ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Συρίας. Εἰς τὴν Γ' Οἰκουμενικὴν σύνοδον (431) καταχωρήθη διά τοῦ η' κανόνος τὸ αὐτοκέφαλον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου καί τῶν ἄλλων μητροπολιτικῶν ἐπαρχιῶν, ἐάν δέν εἶχε προγενέστερον ἄρθρὸν διά τινος κανονικῆς ἀποφάσεως ἢ δι' ἀσασιάτου ἐθιμικῆς ἐκκλησιαστικῆς πράξεως, αἱ ὁποῖαι ἐδημιούργουν κανονικὸν προηγούμενον διοικητικῆς ἐξαρτήσεως καί κατὰ συνέπειαν κανονικὴν βᾶσιν ἀρσεως τῆς αὐτοκεφαλίας αὐτῶν. Εἰς τὴν Δ' Οἰκουμενικὴν σύνοδον (451) τὸ ζήτημα τῆς διοικητικῆς δικαιοδοσίας τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἱεροσολύμων ἐθεωρήθη ἀναγκαῖον νὰ ἀντιμετωπισθῇ κατ' ἀρχὴν διά συζητήσεων μεταξὺ τῶν θρόνων Ἀντιοχείας καί Ἱεροσολύμων πρὸς ἐπίτευξιν συμφωνίας, διότι τὸ μὲν κύρος τοῦ θρόνου Ἀντιοχείας ἐπεξετινέτο ἐφ' ὁλοκλήρου τῆς Ἀνατολικῆς Διοικήσεως μὲ ἀνάλογον κατὰ καιρὸς ἐθιμικὴν ἐκκλησιαστικὴν πράξιν, τὸ δὲ κύρος τοῦ θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων εἶχε σχεδὸν καθιερωθῆ εἰς τὰς τρεῖς ἐπαρχίας τῆς Παλαιστίνης καί ἐγένετο κατὰ καιροὺς δεκτὸν εἰς τὴν δευτέραν συνάκλησιν ἐπεκυρώθη κανονικῶς ἡ ἐπιτευχθεῖσα μεταξὺ τῶν δύο θρόνων συμφωνία ἐπεκυρώθη κανονικῶς κατὰ τὴν Η' συνεδρίαν τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου (451), διά τῆς ἀνανυφώσεως τῶν δικαιῶν εἰς τὰς διαφιλοβητούμενας ἐπαρχίας τοῦ μὲν θρόνου τῆς Ἀντιοχείας εἰς τὰς ἐπαρχίας Φοινίκης καί Ἀραβίας, τοῦ δὲ θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων εἰς τὰς τρεῖς ἐπαρχίας τῆς Παλαιστίνης. Ἐν τῇ ἐνωσίᾳ ταύτῃ ἡ Δ'

τινός εἰς τὴν πατριαρχικὴν τιμὴν καί ἀξίαν καί εἰς τὴν κατάταξιν αὐτῆς «*συναριθμοῦ*» μεταξὺ τῶν παλαιφάτων πατριαρχικῶν θρόνων, ἀλλ' ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἀπῆρτετο προγενεστέρως εἰδικὴ κανονικὴ συναινέσις πάντων τῶν πατριαρχικῶν θρόνων τῆς Ἀνατολῆς. Ἐν τῇ ἐνωσίᾳ ταύτῃ ἡ εἰς πατριαρχικὸν θρόνον ἀνακήρυξις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἱερεμίου (1589), κυρωθεῖσα ὑπὸ τῆς ἐν Κων/πόλει Ἐνδημούσης συνόδου (1590), ἔδει νὰ γίνῃ δεκτὴ ὑπὸ πάντων τῶν πατριαρχικῶν θρόνων τῆς Ἀνατολῆς, διὸ καί ἡ ἀπὸ τὴν σύνοδον ἀπουσία τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Μελετίου Πηγᾶ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐκ νέου σύγκλησιν τῆς συνόδου (1593). Τὴν κανονικὴν αὐτὴν ἀρχὴν εἶχεν ἤδη τὸ 1586 τόνισαι πρὸς τὸν ταύρον Θεόδωρον καί ὁ πατριάρχης Ἀντιοχείας Ἰωακείμ (Β. Φειδᾶ, Ἐπίτομος Ἐκκλησιαστικῆ Ἱστορίας τῆς Ρωσίας, Ἀθῆναι 1967, σελ. 96 ἐξ.).

7) Ἡ αὐτὴ ἀρχὴ τῆς συμφωνίας τῶν πατριαρχικῶν θρόνων τῆς Ἀνατολῆς ἴσχυεν ἀναμφιβόλως καί ἐν περιπτώσει καταργήσεως πατριαρχικοῦ θρόνου ὡς συνέβη καί κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Μ. Πέτρου κατάρτησιν τοῦ Πατριαρχείου τῆς Μόσχας καί ὑποκατάστασιν αὐτοῦ ὑπὸ Ἰ. Συνόδου. Ὁ Μ. Πέτρος διὰ γράμματος, ἀπευθυνθέντος πρὸς τὴν παναγιωτάτην, σοφωτάτην τε καί λογιώτατην Οἰκουμενικὴν Πατριάρχην Νέας Ρώμης Κυρίω Κυρίω Ἱερεμίᾳ, τῷ ἐν Χριστῷ ἡμῶν Πατρί...», ἐτόνιζεν ὅτι «ὡς εὐπειθὴς υἱὸς τῆς περιποσότητου ἡμῶν Μητροῦ Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, διατηρῶν πάντοτε τὴν ἐυλάβειαν πρὸς τὴν ἡμετέραν Παναγιώτητα ὡς πρῶτον αὐτῆς τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας Ἀρχιεπίσκοπον καί κατὰ πνεῦμα ἡμῶν πατέρα, ἐκρίναμεν ἀναγκαῖον γνωστοποιῆσαι ταῦτα... πεποιθήμεν οὖν ὅτι καί ἡ ἡμετέρα Παναγιώτης...ὡς πρῶτος ἀρχιερεὺς τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς καί Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, τὸ ἡμέτερον ταῦτο διάταγμα καί τὴν συστηθεῖσαν πνευματικὴν Σύνοδον εὐδοκήσαντες ὁμολογήσῃτε δικαίον καί περὶ τούτου διακρινώσῃτε τοὺς λοιποὺς μακαριωτάτους πατριάρχαις, τῷ τε Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καί Ἱεροσολύμων... Οὕτω τοῖνυν διατελούμεν πάντοτε τῆς ἡμετέρας Παναγιώτητος, τοῦ κατὰ πνεῦμα Πατρὸς καί ἀνωτάτου Οἰκουμενικοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ὁ κατὰ πνεῦμα υἱὸς καί πρόθυμος» (Ράλλη-Πατλή, Σύνταγμα, Ε' 160-162 σημ. 1). Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἱερεμίας Γ' διὰ Πατριαρχικοῦ γράμματος «ἐπικυροῦν, βεβαιῶν καί ἀποφαίνει τὴν... διορισθεῖσαν σύνοδον ἐν τῇ Ρωσικῇ ἀγία μεγάλῃ Βασιλείᾳ εἶναι καί λέγεσθαι ἡμετέρα ἐν Χριστῷ ἀδελφὴ» (Ράλλη-Πατλή, Σύνταγμα, Ε' 160-163). Τὴν τοιαύτην συνοδικὴν διοικητικὴν διοργάνωσιν τῆς Ρωσίας ἀνεγνώρισαν καί οἱ ἄλλοι πατριάρχαι τῆς Ἀνατολῆς. Ἡ ἀρχὴ τῆς συμφωνίας ὅλων τῶν ὀρθοδόξων πατριαρχῶν διά τὴν κατ' ἀρχὴν ἀνακήρυξιν ἐκκλησιαστικῆς τινός εἰς Πατριαρχεῖον εἶναι σύμφωνος πρὸς τὴν κανονικὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας, διὸ καί ἡ περὶ τὰ δίκαια τῶν θρόνων Ἀντιοχείας καί Ἱεροσολύμων συμφωνία τῶν ἀρχιεπισκόπων Μαξιμου καί Ἰουβενταλίου, ὡς καί ἡ περὶ τὰ δίκαια τοῦ θρόνου τῆς Κων/πόλεως εἰς τὰς διοικήσεις Ἀσίας, Πόντου καί Θράκης συμφωνία τῶν ἐπισκόπων τῶν

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Τὰ κατὰ τὴν περίοδον τῶν Οἰκουμενικῶν συνόδων διαμορφωθέντα κανονικὰ κριτήρια περὶ τὴν ἀνακρίρυσιν τοῦ «αὐτοκεφάλου», τὰ ὅποια ἰσχύουσιν κατ' ἀναλογία καὶ περὶ τὴν ἀνακρίρυσιν τοῦ «αὐτονόμου» τοπικῆς Ἐκκλησίας, ἀπετέλεσαν πάντοτε τὰ ἀσφαλῆ κανονικὰ πλαίσια, ἴδια δὲ κατὰ τὴν κατ' ἀρχὴν ἀνακρίρυσιν τοῦ αὐτοκεφάλου τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν διὰ «Συνόδων Τόμων» τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῆς συμφωνίας ἐπ' αὐτῶν πασῶν τῶν Αὐτοκεφάλων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν κατὰ τοὺς ἸΘ' καὶ Κ' αἰώνων, διότι μόνον τὰ κανονικὰ αὐτὰ πλαίσια ἐξασφαλίζουν τὴν ἀρρηκτον λειτουργικὴν σχέσιν τῶν διοικητικῶν ἐκκλησιαστικῶν δομῶν μὲ τὴν ἐνότητα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ὄχι μόνον ἐν τῇ ὀρθῇ πίστει, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἀγάπῃ.

1) Ὁ κανονικὸς θεσμὸς τοῦ «αὐτοκεφάλου» καὶ τοῦ «αὐτονόμου» ἀποσκοπεῖ, κατὰ τὴν κανονικὴν παράδοσιν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, εἰς τὸν καθορισμὸν τῶν ἐξωτερικῶν πλαισίων, ἐντὸς τῶν ὁποίων θὰ ἀσκήται κυριαρχικῶς ἐν συνόδῳ ἡ ἱερατικὴ ἐξουσία εἰς τὸ δίκαιον τῶν χειροτονιῶν καὶ κρίσεως τῶν ἐπισκόπων καὶ τῶν λοιπῶν κληρικῶν καὶ θὰ συντονίζηται τὸ καθ' ἕνα ποιμαντικὸν ἔργον. Εἶναι λοιπὸν θεσμὸς ἐκκλησιαστικῶν καὶ ὄχι θεῖου δικαίου.

2) Τὸ «αὐτοκέφαλον», ὡς καὶ ἡ καθ' ἑαυτοῦ διοικητικὴ διοργάνωσις τῆς Ἐκκλησίας, καταξιώνεται εἰς τὴν ὀρθόδοξον κανονικὴν παράδοσιν ὡς ὑπηρετικὸς τῆς ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας θεσμὸς, διὸ καὶ δὲν δύναται νὰ ἐφαρμόζηται πρὸς ἱκανοποίησιν ἑτέρων μὴ ἀμιγῶς κανονικῶν σκοπῶν (ἐθνοφυλετισμὸς, πολιτικὴ φιλοδοξία, ἡγεμονισμὸς κ.ά).

3) Ἡ κανονικὴ διοικητικὴ ἀρχὴ τοῦ «αὐτοκεφάλου» δύναται νὰ ἐφαρμόζηται ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας μόνον ὅταν δὲν προσκορῆ εἰς ἄλλην ἢ ἄλλας θεμελιώδεις κανονικὰς ἀρχὰς διοικητικῆς ὀργανώσεως τῆς Ἐκκλησίας, ὡς λ.χ. τὴν ἀρχὴν τῆς ὑπάρξεως μίᾶς διοικητικῆς «κεφαλῆς» εἰς τὴν ὡς αὐτοκέφαλον ἀνακηρυσσομένην ἐκκλησίαν, ἢ τὴν ἀρχὴν τῆς ὑπάρξεως ἐνὸς ἐπισκόπου εἰς ἐκάστην ἐπισκοπὴν, κ.ά.

4) Ἡ ἀνακρίρυσιν τοῦ «αὐτοκεφάλου» πρέπει νὰ ἀνταποκρίνηται εἰς οὐσιαστικὰς ἀνάγκας τῆς τοπικῆς ἐκκλησίας, αἱ ὁποῖαι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐξυπηρετηθοῦν διὰ τῆς ὑφισταμένης κανονικῆς διοικητικῆς διοργανώσεως, διότι ἡ ἀνακρίρυσιν τοῦ αὐτοκεφάλου δὲν εἶναι αὐτοσκοπὸς.

5) Ἡ ἀνακρίρυσιν τοῦ «αὐτοκεφάλου» πρέπει νὰ διασφαλίζῃ ὄχι μόνον τὴν Οἰκουμενικὴν ἐνότητα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ τὴν τοπικὴν ἐνότητα τῆς ἀνακηρυσσομένης ὡς αὐτοκεφάλου τοπικῆς ἐκκλησίας, ὄχι μόνον καθ' ἑαυτήν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς ἄλλας αὐτοκεφάλους Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας.

τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ αὐτὴ πρᾶξις εἶναι ἡ αὐθεντικὴ ἔκφρασις τῆς ἐκκλ. συνειδήσεως καὶ ἡ διείθλητος ἐριμνεία τῆς σχετικῆς κανονικῆς παραδόσεως. Πᾶσα καινοτομία εἰς τὸν κανονικὸν αὐτὸν καθεστῶς ὑπηρετεῖ εἰς τὴν διάσασιν τῆς Ἐκκλησίας, διότι μετακινεῖ τὴν κανονικὴν βᾶσιν λειτουργίας τῆς εὐθύνης διὰ τὴν περιφρούρησιν τῆς ἐνότητος τῆς.

11) Ἡ ἀνακρίρυσιν τοῦ αὐτοκεφάλου ἐκκλησιαστικῶν προϋποθέτει γενικώτερον σύστησιν τήρησιν τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, διὸ καὶ ἡ ὡς αὐτοκέφαλος ἀνακηρυσσομένη ἐκκλησία πρέπει:

α) νὰ διαθετῇ ἐσωτερικὴν αὐτάρκειαν διὰ τὴν αὐτοδύναμον ἄσκησιν τοῦ δικαίου τῶν χειροτονιῶν καὶ κρίσεως ἐπισκόπων, β) νὰ ἀποδειχθοῦν ἐπαρκῶς καὶ ἠθιολογημένως οἱ ἐπιβάλλοντες τὴν ἐκκλησιαστικὴν αὐτὴν πρᾶξιν ἐξωτερικῶν ἡ ποιμαντικῶν λόγων, καὶ γ) νὰ μὴ προσκορῆ ἡ τοιαύτη ἀνακρίρυσιν εἰς τὸ γράμμα ἢ τὸ πνεῦμα αὐθεντικῆς κανονικῆς παραδόσεως διὰ τῆς καταπατήσεως σχετικῶν 1. κανόνων τῆς Ἐκκλησίας, ὡς λ.χ. ἡ ἀντικανονικὴ αὐθαίρετος ἀντανakρίρυσιν τοῦ αὐτοκεφάλου ἢ ἡ καθ' ὑπέρβασιν τῆς κειμένης κανονικῆς παραδόσεως μονομερῆς ἀνακρίρυσιν ἢ ἡ ἐφαρμογὴ ἀντικανονικῶν κριτηρίων διὰ τὴν ἀνακρίρυσιν (ἐθνοφυλετισμὸς, πνεῦμα κοσμικῆς κυριαρχίας θρόνου τινός, ὑποταγὴ εἰς φιλοδοξίας κοσμικῆς ἐξουσίας ἐπὶ ἀθετήσει τῶν 1. κανόνων κ.ά). Σύγχρονοι ἐμπειριοὶ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καθιστοῦν σαφεῖς τὰς ὁδοντῆρας διὰ τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας συνεπειᾶς πίσεως παρεκκλίσεως ἐκ τῆς σχετικῆς κανονικῆς παραδόσεως (τὸ διοικητικὸν πρόβλημα τῆς Διασπορᾶς, τὸ «αὐτοκέφαλον» τῆς Μακεδονικῆς λεγομένης Ἐκκλησίας, ἡ ἐντασις εἰς τὰς σχέσεις τῶν αὐτοκεφάλων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν). Ἐν τῇ ἐννοίᾳ ταύτῃ κατανοεῖται πλήρως ἡ ἀνακρίρυσιν τοῦ αὐτοκεφάλου τῶν ἐκκλησιῶν τῶν κατὰ τὸν ἸΘ' αἰ. Ἰδρυθέντων ἐθνικῶν κρατιῶν ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου, διότι ἡ τοιαύτη ἐκκλησιαστικὴ πρᾶξις θὰ ἦδύνατο νὰ θεμελιωθῇ εἰς τοὺς κανόνους β' καὶ στ' τῆς Β' Οἰκουμενικῆς συνόδου (38 1), διὰ τῶν ὁποίων ἡ κατὰ Διοικήσεις πολιτικὴ διοικητικὴ διάθρονωσις ἀπετέλεσε τὸ πλαίσιον ἀναπτύξεως διὰ τοῦ ἐξαρχικοῦ συστήματος ὑπεριητροπολιτικῆς διοικητικῆς δικαιοδοσίας.

12) Τὸ «αὐτοκέφαλον» ἐκκλησίας τινός, κατοχυρωθὲν διὰ κανονικῆς διαδικασίας, ἐξαντλεῖται ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς διοικητικῆς περιφέρειας, διὰ τὴν ὁποῖαν ἀνεγνώρισθη τὸ προνόμιον τῆς αὐτοκεφαλίας. Εὐνόητον ὅτι ἡ κανονικὴ αὐτὴ ἀρχὴ ἰσχύει καὶ διὰ τὸς αὐτοκεφάλους ἐκκλησιαστικὰς διοικητικὰς περιφέρειας, τῶν ὁποίων ἡ σύνθεσις ἔχει ἐθνικὸν χαρακτῆρα. Διὰ πᾶσαν ὑπέρβασιν δικαιοδοσίας ἐκ τῆς αὐτοκεφάλου διοικητικῆς «ἐνορίας», ἀπαιτεῖται ἀφ' ἐνὸς μὲν ἡ πλήρης κανονικὴ θεμελιωσις, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ τήρησις τῆς αὐτῆς κανονικῆς διαδικασίας, ἡ ὁποία ἐφηρμόθη καὶ εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν πρᾶξιν ἀνακρίρυσιν τοῦ αὐτοκεφάλου τῆς ἐν λόγω ἐκκλησίας, ὡς σαφῶς δηλοῦται διὰ τοῦ λθ' κανόνου τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς συνόδου.

ΣΥΝΑΞΗ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ 35 ΙΟΥΛΙΟΣ-ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1990 550 ΔΡΧ.

Alain Juster

Τὸ οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως ἢ Ἑλλάδα καὶ ἡ Τουρκία

Μετ. ἀπὸ τὰ γαλλικὰ: Εὐσταθία Κασούρα

Τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο τῆς Κωνσταντινουπόλεως (ΟΠΚ) ἀποτελεῖ, τόσο γιὰ τοὺς Τούρκους ὅσο καὶ γιὰ τοὺς ἔξωρωπαϊσμένους Ἕλληνες, ἓναν ἑλληνικὸ θρησκευτικὸ θεσμό, ποὺ δραμαματίζει στὸ πλαίσιο τῶν ἑλληνοτουρκικῶν σχέσεων ἐλάσσονα ρόλο, σὲ σύγκριση μὲ τοὺς πραγματικοὺς καθοριστικοὺς παράγοντες, ποὺ εἶναι πολιτικοὶ ἢ οικονομικοί. Ἐμεῖς ἴσα-ἴσα πιστεύουμε πῶς, ἀπὸ τῆ μίαν, τὸ ΟΠΚ δὲν εἶναι ἓνας ἑλληνικὸς θρησκευτικὸς θεσμός, ἀπὸ τῆ στιγμὴ ποὺ θὰ ἀρνηθῶμε τὴ διχοτομία κληρικὸ/θρησκευτικὸ - λαϊκὸ/πολιτικὸ, καθὼς καὶ τὸν ἔθνικιστικὸ ὀρισμὸ τῆς ἑλληνικότητας. Πιστεύουμε ἀκόμη πῶς, ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ, ὁ ρόλος τοῦ ΟΠΚ, ὅσον ἀφορᾷ στὴς ἑλληνοτουρκικὲς σχέσεις, εἶναι πιὸ σημαντικὸς ἀπ' ὅσο φαίνεται.

Πρὶν ἐξετάσουμε μερικoὺς σταθμοὺς τῆς ἱστορίας τοῦ ΟΠΚ μὲ ἀφετηρίαν τὴν ἐπιγράφηση τῆς ἔθνικιστικῆς ιδεολογίας σὲ αὐτὴ τὴν περιοχὴ, ἐπιθυμοῦμε νὰ θυμίσουμε δύο οὐσιαστικὰ σημεία, γιὰ νὰ κατανοήσουμε πῶς ὀρίζεται τὸ Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως.

1. ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΛΑΪΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΛΑΪΚΙΣΜΟΥ

Ἡ ἔννοια «λαϊκὸ» χρησιμοποιεῖται συχνὰ μὲ γενικὸ τρόπο, προκειμένου νὰ ἀντιπαρατεθεῖ σὲ ὅ,τι εἶναι θρησκευτικὸ. Ἐν ὅμως ἡ ἰδέα τοῦ λαϊκοῦ ἀποκτᾷ ἥδη διαφορετικὴ σημασία στὴς διάφορες χριστιανικὲς οἰκογένειες, αὐτὴ ἡ ἰδέα δὲν ἔχει ἀπολύτως καμιά σημασία σὲ μία μὴ χριστιανικὴ θρησκεία.

Ἡ διάκριση κληρικὸ - λαϊκὸ δὲν ὑφίσταται, κατὰ συνέπεια, παρὰ μόνον στὴν προοπτικὴ τῆς ἀντιπροσώπευσης τοῦ μυστικοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, σὲ ἀντίθεση μὲ αὐτὴ τῆς κοσμικῆς κοινότητας, δηλαδὴ τοῦ πολιτικοῦ σώματος. Οἱ κληρικοί, στὴν κυριολεξία οἱ κληρονόμοι, ὀφείλουν νὰ προεκκονίζου τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἐνῶ οἱ λαϊκοί, στὴν κυριολεξία οἱ λαοί, ἀπαρτίζουν τὰ ἐπίγεια βασίλεια. Αὐτὴ ἡ διχοτομία λύθηκε τόσο ἀπὸ θεολογικὴ ὅσο καὶ ἀπὸ ἱστορικὴ ἀποψη εἴτε μέσω μιᾶς ἀντίθεσης μεταξὺ τῶν δύο «τάξεων» (καθο-

κλησίας ή —ακόμη χειρότερα— τής έλληνορθόδοξης κοινότητας τής Κωνσταντινούπολης.

“Έλληνες και αδυτικοποιημένοι” Τούρκοι είναι παρ’ όλα αυτά σύμφωνοι (μία φορά δέν άποτελεί κανόνα) να θεωρούν τόν ΟΠΚ ως έλληνικό θρησκευτικό θεσμό. Σ’ αυτήν έδώ τήν περίπτωση ό ρόλος τού έδαφους τού χώρου μās φαίνεται ουσίωδης από εθνικιστική πλευρά. Ακολουθώντας αυτό τόν κριτήριο, τόν ΟΠΚ είναι ένας θεσμός άλλότριος πάνω στό τουρκικό έδαφος ή, τέλος πάντων, ένας τουρκικός θεσμός με εθνικότητα έλληνική. Καί στις δύο έκδοχες υπάρχει μία αντίφαση μεταξύ αυτού πού είναι έλληνικό και αυτού πού είναι τουρκικό, είτε από άποψη έδαφική, είτε από άποψη εθνική. Στην οθωμανική αυτοκρατορία τόν ουσιαστικό στοιχείο για να άνήκεισ σε μία κοινότητα δέν ήταν ή περιοχή, αλλά ή θρησκεία τής. ‘Ο ιδιώτης άνήκε πρώτιστα σε μία θρησκευτική κοινότητα κι όχι σε κάποιο γεωγραφικό χώρο. ‘Από τή στιγμή πού ή διάσταση τού χώρου κατέστη πρωταρχικής σημασίας, δηλωτική τής εθνικής ταυτότητας, υπήρξε κατ’ ανάγκη αντίθεση μεταξύ τών διαφορετικών κοινότητων, πού όμως ζούσαν στό ίδιο έδαφος. Τόν ΟΠΚ βρέθηκε περιορισμένο από τούς δύο πρωταγωνιστές τής διαμάχης, τήν ‘Ελλάδα και τήν Τουρκία, να άποτελεί τόν λάφυρο στις έδαφικές τους διαφορές.

‘Αφού υπενθυμίσαμε κάπως έκτεταμένα τούς λόγους, οι όποιοι μās υποχρεώνουν να θεωρούμε τόν ΟΠΚ με τρόπο διαφορετικό από ό,τι έναν έλληνικό θρησκευτικό θεσμό, ας περάσουμε σε μία ιστορική περιγραφή τού ρόλου τού ΟΠΚ στην έλληνο-τουρκική διαμάχη.

3. Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΟΠΚ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Μετά τήν έλληνική ήττα στη Μ. ‘Ασία τόν Σεπτέμβριο τού 1922, οι διαπραγματεύσεις τής Λωζάννης καθόρισαν τήν τύχη τής Τουρκίας, τών έλληνικών μειονοτήτων και τού Οικουμενικού Πατριαρχείου⁴. ‘Η τουρκική αντιπροσωπεία έθεσε τόν πρόβλημα τού status τού ΟΠΚ, προκειμένου να επιτύχει τήν απομάχρυνσή του από τόν τουρκικό έδαφος. Οι αίτιάσεις πού χρησιμοποιήθηκαν ήταν δύο κατηγοριών:

1) Με τήν ύδρυση τής τουρκικής δημοκρατίας, όλα τά παραχωρημένα στις θρησκευτικές κοινότητες προνόμια καταργήθηκαν, στό όνομα τής ισότητας τών πολιτών⁵.

2) Τόν λαϊκό κράτος θά άσκούσε έλεγχο άπευθείας σε όλους τούς θρησκευτικούς θεσμούς, οι όποιοι από τώρα και στό εξής θά περιορίζονταν στις πνευματικές τους δραστηριότητες.

“Όνας λοιπόν ένας amillet baschi», ό εθνάρχης πού συνένωσε στα χέρια του τές πνευματικές και κοσμικές έξουσίες στην εποχή τής οθωμανικής αυτοκρατορίας, ό Πατριάρχης δηλαδή, δέν μπορούσε πια να άφομοιωθεί στις νέες πολιτικές δομές τής χώρας. Λαμβάνοντας υπ’ όψη τήν ίσχυρή από τήν πλευρά τών συμμάχων άντίθεση σε μία πιθανή έκδίωξη τού οικουμενικού Πατριαρχή, ό ‘Ισμέτ Πασάς, άρχηγός τής τουρκικής αντιπροσωπείας, δεσμεύτηκε προφορικά να δεχθεί τήν παρουσία τού ΟΠΚ στό έδαφος του,

96

υπό τή συγκεκριμένη προϋπόθεση να περιορισθών οι δραστηριότητές του άποκλειστικά στόν πνευματικό τομέα. Στην καλύτερη περίπτωση, τόν Πατριαρχείο όφειλε να ένταχθεί στους θεσμούς τής νέας δημοκρατίας χωρίς να πιέζει πολιτικό ρόλο και χωρίς να χάσει τόν οικουμενικό θρησκευτικό χαρακτήρα του, προκειμένου να άποφύγει πιθανές παρεμβάσεις από μέρους άλλων χωρών, οι όποίες διέθεταν ίσχυρές ορθόδοξες κοινότητες.

Τόν νομικό κενό σχετικά με τές συνθήκες τής υπαρέξής του άφηνε τόν ΟΠΚ μετέωρο, να εξαρτάται από τήν καλή θέληση τής τουρκικής κυβέρνησης. Γιατί, πού ήταν τόν κριτήριο για τόν διαχωρισμό άνάμεσα σε πνευματικές και κοσμικές δραστηριότητες; ‘Επί πλέον, τά γεωγραφικά όρια πού έπιβλήθηκαν στις δραστηριότητες τού Πατριαρχείου έρχονταν σε άντίθεση με τόν ρόλο του μέσα στην ορθοδοξία. ‘Από τή στιγμή πού ή τουρκική κυβέρνηση θά θεωρούσε τόν Πατριαρχείο ως θεσμό άποκλειστικά τουρκικό, θά άποκτούσε, όπως και στό παρελθόν, ένα δικαίωμα έποπτείας σε όλες του τές διευθές δραστηριότητες και συνάμα ή παρουσία τού ΟΠΚ στην Κωνσταντινούπολη θά εξαρτιόταν από τήν υπαρέξή μιάς έλληνικής ορθόδοξης κοινότητας στην Τουρκία. ‘Ενα από τά πρώτα μέτρα πού πήρε έξάλλου ή “Άγκυρα, για να «τουρκοποιήσει» τόν ΟΠΚ, υποχρέωσε κάθε ύποψήριο τού οικουμενικού θρόνου να έχει τήν τουρκική ύπηκοότητα⁶. Οι περιορισμοί πάντως τών δραστηριοτήτων του ΟΠΚ δέν ήταν άπλώς τόν άποτέλεσμα μιάς λαϊκιστικής ιδεολογίας, αλλά άποτελούσαν τές συνέπειες τών εθνικιστικών διεκδικήσεων, οι όποίες είχαν προκαλέσει τήν πτώση τής οθωμανικής αυτοκρατορίας. ‘Η Τουρκία ήθελε να άποτρέψει οποιαδήποτε παρουσία μειονοτήτων ή θεσμών, πού θά μπορούσαν να γίνουν άντικείμενο μελλοντικών έδαφικών διεκδικήσεων. ‘Εν πάση περιπτώσει τόν έπίσημο καταστατικό δέν επέτρεπε στό ΟΠΚ να έχει νομικό έρεισμα άπέναντι σε μία ένδεχόμενη έκδίωξη του.

Στήν πραγματικότητα ή τουρκική κυβέρνηση, θεωρώντας τόν Πατριάρχη ως ‘Εθνάρχη υπεύθυνο για όλες τές έλληνικές δραστηριότητες, τές προεργόμενες από τήν ‘Ελλάδα, τήν Κύπρο ή τήν έλληνική κοινότητα τής Τουρκίας με τουρκική ύπηκοότητα, έρχεται πρακτικά σε άντίθεση με τές προϋποθέσεις οι όποίες έπιβλήθηκαν στό Πατριαρχείο.

Χωρίς φυσικά να άνασυνθέσουμε όλόκληρο τόν ιστορικό τών σχέσεων μεταξύ τής Τουρκίας και τού Πατριαρχείου, θά ξεχωρίσουμε μερικά ένδεικτικά στοιχεία πού συγκροτούν τήν τουρκική άντίληψη για τόν οικουμενικό θρόνο και τή σύνδεσή τους με τήν τύχη τών έλληνικών κοινότητων στην Τουρκία και τές σχέσεις με τήν ‘Ελλάδα.

Μετά τήν ύπογραφή τής άνακχώξης τού Μούδρου, ό τελευταίος Πατριάρχης τής οθωμανικής παράδοσης παραιτήθηκε⁷. Οι locum tenentes (τοποτηρητές) Δωρόθεος⁸, Νικόλαος και τέλος άργότερα ό Πατριάρχης Μελέτιος πήραν τόν μέρος τών ‘Ελλήνων πού δέν συνθηκολόγησαν. Μετά τή νίκη τού Μουσταφά Κεμάλ⁹, οι εθνικιστές Τούρκοι θεώρησαν επικίνδυνη τήν παρουσία τών έλληνικών κοινότητων, γιατί μπορούσε να δώσει έρεισμα σε έδαφικές διεκδικήσεις από μέρους τής ‘Ελλάδας. ‘Η Τουρκία κατέβαλε προσπάθειες να περιορίσει αυτή τήν παρουσία, είτε με άνταλλαγή πληθυσμών, είτε

ΟΠΚ άποτελεί περισσότερο τὸ ὅμμα παρά συστατικὸ στοιχείο. Στὴν παρῶσα κατάσταση θὰ μπορούσε νὰ θυμίζει μιὰ — συχνὰ δύσκολη — συνύπαρξη μεταξύ δύο ἔθνων, πού προσπάθησαν νὰ δημιουργήσουν ἀμοιβαίους δεσμούς καὶ συμφέροντα, ξεπερνώντας τὴν ἐθνικιστικὴ ἐπαναδιατύπωση τῆς ἱστορίας.

Σημειώσεις

1. Σχετικὰ μὲ τὴν ἱστορία τοῦ ΟΠΚ βλέπε: Βασίλη Σταυρίδη, *Ἱστορία τοῦ ΟΠΚ στὸ Ιστίνα* Νο 2, σ. 273, 1970-Μαξίμου Σέρδων, *Τὸ Οικουμενικὸ Πατριαρχεῖο στὴν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία*, ἱστορικοκοινωνικὴ μελέτη, μετ. ἀπὸ τὰ ἑλληνικά: Jacques Touaille, Παρίσι, ἐκδ. Beauchesne, 1975. Σχετικὰ μὲ τὴν ἱστορία τῶν σχέσεων μεταξύ Ὀρθοδοξίας καὶ Καθολικισμοῦ βλέπε: Jean Mayendorff, *Ὀρθοδοξία καὶ Καθολικισμός*, Παρίσι ἐκδ. Seuil, 1964.
2. Σχετικὰ μὲ τὴν ἱστορία τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς, βλέπε: Michel Lehmann, *Leitfaden der Ostkirchen, Das geistliche Profil der Ostkirchen* (Ὁδηγὸς τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς, τὸ πνευματικὸ προφίλ τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς), Vienne, ἐκδόσεις Hochnek, 1969.
3. Σχετικὰ μὲ τὰ προβλήματα τοῦ ΟΠΚ καὶ τῆς ἑλληνικῆς μειονότητας στὴν Τουρκία καθὼς καὶ τὸν ἀντικεινὸς τοὺς σχέσεις μὲ τὴν Ἑλλάδα, βλέπε: Alexis Alexandris, *The greek minority of Istanbul and the greek-turkish relations 1918-1974*, σελ. 391, Αθήνα, Center for Asia Minor Studies 1983.
4. Ἡ συνθήκη τῆς Λωζάνης ὑπεγράφη στίς 24 Ἰουλίου 1923.
5. Ἡ κατάργηση τοῦ σουλτανάτου πραγματοποιήθηκε τὸ Νέμειριο τοῦ 1922. Ἡ κατάργηση τοῦ χαλιφάτου καὶ τῶν θρησκευτικῶν δικαστηρίων τὸ Μάρτιο τοῦ 1924.
6. Στίς 16 Δεκεμβρίου 1923, στίς 17, μὲ τὴν ἐκλογή τοῦ Γρηγόριου Ζ' στὸν οἰκουμένικὸ Ὀρθόδοξο Σύνοδο, ἡ κυβέρνηση τῆς Ἀγγαρίας χρησιμοποίησε τὸν ὄρο "haasli mihras" ἀρνούμενη νὰ τοῦ ἀποδώσει τὸν τίτλο τοῦ Πατριάρχου. Βλέπε: Friedrich-Wilhelm Fernau, *Paatriarhen ani grolenken Horn, Gegerwart und Tradition des Oritheodoxen Oritheims* (Πατριάρχης σὺλ λα Κορνή δ' Ὀρ, Παρὼν καὶ Παρέλθον τῆς Ὀρθόδοξῆς Ἀνατολῆς), σελ. 184, Orladen, Shtiftung des deutschen Oritheims Institut, Leuker Vrtlar, 1967.
7. Ὁ πατριάρχης Γερμανὸς καὶ ἡ Ἱερὰ Σύνοδος παρατίθησαν στίς 28 Ὀκτωβρίου 1918.
8. Ὁ Δωρόθεος (Μαμμελῆς) ὑπῆρξε ὁ locus tenens ἀπὸ τὸ 1918 ὡς τὸ 1921. Ὁ Νικόλαος (Σακκόπουλος) ἀπὸ τὸ 1921 ὡς τὸ 1922. Ὁ Μελέτιος Μεταξάκης ἀπὸ τὸ 1922 ὡς τὸ 1923.
9. Ἡ μάχη στὸν (ποταμὸ) Σαγγάριο τὸ Σεπτέμβριο τοῦ 1921 σηματοδοτεῖ τὴ λήξη τῆς ἑλληνικῆς προέλασης στὴν Ἀνατολία. Τὸ Σεπτέμβριο τοῦ 1922 ἡ πτώση τῆς Σμύρνης ἐπικυρώνει τὴ νίκη τῶν στρατευμάτων τοῦ Μουσταφᾶ Κεμάλ.
10. Συμφωνία γιὰ τὴν ἀνταλλαγὴ πληθυσμῶν ὑπεγράφη στίς 10 Ἰουλίου 1930 καὶ συνθήκη φιλίας στίς 31 Ὀκτωβρίου 1930. Ὁ Ἀτατούρκ χρησιμοποίησε τὸν τίτλο τοῦ Πατριάρχου στὴν ἐκλογὴ τοῦ Φωτίου (βλ. Fernau, ὁ.π., σελ. 97 - 105).
11. Ὁ πατριάρχης Φώτιος ὄργησε τὴν πανορθόδοξη συνδιάσκεψη ὅπου συμμετείχαν ὅλες οἱ Ὀρθόδοξες Ἐκκλησίες, ἐκτός ἀπὸ ἐκείνες τῆς Ρωσίας, τῆς Βουλγαρίας καὶ τῆς Ἀλβανίας, ἀπὸ τίς 8 ὡς τίς 23 Ἰουλίου 1930. Εἶναι ἐνδιαφέρον νὰ σημειώσουμε ὅτι τὸ Βαλκανικὸ Σύμφωνο συνέκρινε τὴ Ρουμανία, τὴ Γιουγκοσλαβία, τὴν Τουρκία καὶ τὴν Ἑλλάδα ἀπέναντι στὸν βουλγαρικὸ ρεβιζιονισμό.
12. Μὲ τὴν ὑπεγραφή συνθήκης φιλίας μὲ τὴν ΕΣΣΔ ἡ Τουρκία εἶχε ἐπαναπροσαρτήσει τὸ 1921 τρεῖς περιοχές, πού τίς εἶχε ἀποσπᾶσει ἡ Ρωσία ἀπὸ τὴν Ὀθωμανικὴ

θύμισε τίς καλὲς ἐποχὲς τῆς ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας. Ἄλλωστε, ὁ νέος Πατριάρχης δὲ χαρακτηριζόταν ἀπὸ ἀντιτουρκικὲς θέσεις. Κατὰ συνέπεια ἀποτελοῦσε τὸν ἰδανικὸ ὑποψήφιο, πού θὰ ἀντιστακόταν στίς ρωσικὲς πιέσεις καὶ θὰ ἀνύψωνε τὸ κύρος τοῦ Πατριαρχείου. Ὁ Ἀθηναγόρας ἐξ ἀρχῆς διαβεβαίωσε τὴν τουρκικὴ κυβέρνηση γιὰ τὴ νομιμοφοσίαν του καὶ ἤξερε νὰ προκαλεῖ τὴ συμπάθεια τοῦ τύπου καὶ τῆς κοινῆς γνώμης. Μολονότι οἱ θρησκευτικὲς ἀπόψεις τοῦ Ἀθηναγόρα πολὺ λίγο εὐχεριστοῦσαν τὸν ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν, ἐξθρῶκ στὸν θρησκευτικὸ φιλελευθερισμὸ καὶ γενικά τὸν οἰκουμενισμό, ὁ νέος Πατριάρχης μπορούσε νὰ ἀποτελέσει σύμβολο συμφιλίωσης Ἑλλήνων καὶ Τούρκων, πού ἀντιμετώπιζαν ἕναν κοινὸ κίνδυνο. Αὐτὴ ἡ συμφιλίωση ἦταν ἐξίσου ἀπαραίτητη στὸν Πατριάρχη, γιὰ νὰ ἀναπτύχθῃ ὁ οἰκουμενικὸς ρόλος τοῦ Πατριαρχείου.

Ἡ νίκη τοῦ δημοκρατικῶν κόμματος στὴν Τουρκία τὸ 1950 εὐνόησε τίς σχέσεις ἀνάμεσα στὴν κυβέρνηση καὶ τὸ Φανάρι. Ἀλλὰ τὸ Κυπριακὸ πᾶρ-λυσε τίς προσπάθειες τοῦ Ἀθηναγόρα, ἐνῶ οἱ ταραχὲς τῆς 5ης Σεπτεμβρίου 1955 ἔδωσαν τὸ ἔναυσμα γιὰ νέα ἀπομάκρυνση τῆς ἑλληνικῆς κοινότητας ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη. Ἡ ἔκστρατεία κατὰ τοῦ Φαναρίου πῆρε τέτοια ἔκταση πού ὁ τοῦρκος Πρωθυπουργὸς ἐξέτασε τὸ ἐνδεχόμενο νὰ διώξουν τὸ ΟΠΚ ἀπὸ τὴν Τουρκία. Ὁ Ἀθηναγόρας θεωρήθηκε ὑπεύθυνος γιὰ τίς κινήσεις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου τῆς Κύπρου Μακαρίου καὶ τῶν ὑποστηρικτῶν τῆς Ἐνώσεως, πού ζητοῦσαν τὴν ἐπανασύνδεση τῆς νήσου μὲ τὴν Ἑλλάδα¹⁷.

Παρ' ὅλο πού ὁ Πατριάρχης δὲν ἔπαυε νὰ διακηρύττει τὴ συμπάθειά του στὴν Τουρκία καὶ προσπάθησε νὰ μεσολαβήσει μεταξύ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων¹⁸, στὰ μάτια τῆς τουρκικῆς κυβέρνησης φαινόταν ὅτι μεροληπιτοῦσε στὴ διαμάχη καὶ συνάμα ἦταν ἕνα καλὸ μέσο γιὰ ἀσκήση πίεσης στὴν ἑλληνικὴ κυβέρνηση. Ὁ Πατριάρχης χωρὶς νὰ διατάσει ἀνοιχτὸ διάλογο μὲ τίς διάφορες ὀρθόδοξες ἑκκλησίες καὶ τίς ἄλλες χριστιανικὲς ὁμολογίες μὲ σκοπὸ νὰ ἀποκομίσει, πέρα ἀπὸ τίς ἀνάγκες τοῦ οἰκουμενικοῦ διαλόγου, μιὰ ἥθικη καὶ κοσμικὴ ὑποστήριξη καὶ νὰ ἐξασφαλίσει ἔτσι τὴν παρουσία του στὴν Κωνσταντινούπολη ἀνεξάρτητα ἀπὸ τίς διακυμάνσεις τῶν ἑλληνοτουρκικῶν σχέσεων. Δὲν ἐγκατέλειψε, ὡστόσο, τὴ πρόθεσή του νὰ διαδραματίσει ἕνα θετικὸ ρόλο μεταξύ τῶν δύο χωρῶν ἀλλὰ τὰ γεγονότα τοῦ 1964 ἔθεσαν γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ σὲ ἀμφισβήτηση ὅλες τίς μεσολαβητικὲς του προσπάθειες, καὶ αὐτὸ πάντα ἐξ αἰτίας τοῦ Κυπριακοῦ.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως παραμένει ἕνας ἰδιό-αίτερος παράγοντας στίς ἑλληνοτουρκικὲς σχέσεις. Ὄντας ἀπὸ ἀπόψη πολιτικὴ τὸ σύμβολο τοῦ μεγαλείου τῆς Βυζαντινῆς καὶ τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας (μολονότι κάτω ἀπὸ μιὰ διαφορετικὴ σχέση) ἀποτελεῖ ἕναν οἰκουμενικὸ θρησκευτικὸ θεσμό, πού ἀποβλέπει νὰ διαδραματίσει ἕνα ρόλο πού ξεπερνᾷ τὰ ὅρια τῆς ἑλληνοτουρκικῆς διένεξης, μιᾶς διένεξης ὅπου τὸ

ΤΙΜΗΤΙΚΟΝ —
ΑΦΙΕΡΩΜΑ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΝ ΚΙΤΡΟΥΣ

ΒΑΡΝΑΒΑΝ

ΕΠΙ Τῆ 25ΕΤΗΡΙΑΙ ΤΗΣ ΑΡΧΙΕΡΑΤΕΙΑΣ ΤΟΥ

ΑΘΗΝΑΙ 1980

Ο ΣΥΝΟΔΙΚΟΣ ΘΕΣΜΟΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΑ, ΕΚΚΛΗΣΙΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΚΑΝΟΝΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

Ι. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Ο συνοδικός θεσμός αποτελεί διά τήν Ὁρθόδοξον τούλάχιστον Θεολογίαν τὸν κορμὸν τῆς διοικήσεως καὶ τῆς κανονικῆς δομῆς τῆς Ἐκκλησίας. Κἀθε αὐτοκέφαλος Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἔχει τὴν Σύνοδόν της καὶ οὐδεὶς νομοθέτης, ἐκκλησιαστικός ἢ πολιτικός, θὰ ἦτο νοητὸν νὰ ἀντικαταστήσῃ τὴν Σύνοδον μὲ ἄλλης μορφῆς διοικητικὸν ὄργανον, συλλογικὸῦ ἢ ἀτομικοῦ χαρακτῆρος.

Ἄλλ' ἐὰν τοῦτο εἶναι ἀληθὲς ὡς γενικὴ διαπίστωσις, εἰς τὴν πραγματικὴν τῆτα οὐδεὶς ἴσως ἄλλος θεσμὸς παρενοήθη τόσον πολὺ ἀπὸ πλευρᾶς Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας ὅσον ὁ συνοδικὸς θεσμὸς. Αἱ παρανοήσεις αὐταί, αἱ ὁποῖαι ἄλλοτε ὀδηγοῦν εἰς περιτετείας τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ βίου, ἄλλοτε εἰς ἐσφαλμένους ἐκτιμήσεις συγκεκριμένων περιστατικῶν (ὡς συμβαίνει, ἐπὶ παραδείγματι, μὲ διαφόρους ἀποφάσεις τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπιφυλακτικῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα), πάντοτε δὲ εἰς διόφρων τῶν θεολογικῶν θεμελιῶν τῆς Ὁρθοδοξίας, ὀφείλονται εἰς τὸ ὅτι συνήθως ἀρνεῖται ἢ παραγνωρίζεται τὸ ἐκκλησιολογικὸν τὴν περιεχόμενον τοῦ συνοδικοῦ θεσμοῦ. Ἐν ἀντιδιαστολῇ πρὸς ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὴν νομοθεσίαν καὶ διοίκησιν τῆς Πολιτείας, οἱ κανονικοὶ θεσμοὶ τῆς Ἐκκλησίας δὲν κατανοοῦνται χωρὶς ἀναφορὰν εἰς τὴν Ἐκκλησιολογίαν, δηλαδὴ εἰς τὰς θεολογικὰς ἀρχάς, αἱ ὁποῖαι διέπουν τὴν φύσιν τῆς Ἐκκλησίας. Πασικοὶ θεσμοὶ διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως εἶναι ἡ Σύνοδος, εἶναι ἀδιαχώριστοι ἀπὸ τὴν οὐσίαν τῆς Ἐκκλησίας¹, καὶ διὰ τοῦτο κἀθε διαχωρισμὸς μεταξὺ δόγματος καὶ βασικῶν διοικητικῶν θεσμῶν τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ὄχι ἀπλῶς ἀτυχής, ἀλλὰ καὶ ἐπικίνδυνος².

Διὰ νὰ κατανοηθῇ τὸ ἐκκλησιαστικὸν περιεχόμενον ἐνὸς θεσμοῦ, ὡς πρὸς τὴν Ὁρθόδοξον τούλάχιστον Ἐκκλησίαν, εἶναι ἀνάγκη νὰ γίνῃ ἀναδρομὴ εἰς τὰς ἱστορικὰς καταβολὰς τοῦ θεσμοῦ τούτου. Μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου πολλοὶ θεσμοὶ ὑφίστανται ἀλλοιώσεις, αἱ ὁποῖαι τείνουν νὰ τοὺς ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὸ ἀρχικὸν περιεχόμενον των. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία δὲν ἀρνεῖται τὰς ἱστο-

1. Πρβλ. Ι. Ν. ΚΑΡΜΠΗ, Ὁρθόδοξος Ἐκκλησιολογία, 1978, σ. 521 καὶ 523: «ἡ συνοδικὸς ἀνήκει εἰς τὴν οὐσίαν τῆς Ἐκκλησίας». Ὡσαύτως, Ἀρχιμ. ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ ΧΑΡΚΙΑΝΑΚΙ (ὡν Ἀρχιεπισκόπου Λύτραλλας), Περι τὸ Ἀλάθητον τῆς Ἐκκλησίας, 1965, σ. 86.

2. Ὡς πρὸς τὸ δημιουργηθῆν ἐν Ἑλλάδι ζήτημα τοῦ διαχωρισμοῦ τῶν Κανόνων, βλ. Κ. ΜΟΥΡΑΤΙΔΟΥ, Ἡ Ἐκκλησιολογία καὶ τὸ Σύστημα, 1968, σ. 10 ἔξ.

Είς άλλων μελέτην μας⁹ υπεστηρίχθη ἡ θέσις, ὅτι αἱ καταβολαὶ τοῦ συνοδικοῦ θεσμοῦ ὄχι μόνον πρέπει νὰ ἀναζητηθῶν ἐν τῷ 5 τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ ὅτι εὐρίσκονται εἰς τὰς ἀρχαιότερας πηγὰς τῆς Καινῆς Διαθήκης, δηλαδή εἰς τὰς ἐπιστολάς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καὶ εἰς τὴν δομὴν τῶν πρώτων ἐν Χριστιανικῶν κοινοτήτων¹⁰. Δὲν ὑπάρχει, συνεπῶς, λόγος νὰ ἐπαναληφθῶν ἐδῶ ἐν λεπτομερείᾳ τὰ ἐπιχειρήματα, τὰ ὁποῖα ἐξετέθησαν ἐκεῖ, ἀν καὶ θὰ ἦτο χρήσιμον νὰ ἀναφερθῶν μερικὰ ἀπὸ τὰ βασικὰ συμπεράσματα τῆς ἐρεύνης ἐκείνης.

Τὸ κυριώτερον ἱστορικὸν γεγονός, τὸ ὁποῖον μᾶς ὑποχρῶναι νὰ ἀναζητήσωμεν τὰς ἱστορικὰς καταβολὰς τοῦ συνοδικοῦ θεμοῦ ἐν τῷ 5 τῆς Ἐκκλησίας καὶ μάλιστα εἰς τὴν δομὴν τῶν πρώτων εὐχαριστιακῶν κοινοτήτων, εἶναι τὸ ὅτι αἱ σύνοδοι φαίνεται νὰ ἦσαν ἐξ ἀρχῆς ἐπισκοπικαὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ θεσίν των. Τὸ ἐρώτημα, τὸ ὁποῖον ὁ ἱστορικὸς δὲν δύναται νὰ ἀποφυγῇ, εἶναι τοῦτο: Διατι αἱ σύνοδοι ἀποτελέσθησαν ἐξ ἀρχῆς ἀπὸ ἐπισκόπων εἰς τὴν βασιλικὴν των σύνθεσιν; ἢ τὸ ἐπίνοημα τῆς Ἐκκλησίας τοῦ τέλους τοῦ β' αἰῶνος ὑπὸ τὴν ἐπίρειαν εἶτε ἐξωτερικῶν εἶτε ἐσωτερικῶν παραγόντων τῶν χρόνων ἐκείνων; ἢ μήπως ὀφείλεται εἰς βαθύτερους ἐκκλησιολογικοὺς λόγους, οἱ ὁποῖοι ἀνάγονται εἰς τὴν ζῶν καὶ πίστιν τῆς πρώτης Ἐκκλησίας;

Δύο εἶναι κυρίως αἱ μορφαὶ συνοδικότητος, αἵτινες ἀπαντοῦν εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην. Ἡ πλεον γινώστη σύνοδος εἶναι ἡ λεγομένη Ἀποστολικὴ Σύνοδος, ἡ ὁποία περιγράφεται εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων (κεφ. 15. Πρβλ. Γαλ. 2). Τὰ ἐξηγητικὰ προβλήματα, πού ἐμφανίζετο ἡ περικοπὴ αὐτῆ τῶν Πράξεων καὶ τὸ ὅλον πρόβλημα τῆς ἱστορικότητος τῆς Ἀποστολικῆς Συνόδου, δὲν ἔχουν θέσιν εἰς τὴν μελέτην μας αὐτήν. Ἡ δομὴ, ἐν τούτοις, τῆς συνόδου αὐτῆς, ὅπως περιγράφεται ἀπὸ τὸν Λουκᾶ εἰς τὰς Πράξεις, ἐμφανίζει ἐνδιαφέρον. Ἡ σύνθεσις τῆς συνόδου ἀποτελεῖται ἀπὸ: α) «τὸ πλῆθος», δηλαδή τὴν τυπικὴν ἐκκλησίαν καὶ β) τοὺς ἀποστόλους καὶ «πρεσβυτέρους». Εἰς τὴν συνέλευσιν, ἡ ὁποία ἔλαβε χώραν πρὸ τῆς συνόδου, διὰ νὰ ἀκούσῃ τὸν Παῦλον καὶ τὸν Βαρνάβαν, οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι», καθὼς καὶ «ἡ ἐκκλησία» (δὴλ. «τὸ πλῆθος») ἔλαβον μέρος (15,4). Ἄλλ' εἰς τὴν σύνοδον καθ' ἑαυτὴν παρατηροῦμεν, ὅτι «ἡ ἐκκλησία» ἀρχικῶς δὲν μνημονεύεται: «συνήχθησαν δὲ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι» (στ. 6) γράφει ὅτι συνήχθησαν μόνον οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι, ἀφῆρις προσβῆται, ὅτι «εἰσήγαγε πᾶν τὸ πλῆθος». Τὴ ἀντιπροσωπεύει τὸ «πλῆθος»; Πρόκειται περὶ τοῦ πλῆθους τῶν ἀποστόλων καὶ πρεσβυτέρων, ὅποτε ἡ χρῆσις τοῦ ὄρου «πλῆθος» δὲν εἶναι πλῆθος τῶν ἀποστόλων (πλῆθος = τοπικὴ Ἐκκλησία) ἢ περὶ τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας, ὅποτε προσροδοῦμεν εἰς τὸν στ. 6, ὁ ὁποῖος ὁμιλεῖ περὶ συνέσεως μόνον τῶν ἀποστόλων καὶ πρεσβυτέρων;

10. Εἰς ἐνίσχυσιν τῆς θέσεως, ἡ ὁποία ὑπεστηρίχθη εἰς τὴν μελέτην μας ἐκείνην, ὅτι ὁ συνοδικὸς θεσμὸς ἐξετέθησαν ἐκ τῆς δομῆς τῆς ἐπισκοπικῆς Ἐκκλησίας βλ. L. MORTARI, *Conscrazione Episcopale Collegialità*, 1969. Ἡ ἔργασία αὐτὴ συνδέει τὴν γένεσιν τοῦ συνοδικοῦ θεμοῦ μὲ τὴν πρᾶξιν τῆς χειροτονίας τῶν ἐπισκόπων μᾶλλον ἢ μὲ τὴν θέσιν τοῦ Ἐπισκόπου ὡς προσώπου τῆς ὀ. Εὐχαριστίας. Διὰ τὴν ἀναγωγὴν τῶν ἀρχῶν τοῦ συνοδικοῦ θεμοῦ εἰς τὴν ζῶν τῆς Ἐκκλησίας τῶν χρόνων τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἔβου ὁμοῦς εἰδικῆς ἀναφορᾶς εἰς τὴν δομὴν τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας, βλ. E. LANNÉ, «L'origine des synodes», in *Theologische Zeitschrift*, 27 (1971) 201-222.

στολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἰδεῖν περὶ τοῦ λόγου τούτου». Μόνον περὶ τὸ τέλος τῆς συνόδου ἐπιανεμφανίζεται «ἡ ἐκκλησία» ἐν σχέσει μὲ τὴν ἐκλογὴν τῶν συνοδῶν τοῦ Παύλου εἰς Ἀντιόχειαν (15, 22): «ὅτε ἐδόξε τοῖς ἀποστόλοις καὶ τοῖς πρεσβυτέροις σὺν ὅλῃ τῇ ἐκκλησίᾳ»¹¹. Ἡ ἐπιστολὴ πάντως, ἡ ὁποία ἀποστέλλεται εἰς Ἀντιόχειαν ὡς ἡ ἐπίσημος ἀπόφασις τῆς συνόδου, φαίνεται νὰ γράφεται μόνον ἀπὸ τοὺς ἀποστόλους καὶ πρεσβυτέρους¹², ἀν καὶ γίνεται μνεία τῆς ἐπιπροσθήσεως τῆς ἀποφάσεως αὐτῆς ἀπὸ ὅλην τὴν τοπικὴν ἐκκλησίαν (στ. 25). Τὸ «ἡμῶν» εἰς τὴν περιφημὸν φράσιν «ἔδοξε τῷ ἀγγέλιῳ πνεύματος καὶ ἡμῶν» (15, 28) δύνατον νὰ ἀναφέρεται ἀμέσως μόνον εἰς τοὺς ἀποστόλους καὶ πρεσβυτέρους, πάντως ὁμοῦ ὡς ὁπωσδήποτε ὑπὸ τὸν ὄρον τῆς συμφωνίας «ὅλης τῆς ἐκκλησίας». Ἡ Ἀποστολικὴ Σύνοδος, συνεπῶς, εἰς τὴν ὁμολογίαν τῆς μαρτυρεῖ, α) ὅτι ἡ τοπικὴ ἐκκλησία ἀποτελεῖ τὴν βᾶσιν τῆς συνόδου, καὶ β) ὅτι οἱ ἀπόστολοι καὶ πρεσβύτεροι διακρίνουν τὸν «πλῆθος» ὡς ἀποφασιστικοὶ ἡγετικοὶ παράγοντες τῶσιν εἰς τὴν λήψιν τῶν ἀποφάσεων ὄσον καὶ εἰς τὴν ἀνακοίνωσιν των πρὸς τὰς ἄλλας ἐκκλησίας.

Ἐκείνο πού προκαλεῖ ἐνδιαφέρον ἐν συνεχείᾳ, εἶναι ὅτι ἀπὸ τὸ 21ον κεφ. τῶν Πράξεων καὶ ἐφεξῆς τὸ σχῆμα «οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι» ἀντικαθίσταται ἀπὸ τὸ «Ἰάκωβος καὶ οἱ πρεσβύτεροι». Ἐκτός τῆς γενικωτέρας σημασίας πού ἐνέχει ἡ φράσις «Ἰάκωβος καὶ οἱ πρεσβύτεροι» διὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ ἐπισκοπικοῦ λειτουργήματος¹³, εἰδικῶς διὰ τὴν γένεσιν τοῦ συνοδικοῦ θεμοῦ ἢ μεταβολῆ τῶν ἀποστόλων - πρεσβυτέρων» εἰς «Ἰάκωβος - πρεσβύτεροι» ἀποτελεῖ τὴν γέφυραν, ἡ ὁποία μᾶς μεταφέρει ἀπὸ τὰς Πράξεις εἰς τὸ «σύνοδον ἐπισκόπων» τοῦ Ἰγνατίου Ἀντιοχείας¹⁴, τὸ ὁποῖον ἐνέχει ὁμοῦ ἰδιαιτέραν σημασίαν διὰ τὴν γένεσιν τοῦ συνοδικοῦ θεμοῦ. Τὸ «σύνοδον ἐπισκόπων» εἶναι ἐκείνο, τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν σύναξιν τῆς Εὐχαριστίας, ἀποτελοῦμενον ἀπὸ τῶν Ἐπίσκοπων καὶ τοὺς περὶ αὐτῶν πρεσβυτέρους, παρουσία τοῦ λαοῦ, ἔκρινε

11. Τὸ ὅλον κείμενον ἐμφανίζεται συγκεχυμένον ὡς πρὸς τὸ θέμα τοῦτο. Εἰς τὸν στ. 12 καὶ ἐνῶ προηγουμένως (στ. 6) γράφει ὅτι «εἰσήγαγε πᾶν τὸ πλῆθος». Τὴ ἀντιπροσωπεύει τὸ «πλῆθος» τῆρος, ἀφῆρις προσβῆται, ὅτι «εἰσήγαγε πᾶν τὸ πλῆθος». Τὴ ἀντιπροσωπεύει τὸ «πλῆθος»; Πρόκειται περὶ τοῦ πλῆθους τῶν ἀποστόλων καὶ πρεσβυτέρων, ὅποτε ἡ χρῆσις τοῦ ὄρου «πλῆθος» δὲν εἶναι πλῆθος τῶν ἀποστόλων (πλῆθος = τοπικὴ Ἐκκλησία) ἢ περὶ τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας, ὅποτε προσροδοῦμεν εἰς τὸν στ. 6, ὁ ὁποῖος ὁμιλεῖ περὶ συνέσεως μόνον τῶν ἀποστόλων καὶ πρεσβυτέρων;

12. Μαρτυρεῖται ἐπίσης καὶ ἡ γραφὴ «οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ ἀδελφοί», ὅτι ἀπὸ τῶν ἐπιπροσθητῶν προτιμῶν τὴν γραφὴν «οἱ ἀπόστολοι καὶ πρεσβύτεροι, οἱ ἀδελφοί», ἀναφέροντες τὸ «οἱ ἀδελφοί» ὄχι εἰς τὴν τοπικὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλ' εἰς τὸ «ἀπόστολοι καὶ πρεσβύτεροι». Βλ. π.χ. C.S.C. WILLIAMS, *A Commentary on the Acts of the Apostles*, (Black's New Testament Commentary) 1957, σ. 185.

13. Βλ. ἐν τῷ ἀπὸ Γ. ΚΟΝΙΔΑΡΗ, *Περὶ τῆς φερομένης διαφοράς μὲν ἐν τῷ πολυτετέμναι τοῦ ἀρχικοῦ Χριστιανισμοῦ*, 1959.

14. Ἰγνατίου, Φιλαδ. 8, 1. Πρβλ. Ματθ. 6, 1 καὶ Τράλ. 3, 1.

σεως και φανερώσεως του δλου Χριστου και της βλαης (δηλαδή της «καθολικης») ‘Εκκλησίας, ο προσετός της Εύχαριστίας ‘Επίσκοπος θεωρείτο ως ο λειτουργός εκείνος, εν τω προσώπω του όποιου ή τοπική ‘Εκκλησία ύπερέβαινε ξνωριαν τοπισμοϋ και ήουτο με τας άλλας τοπικας ‘Εκκλησίας εις την μίαν, άγίαν, καθολικήν και άποστολικήν ‘Εκκλησίαν»²². ‘Ητο λοιπόν πολϋ φυσικόν, κζθε πρξξίς της ‘Εκκλησίας, άποσκοπούσα εις την έκφρασην της ένότητος των τοπικών ‘Εκκλησιών, ως ήτο ή σύνοδος, να έξεδηλοϋντο διά του έπισκόπου. ‘Η έπισκοπική, συνεπώς, σύνοδος της συνόδου δικαιούται και επιβλλάται έκκλησιολογικώς εις την άρχαίαν ‘Εκκλησίαν λόγω του ότι ο ‘Επίσκοπος είναι, ως ο προσετός της Εύχαριστίας, ο έκφραστής της ένότητος τόςαν της τοπικής ‘Εκκλησίας καθ’ έξυτην όσον και της ένότητος αυτής προς τας άλλας τοπικας ‘Εκκλησίας, εις την όποιαν και άπέβλεπαν άνέκαθεν, όπως είδομεν, αί σύνοδοι.

Πάντα ταϋτα καθίστανται έτι μάλλον σαφή και άδιαμφεβήτητα, έν ληφθούν ύπ’ όψιν όρισμένα θεμελιώδη στοιχειά εκ της λειτουργικής και κανονικής ζωής της άρχαίας ‘Εκκλησίας, σχετικα με την χειροτονίαν του ‘Επισκόπου. Το πρώτον έξ αυτόν είναι, ότι κάθε έπισκοπική χειροτονία συνεδέετο άπορρητός με την μνησίαν της τοπικής ‘Εκκλησίας (ή άπολυμμένος, όπως έπεται ο χειροτόνοϋμενος έπίσκοπος. Οί κανόνες άυστηρώς άπηγόρευον χειροτονίας άπολυτους (ή άπολυμένους) εν σχέσει δε προς τον ‘Επίσκοπον ή άναπόφρευτος αυτή σύνδεσις της χειροτονίας του προς όρισμένην τοπικήν ‘Εκκλησίαν άπετέλει άνέκαθεν και μέρος της εύχης της χειροτονίας (τον δεϋνα) εις έπίσκοπον της έπισκοπής (δεϋνα). . .). ‘Η σύνδεσις αυτή έπισκόπου και τοπικής ‘Εκκλησίας θεωρείτο άνέκαθεν τόςαν θεμελιώδης, ώστε ακόμη και εις την νεωτέραν πρξξιν των τυτουλαρίων και βοηθών έπισκόπων έκρίθη πάντοτε άναγκαίον να συνδέεται το όνομα έκάστου έπισκόπου με κάποιαν τοπικήν ‘Εκκλησίαν, έστω και (πάλαι ποτε διαλάμψασαν)²⁴.

‘Ολοι βεβαίως άναγνωρίζουν ως (αδεδομένα) και λειτουργικώς ή κανονικώς άπαράβαρα όλα αυτά. Πόσο όμως είναι διατεθειμένοι να συναγάγουν τα συμπεράσματα, εις τα όποια οδηγεί ή λειτουργική και κανονική αυτή τάξις; Τα συμπεράσματα αυτά είναι έξαιρετικής σπουδαιότητος δια το θέμα μας και πρέπει να έξετασθούν άμέσως.

22. Βλ. λεπτομερέστερον έν J. D. ZIZIOULAS, «La communauté eucharistique et la catholicité de l’Eglise», έν I stina 14 (1969) 67-88.

23. Βλ. μ.ά. τον τον Κανόνα της Δ’ Οικουμενικής Συνόδου.

24. Τοϋτο έν άντιθέσει, επί παραδείγματι, προς νεωτέραν συνθήκην των προαλαηδόνων ‘Εκκλησιών, ένθα άπαντες σήμεραν (έπίσκοπος θρησκευτικής παιδείας,» «έξωτερικών υποθέσεων» κ.λ.π.)

γενέσθωσαν, μία μεν πρό της Τεσσαρακοστής, ίνα πάσης μικροψυχίας άναίρουμένης τδ δώρον καθαρόν προσφέρηται τφ Θεφ. δευτέρα δε περί τον του μετοπώρου καιρόν).

‘Εξ όλων αυτών καταφαίνεται, ότι ο συνοδικός θεσμός υπό την μορφήν, υπό την όποιαν είναι σήμερα γνωστός, έχει τας Ιστορικάς καταβολάς του εις την συνοδικότητα και συνοδικήν πρξξιν των πρώτων άποστολικών κοινοτήτων, ή όποια συνδέεται με την εύχαριστιακήν κοινότητα. Τοϋτο έξηγεί τδ άλλος άνεξήγητος γεγονός, ότι έφθασεν εις τον δ’ αιώνα ο όρος (σύνοδος) να σημαίνει την Θ. Εύχαριστίαν¹⁹. ‘Αλλά τδ περισσότερο σημαντικόν διά την μελέτην μας αυτήν είναι, ότι ο άρχαϊκός αυτός δεσμός συνοδικότητος και Εύχαριστίας παρέχει και την άπάντησιν εις τδ κάριον έρώτημα, διατι αί σύνοδοι είναι έπίσκοπικαι εις τον χαρακτήρα των και τί νόημα διά την ‘Εκκλησιολογίαν και τδ Κανονικόν Δίκαιον έχει ο έπισκοπικός αυτός χαρακτήρ του συνοδικού θεσμού.

III. Ο ΕΠΙΣΚΟΠΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡ ΤΩΝ ΣΥΝΟΔΩΝ

Εις τδ έρώτημα, διατι ή σύνθεσις των συνόδων υπήρξεν άνέκαθεν έπισκοπική, ή άπάντησις, που προκύπτει από την μελέτην των πηγών, είναι ότι ο συνοδικός θεσμός συνεδέθη έξ άρχής με την εύχαριστιακήν κοινότητα, ο δε έπίσκοπος έννοείτο ως ο προσετός της Θ. Εύχαριστίας εις κάθε τοπικήν ‘Εκκλησίαν. Τοιουτοτρόπως είναι φυσικόν ή θεολογία περι του έπισκόπου και ή άνάπτυξις της συνοδικής πράξεως να έχουν επιδράσει επί άλλήλων²⁰ κατά τους πρώτους αιώνας. Ποια είναι ή σημασία του γεγονότος αυτού διά την έκκλησιολογικήν έκτίμησιν του συνοδικού θεσμού και διά τας κανονικας της συνειπίας;

‘Εν πρώτοις, πρέπει να παρατηρηθί, ότι λόγω άκριβώς της θέσεώς του ως του προσετός της εύχαριστιακής κοινότητος ο έπίσκοπος θεωρείτο εις την άρχαίαν ‘Εκκλησίαν ως ο έσαρκωτής ολοκλήρου της τοπικής ‘Εκκλησίας²¹. Συγχρόνως όμως, λόγω της φύσεως της εύχαριστιακής κοινότητος ως έκφρά-

19. Τοϋτο είναι όντως άξιοσημείωτον διά την υποστηριζόμενη ένταθα θέαν. Βλ. ‘Ι. Χρυσοστόμου, Περι της τών Προφ. άσαφ. 2, 6 (P.G. 56, 182). Πρβλ. του αυτού εις την Α’ Κορ. 27, 3 (P.G. 64, 228). Εις τούς τδ πρώτα Πόσα 3, 2 (P.G. 48, 864). Περι Μετανοίας (P.G. 49, 336). ‘Οσαύτως ‘Ιερωνύμου, Epis. ad Heliogorun, 12 (P.L. 22, 597).

20. ‘Ος ρθθώς παρατηρεί ο Η. Ε. W. TURNER, The Pattern of Christian Truth, 1954, σ. 357.

21. Δι’ άνάλυσιν των σχετικών πηγών βλ. Ι. Δ. ΖΗΖΙΟΥΛΑ, ‘Η ένότης της ‘Εκκλησίας έν τφ Θεφ. Εύχαριστίας και τφ ‘Επισκόπω κατὰ τούς πρώτους αιώνας, 1965, σ. 87 έξ.

φει: «Ἐφ' ὅσον ὁ δεσμός τῆς ὁμοιότητος ὑφίσταται καὶ τὸ μυστήριον τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας ἐξακολουθεῖ νὰ παραμένῃ ἀδιαίρετον, ἕκαστος ἐπίσκοπος ρυθμίζει ἄφ' ἑαυτοῦ τὰς πράξεις του καὶ τὴν διοίκησίν του, ὡς ἐκεῖνος φρονεῖ, ἀποδίδων λόγον μόνον εἰς τὸν Κύριον»²⁸. «Ὅταν ἀναγινώσκῃ κανεὶς ἕνα τοιοῦτον κείμενον, δὲν δύνανται παρὰ νὰ διερωτηθῇ: πῶς εἶναι δυνατόν μία τοιαύτη γνώμη καὶ συμπεριφορὴ μὲ τὴν ἔννοιαν τοῦ συνοδικοῦ θεσμοῦ; Ἐὰν κάθε ἐπίσκοπος διοικῇ τὰ τῆς ἐπισκοπῆς του, ἀποδίδων λόγον μόνον εἰς τὸν Κύριον», ποῖαν ἐξουσίαν ἔχει ἡ Σύνοδος ἐπὶ τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἐπισκόπου τῆς; Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ νοσηθῇ συνοδικὸς θεσμὸς χωρὶς ἐξουσίαν παρεμβάσεως εἰς τὰ τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας; Τὰ ἐρωτήματα αὐτὰ περιπλέκονται ἐτι μᾶλλον, ἐὰν σκεφθῇ κανεὶς ὅτι ὁ Κυπριακὸς ἀντιπροσωπεύει ἕνα ἐκ τῶν πλείων ἐνεργῶν μαρτύρων τῆς συνοδικῆς πράξεως τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας. Ἀναμφιβόλως ἔχομεν ἐνώπιόν μας ἕν ἐκ τῶν πλείων δυσχερῶν προβλημάτων τῆς Ἐκκλησιολογίας καὶ τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου, τὰ ὁποῖα ἐμφανίζει ὁ συνοδικὸς θεσμὸς. Ἡ διατήρησις τῆς καθολικότητος καὶ τῆς αὐτοτελείας τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας δὲν ἐπιτρέπεται νὰ τίθεται ἐν κινδύνῳ ἀπὸ τὸν συνοδικὸν θεσμόν, ἀλλὰ καὶ ὁ συνοδικὸς θεσμὸς ὀφείλει νὰ μὴ παραβλάττεται ἀπὸ τὴν αὐτοτέλειαν τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἐκκλησιολογικὴ καὶ κανονικὴ ἰσορροπία αὕτη δὲν εἶναι πάντοτε εὐχέρης, ἀποτελεῖ ὁμως παρὰ ταῦτα, θεμελιώδη πλευρὰν τῆς διαμορφώσεως τοῦ συνοδικοῦ θεσμοῦ, ὡς ἀποδεικνύει ἡ μελέτη τῶν πρώτων Κανόνων, οἱ ὁποῖοι μαρτυροῦν περὶ τῆς διαμορφώσεως ταύτης.

Οἱ ἀρχαῖοι κανόνες, τοὺς ὁποίους θὰ ἦτο δυνατόν νὰ χρησιμοποιήσωμεν πρὸς μελέτην τοῦ προβλημάτος αὐτοῦ, εἶναι ὁ 5ος Κανὼν τῆς Α' Οἰκουμ. Συνόδου, περὶ τοῦ ὁποῖου ἐκάμαμε ἤδη λόγον, ὁ 19ος τῆς Συνόδου τῆς Ἀντιοχείας²⁹ καὶ ὁ γνωστὸς 34ος τῶν ἁγίων Ἀποστόλων. Οἱ κανόνες οὗτοι πρῶτον ἢ ἐν πάσῃ περιπτώσει συνδέονται πρὸς τὴν ἐμφάνισιν καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ Μητροπολιτικοῦ συστήματος τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας καὶ τοιαυτοτρόπως ποδηλοῦν τὴν σχέσιν, ἡ ὁποία ἱστορικῶς συνέδεε τὴν διαμόρφωσιν τοῦ συνοδικοῦ θεσμοῦ πρὸς τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Μητροπολιτικοῦ συστήματος ἀπὸ τοῦ δ' ἰδῶνος καὶ ἐξῆς. Ὁ πρῶτος ἀπὸ τούτων κανόνων τούτους ἀναφέρεται, ὅπως ἤδη παρατηρήσαμεν, εἰς τὸ πρόβλημα τῶν ἀφορισμῶν ἐκ τῆς Θ. Κοινωνίας, οἱ ποῖοι ἐπεβέβησαν ὑπὸ τῶν διαφόρων ἐπισκόπων ἐντὸς τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν τῶν. Τὸ κείμενον τοῦ κανόνος τούτου ἀποκαλύπτει ὅτι τὸ πρόβλημα, τὸ ποῖον ἀνιμετωπιζέται ἡ Ἐκκλησία διὰ τοῦ κανόνος αὐτοῦ δὲν ἦτο εἰς τὴν οὐσίαν ἄλλο ἀπὸ ἐκεῖνον, ποὺ ὠνομασάμεν ἐδῶ ἐξισορροπίαν τῆς καθολικότητος τῆς τοπικῆς καὶ «τῆς κατὰ τὴν οἰκουμένην» Ἐκκλησίας. Οὕτω, ἄφ' ἐνός ὁ κανὼν οὗτος τονίζει «τοὺς ὑφ' ἐτέρων (ἐπισκόπων) ἀποβληθέντας ὑφ' ἐτέρων

28. Κυπριακοῦ Ε p. 55 (52), 21.

29. Τοῦ ἔτους 341 μ.Χ.; Μᾶλλον πρόκειται περὶ ἄλλου συνόδου τῆς Ἀντιοχείας, ἀγνώστου χρονολογίας. Βλ. σχετικὴν βιβλιογραφίαν L. MORTARI, μν. ἔργ. σ. 65 ἔξ.

(ἐπισκόπων) μὴ προσέσθαι», ὅπερ σημαίνει ὅτι ἐπικυροῦται ἡ αὐτονομία τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἐπισκόπου τῆς, δεδομένου ὅτι ἡ ἀπόφασις ἐνός Ἐπισκόπου περὶ ἀφορισμοῦ μέλους τῆς Ἐκκλησίας τοῦ δεσμεύουν ὅλους τοὺς ἐπισκόπους. Ἄφ' ἐτέρου ὁμως ὁ ἴδιος κανὼν προσθέτει ἀμέσως: «Ἐξεταζέσθω δὲ μὴ μικροψυχῶν ἢ φιλονεικῶν ἢ τινι τοιαύτῃ ἀγῆδιᾳ τοῦ ἐπισκόπου ἀποσυνάγωγοι γεγέννηται. Ἴνα οὖν τὴν πρόπτουσαν ἐξέτασιν λαμβάνῃ καλῶς ἔχῃν ἐδοξεν ἐκείνου ἐνωπινοῦ... δις τοῦ ἔτους συνόδος γίνεσθαι...». Τί σημαίνει αὐτό; Προφανῶς τὸ πρόβλημα, ποὺ ὑπόκειται εἰς τὸν κανόνα τούτον, εἶναι τὸ τῆς σχέσεως μεταξὺ τοπικῆς καὶ οἰκουμηνικῆς Ἐκκλησίας, ὡς αὕτη ἐκφράζεται εἰς τὴν εὐχρηστικὰν κοινωνίαν, ἡ δὲ λύσις εἰς τὴν ὁποίαν καταλήγει ὁ κανὼν δύνανται νὰ διατυπωθῇ ὡς ἐξῆς: ἡ Θ. Εὐχαριστία ἐκφράζει ταύτοχρόνως τὴν καθολικότητα τῆς τοπικῆς καὶ τῆς κατὰ τὴν Οἰκουμένην Ἐκκλησίας ὡς ἐκ τούτου, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ μετέχῃ κανεὶς τῆς Θ. Εὐχαριστίας μᾶς ἄλλης τοπικῆς Ἐκκλησίας, χωρὶς νὰ δύνανται νὰ μετέχῃ ὡσαύτως τῆς Εὐχαριστίας τῆς ἰδικῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας (= ἐπίσχυσις τῆς αὐθεντίας τοῦ τοπικοῦ Ἐπισκόπου) ἄλλ' ἀκριβῶς διὰ τὸν ἴδιον λόγον ἡ ἀποκοπὴ ἐνός μέλους ἐκ τοῦ εὐχαριστιακοῦ σώματος, καίτοι εἶναι κατ' ἀρχὴν δικαίωμα τοῦ οἴκειου Ἐπισκόπου, ἄπεται τελικῶς ὅλων τῶν ἄλλων τοπικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ δέον νὰ ὑπόκειται εἰς τὴν ἔγκρισιν καὶ τῶν ἄλλων Ἐπισκόπων (= ἐπίσχυσις τῆς αὐθεντίας τῆς Συνόδου). Ἡ φύσις, συνεπῶς, τῆς εὐχαριστιακῆς κοινωνίας εἶναι τοιαύτη, ὥστε νὰ ὀδηγῇ εἰς τὴν ἀνάγκην τοῦ συνοδικοῦ θεσμοῦ. Τὸ ἔργον ὁμως τῆς Συνόδου δὲν συνίσταται εἰς τὸ νὰ ἀρνηθῇ εἰς τὸν τοπικὸν Ἐπίσκοπον τὸ δικαίωμα τῆς ἀποκοπῆς ἐνός πιστοῦ ἐκ τῆς Θ. Κοινωνίας, ἀλλ' εἰς τὸ νὰ ἐλέγξῃ τὰ κίνητρα τῶν ἀποφάσεων τῶν ἀποφάσεων τοῦ Ἐπισκόπου: ἐφ' ὅσον ἡ ἀπόφασις δὲν ἐλήφθη ἀπὸ ταπεινὰ καὶ ἀπροσωπικὰ κίνητρα, ἰσχύει πλέον δι' ὅλην τὴν Ἐκκλησίαν. Ταῦτα δύνανται νὰ συναχθοῦν ἀπὸ τὸν κανόνα τούτον.

Ἄ Ο δεύτερος Κανὼν, τὸν ὁποῖον πρέπει τώρα νὰ ἐξετάσωμεν, προχρῆεῖ ἕνα βῆμα περαιτέρω πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς ἐνισχύσεως τῆς ἐξουσίας τῆς Συνόδου. Ὁ 19ος Κανὼν τῆς συνόδου τῆς Ἀντιοχείας δὲν ἀναφέρεται εἰς τὴν εὐχαριστιακὴν κοινωνίαν, ἀλλὰ εἰς τὰς ἐκλογὰς καὶ χειροτονίας ἐπισκόπων, αἱ ὁποῖαι ἐμφανίζονται οὕτω συνδεδεμέναι μὲ τὴν διαμόρφωσιν τοῦ συνοδικοῦ θεσμοῦ³⁰. Εἰς τὸν κανόνα αὐτὸν ἀναγινώσκομεν: «Ἐπίσκοπον μὴ χειροτονεῖ-

30. Ἱστορικοί, οἱ ὁποῖοι συνδέουν τὴν ἐμφάνισιν τῶν συνόδων ἀποκλειστικῶς ἢ χωρὶς μὲ τὰς ἐκλογὰς καὶ χειροτονίας ἐπισκόπων, διαπράττουν τὸ σφάλμα ν' ἀρνοῦν ἢ παραγνοῶν ἄλλας πηγὰς, περιλαμβανομένου καὶ τοῦ 5ου Κανόνος τῆς Α' Οἰκουμ. Συνόδου, τὰς ὁποίας ἐγράψαμεν ἐνταῦθα καὶ αἱ ὁποῖαι σαφῶς συνδέουν τὴν γένεσιν τοῦ συνοδικοῦ θεσμοῦ μὲ τὰ περὶ τὴν Εὐχαριστιακὴν κοινωνίαν προβλήματα. Τὸ ὄρθον εἶναι, ὅτι ἀμφοτέρωτα ταῦτα (εὐχαριστιακὴ κοινότης καὶ χειροτονία ἐπισκόπων)... δὲν ἀποκλείουν ἀλλήλων ὡς αἴτια ἐμφανίσεως καὶ διαμορφώσεως τῶν συνόδων (I. KAPMPH, μν. ἔργον, σ. 654, στήμ. 2.

ή μὲ τὸν «πρωτόν» ἀσκοῦντα τοιαύτην ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν συνόδων, ἀντιπροσωπεύουν ἐπιβλίνον διαστροφὴν τοῦ ἐκκλησιολογικοῦ πνεύματος τῶν κανόνων. Ὁ συνοδικὸς θεσμὸς δύνανται συνεπῶς, ἐὰν δὲν καταβληθῆ ἡ προσοχή, νὰ δηγήσῃ εἰς καταστροφὴν τῆς ἰδέας τῆς καθολικότητος τῆς Ἐκκλησίας, ὡς αὐτὴ διεμορφώθη εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἐκκλησίαν καὶ ἐγένετο, ὡς εἶδομεν, σεβαστὴ ὑπὸ τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ τοῦ ἀρχαίου συνοδικοῦ συστήματος.

Ἰπὸ τὸ φῶς τῶν παρατηρήσεων αὐτῶν θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ἐπιχειρήσωμεν καὶ μίαν ἐκκλησιολογικὴν καὶ κανονικὴν θεώρησιν τῆς Οἰκουμένης Συνόδου. Διετυπώθη πρὸ ὀλίγου ἡ ἀμφιβολία, ἐὰν θὰ ἠδύνατο νὰ γίνῃ λόγος περὶ θεσμοῦ προκειμένου περὶ τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων. Πράγματι, πολλοὶ κανονολόγοι καὶ ἱστορικοὶ ὁμιλοῦν περὶ τῆς οἰκουμενικῆς συνόδου ὡς θεσμοῦ, καὶ μάλιστα ὡς τῆς ἀνωτάτης βαθμίδος τοῦ συνοδικοῦ συστήματος. Ἀλλὰ λόγοι ἱστορικοὶ καὶ ἐκκλησιολογικοὶ ὀδηγοῦν εἰς ἀμφιβολίαν ὡς πρὸς τὴν ὀρθότητα τῆς θέσεως ταύτης.

Διὰ νὰ γίνῃ λόγος περὶ «θεσμοῦ», εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑφίστανται ὀρισμέναι προϋποθέσεις δομικῆς φύσεως καὶ κάποιος βαθμὸς μονιμότητος τοῦ θεσμοῦ τούτου. Προκειμένου περὶ τῶν ἀρχαίων οἰκουμενικῶν συνόδων, εἶναι σχεδὸν ἀδύνατον νὰ γίνῃ λόγος περὶ «προϋποθέσεων» νομικῆς φύσεως, διότι ὀρισμένοι ἐξ αὐτῶν συνῆλθον ὡς τοπικαὶ ἢ Β' Οἰκουμην. Σύνοδος) καὶ ἀνεγνωρίσθησαν ἐκ τῶν ὑστέρων ὡς οἰκουμενικαί, ἐνῶ ἄλλαι, ὡς ἡ τῆς Ἐφέσου τοῦ 449 μ.Χ., συνῆλθον ὡς οἰκουμενικαὶ ἐξ ἐπόψεως νομικῶν προϋποθέσεων, ἀλλὰ δὲν ἀνεγνωρίσθησαν ὡς τοιαῦται. Ἡ σημασία τοῦ γεγονότος τούτου δὲν ἐργεῖται μόνον εἰς τὴν σπουδαιότητα τῆς «ἀποδοχῆς» μίας οἰκουμενικῆς συνόδου ὑπὸ τῆς «συνειδήσεως» τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ὅτι δὲν φαίνεται νὰ ἰσχύουν εἰς τὴν Οἰκουμένην οἱ κανόνες οἰκουμ. Ἐκκλησίας, ἀλλὰ εἰς τὸ ὅτι δὲν φαίνεται νὰ μόνον περὶ οἰκουμενικῶν συνόδων. Ἐφ' ὅσον μία ἀπὸ θεσμικῆς ἀπόψεως τοπικὴ σύνοδος δύναται νὰ ἀνακηρυχθῆ οἰκουμενικὴ, ἡ ἔννοια τοῦ «θεσμοῦ» καθίσταται ἄστοχος ἐν προκειμένῳ. Παρόμοιαι παρατηρήσεις ἰσχύουν καὶ ὡς πρὸς τὴν μονιμότητα τοῦ θεσμοῦ. Ἐνῶ διὰ τὰς τοπικὰς συνόδους γίνετα σαφῶς λόγος εἰς τοὺς ἀρχαίους κανόνας περὶ τὰς τοπικὰς συνόδους γίνετα σαφῶς ὑπάρχει τοιαύτη πρόβλεψις περὶ οἰκουμενικῶν συνόδων. Πρόκειται συνεπῶς περὶ ἀδ hoc ἐνεργείας τῆς Ἐκκλησίας δασάκης συγκαλεῖ οἰκουμενικὴν σύνοδον, δηλαδὴ περὶ γένεσιν ἡθεσμοῦ, τοῦ ὁποῦ καὶ αὐτὸς ὁ χαρακτηρισμὸς ὡς «οἰκουμενικῆς συνόδου» εἶναι ἀδύνατος ἐκ τῶν προτέρων³⁴.

Ἀποτελεῖ, συνεπῶς, παραπαλαιητικὴν εἰκόνα τῶν πραγμάτων κάθε παραστάσις τοῦ συνοδικοῦ συστήματος ὡς πυραμίδος, κορυφομένης εἰς τὴν οἰκου-

34. Ὁρθῶς, κατὰ συνέπειαν, ἀπέφυγαν αἱ Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι σήμερον νὰ χαρακτηρίσων ἐκ τῶν προτέρων ὡς «οἰκουμενικὴν» τὴν προπαρσασκευζομένην Ἀγίαν καὶ Μεγάλην Σύνοδον τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, καίτοι εἰς τὴν σκέψιν πολλῶν ὑφίσταται ἡ πρόθεσις νὰ ἀποδοχθῆ ὡς τοιαύτη ἐν καιρῷ.

μενικὴν σύνοδον. Βεβαίως, ὅταν πραγματοποιηθῆ σύνοδος ἐπισκόπων καὶ ἀνεγνωρισθῆ ἐκ τῶν ὑστέρων ὡς οἰκουμενικὴ, τότε ἀποικτᾶ αὐτὴ τὴν ὑψίστην αὐθεντίαν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ἀλλ' ἡ αὐθεντία αὐτὴ δὲν ἐργεῖται εἰς τὸν θεσμὸν τῆς συνόδου ταύτης, ὁ ὁποῖος θὰ ἠδύνατο, ὅπως εἶδομεν, καὶ νὰ μὴ εἶναι «οἰκουμενικὸς», ἀλλ' εἰς ἄλλους κανονικῶς μὴ προβλεπτοὺς καὶ περιγραπτοὺς παράγοντας. Τοῦτο ἐπιτρέπει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν νὰ ζῆ ἐπὶ αἰῶνας γραπτοὺς κανόνες. Ὁμοίως οἰκουμενικὰς συνόδους, ἐνῶ ἐπὶ τοῦ τοπικοῦ ἐπιπέδου τὸ ὀλοκληρῶν χωρὶς οἰκουμενικὰς συνόδους, ὡς ἡμεῖς. Χωρὶς τοῦτο νὰ μειώνη ἡ συνοδικὸν σύστημα συνεχίζεται ὡς ἡμεῖς. Χωρὶς τοῦτο νὰ μειώνη ἡ ὑποτιμᾶ καθόλου τὸ κύρος καὶ τὴν αὐθεντίαν τῶν ἀρχαίων οἰκουμενικῶν συνόδων ἢ οἰαοδότητε μελλούσης νὰ ἀνεγνωρισθῆ ὡς τοιαύτης, ἡ παρατήρησις αὐτὴ ὀδηγεῖ εἰς τὴν ἐκκλησιολογικὴν συμπεράσμα, ὅτι «ἡ κατὰ τὴν οἰκουμένην καθολικὴ Ἐκκλησία» δὲν ἐκφράζεται ὡς ἡμεῖς καὶ δὲν ἔχει ἰδίαν κανονικὴν δομήν. Ταῦτα ἰσχύουν διὰ τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησιολογίαν³⁵.

V. ΚΑΝΟΝΙΚΑΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ

1. Ὡς πρὸς τὴν δικαιοδοσίαν τῶν συνόδων

Ἐὰν ἡ ἀνάγκη τῶν σχετικῶν πρὸς τὴν γένεσιν καὶ διαμόρφωσιν τοῦ συνοδικοῦ θεσμοῦ πηγῶν, ἡ ὁποία ἐπεχειρήθη ἐδῶ, εἶναι ὀρθή, βασικὸν καὶ θεμελιώδες ἐκκλησιολογικὸν στοιχεῖον τοῦ θεσμοῦ τούτου ἀποτελεῖ ἡ ἐξασφάλισις τῆς ἰσσορροπίας μεταξὺ τῆς καθολικότητος ἐκείτης τοπικῆς-ἐπισκοπικῆς Ἐκκλησίας ἀπ' ἑνὸς καὶ τῆς ἐνότητος καὶ καθολικότητος ὅλων τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν εἰς ἓν σῶμα. Ἡ δικαιοδοσία, συνεπῶς, τῶν συνόδων δὲν καλύπτει κάθε πλευρὰν τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας³⁶, ἀλλὰ περιορίζεται εἰς θέματα ἀπτό-

35. Διάφορος θὰ ἦτο βεβαίως ἡ τοποθέτησις τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς θεολογίας ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου, δεδομένου ὅτι αὐτὴ ἐκκεῖ ἐκ τῆς προϋποθέσεως, ὅτι τὸ ἀκολόγητον τῶν ἐπισκόπων) (ἀνάλογον τοῦ ἀκολογίου τῶν ἀποστόλων) ὑπὸ τὸν Πέτρον) συνεστᾶ δομὴν ὑφισταμένην ὁπερ ἔστω τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν (καίτοι μετὰ τὴν Β' Σύνοδον τοῦ Βατικανοῦ ὅχι ἀνεξαρτήτως τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν). Τὸ πρόβλημα δὲν συνίσταται διὰ τοὺς Ὁρθόδοξους εἰς τὸ ὅτι ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ θεολογία ἀποδέχεται «μοναρχικὸν» ἐκκλησιαστικὸν πολίτευμα, ἐνῶ οἱ Ὁρθόδοξοι «συλλογικὸν» καὶ «δημοκρατικὸν» (ὡς ἀστόχως περιγράφεται συνήθως), ἀλλ' εἰς τὴν σχέση μεταξὺ τῆς «συλλογικῆς» συνοδικῆς ἡγεσίας τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἐπισκοπικοῦ θεσμοῦ ἢ τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας. Ἐνεσθὲν ἡ νεωτέρα Ρωμαιοκαθολικὴ ἀντιλήψις περὶ συλλογικότητος (collegialité) τοῦ ἐπισκοπικοῦ χριστεολογικοῦ συστήματος, πρὶν ἢ ταυτισθῆ πρὸς τὴν Ὁρθόδοξον ἔννοιαν τῆς συνοδικότητος, τοῦτο δὲ ἔχει μόνον λόγῳ τοῦ παπικοῦ πρωτεύου.

36. Ἡ ἐλευθερία ἐκείτου ἐπισκόπου ἐξικνεῖτο εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἐκκλησίαν μέχρι τοῦ δικαιώματος συνθέσεως τῶν εὐχῶν τῆς Ἑυχαριστιακῆς Ἀναφορᾶς. Τοῦτο περιωρίσθη, βεβαίως, λόγῳ τῆς ἐμφανίσεως τῶν αἰρέσεων, ἀλλὰ πολλὰ ἄλλα βασικὰ στοιχεῖα τῆς ζωῆς ἐκείστης τοπικῆς Ἐκκλησίας ἀνήκουν εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ οἰκείου ἐπισκόπου καὶ δὲν νοεῖται νὰ διεσπείωνται ὑπὸ Σύνοδου (π.χ. χειροτονία κληρικῶν κ.λ.π. Πίρρ. 9ον Κανὼνα Ἀντιοχείας).

τούτῳ εἶναι ἀπολύτως πιστὴ εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἐκκλησίαν, οὐδεὶς πιστός, λαϊκός ἢ κληρικός, δύναται νὰ ἐπιπέσει ἐν σχέσει μὲ τὴν ἐνότητά τῆς Ἐκκλησίας, δηλαδὴ ὡς ἄτομον, ἀλλὰ μόνον ὡς μέλος μιᾶς τοπικῆς Ἐκκλησίας. Συνεπῶς, αἱ σύνοδοι, ἐκκλησιολογικῶς θεωρούμεναι, ἀποτελοῦν συνελεύσεις Ἐκκλησιῶν, δηλαδὴ ἤδη κατηρτισμένων ἐνοτήτων καὶ ἔχει «διυλισμέναν» — διὰ τὴν χρησιμοποίησιν μιᾶς ἔκφρασις τοῦ ἀγίου Ἰγνατίου Ἀντιοχείας⁴² — καὶ διηρημέναν. Αἱ τοπικαὶ Ἐκκλησίαι, συνεπῶς, δὲν δύνανται νὰ μετέχουν εἰς τὰς συνόδους εἰμὴ ὡς ἐνιαῖον ὅλον (ἐν ἐνὶ στόματι καὶ μίᾳ καρδίᾳ), ὡς ἀπαιτεῖ ἡ εὐχαριστιακὴ ἐνότης. Ὁ ἐπίσκοπος δὲν εἶναι ἄλλο τι παρὰ αὐτὸ τὸ ἐν στόμα τῆς Ἐκκλησίας του, ὅχι μὲ ἔννοιαν δημοκρατικῆς ἐκπροσωπήσεως, ἀλλὰ μὲ τὴν ἔννοιαν ἐκείνου, ὁ ὁποῖος ὡς εἰκὼν τοῦ Χριστοῦ μεταφέρει τὴν εὐλογίαν καὶ ἐξουσίαν τοῦ Κυρίου εἰς τὸν λαὸν καὶ ὡς προσεστὸς τῆς Εὐχαριστίας συνάπτει αὐτὸν εἰς ἓν σῶμα. Ἐάν, συνεπῶς, ἀρνηθῶμεν τὴν ἐπισκοπικὴν σύνθεσιν τῶν συνόδων, ὀδηγούμεθα εἰς τὸν «ἀποδιυλισμὸν» τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας, δεδομένου ὅτι δὲν ἀναγνωρίζομεν πλέον εἰς αὐτὴν τὴν δυνατότητα νὰ κοινωῇ μὲ τὰς λοιπὰς Ἐκκλησίας ὡς ἐν ἑαυτῇ καὶ ἀδιάσπαστος ἐν ὅτῳ, ὅπως δηλαδὴ τὴν θέλει ὁ Θεὸς καὶ τὴν προϋποθέτει ἡ ὀρθὴ ἔννοια τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ βαρύτερος καὶ οὐσιαστικώτατος αὐτὸς λόγος τῆς ἐπισκοπικῆς συνθέσεως τῶν συνόδων ἔχει σχεδὸν λησμονηθῆ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν μεσαιωνικῶν ἀντιλήψεων τῆς δυτικῆς Σχολαστικῆς θεολογίας, αἱ ὁποῖαι μετετόπισαν εἰς ἄλλαν σφαιρὰν τὴν ἔννοιαν τοῦ ἐπισκοπικοῦ λειτουργήματος. Κατὰ τὰς ἀντιλήψεις αὐτὰς, ὁ ἐπίσκοπος θεωρεῖται ὡς ἄτομον, τὸ ὅποῖον διὰ τῆς χειροτονίας του ἐλαβεν ὀρισμένην ἐξουσίαν (p o t e s t a s), διὰ νὰ διοικήσῃ τὴν Ἐκκλησίαν. Ἡ ἐξουσία αὐτῆ τοῦ ἔχει δοθῆ διὰ μέσου τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν ἄλλων ἐπισκόπων, διατελούντων ἐν ἀποστολικῇ διαδοχῇ. Εἰς τὴν ἀντιλήψιν αὐτὴν δὲν χρειάζεται νὰ συνδεθῇ ὁ ἐπίσκοπος μὲ κάποιαν Ἐκκλησίαν, διὰ νὰ εἶναι ἐπίσκοπος, ἀρκεῖ νὰ συνδέσῃ με τὸς Ἀποστόλους διὰ τῆς ἐπιθέσεως ἐπ' αὐτοῦ τῶν χειρῶν ἄλλων ἐπισκόπων, συνδεομένων καὶ τούτων πρὸς τοὺς Ἀποστόλους διὰ συνεχοῦς διαδοχῆς.

Πιστὴ εἰς τὴν γραμμὴν αὐτὴν ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ θεολογία ἠδυνήθη ἀνέτως νὰ ὑποστηρίξῃ, ὅτι οἱ ἐπίσκοποι διὰ τῆς χειροτονίας των ἐγκεντρύζονται εἰς τὸ «σῶμα τῶν ἐπισκόπων» καὶ ἀποστολῶν γενικῶς, πρὶν ἢ ἀποκτήσουν τὴν ἐξουσίαν νὰ ποιήσῃ ὀρισμένην ἐπισκοπὴν. Τὸ δικαίωμα τοῦ διοικεῖν ὀρισμένην ἐπισκοπὴν δὲν συμπέitet μὲ τὴν ἀπόκτῃσιν τῆς ἐπισκοπικῆς ιδιότητος, ἀλλὰ δίδεται μετὰ ταῦτα (ὑπὸ τοῦ Πάπα)⁴³.

42. Ἰγνατίου, Φιλαδ. 3, 1

43. Πρβλ. τὴν Ρωμαιοκαθολικὴν missio canonica, ἡ ὅποια δημιουργεῖ προβλήματα εἰς τοὺς Ὀρθόδοξους, ὡς ὁρθῶς περὶ τῆς καὶ ὁ Ρωμαιοκαθολικός P. DUPREY, «The Synodical structure of the Church in Eastern Orthodox Theology», in

δευτερευόν εἶναι τὸ ζήτημα τῆς ὀρθῆς σχέσεως συνόδου-ἐπισκόπου (τοπικῆς ἐκκλησίας) καὶ τὸ συναφές πρὸς αὐτὸ κανονικὸν πρόβλημα τῶν ὀρίων δικαιοδοσίας τοῦ συνοδικοῦ θεσμοῦ.

Ταῦτα ὀδηγοῦν ἐν τέλει εἰς τὴν διάκρισιν καὶ ἐξιολόγησιν βαθμῶν κύρους καὶ αὐθεντίας ἐν τῷ συνοδικῷ συστήματι. Δεδομένου ὅτι ἡ σύνοδος δὲν δύναται νὰ παρακαμψῇ τὴν τοπικὴν Ἐκκλησίαν εἰς τὰς ἀποφάσεις τῆς, δὲν δύναται νὰ ἀναγνωρισθῇ ἴσον κύρος καὶ αὐθεντία εἰς ὅλας τὰς μορφὰς συνόδου. Ἐν προκειμένῳ δυνάμεθα νὰ προβάωμεν εἰς τὰς ἐξῆς διακρίσεις: α) Σύνοδοι, λαμβάνουσαι τὰς ἀποφάσεις αὐτῶν κατὰ πλειονοψηφίαν καὶ ὅχι καθ' ὁμοφωνίαν, ὑπόκεινται εἰς ἀμφισβητήσεις τοῦ κύρους αὐτῶν, ἐκτός ἐὰν ἀποδειχθῇ, ὡς προβλέπει ὁ 19ος Κανὼν Ἀντιοχείας, ὅτι ἡ μειονότης ἐνήργησε ὑπὸ ἰδίαν φιλονεικίαν». β) Σύνοδοι τοπικαί, ἐφ' ὅσον ἐκφράζου τὴν κοινωσίαν τῶν Ἐκκλησιῶν μιᾶς περιοχῆς, εἶναι διὰ τὴν περιόχην ἐκείνην αὐθεντικά, ἀλλὰ δὲν εἶναι δυνατὸν αὐτομάτως νὰ διεκδικήσουν τὸν κύρος εἰς ἄλλας γεωγραφικὰς περιοχάς. γ) Σύνοδοι, αἱ ὁποῖαι ἐκφράζου τὴν ὁμοφωνίαν καὶ κοινωσίαν πᾶν τῶν ἐκκλησιῶν καὶ αὐτὰ δὲν δύνανται νὰ παρακαμψῶν τὰς τοπικὰς Ἐκκλησίας, τῶν κύρους καὶ αὐτὰ δὲν δύνανται νὰ ἐπιβεβαιωμένῳ τελικῶς μόνον μὲ τὸ «Ἀμήν» τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ⁴¹.

2. Ὡς πρὸς τὴν σύνθεσιν τῶν συνόδων

Οὐσιώδες συμπέρασμα τῆς παρούσης μελέτης εἶναι, ὅτι ἡ ἐπισκοπικὴ σύνθεσις τῶν συνόδων εἶναι ἱστορικῶς καὶ ἐκκλησιολογικῶς ἡ μόνη ὀρθὴ σύνθεσις. Αἱ σχετικαὶ πηγαι ἀνελύθησαν διεξοδικῶς εἰς τὰς προηγουμένης παραγράφους καὶ δὲν χρήζου ἐπιπλέον. Βεβαίως, τοῦτο δὲν ἀποκλείει τὴν συμμετοχὴν μὴ ἐπισκόπων, κληρικῶν ἢ καὶ λαϊκῶν, ὡς συμβούλων, ἀλλὰ ἡ ἀποφασιστικὴ ψήφος ἀνήκει μόνον εἰς τοὺς ἐπισκόπους.

Ὁ βαρύτερος ἐκκλησιολογικὸς λόγος τῆς τοιαύτης συνθέσεως τῶν συνόδων δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναζητηθῇ παρὰ εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας ὡς ἀποτελοῦστος ἐν σῶμα. Ὅπως ἐδεχθῆ πρὸ ὀλίγου ἐν σχέσει πρὸς τὴν δικαιοδοσίαν τῶν συνόδων, εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησιολογίαν, ἡ ὅποια ἐν

41. Τοιοῦτοτρόπος ὁ συνοδικὸς θεσμὸς ἐπιπνέγεται εἰς τὴν πηγὴν του, ἡ ὅποια εἶναι καὶ πηγὴ καὶ ἐσχάτη ἔκφρασις τῆς ἑνότητος τῆς Ἐκκλησίας, ἥτοι εἰς τὴν εὐχαριστιακὴν κοινωσίαν. Ὅπως εἰς τὴν Θ. Εὐχαριστίαν τὸ «Ἀμήν» τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ εἶναι ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ διὰ τὴν ἐκκλησιολογικὴν ὑπόστασιν τῶν τελουμένων (ἰδίᾳ καὶ Θ. Εὐχαριστία λεγομένη ὑπὸ μόνου τοῦ ἱερέως εἶναι ἐξ Ὀρθόδοξου πλευρᾶς ἀνεπίτρεπτος), οὕτω καὶ εἰς τὸ συνοδικὸν σύστημα, ἡ ἐπισφραγισίς του διὰ τῆς συναίνεσεως τοῦ λαοῦ εἶναι ἀπαραίτητος. Πρέπει δὲ μὴ νὰ τολμηθῇ, ὅτι ἡ αὐθεντία καὶ τὸ κύρος τῶν συνοδικῶν ἀποφάσεων καὶ πράξεων δὲν ἔχουν ὡς πηγὴν τὸν λαὸν (ὡς συμβαίνει εἰς τὰς δημοκρατίας), ἀλλὰ ἀντιούται ἐκ τοῦ Θεοῦ διὰ τῶν ἐπισκόπων ἐν τῇ κοινωσίᾳ τῆς Ἐκκλησίας.

και 'Αγίας Συνόδου τῆς 'Ορθοδόξου 'Εκκλησίας, εἶναι ἐκεῖνη τῶν ἀρχαίων συνόδων, και μάλιστα τῶν οἰκουμενικῶν, εἰς τὰς ὁποίας μετέσχον πολλοί μόνον ἀντιπροσώποι Πατριαρχείων και ὄχι ὅλοι οἱ ἐπίσκοποι. Εἰς πόσαν περίπτωσιν μία τοιαύτη σύνθεσις θά προσέκρινεν εἰς βασικῆς ἐκκλησιολογικῆς ἀρχάς;

Τὸ καίριον ἐρώτημα και πάλιν εἶναι ἐάν μία τοιαύτη σύνθεσις θά ἐπέβληται ἐν «ἐκ τῶν ἄνω» τὰς ἀποφάσεις τῆς ἐπὶ τῶν τοπικῶν 'Εκκλησιῶν και ἐάν θά ἐλάμβανεν ἀποφάσεις, αἱ ὁποῖαι θά περιέβλεπον τὰ προβλήματα και τὴν γνῶμην ἀρισμένων τοπικῶν 'Εκκλησιῶν⁴⁹. Εἰς τὴν περίπτωσησιν τῶν ἀρχαίων συνόδων ἡ δι' ἀντιπροσώπων μετοχὴ εἰς αὐτὰς μᾶλλον ἢ περισσότερο ἔκκλησιῶν προϋπέθετε τὴν ἐκ προτέρου συμφωνίαν τῶν ἀντιπροσωπευομένων 'Εκκλησιῶν πρὸς τὰς ἀποφάσεις τῆς συνόδου ταύτης και τὴν δι' αὐτῶν μεταφορὰν εἰς τὴν σύνδον τῶν προβλημάτων και τῆς γνώμης τῶν ἀπόντων ἐπισκόπων. Τοῦτο τοιάχιστα δύναται νὰ ὑποτεθῇ ἐκ τῆς ἀπουσίας καθε μὲν μαρτυρίας περὶ τοῦ ἀντιθέτου⁵⁰. Ἄλλ' ἐάν ὑποτεθῇ, ὅτι ὀρισμένοι ἐπίσκοποι ἤρηνοντο νὰ παρασχῶν τοιαύτην ἐξουσιοδότησιν και ἐπέμενον νὰ παρασταῶν οἱ ἴδιοι, εἰς τὴν περίπτωσησιν αὐτὴν οἰοσάμενοι ἀποκλεισμός των δημιουργεῖ τὸν κίνδυνον νὰ μὴ γίνουσι δευτερεύοντες ἐπισκόπων, ἔστω και ἐάν δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ φυσικὴ παρουσία των οἰκουμενικοῦ κύρους τῆς συνόδου ὑπ' αὐτῶν και οὕτω νὰ δημιουργηθῇ ζήτημα και αἱ ἀποφάσεις τῆς συνόδου ὑπ' αὐτῶν νὰ ἀποδοθῶν εἰς τὴν ἐκκλησιολογικὴν οἰκουμενικὴν κύρουσιν τῆς συνόδου ταύτης. Σημείωσαν ἔχει ἡ συγκατάθεσις πάντων τῶν ἐπισκόπων, ἔστω και ἐάν δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ φυσικὴ παρουσία των εἰς τὴν σύνδον. Τὸ πρόβλημα τοῦτο δὲν δύναται νὰ παρακαμφθῇ διὰ τῆς ἰδέας τοῦ «αὐτοκεφάλου». Διότι οἰοσάμενοι ἀποκλεισμός ἐπισκόπων ἐπὶ τῆ βράσει τῆς ἀρχῆς τοῦ «αὐτοκεφάλου», δηλαδὴ τῆς ἀντιλήψεως ὅτι ἀρκεῖ ἡ συγκατάθεσις τῶν διοικούντων τὰς αὐτοκεφάλους 'Εκκλησίας, ἀρχηγῶν ἢ και συνόδων, διὰ νὰ συσταθῇ μία σύνδονς Πανορθόδοξος ἢ οἰκουμενικὴ κύρουσιν, χωρὶς νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἡ βούλησις ἐκείνου ἐπισκόπου, θά ἀπεμάκρινεν τὴν σύνδον αὐτὴν ἀπὸ τὴν βράσιν τῆς 'Ορθοδόξου 'Εκκλησιολογίας και θά ἐθετεν ἐν κινήσει τὸ κύρος και τὴν ἀποδοχὴν τῆς ἀπὸ τὴν συνείδησιν τῆς 'Εκκλησίας⁵¹.

49. 'Ο ὅρος «τοπικὴ 'Εκκλησία» χρησιμοποιεῖται ἐνταῦθα πάντοτε ἐν τῇ ἐνοίᾳ τῆς ἐπισκοπῆς. Δὲν ἀρκεῖ συνεπῶς, ἡ γνῶμη μᾶλλον «τοπικῆς 'Εκκλησίας» ἐν τῇ ἐνοίᾳ τῆς αὐτοκεφάλου 'Εκκλησίας, ἐάν πρόκειται δι' αὐτῆς νὰ παρακαμφθῇ ἡ γνῶμη ἐκείνου ἐπισκόπου.

50. Εἰδικῶς διὰ τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς 'Εκκλησίας τῆς Ρώμης εἰς τὰς ἀρχαίας συνόδους τοῦτο ἰσχύει κατ' ἐξοχὴν, δεδομένου ὅτι ὁ Ρώμης ἐθεοορετο ὡς ἐκπροσώπων πάσης τῆς ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ 'Εκκλησίας.

51. 'Ορεῖται πάντως νὰ τονισθῇ, ὅτι, διὰ νὰ ὑπάρξῃ ἡ πλήρης ἐνοία τῆς Συνόδου, εἶναι καλὸν νὰ μετέσχον αὐτῆς ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερο ἐπίσκοποι, τοῦτο δὲ διὰ λόγους τυπικοῦς-κανονικοῦς, ἀλλὰ και βαθυτέρους πνευματικοῦς και θεολογικοῦς. Οὕτω, κανονικῶς, δὲν εἶναι τυχαῖον, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι κανόνες ἐπέβαλλον εἰς τοὺς ἐπισκόπους νὰ μετέσχον εἰς τὰς συνόδους, ἀπειλοῦντες με βαρυντάς τὸν παραβῆταίς (βλ. π.χ. κανόνας 19ον τῆς Δ' Οἰκουμ. και 40ον τῆς ἐν Λαοδικείᾳ). Τοῦτο ὠρεῖται εἰς τὴν ἀντιλήψιν, ὅτι

ποίας ἐξουσίας θά ἐπέβαλλε μία σύνδονς, ἐκ τῆς ὁποίας οὕτως ἀπεκλεισθῇ, τὰς ἀπόψεις τῆς ἐπὶ αὐτοῦ και τῆς ἐκκλησίας του; Δὲν ὑπάρχει εἰς τὴν 'Ορθόδοξον 'Εκκλησιολογίαν ἡ ὁμοίωσις κατανεμητικῆς. Αἱ σύνδοι, ὅπως ἐτονίσθη και προηγουμένως, ἐκφράζουσι τὴν ἐλευθέραν κοινωνίαν τῶν 'Εκκλησιῶν, ἐκ τῆς ὁποίας και ἀντλοῦν τὴν αὐθεντίαν των.

Ἄλλ' ἐάν ἀποκλεισμοὺς ἐπισκόπων ἀπὸ τὴν συνοδικὴν πράξιν τῆς 'Εκκλησίας δὲν εἶναι νοητὸς, τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι εἶναι πάντοτε δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ και ἐν τῇ παρᾶξῇ ταυτοχρόνος συμμετοχὴ ὅλων τῶν ἐπισκόπων εἰς τὰς συνόδους ὀρισμένης περιοχῆς. Ὑπὸ ποίας προϋποθέσεις εἶναι δυνατόν νὰ ἀντιμετωπισθῶν αἱ πρακτικαὶ δυσκολαί, χωρὶς νὰ θιγοῦν βασικαὶ ἐκκλησιολογικαὶ ἀρχαί;

Εἰς τοὺς ἰσχύσαντας ἀπὸ τοῦ 1923 κυρίως και ἐφεξῆς καταστατικοὺς Χάρτες τῆς 'Εκκλησίας τῆς 'Ελλάδος ἀπαντᾷ ἡ διατύπωσις ὅτι «ἀνωτάτη ἀρχὴ ἐν τῇ 'Εκκλησίᾳ τῆς 'Ελλάδος εἶναι ἡ Σύνδονς τῆς 'Ιεραρχίας αὐτῆς, ἀποτελουμένη ἐκ πάντων τῶν ἐχόντων ἐπαρχίας ἀρχιερέων (ἀξιοσημειώτα και τὸ «πάντων» και τὸ «τῶν ἐχόντων ἐπαρχίας» ἢ, ὡς ἁρθότερον διευτυπώθη ἀργότερον, «τῶν ἐν ἐνεργείᾳ ἀρχιερέων»)⁴⁷. Τοῦτο εἰσάγει τὴν ὀρθὴν ἀρχὴν τῆς αὐτοδικαίου συμμετοχῆς ὅλων τῶν ἐν ἐνεργείᾳ ἐπισκόπων εἰς τὴν σύνδον τῆς αὐτοκεφάλου ταύτης 'Εκκλησίας. Δεδομένου ὅμως ὅτι ἐν τῇ πράξει ἡ σύγκλησις τῆς συνόδου αὐτῆς δὲν εἶναι πάντοτε ἐφικτὴ, ὀρίζεται ὡς «ἀντιπροσώπος» τῆς συνόδου ταύτης μικρότερος συνθέσεως σύνδονς, ἡ ὁποία ἔχει τὴν ἀναφορὰν τῆς εἰς τὴν σύνδον τῆς 'Ιεραρχίας.

Ἡ μικρὴ αὐτὴ σύνδονς θά παρουσιάζε ὄντως πρόβλημα ἐκκλησιολογικῆς φύσεως, ἐάν ἦτο μόνιμος ἢ ἀριστείνδην, ἐάν δηλαδὴ ἐκ προοιμίου ἀπέκλειεν ἀριθμὸν ἐπισκόπων τῆς συμμετοχῆς εἰς τὴν συνοδικὴν πράξιν. Ἄλλ' ἡ πρόβλεψις τῆς ἐκ περιτροπῆς και κατὰ σειρὰν ἀλληλοδιαδόχου μετοχῆς πάντων τῶν ἐπισκόπων και εἰς τὴν μικρὰν αὐτὴν σύνδον παρέχει λύσιν εἰς τὰς πρακτικὰς δυσκολαί, χωρὶς νὰ δημιουργοῦνται ἐκκλησιολογικὰ προβλήματα⁴⁸.

Ἄλλη περίπτωσησις μὴ συμμετοχῆς πάντων τῶν ἐπισκόπων εἰς συνόδους, ἡ ὁποία λαμβάνει ἰδιαίτερον σημασίαν ἐν ὄψει τῆς συγκλήσεως τῆς Μεγάλης

47. Βλ. Μητροπολίτου Κίτρους ΒΑΡΝΑΒΑ Δ. ΤΖΩΡΤΖΑΤΟΥ, 'Η ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚὴ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ Τῆς 'Εκκλησίας τῆς 'Ελλάδος ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ 'Ελληνοῦ Βασιλείου, Ἀθήναι, 1967, ἐθα παρατίθενται πάντες οἱ σχετικοὶ Χάρται.

48. Ἡ ἐκ περιτροπῆς αὐτὴ συμμετοχὴ πάντων τῶν ἐπισκόπων εἰς τὴν Σύνδον, ἡ ὁποία ἰσχυρὸν ἔλλοτε και εἰς τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως, εἰσῆλθη εἰς τὴν 'Εκκλησίαν τῆς 'Ελλάδος ἅμα τῇ συστάσει τοῦ αὐτοκεφάλου αὐτῆς κατ' ἀπαίτησιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Βλ. τὸν σχετικὸν Πατριαρχικὸν Τόμον ἐν Μητροπολίτου Κίτρους, ΒΑΡΝΑΒΑ Δ. ΤΖΩΡΤΖΑΤΟΥ, ἐνθ' ἀνωτέρω, σ. 21· τοῦ αὐτοῦ. Οἱ βασικαὶ θεσμοὶ διοικήσεως τῆς 'Ορθοδόξου 'Εκκλησίας τῆς 'Ελλάδος μετὰ ἱστορικῆς ἀνακοπήσεως, Ἀθήναι 1977, σελ. 23.

σώπου. Ἐπι τῆς ἀρχῆς ταύτης ἐδράζονται καὶ αὐτῇ ἡ ἀνάπτυξις καὶ διαμόρφωσις τοῦ ἐπισκοπικοῦ λειτουργήματος (ἡ τοπικὴ Ἐκκλησία εἶναι κοινωνία ἐκφραζομένη δι' ἐν ὃς προσώπου, τοῦ ἐπισκόπου), συνδέεται δὲ βαθύτερον πρὸς αὐτὴν τὴν ἔνωσιαν τῆς Τριαδικῆς ζωῆς τοῦ Θεοῦ, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἡ κοινωνία τῶν τριῶν προσώπων γίνεται ἐν ὃ τ ῆς μόνον εἰς ἐν πρόσωπον, τὴν ὑπόστασιν τοῦ Πατρὸς.

Ὅτι τὸ θῆλον θέμα τοῦ λειτουργήματος τοῦ «πρώτου» καὶ τοῦ συνοδικοῦ θεσμοῦ συνδέεται πρὸς τοιαύτας βαθύτερας θεολογικὰς προϋποθέσεις εἰς τὸ πνεῦμα τῶν κανόνων, μαρτυρεῖ σαφῶς ὁ πᾶσον βασικὸς ἐν προκειμένῳ ἱερὸς Κανὼν, ὁ 34ος Ἀποστολικός, ὁ ὁποῖος δικαιολογεῖ ὅσα ὀρίζει περὶ τῆς σχέσεως συνόδου καὶ πρώτου μὲ μίαν ἀναφορὰν εἰς τὴν κοινωνίαν καὶ διέξαν τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ. Ὅτ' ἂν ἀποδεικνύεται, ὅτι οὐδεὶς θεσμὸς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς κανονικὸς καὶ ἐκκλησιολογικὸς ἀπαραιτήτος, ἐὰν δὲν συνδέεται κατὰ κάποιον τρόπον πρὸς τὴν βαθύτερον δογματικὴν πλῆθυν τῆς Ἐκκλησίας. Τοῦτο λαχῦναι καὶ περὶ τοῦ συνοδικοῦ θεσμοῦ, τὸν ὁποῖον ἐξητάσαμεν ἑνωθῆναι. Αἱ κανονικαὶ λειτουργικαὶ καὶ ιστορικαὶ πτυχαὶ τοῦ θεσμοῦ τῆς Συνόδου συνάγονται πρὸς τὴν θῆλον δογματικὴν διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ εἶναι ἀδιανόητοι μακρὸν αὐτῆς. Διὰ τοῦτο τὸ Ὀρθόδοξον Κανονικὸν Δίκαιον ὀφείλει νὰ μὴ ἐπιτρέψῃ ἐξελίξεις καὶ μεταβολὰς ιστορικοῦ χαρακτῆρος, αἱ ὁποῖαι καθ' ὁλοκλήρωτον τρόπον θίγουν τὸ βαθύτερον ἐκκλησιολογικὸν περιεχόμενον τοῦ συνοδικοῦ θεσμοῦ, περὶ τοῦ ὁποῖου ἐγένετο λόγος εἰς τὴν παρούσαν ἐργασίαν.

55. «Ὅτ' ἂν γὰρ θύμωσα ἔσται καὶ δοξασθήσεται ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Κυρίου ἐν ἄγιῳ Πνεύματι, ὁ Πατήρ ὁ Υἱὸς καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα».

56. Βλ. I. N. ΚΑΡΜΠΗ, μ. ν. ἐρ γ. σ. 521. Βλ. ἀσκήτως ὡς πρὸς τὴν ἐκκλησιολογικὴν σπουδαιότητα τοῦ δόγματος τῆς Ἁγίας Τριάδος ἐν Μητροπολίτου Σάβδων ΜΑΞΙΜΟΥ, μ. ν. ἐ ρ γ. σ. 4 ἐξ.